

KEZELÉSI TERV

HOLLÓKŐ-ÓFALU ÉS KÖRNYEZETE

VILÁGÖRÖKSÉGI HELYSZÍNRE VONATKOZÓ VILÁGÖRÖKSÉGI
KEZELÉSI TERV SZAKMAI ELŐKÉSZÍTÉSÉRE SZOLGÁLÓ
MEGALAPOZÓ DOKUMENTÁCIÓ ÉS VILÁGÖRÖKSÉGI KEZELÉSI TERV

KEZELÉSI TERV

HOLLÓKŐ-ÓFALU ÉS KÖRNYEZETE

**VILÁGÖRÖKSÉGI HELYSZÍNRE VONATKOZÓ VILÁGÖRÖKSÉGI KEZELÉSI TERV
SZAKMAI ELŐKÉSZÍTÉSÉRE SZOLGÁLÓ
MEGALAPOZÓ DOKUMENTÁCIÓ ÉS VILÁGÖRÖKSÉGI KEZELÉSI TERV**

KEZELÉSI TERV

MEGBÍZÓ:

FORSTER GYULA NEMZETI ÖRÖKSÉGVÉDELMI ÉS VAGYONGAZDÁLKODÁSI ÉS KÖZPONT
1014 Budapest, Táncsics M. u. 1.

VÁLLALKOZÓ:

TÁJ-TERV MŰHELY KFT	VÁROS-TEAMPANNON KFT KONZORCIUM
8261 Badacsony, Római út 197.	1053 Budapest, Veres Pálné u. 7.

2017. május

HOLLÓKŐ-ÓFALU ÉS KÖRNYEZETE

VILÁGÖRÖKSÉGI HELYSZÍNRE VONATKOZÓ VILÁGÖRÖKSÉGI KEZELÉSI TERV

MEGBÍZÓ KÉPVISELŐJE:

Sághi Attila

elnök, Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi
és Vagyongazdálkodási Központ

A TÁJ-TERV MŰHELY KFT. – VÁROS-TEAMPANNON KFT. KÖZREMŰKÖDŐ MUNKATÁRSAI:

Koszorú Lajos

ügyvezető, vezető tervező

Dr. Laposa József

tájépítésmérnök

Tokai Gábor

tájépítésmérnök

Munkácsi Péter

műszaki menedzser

Koszorú Bálint

településmérnök

Skorka Lajos

építésmérnök

Tábori Attila

környezetgazdálkodási agrármérnök

Tóth Helga

környezetgazdálkodási agrármérnök

SZAKÉRTŐK:

Erő Zoltán

építész, műemlékvédelmi szakmérnök

Dukay Igor

természetvédelmi szakértő

Kelecsényi Péter

közgazdász idegenforgalmi és szálloda szakon

Molnár Ildikó

néprajz szakos bölcsész

Polgár Judit

szociológus

Romhányi Márton

néprajz szakos bölcsész

Spanyol Éva

természetvédelmi mérnök

MUNKATÁRSAK:

Gyetvai Márton

tájépítésmérnök

Szécsi Ákos

építésmérnök

Mészáros Dóra

tájrendező- és kertépítő mérnök

VILÁGÖRÖKSÉGI KEZELÉSI TERV

TARTALOMJEGYZÉKE

<i>Rövidítések</i>	4
<i>Vezetői összefoglaló</i>	6
I. AZONOSÍTÓ ADATOK	9
I.1. <i>Megnevezés, lehatárolás</i>	9
I.2. <i>A világörökségi terület és környezetének kapcsolata</i>	13
II. A KIEMELKEDŐ EGYETEMES ÉRTÉK ÖSSZEGZÉSE	15
Attribútumok	18
III. HOLLÓKŐ KIEMELKEDŐ EGYETEMES ÉRTÉKE MEGŐRZÉSÉNEK, FENNTARTÁSÁNAK ÉS BEMUTATÁSÁNAK CÉLJAI, STRATÉGIÁI	20
III.1. <i>Fenntarthatóság növelése, a megőrzési állapot fenntartása – javítása (helyreállítás, kezelés, gondozás, felújítás)</i>	20
A tevékenység célja	20
Tájhasználat és Tájkarakter	21
Településszerkezet	22
Épített értékek	22
Kulturális értékek tárháza	23
KIEMELT PROGRAMOK – Falufejlesztési Program	30
Hollókő Értékvédelmi Program	38
Palóc Építészeti Mintakönyv	39
Műemlékőr szolgáltatás	40
Közterület Alakítási Terv	41
Hollókő kulturális–néprajzi értékeinek megőrzése	42
Tervezett Karbantartási Program	45
Építészeti Adattár	45
„Poltári Program”	47
Műemlék-felújítási támogatás	48
Kezelési Kézikönyv	49
Gazdaságfejlesztési Program	50
Hollókői Integrált Falugazdálkodási Program	51
Turizmusfejlesztés	57
A programokhoz és intézkedésekhez kapcsolódó kutatási feladatok	60
III.2. <i>Kutatás – a kiemelt programok megalapozása</i>	61
Integrált Falugazdálkodási Program megalapozása	61
Ófalu építészeti és településszerkezeti értékeinek megőrzéséhez szükséges vizsgálatok	63
Hollókői falukutatás	64
Turizmus	64
III.3. <i>Megközelítés, közlekedés</i>	66
Országán belüli elérhetőség	66
Külső közlekedési rendszer	66
Belső közlekedési rendszer	67
Gyalogutak, tanösvények	68
Parkoló területek	68
Tömegközlekedés	68
III.4. <i>Bemutató, látogatók fogadása, turizmus</i>	69
Négy csillagos szálloda építése Hollókőn	69

„Próbáljon szerencsét Hollókőn” program eredményeként létrejövő állapot hatásai	70
Turisztikai célcsoport analízis	71
Turisztikai vonzerő-fejlesztési tevékenység	71
Márkázás.....	71
Látogatóház	73
A turizmus fejlesztésének stratégiai irányvonalai	74
Védőövezet szerepe a turizmusban (szállás, parkolás, játszótér, esetleges látnivalók)	76
Idegenforgalmi politika és fenntartható turizmus Hollókőn	77
Egyéb javaslatok.....	77
Hosszú távú turisztikai fejlesztési lehetőségek	79
Világörökségi erdei iskola	81
Infrastrukturális fejlesztések	82
III.5. Szakmai képzés, továbbképzés	83
A szakmai képzés célcsoportjai	83
A Szakmai képzés stratégiája	83
A szakmai képzés prioritásai	84
Egyéb, a világörökségi attribútum-csoportok megőrzéséhez kapcsolódó szakterületek.....	85
III.6. Oktatás, ismeretterjesztés, társadalmi tudatosság növelése.....	86
A helyi tudásbázis fejlesztésének céljai	86
Az oktatás, ismeretterjesztés és társadalmi tudatosság növelésének stratégiája	87
A világörökségi identitás megerősítésének prioritásai.....	88
III.7. Környezeti tényezők, kapcsolatok – havária	90
Természeti Katasztrófák, Klímaváltozás	90
A szélsőséges környezeti hatások elleni védekezés	92
Biológiai veszélyforrások	96
Antropogén hatások	97
Egyéb veszélyforrások	101
Társadalmi kockázatok	101
III.8. A KET és területrendezési tervek, valamint a településrendezési eszközök összhangjának megteremtése	103
Területrendezési tervek.....	103
Településfejlesztési koncepció.....	103
Településrendezési eszközök	104
HÉSZ felülvizsgálata.....	107
III.9. Kommunikáció	109
Célkitűzések.....	109
Értékesítési politika (Place)	110
Elektronikus kommunikációs eszközök	112
IV. KEZELÉSI MÓDOK, KORLÁTOZÁSOK, TILALMAK	113
IV.1. Az attribútumok megőrzését, védelmét szolgáló, fenntartható, fennmaradást elősegítő kezelése.....	113
Tájhasználat – tájkarakter – az integrált falugazdálkodási program fenntartási feladatai.....	113
Az Ófalu építészeti és településszerkezeti értékeinek fenntartható használata.....	116
A kulturális értékek fenntartható, fennmaradást elősegítő használata	117
Fenntartható, a kiemelkedő egyetemes értéket nem veszélyeztető turizmus.....	120
A jelenlegi, nagy ívű fejlesztésekkel kapcsolatos kezelési módok.....	121
IV.2. Rendkívüli helyzetek.....	122
Tűzvédelem	122
Szélvihar, jégeső, kritikus hőmennyiség miatt kialakuló épületkárok, illetve a védekezés lehetőségei	123
IV.3. A kulturális örökség védelméről szóló jogszabályok alapján fennálló korlátozások és tilalmak	124

Az Ófalu építészeti és településszerkezeti értékei.....	124
A kulturális értékek védelme.....	124
Turizmus.....	125
IV.4. A Tájvédelmi Körzet kezelési, fenntartási feladatai.....	125
V. TÁRSADALMI – SZAKMAI RÉSZVÉTEL A KEZELÉssel KAPCSOLATOS DÖNTÉSHOZATALBAN.....	129
V.1. A helyi társadalom viszonya a Világörökséghez – kérdőíves felmérés eredményei.....	129
V.2. Gondnokság szerepének megerősítése.....	131
HR követelmények.....	131
Irodai infrastruktúra biztosítása.....	133
V.3. Az érintettek és érdekeltek bevonása.....	133
Jelenlegi gyakorlat.....	133
Javaslatok.....	134
V.4. Eszközök, egyeztetési és kiigazító mechanizmusok.....	135
Jelenlegi gyakorlat.....	135
Javaslatok.....	135
V.5. Lehetséges konfliktusforrások, konfliktuskezelés.....	136
Jelenlegi gyakorlat.....	136
Javaslatok.....	137
VI. FINANSZÍROZÁS.....	138
VI.1. A finanszírozás forrásoldala.....	138
Feltételek.....	138
Egyéb finanszírozási módok – helyi adók.....	139
VI.2. Finanszírozást igénylő kezelési módok.....	140
VI.2.1. A kezelési rendszer felépítése.....	140
VI.2.2. A kezelési rendszer működtetése és folyamatos korrekciója.....	141
VI.2.3. A Hollókő Értékvédelmi Program létrehozása és működtetése.....	141
VI.2.4. A kezelés részeként, az alpműködésen túllépő tevékenységek.....	141
VI.3. A Kezelési Terv végrehajtásának költségigénye.....	142
Kiemelt Programok költségigénye.....	142
Egyéb kezelési javaslatok költségigénye.....	143
VII. MONITORING.....	144
VII.1. A monitoring rendszere, mechanizmusa.....	144
Alapadatok.....	144
VII.2. Az egyes programelemekhez, tevékenységekhez tartozó indikátorok.....	149
VII.3. Program célok megvalósulásához kapcsolódó indikátorok.....	151
VII.4. Horizontális célok megvalósulásához kapcsolódó indikátorok.....	154
VII.5. Stratégiai célok megvalósulásához kapcsolódó egyedi indikátorok.....	154
VII.6. A monitoring eredményei – visszacsatolás.....	155
VIII. KIEGÉSZÍTŐ MUNKARÉSZEK.....	156
FELJEGYZÉS: Hollókő KET - Vár kérdése.....	156
Konkordancia táblázat.....	159
IX. MELLÉKLET.....	161
IX.1. Kérdőív minta.....	161
IX.2. Konkordancia táblázat.....	165

Rövidítések

ÁROP	Államreform Operatív Program
BM	Belügyminisztérium
BNPI	Bükki Nemzeti Park Igazgatóság
EMMI	Emberi Erőforrások Minisztériuma
ÉMOP	Észak-Magyarországi Operatív Program
EOV	Egységes Országos Vetületi rendszer
ERFA	Európai Regionális Fejlesztési Alap
ESZA	Európai Szociális Alap
EFOP	Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program
ÉVM	Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium
FVM	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
GINOP	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program
HÉSZ	Helyi Építési Szabályzat
HM	Honvédelmi Minisztérium
IKOP	Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program
ITB	Integrált Területi Beruházás
KAP	Közös Agrár Politika
KAT	Közterület Alakítási Terv
KEÉ	Kiemelkedő Egyetemes Érték
KEÉM	Kiemelkedő Egyetemes Érték Meghatározása (lásd II. fejezet)
KEHOP	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program
KET	Kezelési Terv
KF	Központi költségvetési forrás
KIM	Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium
KÖHÉM	Közlekedési, Hírközlési és Építésügyi Minisztérium
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
KÜM	Külügyminisztérium
KvVM	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
LEADER	<i>Liaison Entre Actions pour le Developpement de l'Economie Rurale</i> (Közösségi kezdeményezés a vidéki gazdaság fejlesztéséért)
MAD	Megalapozó Dokumentáció (Világörökségi Kezelési Terv helyzetfeltáró és elemző munkarésze)
MJT	Műemléki Jelentőségű Terület
MK	Műemléki Környezet
MM	Művelődési Minisztérium
NÉBIH	Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal
NEFMI	Nemzeti Erőforrás Minisztérium
NFM	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
NMKH	Nógrád Megyei Kormányhivatal
OGY	Országgyűlés
OTÉK	Országos Településrendezési és Építési Követelményekről szóló (253/1997. (XII.20.) Korm. rendelet
OTrT	Országos Területrendezési Terv

SZT	Szabályozási Terv
TDM	Turisztikai Desztináció Menedzsment
TK	Tájvédelmi Körzet
TOP	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
UNESCO	<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization</i> (Az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete)
USP	(Unique Selling Proposition) olyan egyedi adottság(ok), kínálat, amely alapján a potenciális vendég az adott desztinációt választja.
VM	Vidékfejlesztési Minisztérium
VÖ	Világörökség
VÖB	UNESCO Világörökségi Bizottság

Az ikonokkal (és bennük rövidítéssel) jelzett intézkedések, programok jelkulcsa a dokumentum végén lévő, kihajtható lapon található.

A dokumentációban szereplő illusztrációkat, a szerzők saját készítésű felvételeit forrás és feliratozás nélkül közöljük.

Vezetői összefoglaló

Az UNESCO Világörökségi Bizottsága Hollókő-Ófalut és környezetét HU-401rev azonosító számmal 1987. december 11-én vette fel a Világörökségi Listára, kulturális örökség kategóriában.

A Magyarország által az 1985. évi 21. törvényerejű rendelettel ratifikált „Egyezmény a világ kulturális és természeti örökségének védelméről” világörökségi egyezmény alapján a Világörökségi listára bejegyzett értékek „védelmének, megóvásának, bemutatásának és a jövő nemzedékek számára való átadása biztosításának elsődleges kötelezettsége arra az Államra hárul, amelynek területén található”. E kötelezettséget a Résztes Állam megőrzési és kezelési rendszer felépítésével és működtetésével teljesíti.

A hazai megőrzési és kezelési rendszert a világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvény szabályozza, amelynek 7. § (1) bekezdése rögzíti, hogy: „A világörökségi területek kezelése a kiemelkedő egyetemes érték, és az azt hordozó valamennyi anyagi és nem anyagi tényező megőrzése érdekében kiterjed a világörökségi területek használatának, fejlesztésének, bemutatásának illetve szükség szerinti helyreállításának biztosítására, továbbá a világörökségi területek megőrzésével és fenntartható mértékű használatával kapcsolatos tevékenységek összehangolására”.

A Kiemelkedő Egyetemes Érték Meghatározás szerint Hollókő-Ófalu és környezete kivételes példája egy tudatosan megőrzött hagyományos településnek és a közép-európai falusi élet hagyományos formáinak. A 20. század elején – egy tűzvész követően – egységesen megújult település megőrizte jellegzetes örökségi elemeit, a dombvidéki gazdálkodás és a palóc építészeti hagyomány sajátosságait.

A világörökségi védelem, az Ófalu mellett kiterjed az Ófalu felett álló 13. században épült Várra, valamint a tájhasználat, földművelés során kialakult keskenyparcellás, hagyásfás tájkaraktert őrző környezetre is, amely vizuális megjelenésében az Ófaluval és a Várral szerves egészet alkot.

A világörökségi helyszínek állapotmegőrzésének, integritásuk fenntartásának érdekében az UNESCO kötelezi a Résztes Államokat, hogy valamennyi helyszínrre dolgozzanak ki világörökségi kezelési tervet. A világörökségi kezelési terv készítésének módját, tartalmát a 315/2011 (XII.27.) kormányrendelet határozza meg. E kormányrendelet alapján a kezelési terv két, lényegében egymásra épülő dokumentumból áll.

Az első ütemben készített megalapozó dokumentáció (MAD) a kezelési terv szakmai előkészítése, amely a kezelési tervhez szükséges adatokat, ismereteket, leíró és elemző részeket, valamint a háttéranyagokat tartalmazza. A második ütemben kidolgozásra került kezelési tervben (KET) részletesen meghatározásra kerültek a kiemelkedő egyetemes érték megőrzésének, fenntartásának, bemutatásának céljai, stratégiai és prioritásai, a fenntarthatóságot szolgáló kezelési módok meghatározásával.

Az elmúlt évtizedek gazdasági, társadalmi, életmódbeli változásai jelentős mértékben módosították az Ófalu használatát, bemutatását és környezetének tájhasználatát. A változások következtében a legfontosabb feladatok: a bemutathatóság, turizmus feltételeinek fejlesztése és a tájhasználat, tájkarakter helyreállítását szolgáló intézkedések megvalósítása.

A kezelés átfogó célja Hollókő-Ófalu és környezete kiemelkedő egyetemes és nemzeti értékeinek, a specifikus érték-hordozóinak további megőrzése, az érték-hordozók szükséges mértékű megújítása, a fenntartható hasznosításukhoz és bemutatásukhoz szükséges feltételek biztosítása. Hollókőn, ebben a sajátos módon élő faluban a megőrzés-fenntartás csak a fejlesztés-fenntarthatóság harmóniájának megteremtésével, a működés, fejlesztés folyamataiba integrálva valósítható meg.

Az értékhordozók (attribútumok) a kiemelkedő egyetemes érték alapján meghatározott karakteradó elemek, amelyeket kialakulásuk, megjelenésük és jellegük alapján a KET rendszerbe foglalt. Az elérendő stratégiai célok és prioritások az attribútumokhoz rendelve vannak meghatározva:

I. A **tájhasználat és tájkarakter** attribútumához megfogalmazott stratégiai cél:

„Az Ófalu táji- természeti környezettel harmonizáló tájképi megjelenése és a település hagyományos gazdálkodása során kialakult táji-, természeti környezet megőrzése, ésszerű keretek közötti visszaállítása”

II. A **településszerkezet** attribútumhoz megfogalmazott stratégiai cél:

„Az Ófalu történelmi településszerkezetének, telekstruktúrájának és jellemző fésűs beépítésének megerősítése”

III. Az **épített értékek** attribútumhoz megfogalmazott stratégiai cél:

„A meglévő egységes falukép és hiteles építészeti jelleg további megőrzése, az eredeti megjelenés (anyaghasználat, tömegképzés, formakincs–ornamentika) érvényesítése a felújítások, foghíjbeépítés során”

IV. A **kulturális értékek tárháza** attribútumhoz megfogalmazott stratégiai cél:

„Hollókő hagyományainak, kulturális értékeinek felmérése, megőrzése és hiteles bemutatása”

A kezelési terv részletesen tartalmazza a stratégiai célokhoz tartozó prioritásokat, a fenntarthatóság növelése, a megőrzés fenntartása érdekében szükséges teendőket, valamint az attribútumok (érték-hordozók) megőrzését, védelmét szolgáló kezelési módokat.

Külön fejezet foglalkozik a társadalmasítás, a kezelési terv elfogadtatásának folyamatával, a finanszírozás lehetőségeivel és megteremti a kezelési terv megvalósítási folyamatának ellenőrzését, meghatározza a monitoring keretében elvégzendő feladatokat.

A kezelési terv vizsgálja, mérlegeli a veszélyeket, kockázatokat is. A legnagyobb veszélynek azt tartja, ha elfogy a gondnokság létrejöttével, a kezelési terv készítésével generált lendület, azaz a világörökségi terület értékeinek megőrzésére, fejlesztésére megindult folyamat a kormányrendelet megszületését követően ellanyhul és nem jut kellő szakértelem és pénz a kezelési tervben meghatározott intézkedések megvalósítására.

A KET arra alapozódik, hogy a világörökség értékeinek megőrzése, a tájhasználat megújítása csak a helyi szereplők támogatásával, az életükbe való beépülésével valósulhat meg, és ha az együttműködésre való hajlandóság elvész, akkor Hollókőn – amely egy kicsiny közösség- nagyon nehéz lesz eredményt elérni.

A KET stratégiája arra épül, hogy a folyamat nem áll meg, és a kezelési terv célkitűzései közös munkával megvalósulnak. Így a hollókői élet és folyamatok szlogenje hamarosan kibővül, s Hollókő a jövőben az „ÉLŐ, ÉLNI TANÍTÓ FALU” lesz.

I. AZONOSÍTÓ ADATOK

A fejezet célja, hogy rögzítse Hollókő-Ófalu és környezete világörökségi terület azonosító adatait. Ez azért fontos, hogy a továbbiakban pontosan meghatározott legyen a világörökségi terület elhelyezkedése, azaz hogy a készítendő kezelési terv pontosan mely területre vonatkozik. Ez a fejezet ezért a világörökségi terület legfontosabb azonosító adatait és jellemzőit foglalja össze.

I.1. MEGNEVEZÉS, LEHATÁROLÁS

1. táblázat: A világörökségi terület megnevezése

Nyelv	Elnevezés	Referencia szám	Forrás
részes állam hivatalos nyelvén (magyar)	Hollókő Ófalu és környezete	401rev	2011. évi LXXVII. tv. 1. sz. melléklete
angol	Old Village of Hollókő and its Surroundings	401rev	http://whc.unesco.org/en/list/401
francia	Hollókő, le vieux village et son environnement	401rev	http://whc.unesco.org/en/list/401

2. táblázat: A világörökségi terület földrajzi, közigazgatási azonosítása

Földrajzi (közigazgatási) kategória	Elnevezés	Forrás
részes állam	Magyarország	http://whc.unesco.org/en/list/401/
tartomány, régió:	Nógrád megye	http://whc.unesco.org/en/list/401/
közigazgatási egység:	Szécsényi járás	a járási (fővárosi kerületi) hivatalokról szóló 218/2012 (VII.13) korm.rend.
közigazgatási egység:	Hollókő	

Hollókő-Ófalu és környezete világörökségi terület Magyarország északi részén Nógrád megyében a Cserhát-hegység középső, keleti részén fekszik, Budapesttől 100 km-re. A Forster Központ által rendelkezésre bocsátott térinformatikai adatbázis alapján területe 144,5577 ha. A világörökségi terület 1977 óta Tájvédelmi körzet. A Tájvédelmi Körzet nagyságára vonatkozó lehatárolás szerint a két terület – azaz a világörökségi terület és a tájvédelmi körzet – határa és kiterjedése kis mértékben eltér egymástól. Hollókő műemléki jelentőségű területe (14.244/1972 ÉVM-MM rendelet) végleges határait a KÖHÉM 960488/89-es és a Művelődési Miniszter 5840/89-es határozata rögzíti. A műemléki jelentőségű terület részei:

- A történelmileg kialakult Ófalu teljes területe, melynek határai:
 - keleten a József Attila utca, Kossuth u. Dózsa György utca vonala,
 - északon, nyugaton és délen a belterületi határ.
- A Várhegy és a döntően keskeny parcellás zártkertek a Várhegygel szembeni dombokon. (külterület).

A világörökségi terület határa a Kossuth utca és a Dózsa György út találkozásától a Dózsa úton (319. hrsz.) északi irányban húzódik, a 012/2 hrsz-ú, a volt állattartó major és volt szőlőhegy felé vezető külterületi út nyugati oldalán. A majortól az út számozása 06 hrsz-ra változik egészen a volt szőlőhegy feletti útelágazásig. Itt a világörökségi terület határa a volt szőlőhegyi parcellák legfelső határvonala, melyek a 06-os, illetve a nyugat felé tartó 013/15-ös hrsz-ú úttól néhány méter távolságra találhatók, a 013/1-es hrsz. földrészlet déli határvonalán. A 013/15 hrsz-ú út végétől is a volt zártkerti telekhatárok adják a világörökségi terület határát az 1084-1078 hrsz-ú ingatlanok, majd az 1074-1071 hrsz-ú telkek, az 1068-1039 hrsz-ú parcellák felső, északi határvonala a világörökségi határ. Ezt követően a korábbi szőlőhegyi parcellák észak-dél irány-

ban merőleges két parcella 991, 990 alkotja a határvonalat, majd a 989/1, 989/2, 989/3 hrsz-ú ingatlan jelenti a világörökségi terület határát. A 989/3 hrsz-ú ingatlan sarkán a világörökségi terület határa nyugat felé fordul és a 988/3, 987/3, 986/3, 985/3, 984/3, 983/2 hrsz-ú bozótos telkek, majd a 010 hrsz-ú nagyobb kiterjedésű erdő ingatlanhatárán halad, az alaptérképen jelzett 09 hrsz-ú útig. Amint a határ délnek fordul a 010 hrsz-ú ingatlan sarkánál, onnantól Hollókő község közigazgatási határával egyezik meg a Világörökségi terület határa, amely a 09 hrsz-ú úttól a 04 hrsz-ú erdő nyugati szélén fut délnek, egészen a 068/1 hrsz-ú patakmederig.

Innen a 065 hrsz-ú erdő nyugati szélén folytatódik a Rimóc felé vezető javított földútig – kijelölt kerékpárút (064 hrsz.). Ezt követően a 057/10 hrsz-ú zömmel befásodott, erdős ingatlan széle – nagyrészt egykori hagyásfás legelő –, majd a 058-as hrsz-ú, Bükkösvölgyben eredő patak nyugati és déli mederszéle a határ. Amikor a patakmeder és Hollókő határa elválik egymástól, akkor a világörökségi terület határa ismét a közigazgatási határral egyező egészen a 055/5 hrsz-ú dűlőútig.

1. ábra: Hollókői vár délről, a fáslegelő felől (forrás: Másfélmillió lépés Magyarországon)

Az említett dűlőút után kezdődik a lehatárolás problematikája. A rendezési terv, valamint a Forster Központtól kapott térkép szerint a határvonal marad a közigazgatási határon, azonban mintegy 200 métert követően – ahogy a régi Tájvédelmi Körzet határa, a Világörökségi terület határa is a 055/2 hrsz-ú ingatlant északról megkerülve – elszakadva a 057/10 ingatlan határától – **a telekhatártól függetlenül** halad keletre nagyjából követve a szintvonalakat. **Javasoljuk a VÖ terület határának, a TK határra, azaz telekhatárra való illesztését, az egész 057/10 hrsz-ú telek bevonásával.** A világörökségi terület határa melletti ingatlan, a 056-os hrsz. dűlőútra csatlakozik és észak felé haladva egy derékszögű kanyarral eléri a parkolóból a vár felé vezető gyalogutat. Ezt követően a belterületen a 85/1 és 82. hrsz. telkek külső határa a világörökségi terület határa, majd a József Attila utca a kijelölt határ, amely elvezet a Kossuth utca, illetve a Dózsa utca elejéig. (A térképi lehatárolás a dokumentáció végén kapott helyet)

A világörökségi terület határoló pontjai

Nevezetes pontok	EOV		WGS 84	
	X	Y	X (kelet)	Y (észak)
Sarokpontok				
1	689567	296009	19° 34' 39.69"	48° 0' 23.30"
2	689590	295947	19° 34' 40.81"	48° 0' 21.32"
3	689618	295942	19° 34' 42.14"	48° 0' 21.12"
4	689646	295941	19° 34' 43.48"	48° 0' 21.09"
5	689673	295936	19° 34' 44.78"	48° 0' 20.94"
6	689753	295935	19° 34' 48.67"	48° 0' 20.88"
7	689749	295947	19° 34' 48.48"	48° 0' 21.28"
8	689789	295956	19° 34' 50.41"	48° 0' 21.55"
9	689825	295968	19° 34' 52.12"	48° 0' 21.92"
10	689825	295973	19° 34' 52.12"	48° 0' 22.10"
11	689867	295981	19° 34' 54.17"	48° 0' 22.33"
12	689898	295980	19° 34' 55.64"	48° 0' 22.30"
13	689945	295970	19° 34' 57.95"	48° 0' 21.97"
14	690025	295924	19° 35' 1.79"	48° 0' 20.45"
15	690023	295895	19° 35' 1.64"	48° 0' 19.53"
16	690004	295833	19° 35' 0.74"	48° 0' 17.51"
17	690028	295728	19° 35' 1.84"	48° 0' 14.11"
18	690014	295721	19° 35' 1.18"	48° 0' 13.90"
19	690034	295697	19° 35' 2.10"	48° 0' 13.11"
20	690053	295704	19° 35' 3.05"	48° 0' 13.35"
21	690086	295660	19° 35' 4.62"	48° 0' 11.90"
22	690133	295620	19° 35' 6.87"	48° 0' 10.58"
23	690166	295601	19° 35' 8.44"	48° 0' 9.98"
24	690181	295630	19° 35' 9.22"	48° 0' 10.91"
25	690169	295638	19° 35' 8.63"	48° 0' 11.16"
26	690203	295658	19° 35' 10.25"	48° 0' 11.82"
27	690246	295677	19° 35' 12.36"	48° 0' 12.42"
28	690272	295682	19° 35' 13.59"	48° 0' 12.56"
29	690285	295672	19° 35' 14.21"	48° 0' 12.23"
30	690299	295668	19° 35' 14.89"	48° 0' 12.11"
31	690376	295639	19° 35' 18.62"	48° 0' 11.14"
32	690417	295628	19° 35' 20.59"	48° 0' 10.80"
33	690444	295627	19° 35' 21.89"	48° 0' 10.76"
34	690449	295627	19° 35' 22.11"	48° 0' 10.74"
35	690457	295624	19° 35' 22.52"	48° 0' 10.65"
36	690468	295611	19° 35' 23.02"	48° 0' 10.24"
37	690470	295575	19° 35' 23.13"	48° 0' 9.05"
38	690428	295483	19° 35' 21.08"	48° 0' 6.11"
39	690461	295486	19° 35' 22.65"	48° 0' 6.19"
40	690488	295486	19° 35' 23.97"	48° 0' 6.19"
41	690508	295483	19° 35' 24.91"	48° 0' 6.09"
42	690526	295448	19° 35' 25.77"	48° 0' 4.94"
43	690538	295446	19° 35' 26.34"	48° 0' 4.86"
44	690567	295409	19° 35' 27.76"	48° 0' 3.66"
45	690591	295395	19° 35' 28.89"	48° 0' 3.20"
46	690598	295353	19° 35' 29.21"	48° 0' 1.84"
47	690608	295281	19° 35' 29.66"	47° 59' 59.5"
48	690619	295245	19° 35' 30.19"	47° 59' 58.33"
49	690674	295191	19° 35' 32.81"	47° 59' 56.60"
50	690697	295162	19° 35' 33.91"	47° 59' 55.64"
51	690712	295137	19° 35' 34.62"	47° 59' 54.84"
52	690714	295127	19° 35' 34.76"	47° 59' 54.51"
53	690714	295106	19° 35' 34.71"	47° 59' 53.83"
54	690714	295087	19° 35' 34.71"	47° 59' 53.22"
55	690713	295074	19° 35' 34.67"	47° 59' 52.80"
56	690701	295037	19° 35' 34.06"	47° 59' 51.58"
57	690694	295019	19° 35' 33.73"	47° 59' 51.03"
58	690684	295012	19° 35' 33.27"	47° 59' 50.78"
59	690665	295003	19° 35' 32.33"	47° 59' 50.52"
60	690606	294997	19° 35' 29.51"	47° 59' 50.31"
61	690527	295017	19° 35' 25.69"	47° 59' 51.00"
62	690496	295014	19° 35' 24.16"	47° 59' 50.90"
63	690472	295006	19° 35' 23.02"	47° 59' 50.65"
64	690468	294974	19° 35' 22.84"	47° 59' 49.61"
65	690448	294970	19° 35' 21.84"	47° 59' 49.47"

Nevezetes pontok	EOV		WGS 84	
	X	Y	X (kelet)	Y (észak)
66	690446	294956	19° 35' 21.75"	47° 59' 49.03"
67	690442	294954	19° 35' 21.58"	47° 59' 48.97"
68	690387	294949	19° 35' 18.90"	47° 59' 48.81"
69	690344	294946	19° 35' 16.81"	47° 59' 48.74"
70	690299	294937	19° 35' 14.66"	47° 59' 48.45"
71	690260	294933	19° 35' 12.75"	47° 59' 48.34"
72	690237	294935	19° 35' 11.65"	47° 59' 48.38"
73	690202	294942	19° 35' 9.97"	47° 59' 48.63"
74	690179	294940	19° 35' 8.88"	47° 59' 48.56"
75	690120	294926	19° 35' 6.01"	47° 59' 48.12"
76	690114	294916	19° 35' 5.75"	47° 59' 47.81"
77	690115	294901	19° 35' 5.75"	47° 59' 47.31"
78	690118	294891	19° 35' 5.92"	47° 59' 46.99"
79	690142	294855	19° 35' 7.06"	47° 59' 45.83"
80	690159	294789	19° 35' 7.84"	47° 59' 43.70"
81	690208	294700	19° 35' 10.19"	47° 59' 40.80"
82	690224	294651	19° 35' 10.95"	47° 59' 39.22"
83	690248	294611	19° 35' 12.09"	47° 59' 37.89"
84	690260	294586	19° 35' 12.65"	47° 59' 37.08"
85	690279	294529	19° 35' 13.55"	47° 59' 35.25"
86	690300	294501	19° 35' 14.55"	47° 59' 34.34"
87	690304	294479	19° 35' 14.75"	47° 59' 33.63"
88	690303	294449	19° 35' 14.66"	47° 59' 32.63"
89	690300	294434	19° 35' 14.53"	47° 59' 32.15"
90	690265	294442	19° 35' 12.87"	47° 59' 32.44"
91	690210	294423	19° 35' 10.21"	47° 59' 31.83"
92	690126	294477	19° 35' 6.18"	47° 59' 33.61"
93	690132	294516	19° 35' 6.45"	47° 59' 34.85"
94	690095	294533	19° 35' 4.68"	47° 59' 35.40"
95	690023	294484	19° 35' 1.20"	47° 59' 33.85"
96	690043	294470	19° 35' 2.18"	47° 59' 33.40"
97	690025	294440	19° 35' 1.30"	47° 59' 32.43"
98	690061	294415	19° 35' 2.98"	47° 59' 31.60"
99	690072	294397	19° 35' 3.55"	47° 59' 31.00"
100	690024	294328	19° 35' 1.20"	47° 59' 28.80"
101	690003	294329	19° 35' 0.18"	47° 59' 28.82"
102	689956	294307	19° 34' 57.89"	47° 59' 28.14"
103	689888	294264	19° 34' 54.62"	47° 59' 26.74"
104	689864	294284	19° 34' 53.45"	47° 59' 27.39"
105	689801	294316	19° 34' 50.42"	47° 59' 28.45"
106	689747	294326	19° 34' 47.85"	47° 59' 28.77"
107	689673	294367	19° 34' 44.28"	47° 59' 30.12"
108	689631	294343	19° 34' 42.22"	47° 59' 29.38"
109	689478	294531	19° 34' 34.94"	47° 59' 35.48"
110	689462	294546	19° 34' 34.15"	47° 59' 35.98"
111	689451	294575	19° 34' 33.66"	47° 59' 36.93"
112	689459	294622	19° 34' 34.03"	47° 59' 38.43"
113	689451	294687	19° 34' 33.66"	47° 59' 40.54"
114	689474	294726	19° 34' 34.80"	47° 59' 41.79"
115	689571	294811	19° 34' 39.51"	47° 59' 44.54"
116	689488	294897	19° 34' 35.52"	47° 59' 47.33"
117	689478	294922	19° 34' 35.05"	47° 59' 48.14"
118	689481	294940	19° 34' 35.19"	47° 59' 48.72"
119	689473	294956	19° 34' 34.81"	47° 59' 49.24"
120	689394	294964	19° 34' 31.04"	47° 59' 49.52"
121	689334	294966	19° 34' 28.13"	47° 59' 49.61"
122	689300	295003	19° 34' 26.50"	47° 59' 50.79"
123	689294	295024	19° 34' 26.22"	47° 59' 51.50"
124	689294	295074	19° 34' 26.23"	47° 59' 53.09"
125	689297	295098	19° 34' 26.38"	47° 59' 53.89"
126	689300	295139	19° 34' 26.52"	47° 59' 55.19"
127	689336	295250	19° 34' 28.31"	47° 59' 58.81"
128	689358	295329	19° 34' 29.40"	48° 0' 1.34"
129	689371	295363	19° 34' 30.02"	48° 0' 2.44"
130	689380	295415	19° 34' 30.50"	48° 0' 4.12"
131	689385	295440	19° 34' 30.73"	48° 0' 4.94"

Nevezetes pontok	EOV		WGS 84	
	X	Y	X (kelet)	Y (észak)
132	689418	295528	19° 34' 32.36"	48° 0' 7.79"
133	689425	295574	19° 34' 32.69"	48° 0' 9.26"
134	689426	295619	19° 34' 32.75"	48° 0' 10.72"
135	689431	295638	19° 34' 33.02"	48° 0' 11.33"
136	689419	295737	19° 34' 32.49"	48° 0' 14.55"
137	689434	295780	19° 34' 33.20"	48° 0' 15.94"
138	689452	295849	19° 34' 34.11"	48° 0' 18.15"

Nevezetes pontok	EOV		WGS 84	
	X	Y	X (kelet)	Y (észak)
139	689482	295909	19° 34' 35.56"	48° 0' 20.08"
140	689490	295917	19° 34' 35.97"	48° 0' 20.37"
141	689554	295987	19° 34' 39.05"	48° 0' 22.59"
142	689554	295987	19° 34' 39.05"	48° 0' 22.59"
143	689567	296009	19° 34' 39.69"	48° 0' 23.30"
Középpont	689908	295163	19° 34' 55.84"	47° 59' 55.86"

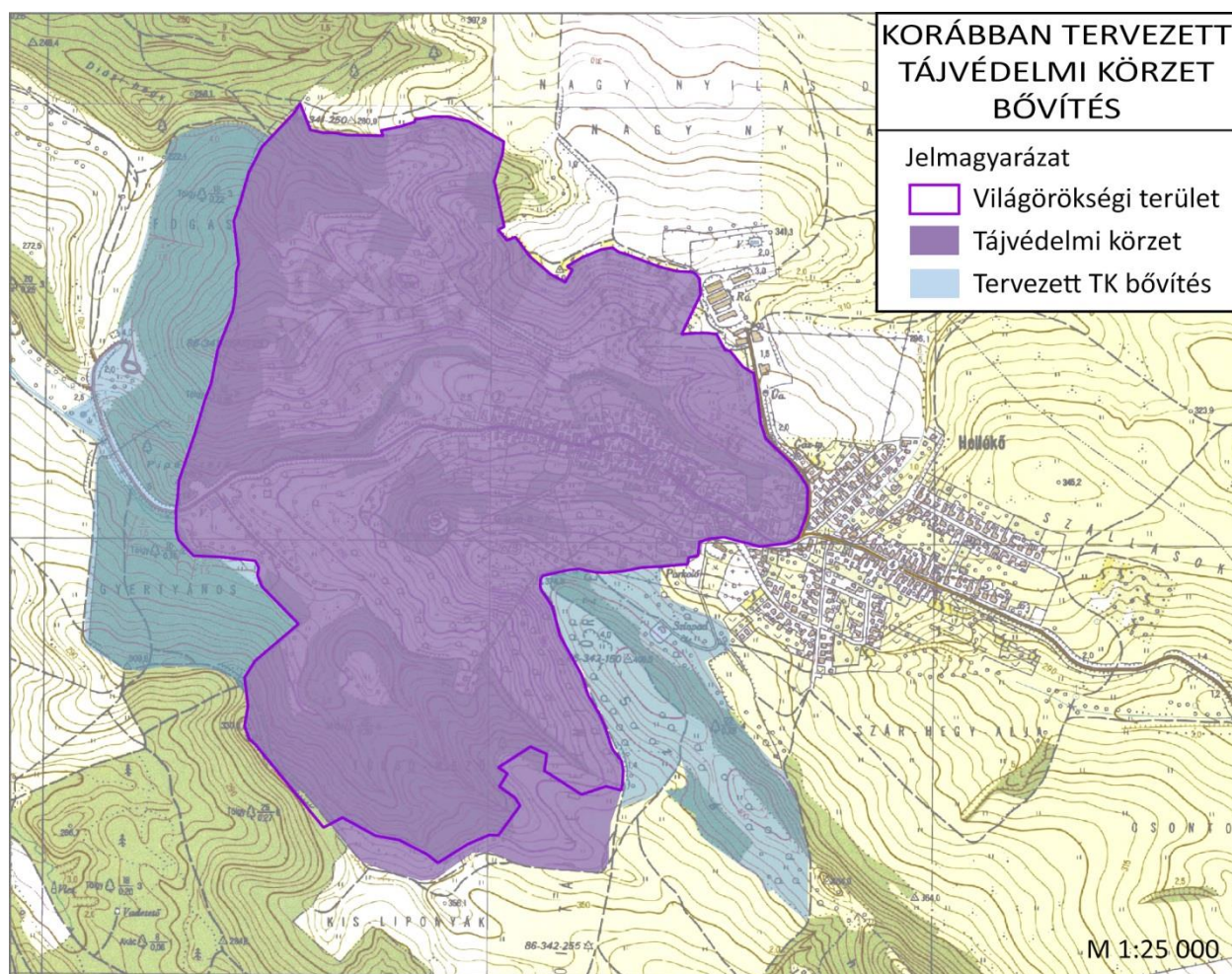
Érintett helyrajzi számok

BELTERÜLET

1-5; 6/2; 7; 10; 12-25; 27-32; 37-39; 40/1; 41-48; 49/1; 50-52; 54-62; 63/1-4; 64-69; 75-78; 82-84; 85/1; 197/2, 7; 320-324; 325/1, 2; 326-329; 330/2; 331-333; 334/1, 2; 335-339; 341-351; 354; 355; 358; 359/1, 2; 360-366; 369-371; 373/1, 2; 374; 375; 380-384; 386-398; 399/2; 400-414; 415/1-3; 416-418; 425-438; 443-447; 449-459; 460/1, 2; 461-463.

KÜLTERÜLET

03; 04; 09; 010; 047/2; 055/2, 5; 057/1; 057/8-9; 057/10 X689632, Y294343; X689674, Y294366; X689743, Y294327; X689804, Y294314; X689892, Y294263; X689969, Y294312; X690005, Y294329; X690026, Y294329; X690073, Y294395; X690061, Y294414; X690026, Y294439; X690041, Y294470; X690025, Y294483; X690096, Y294534; X690132, Y294513; X690130, Y294479; X690216, Y294420; X690267, Y294443; X690301, Y294434 EOV koordináták által kijelölt vonaltól északra eső része; 058; 061-066; 067/1, 3, 4; 068/1, 2; 501-532; 533/1, 2; 534-700; 702-706; 708-713; 715-726; 727/1, 2; 728-750; 751/1, 2; 752-811; 813-886; 888/1, 2; 889-900; 901/1, 2; 902-978; 980-982; 983/1, 2; 984/1, 2, 3; 985/1, 2, 3; 986/1, 2, 3; 987/1, 2, 3; 988/1, 2, 3; 989/1, 2, 3; 990-995; 996-1182.

2. ábra: a tájvédelmi körzet korábban tervezett bővítése a BNPI adatszolgáltatása alapján

A BNPI-vel folytatott egyeztetések során ismertté vált, hogy a BNPI korábban felvetette a Hollókői TK területének növelését, bővítését. Az összesen kb. 54 ha-os területi bővítés a jelenlegi területtől nyugatra (Rimóc közigazgatási területén kb. 33,6 ha) és délkeletre (20,7 ha) helyezkedik el, ez utóbbi a falu feletti Szárhegy vonulatát foglalja magába. A korábban bevonásra javasolt terület Hollókő legmagasabb részei közé tartozik, a hegygerinc több helyen meghaladja a 400 méter tengerszint feletti magasságot.

Az esetleges bővítés tájképi, tájhasználati szempontból kifejezetten kedvezőnek nevezhető, mert az Ófalu feletti látképet egyértelműen a Vár, illetve a Szárhegy vonulata határozza meg. Az évtizedekkel korábban készült fényképeken jól látszik, hogy a Szárhegy most védelemre javasolt része (az Ófalu felől látható keleti – északkeleti oldala) szintén hagyásfás legelő volt. A TK esetleges bővítésével így megte-remtődik az Ófalu feletti tájhasználat és tájkép egységes rehabilitációjának lehetősége a hagyásfás lege-lő nagyobb területen történő visszaállításával. Az eddigi vizsgálatok, egyeztetések során nem merült fel a VÖ terület bővítésének szükségessége. A tervezett TK bővítés és ennek eredménye az Ófalu feletti táj-használat és tájkép egységes visszaállításának lehetősége azonban felveti a VÖ terület bővítésének kér-dését is. Ezzel a korábban tervezett bővítéssel egy „táj- és természetvédelmi funkcionális védőterületet” jelenhet meg a világörökségi terület számára.

Amennyiben ez a korábbi TK bővítési elképzelés újra felszínre kerülne, a VÖ területtel kapcsolatban két megoldás lehetséges:

1. A VÖ terület, azaz a helyszín bővítésének kezdeményezése, azért, hogy a VÖ és TK területe vál-tozatlanul egybeessen (ezzel a jelenlegi lehatárolási probléma is megszűnik).
2. VÖ védőterület létesítése, ami hasonlóan lehetővé teszi a KET célkitűzéseinek érvényesülését.

A kérdést árnyalja, hogy közvetlenül a tervezett TK bővítéssel szomszédos telken épül majd fel az új Wellness-hotel (89/19 hrsz.), amely alapvetően megváltoztatja a hegyoldali látképet. Kijelenthető, hogy az értékek hatékonyabb megőrzése érdekében egy esetleges TK bővítés alapján a világörökségi helyszín bővítése vagy a védőövezet létrehozása indokolt.

A TK besorolás, az esetleges bővítéstől függetlenül is felhívja a figyelmet a hollókői tájkép, tájhasználat tudatos szabályozásának szükségességére. Rendkívül fontosak az első benyomások, ezért szükséges a VÖ/TK területen kívül eső, bekötőút menti területek és az útról feltáruló jellemző látképet meghatározó főbb elemek feltárása, tájlesztéskai, „tájhasználati” elemzése, és javaslatok intézkedések kidolgozása, az egész területre tájképi-arculati látványterv készítése.

I.2. A VILÁGÖRÖKSÉGI TERÜLET ÉS KÖRNYEZETÉNEK KAPCSOLATA

Hollókő, a Szécsény–Pásztó országútról bevezető bekötőúton át érhető el. Jellegzetes zsáktelepülés és ez jelentősen meghatározta értékeit, hagyományait is.

A Világörökségi terület – a védőövezet nélküli helyszín – összefüggő területen helyezkedik el. Magába foglalja Hollókő település belterületének egy részét – az Ófalut, illetve közvetlen környezetét, valamint az Ófalutól északra a patakvölgy déli oldalán fekvő, az Ófaluhoz szervesen kapcsolódó volt zártkerti – egy-kori szőlőhegyi – területet. Déli irányban a VÖ terület részét képezik a települést és a várat körbevevő erdő és gyepterhasznosítású területek.

A Világörökségi terület tengerszint feletti magassága 200-350 m körül mozog, Hollókő vára egy 362 m magas sziklatömbre épült. Hollókő települést a Cserhát változatos felszínű, jellemzően jóval 400 méter magasság feletti hegyháta, hegycsúcsai ölelik körbe. Déli-délkeleti irányban a Felsőtold, Geréb, Zsuny határában lévő Feketehegy (486 m), a Kis- és Nagy Zsunyi hegy (442 illetve 477 m) helyezkednek el legközelebb. Kelet-délkelet irányban kissé távolabb található a Zagyva völgye, a Mátra felé a tájat lehatároló Tarcsahegy, Macskahegy, Tepke hegyvonulat. Legmagasabb pontjai 567, 574 méterrel emelkednek a tengerszint fölé. Nyugat felől a Dobogó-tető (518 m) és a Bükkös völgy feletti Pusztavár hegy is 458 méterre emelkedik. Észak, a Szécsényi medence felé alacsonyabbak a hegyek. A rimóci Vakarás 312 m, a Nagylóc határában álló Őr-hegy azonban még 453 m magasságú.

A csúcsokra, hegyvonulatokra turistautak vezetnek és a magas pontokról Hollókő térsége jól látható. A világörökségi területből azonban csak a magaslati pontra épített vár látszik a tájban, meg az Újfalú dombhátra épült déli, keleti része. Az Ófalu ugyanis a vár mögötti északra eső meredek, mély völgybe települt, amely elsősorban közelről a várból és a szőlőhegy felől látható. A környező települések közigazgatási területén lévő hegyes csúcsokról, magaslatokról a Világörökségi terület középső, Ófalui része gyakorlatilag alig látható. A vizuális integritás, azaz a rálátási tengelyek, kilátópontok, látképek megőrzése elsősorban a településen belül (Vár, Szőlőhegy, Ófalu) igényel szakszerű településtervezési, településüzemeltetési tevékenységet.

II. A KIEMELKEDŐ EGYETEMES ÉRTÉK ÖSSZEGZÉSE

Az alábbiakban a VÖB által a 37COM 8E határozattal elfogadott Kiemelkedő Egyetemes Érték összegzés szövegét ismertetjük változtatás nélkül.

HOLLÓKŐ ÓFALU ÉS KÖRNYEZETE

Kiemelkedő Egyetemes Értékének Visszamenőleges Meghatározása

Részes Állam: Magyarország

Ref. sz.: 401rev

Felvétel dátuma: 1987

Rövid leírás

Hollókő Ófalu az Észak-Magyarországi Nógrád megyében elhelyezkedő palóc település, mintegy 100 km-re északkeletre Budapesttől. A tudatosan megőrzött Ófalu a 20. századi mezőgazdasági forradalom előtti falusi élet élő példája. A 145 hektárnyi falu népi építészeti együttese 55 lakó- és gazdasági épületből, valamint a templomból áll. A hagyományos palóc építészeti forma- és anyaghasználattal együtt harmonikus egységet alkot a táji-természeti környezettel, amit nadrágszík-parcellás gazdálkodás, gyümölcsösök, szőlőskertek, legelők és erdők jellemeznek. A helyszín magába foglalja a falu fölé magasodó középkori várromot, amit a források már 1310-ben említene. A vár fontos szerepet játszott a palócok és husziták közti feudális harcok idején, biztosítva az egykori falu védelmét, melynek maradványait a várfal közelében találták meg.

A török uralom végére (1683) a vár és a falu végleg elnéptelenedett és a jelenlegi település a korábbi falu alatti területen fejlődött ki fokozatosan a 18. és 19. század során. A régióra jellemzően az első generációs lakosság a fő utca két oldalán települt le. A későbbi generációk az így kialakult egyutcás falu keskeny parcelláinak hátsó részébe építették házaikat, egyre növelve a beépített területeket. Palóc hagyomány szerint a pajták a falun kívül a földek szélén épültek.

A falu és a földek fejlődése számos forrásból nyomon követhető. Az 1782-ben még tipikus egyutcás faluban idővel egy másik utca fejlődött ki a főutcától keletre. Az 1885-ös falutérképen látható topográfia már a mainak megfelelő: a megművelt földterület a 19. század közepére érte el legnagyobb kiterjedését, ezért a falu nem tudott tovább növekedni. 1960-ban korlátozott mértékben további növekedés kezdődött, a fejlődés mára szigorúan szabályozott.

Hollókő lakossága soha nem törődött az 1783-as tűzvédelmi rendelettel, ami tiltotta a fa építkezésre való használatát, mivel azt tűzveszélyesnek tartotta. Ennek következtében a településen többször pusztított tűzvész. A legutóbbi 1909-es tűzvész után a falu házait többnyire a palóc népi építészeti hagyományos technikáival építették vissza: a favázás házakat kőalapra emelték, meszelt falakkal, az utca felé magas faoszlopos tornáccal, melyeket túlnyúló tető véd. A zsindegyel fedett kis fatornyos templom a helyi építészeti stílus transzponálása. Hollókő olyan élő közösség, ami egy hagyományos falu helyben történő önkéntes megőrzésének kivételes és különleges példája.

(v) kritérium

Hollókő Ófalu kivételes példája egy tudatosan megőrzött hagyományos településnek. Olyan kultúrát képvisel, ami a visszafordíthatatlan változások következtében sebezhetővé vált. A főleg a 18. és 19. században kialakult falu nemcsak a magyarságon belüli palóc népcsoportra jellemző, hanem átfogóbb értelemben is élő példája a közép-európai falusi élet hagyományos formáinak, amely a 20. századi mezőgazdasági forradalom következtében többnyire mindenütt eltűnt.

Integritás

A helyszín magába foglalja a település és a környező táj meghatározó részeit és összetevőit: a tudatosan megőrzött hagyományos települést, a hozzá tartozó megművelt területeket, a tágabb táji-természeti környezetet, an-

nak összes karakteradó elemével. A hagyományos település és annak a földművelés és tájhasználat során kialakult, keskenyparcellás, hagyásfás tájkaraktert őrző táji környezete, a táj látványát szervező-orientáló várrommal együtt, vizuális megjelenésében egységes és sértetlen egészet alkot.

Hitelesség

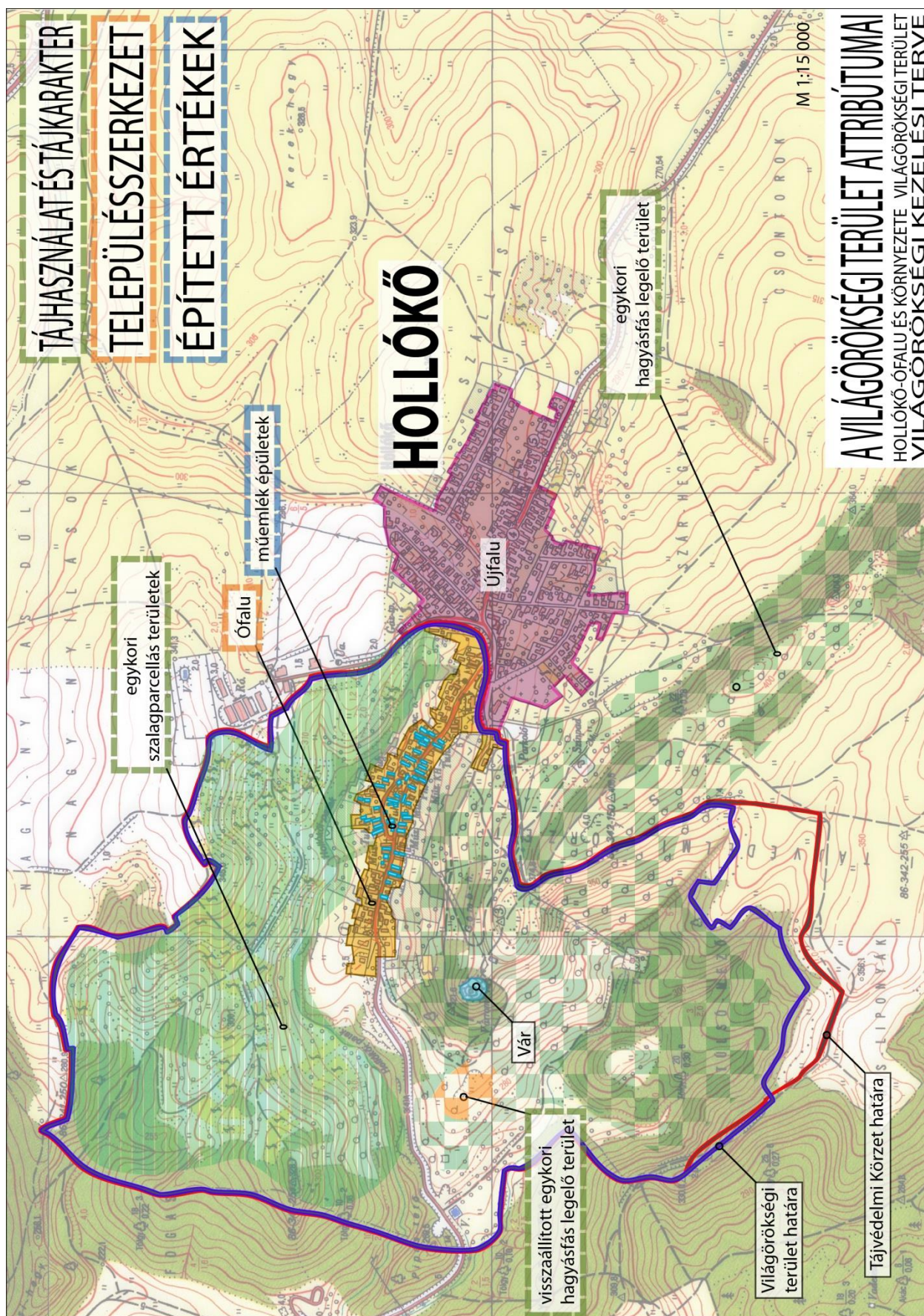
A főleg a 18. és 19. századi fejlődés eredményeként formálódott, mai megjelenésében a 20. század eleji tűzvész után egységes módon megújult település megőrizte jellegzetes örökségi elemeit, hagyományait. Fennmaradtak a falusi és ezen belül a palóc építészeti hagyomány sajátosságai, a helyi anyag- és formahasználatot hordozó jellegzetességekkel (generációk együttélését biztosító "hosszú ház", tornácos/hambitusos ház, a geomorfológiai sajátosságokhoz alkalmazkodó pincekialakítások), csakúgy, mint a történelmi, egyutcsás, fésűs beépítésű településszerkezet. Az 1983-as tájvédelmi körzet projekt keretén belül a korábban összevont földterületeket visszaállították eredeti keskenyparcellás formájukba¹, amely karakterisztikus jellemzője a családi gazdálkodáshoz kapcsolódó földművelésnek. Újratelepítették a szőlőket, a gyümölcsösöket és a zöldséges kerteket, helyreállították az ökológiai egyensúlyt még az erdő környezetében is, különös figyelmet fordítva a történelmi hitelességre. Hollókő így nem múzeum-falu, amelyben már megszűnt a hagyományos tevékenység, hanem élő közösség, melynek megőrzéséhez hozzátartozik a mezőgazdasági tevékenység is. Hollókő közössége, melynek döntő többsége az Újfaluban lakik, ma is védi és gondozza az Ófalut és védett házait, mely közösségi lelki, vallási életet, munkaalkalmat és a hagyományaik megőrzésének és bemutatásának lehetőségét biztosítja számukra. A hitelesség feltételeinek fenntartása szempontjából kihívást jelentenek: főképp a mezőgazdasági tevékenység kedvezőtlen megváltozásai a termelészövetkezeti területek privatizációs folyamata miatt, valamint a falu demográfiai válsága, a lakosok elvándorlása és a külső kereskedelmi tevékenységek nyomásai. Ezekre a veszélyforrásokra figyelmet kell fordítani fenntartható kezelési eljárások bevezetésével, melyek biztosítják a hitelesség feltételeinek további fennmaradását.

Védelmi és kezelési követelmények

A helyszín a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény alapján műemléki védelem alatt, valamint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény alapján természetvédelmi oltalom alatt áll. Hollókő Ófalua és környezete 1972 óta műemlék jelentőségű terület, melynek 1989-es bővítése a teljes világörökségi helyszínt (145 ha) lefedi, 1987 óta² a teljes helyszín egyben tájvédelmi körzet is; további védőövezet a helyszín morfológiai adottságai miatt nem szükséges. Ezen felül a település épületei közül mintegy 50 db egyedi műemléki védelem alatt áll. A világörökségről szóló 2011. évi törvény alapján új kezelési terv fog kormányrendeletként hatályba lépni, amely legalább hét évente felülvizsgálatra kerül. A helyi önkormányzat jelenleg a világörökségi kezelő szerv. A világörökségről szóló törvény alapján biztosított lesz a helyszín állapotának, csak úgy, mint fenyegetettségének és a megőrzési intézkedéseknek a követő-figyelése (monitoring), melyről rendszeres jelentés készül az Országgyűlés számára, a kezelési tervet hét évente felülvizsgálják. Középtávon megoldandó feladatok: a hagyományos tájhasználat rehabilitációja a mai kor kívánalmainak is megfelelő módon, a település élő jellegének megőrzése, a fenntartható, hagyományokra épülő helyi gazdaság lakosság-megtartó erejének kialakítása, továbbá a jó életminőség biztosításához szükséges fejlesztések megvalósítása, összhangban az értékmegőrzéssel. A fenti célok elérésének egyik eszköze a fenntartható turizmus, melyet a globalizáció kihívásainak összefüggésében kell kezelni. A kezelés stratégiai célja, hogy Hollókő ne váljon múzeum-faluvá, amelyben már megszűnt a hagyományos tevékenység, hanem önmaga megújítására képes élő közösség maradjon, ahol az értékmegőrzéshez hozzájárul a tradicionális jellegű mezőgazdasági tevékenység, valamint a népi kultúra ápolása és a szellemi kulturális örökség megőrzése is.

1 A TK projekt keretein belül nem történt telekosztás, csupán a művelés újraindítására tettek kísérletet.

2 Az Országos természetvédelmi Hivatal elnökének 2/1977. OTvH határozata hozta létre a Hollókői TK-et.

3. ábra: a világörökségi terület térképen ábrázolható attribútumai (az egykor megművelt területek feltételezett legnagyobb kiterjedésével)

ATTRIBÚTUMOK

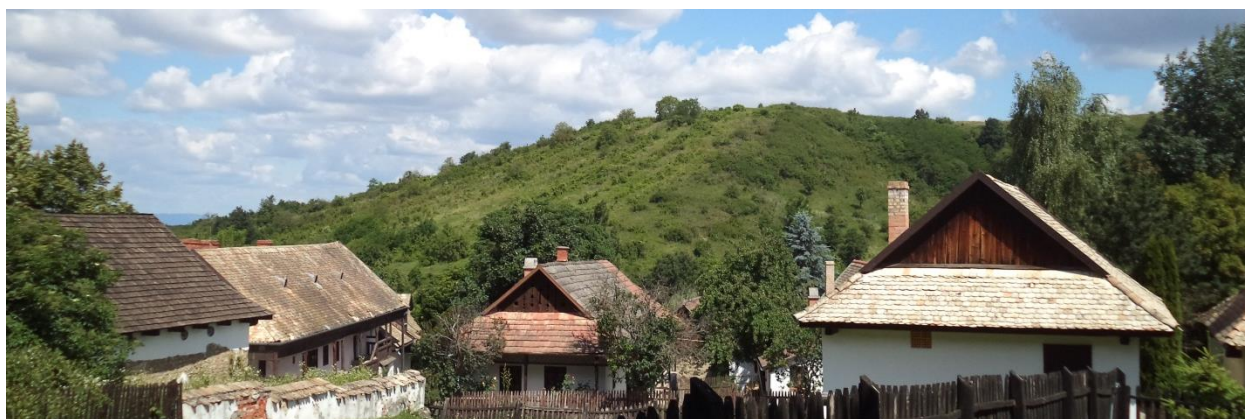
A „Hollókő Ófalu és környezete” világörökségi helyszín Kiemelkedő Egyetemes Értéket (KEÉ) megtestesítő attribútumai az alábbiak szerint határozhatók meg:

1. TÁJHASZNÁLAT ÉS TÁJKARAKTER – az Ófalu táji–természeti környezettel harmonizáló tájképi megjelenése, a hagyományos település- és tájszerkezet, a hagyományos gazdálkodás során kialakult hagyásfás legelő, keskenyparcellás–kertes táji környezet, és a középkori eredetű vár tájképet meghatározó elhelyezkedése

- A település és a táj egysége, a léptékek arányossága, összhangja a táj adottságain alapuló eltartó képessége és a település nagysága, kiépítése a korábbi élet és gazdálkodás harmóniájára utal;
- A Várhegy, a „Szőlőhegy”, a dombok aránya (tömege), a település lejtőre szerveződése, tájtagoló elhelyezkedése és a környezettel arányos kiterjedése utal a korábbi, fokozatosan kialakult szerves egységre;
- A szalagtelkes szőlőhegy karaktere hozzátartozik a faluképhez, utal az egykori művelési és használati módra;
- A hagyásfás legelő meghatározó módon jelentkező táji megjelenése (a fák fajösszetétele/száma/lombkorona borítottság, a lágyszárú növényzet fajgazdagsága);
- A Várhegy és a vár uralkodó látványa: az andezit telérre, a telér anyagából épült vár az Ófaluval szerves egységet alkot, anyagával, tájképi megjelenésével jól illeszkedik a tájba;
- A környező domboldalak lejtős, emberléptékű térhatároló látványa.

2. TELEPÜLÉSSZERKEZET– az Ófalu történelmi településszerkezete, telekstruktúrája és jellemző fésűs beépítése

- Településszerkezet: úthálózat és telekszerkezet, egyutcás, szigetet alkotó térstruktúra;
- A terepre illeszkedő domboldali beépítés (hegyfelőli – völgyoldali teleksor, ehhez igazodó beépítési forma);
- A templom feltárulása, a templom előtti teresedés karakteres térszervező helye – szerepe;
- Telekszerkezetet hangsúlyozó oldalhatáron álló házak, fésűs beépítésű utcaképe;
- Az egykori pajtakert, a település- és telekszerkezet megalapozó szerepe az oda kihelyezett funkciók rendszerével;
- A táji adottságokat kihasználó, azokhoz illeszkedő parasztfürdő, mosó- és kenderáztató tavak;

3. ÉPÍTETT ÉRTÉKEK – a hagyományos palóc építéset, formavilág és anyaghasználat egysége, a palóc építészeti formakincs, tömegképzés, ornamentika

- Jellemzően oldalhatáron álló beépítés, a terepnek megfelelő aléptményekkel,
- Az épületek tömege, a tetők formája, arányai
- A pincék terméskő anyagú építménye, változatos karakteradó megjelenése;
- A homlokzatok elrendezése, a fa oszlopos homlok- és oldaltornácok alkalmazása,
- A héjalás jellemző anyaga (kisméretű, félkörív vágású, poltári hód farkú cserép)
- A színek tradicionális használata (fehérre meszelt homlokzatok, barna fafelületek, sárgás-barnás-színű, különböző árnyalatú cserepek)
- A tradicionális anyagok jellemző használata: kő – vályog – fa – cserép
- A melléképületek jellemző rendje
- A faanyagú kerítések és azok kialakítása – hiánya
- Porták – kert és udvar használata,
- A köztereken a növények hiánya, a telkek növényzete, a házak jellemző virágdísz

4. KULTURÁLIS ÉRTÉKEK TÁRHÁZA – hagyományos életmód, kultúra és annak bemutatása

- Az épületek kulturális és közösségi célú hasznosítása
- A fennmaradt hagyományok gyakorlása, bemutatása
- Az ünnepek, ünnepkörök megtartása
- A népviselet viselése
- A fennmaradt tájszólás (ízes beszéd)

III. HOLLÓKŐ KIEMELKEDŐ EGYETEMES ÉRTÉKE MEGŐRZÉSÉNEK, FENNTARTÁSÁNAK ÉS BEMUTATÁSÁNAK CÉLJAI, STRATÉGIÁI

A kezelés átfogó céljai

A kezelés átfogó célja Hollókő-Ófalu és környezete kiemelkedő egyetemes és nemzeti értékének, specifikus értékhordozóinak *megőrzése, az értékhordozók fenntartható hasznosításához és bemutatásához szükséges feltételek biztosítása*. A kezelés ebben az élő, működő faluban, a folyamatosan alkalmazkodó, mégis magához és a népi hagyományaihoz hű, erős közösségben önmagában nem értelmezhető. A sajátos falusi környezetben a megőrzés–fenntartás csak a fejlesztés–fenntarthatóság harmóniájának megteremtésével, a működés–fenntartás–fejlesztés folyamataiba integrálva, a mikrotérségi-térségi kapcsolatok erősítésével, a szomszédos településekkel való hatékony együttműködéssel valósítható meg.

A megőrzési állapottal kapcsolatos elsődleges cél, hogy a Hollókőn működő intézmények és a megőrzésben, működtetésben érdekelt szereplők, szervezetek a megőrzés szempontjai ellenében ne érvényesíthessenek rövidtávú és parciális érdekeket, beavatkozásokat.

III.1. FENNTARTHATÓSÁG NÖVELÉSE, A MEGŐRZÉSI ÁLLAPOT FENNTARTÁSA – JAVÍTÁSA (HELYREÁLLÍTÁS, KEZELÉS, GONDOZÁS, FELÚJÍTÁS)

A TEVÉKENYSÉG CÉLJA

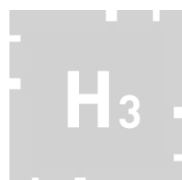
Hollókő attribútumainak megőrzése érdekében az attribútumokhoz képes absztrakt, átfogó horizontális célokat fogalmaztunk meg:

A jelenleg zajló és a kialakítandó megújulási folyamatok megerősítése, rendszer-szerűvé tétele, kiterjesztése más ágazatokra is

Jelentős állami források középtávon történő kihelyezésével megújulást generáló, jövedelemtermelő, költséghatékony megújítások – helyreállítások, fejlesztések támogatása, megalapozva a fenntartható, jövedelmező helyi, mikrotérségi gazdaság működését

A folyamatok fenntartható irányba terelése (ökonómia, ökológia, környezettudatosság) pl.: települési területek növekedésének visszafogása; tájépítő/szépítő tájgazdálkodás; vízvisszatartó vízgazdálkodás; régi tudások–szakmák–gyakorlatok új életre keltése a mai kulturális környezetben

A helyi, mikrotérségi humán erőforrás fejlesztése és ezzel való gondos gazdálkodás (oktatás, képzések, nyelvtanítás, foglalkoztatás, fiatalok hazahívása, idősök gondozása)

Az elérendő stratégiai célokat és prioritásokat az attribútumokhoz rendelve a fentiek alapján jelöljük meg.

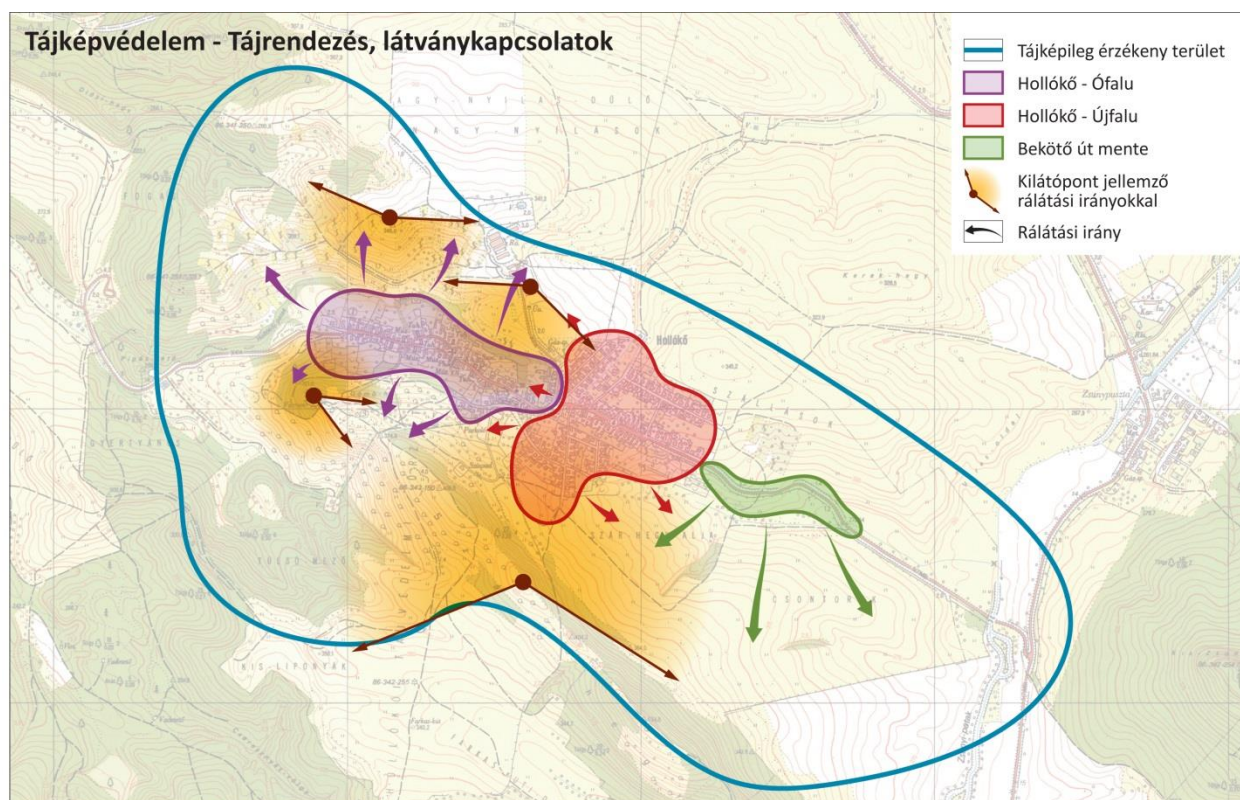
TÁJHASZNÁLAT ÉS TÁJKARAKTER

Az Ófalu táji-természeti környezettel harmonizáló tájképi megjelenése, a hagyományos település- és tájszerkezet, a hagyományos gazdálkodás során kialakult hagyásfás legelős, keskenyparcellás-kertes táji környezet, és a középkori eredetű vár tájképet meghatározó elhelyezkedése

Stratégiai cél: Az Ófalu táji-természeti környezettel harmonizáló tájképi megjelenése és a település hagyományos gazdálkodása során kialakult táji, természeti környezet megőrzése, ésszerű keretek közötti visszaállítása.

Prioritások

- A tájhasználat megújítását átfogó (integrált), szükség esetén a környező településekre is kiterjedő falufejlesztési program keretében kell megvalósítani a táj eltartó képességének hasznosításával, falugazdaság létrehozásával.
- A gazdálkodást, a falugazdaságot a mai kor igényeinek megfelelő módon kell megszervezni.
- Az egykori hagyásfás legelőterületet - az Ófalu és a Vár közötti részen, a Vártól délre és keletre eső területeken – fokozatosan vissza kell állítani és folyamatos legeltetéssel hasznosítva kell megőrizni.
- A szőlőhegy művelését – szőlő, gyümölcs – a keskenyparcellás jelleg megőrzésével újra kell szervezni a mai adottságok és korlátozó feltételek figyelembevételével.
- A tájképi megjelenést a tájhasználat megújítása mellett, a látvány szempontjából kiemelt fontosságú tájrészletekre (Vár környéke, Vár és Ófalu közötti terület, a szőlőhegy középső – az Ófalu felől, illetve a Várból leginkább látható részei) való rálátás (4. ábra) tudatos biztosításával és fenntartásával (látványtengelyek, kilátópontok) is biztosítani kell (HÉSZ-ben való szabályozás).
- A Vár tájképet meghatározó megjelenése az erdők visszaszorításával (hagyásfás legelő fokozatos visszaállításával) és a Vár elfogadott tervek szerinti visszaépítésével tovább erősítendő.

4. ábra: Tájvédelem – Tájrendezés, látványkapcsolatok

TELEPÜLÉSSZERKEZET*Az Ófalu történelmi településszerkezete, telekstruktúrája és jellemző fésűs beépítése*

Stratégiai cél: Az Ófalu történelmi településszerkezetének, telekstruktúrájának és jellemző fésűs beépítésének megerősítése.

Prioritások

- Az eredeti telekszerkezethez illeszkedő foghíjtelkek beépítése.
- A telekszerkezet és úthálózat megőrzése, fenntartása.
- Beépítések karakterének erősítése (HÉSZ – SZT továbbfejlesztendő eszközeivel).
- A templom előtti teresedés térszervező szerepének megőrzése, erősítése.
- Az Ófalu területére Közterület Alakítási Terv elkészítése.
- A pajtakert településszerkezettel és egykori gazdálkodással való kapcsolatának, szerepének bemutatása. (demonstráció, ismeretterjesztés).
- Vizes élőhelyek folyamatos fenntartása + tanösvény karbantartása.
- Mosó- és kenderáztató tavak bemutatása

ÉPÍTETT ÉRTÉKEK*A hagyományos palóc építészet, formavilág és anyaghasználat egysége, a palóc építészeti formakincs, tömegképzés, ornamentika*

Stratégiai cél: A meglévő egységes falukép és hiteles építészeti jelleg további megőrzése, az eredeti megjelenés (anyaghasználat, tömegképzés, formakincs – ornamentika) helyreállítása és a felújítások, foghíjbeépítés során való érvényesítése.

Prioritások

- Az épületek megőrzésének fenntartása.
- Az eltűnt „sáros utca” helyén felépült út mikroépítészeti – kertépítészeti eszközökkel való környezeti integrációja (visszafogott módon, túlépítés kerülendő).
- Épületek megürülésének/gazdátlanságának megakadályozása.
- Jellemző udvarhasználatok bemutatása – rekonstrukciója. Javasolható minden kültéri létesítés engedélyezésének zsúrizéshez kötése.
- Foghíj beépítés támogatása.
- Szabályozás (HÉSZ, Településszerkezeti terv) megerősítése.
- Mintaterv készítése.
- Melléképületek eredeti megjelenésének vizsgálata (fotódokumentumok alapján).
- Melléképületek – bővítmények részletes elhelyezési – kialakítási szabályainak meghatározása; új funkciókkal való kialakításának, főbb jellemzőinek (méret, anyag, színek) szabályozása.
- Megjelenés (kőmegmunkálás, fugázás, rakásmód) anyaghasználat (helyi kő – andezit) megtartása.
- Tornácok felmérése – kutatása, tipológia meghatározása.
- Hagyományos részletképzés előírása.
- Palóc Építészeti Mintakönyv elkészítése.
- Poltári Program elindítása (igények felmérése, megvalósíthatósági tanulmány – poltári cserép gyártása, készletezése).
- Kerítések eredeti helyének (meglétének), megjelenésének vizsgálata (fotódokumentumok alapján).
- Kerítések elhelyezésének, főbb jellemzőinek (méret, anyag, színek) szabályozása.
- Kezelési Kézikönyv elkészítése.
- Középkori falu bemutatása

KULTURÁLIS ÉRTÉKEK TÁRHÁZA*Hagyományos életmód, kultúra és annak bemutatása*

Stratégiai cél: Hollókő hagyományainak, kulturális értékeinek felmérése, megőrzése és hiteles bemutatása.

Prioritások

- Néprajzi hagyományok megőrzése, gyakorlása és hiteles bemutatása
- Ünnepek, ünnepkörök megtartása, megerősítése
- A hollókői hagyományos viselet támogatása, bemutatása, helyi identitás részeként történő megőrzése
- A palóc tájszólás hollókői maradványának, az ún. „ízés beszéd”-nek a megőrzése, átörökítése a későbbi generációk számára

Az attribútumok a kiemelkedő egyetemes érték alapján meghatározott karakteradó elemek, melyeket kialakulásuk eredete, megjelenésük és jellegük alapján foglaltunk rendszerbe. A kezelés azonban akkor lehet hatékony, ha nem csak az egyes kezelendő részleteket nézzük, hanem program-szerűen igyekszünk felépíteni a VÖ terület és a falu hosszútávon fenntartható, értékőrző működését. Ehhez a Hollókő karakterét adó attribútum-elemeket funkcionálisan kell összefogni, azaz az egyes attribútum-elemekhez kapcsolódó prioritások eléréséhez nagyobb, összetettebb programokat kell kidolgozni. Az egyes attribútum-elemekhez kapcsolódó stratégiai célokat és prioritásokat a következő oldalon kezdődő táblázat mutatja be.

3. táblázat: az egyes attribútumokhoz rendelt stratégiai célok és prioritások (következő oldalon)

ATTRIBÚTUM ELEMEEK	MEGŐRZÉSI ÁLLAPOT	
1. TÁJHASZNÁLAT ÉS TÁJKARAKTER – az Ófalu táji-természeti környezettel harmonizáló tájképi megjelenése, a hagyományos település- és tájszerkezet, a hagyományos gazdálkodás során kialakult hagyásfás legelős, keskenyparcellás-kertes táji környezet, és a középkori eredetű vár tájképet meghatározó elhelyezkedése		
A település és a táj egysége, a léptékek arányossága, összhangja, a táj eltartó képessége és a település nagysága, kiépítése a korábbi élet és gazdálkodás harmóniájára utal;	A település és a táj egysége, összhangja, arányossága fennmaradt. A korábbi életmód megváltozott, a hagyományos gazdálkodás megszűnt, a tájhasználat átalakult. A település belterülete beállt, további növelése nem kívánatos.	
A Várhegy, a „Szőlőhegy”, a dombok aránya (kiterjedése-tömege), a település lejtőre szerveződése, tájtagoló elhelyezkedése és a környezettel arányos kiterjedése utal a korábbi, fokozatosan kialakult szerves egységre;	A domborzat aránya, jellege az Ófalu sajátos elhelyezkedése kiterjedése változatlan. Hűen tükrözi a korábbi évszázadokban kialakult szerves egységet.	
A szalagtelkes Szőlőhegy karaktere hozzátartozik a faluképhez, utal az egykori művelési és használati módra;	A keskenyparcellás Szőlőhegy gondozatlan, parlag, illetve bozót. A középső részen a telekszerkezet még felismerhető. A művelt szőlőhegy hiánya karaktert gyengítő tényező.	
A hagyásfás legelő meghatározó módon jelentkező táji megjelenése (a fák fajösszetétele/száma/lombkorona borítottság, a lágyszárú növényzet fajgazdagsága;)	A falu és a Vár közötti, valamint a Vár körüli területeken lévő hagyásfás legelők beerdősültek. Különösen az Ófalu és a Vár közötti területen bántó a beerdősült táj látványa.	
A Várhegy és a Vár uralkodó látványa, az andezit telérre, a telér anyagából épült Vár az Ófaluval szerves egységet alkot, anyagával, tájképi megjelenésével jól illeszkedik a tájba;	A helyi kövekből visszaépített Vár látványa, történeti hangulata az Ófalu vonzerejét is növeli. A tájképet meghatározó Vár látványa a beerdősült hegyoldal következtében kis mértékben sérült.	
A környező domboldalak, lejtős, emberléptékű térhatároló látványa.	A domborzat aránya jellege gyakorlatilag nem változott. A barátságos, emberléptékű dombhátak gondozatlansága azonban nagymértékben csökkenti a táj emberi érzelmre gyakorolt kedvező hatását.	
2. TELEPÜLÉSSZERKEZET– az Ófalu történelmi település-szerkezete, telekstruktúrája és jellemző fésűs beépítése		
Településszerkezet: úthálózat és telekszerkezet, egyutcás, szigetet alkotó térstruktúra;	Az Ófalu történelmi szerkezete – úthálózat, telekszerkezet – a félévszázados örökségvédelmi tevékenység eredményeként tökéletesen megőrződött, és kivételes, ritka példája a hagyományos faluképnek.	
A terepre illeszkedő domboldali beépítés (hegyfelőli – völgyoldali teleksor, ehhez igazodó beépítési forma);	A világörökséggé nyilvánítás óta a jellegzetes beépítési módok megmaradtak, sőt a felújítások során a beépítés még jobban tükrözi az eredeti jellemzőket.	
A templom feltárulása, a templom előtti teresedés karakteres térszervező helye – szerepe;	A templom előtti kismértékű teresedés a villanyoszlopok elbontását követően ismét az Ófalu kiemelt jelentőségű pontja lett, amely az egyházi ünnepek, a falunapok, illetve az egyéb rendezvények történelmi hangulatú színtere.	
Telekszerkezetet hangsúlyozó, oldalhatáron álló házak fésűs beépítésű utcaképe;	A fésűs beépítés markáns utcaképe a településszerkezethez hasonlóan megmaradt.	
Az egykori pajtakert, a település- és telekszerkezet megalapozó szerepe az oda kihelyezett funkciók rendszerével;	A Pajtakert a falu gazdálkodásában bizonyos termények feldolgozásának, tárolásának színhelye volt, így ezek a gazdasági funkciók nem követeltek helyet az Ófaluban, ami így befolyásolta a település telekszerkezetét.	
A táji adottságokat kihasználó, azokhoz illeszkedő parasztfürdő, mosó- és kenderáztató tavak;	A vízben szegény Hollókőn a Várforrás vizét fürdőkútként hasznosították a Hollókői patak völgyében. Az Ófalu és a szőlőhegy között mosó és kenderáztató tavakat létesítettek, amelyek az utóbbi 80 évben feliszapolódtak, elfelejtődtek. A fürdő újrahásznosítása szalamandra élőhelyként, illetve a mosótó vizes élőhelyként való visszaállítása jelenleg folyik.	

MEGŐRZÉSI ÁLLAPOTOT FENYEGETŐ VESZÉLYEK ÉS ÁTFOGÓ HATÁSOK	STRATÉGIAI CÉLOK – PRIORITÁSOK
	Az Ófalu táji-természeti környezettel harmonizáló tájképi megjelenése és a település hagyományos gazdálkodása során kialakult táji környezet megőrzése, visszaállítása.
A kézműves-igavonó erőn alapuló gazdálkodás megszűnése – felhagyása a klímaváltozás hatásaival felerősítve, a tájkarakter további módosulását eredményezi, a település és a táj korábbi egysége, összhangja többé nem érzékelhető.	Tájhasználat fokozatos megújítása. Táj eltartó képességének megfelelő hasznosítása. A gazdálkodás, a mai kor igényeinek megfelelő módon történő megszervezése.
A turizmus igényeinek növekedése következtében a VÖ területen kívül építendő létesítmények (pl.: Wellness Hotel) hiteltelenné teszik a történeti hangulatú Vár, Ófalu és a környezet közötti szerves egységet.	A település és táj szerves egységét jobban tükröző látványkapcsolatok (pl. hagyásfás legelő) fokozatos helyreállítása, tájarcu-lati terv készítése.
A természet fokozatosan visszafoglalja és megszünteti a parcellás jelleget és csak a régi térképek, leírások emlékeznek a Szőlőhegy táji, termelési, társadalmi jelentőségére.	A szőlőhegyi kertes gazdálkodás megszervezése a mai kor igényeinek megfelelően. Táj eltartó képességének megfelelő hasznosítása. Gazdasági, foglalkoztatási lehetőségek bemutatása, növelése.
A mezőgazdasági termelés gazdaságtalansága és az elöregedés következtében nincs képesség a családi léptékű állattartás, a hagyásfás legelők visszaállítására, így a táj megjelenése, a tájkarakter tovább szegényedik.	Minél több egykori hagyásfás legelőterület fokozatos visszaállítása (a hosszú távú ideális cél). Táj eltartó képességének megfelelő hasznosítása. Gazdasági, foglalkoztatási lehetőségek növelése.
Az erdő további terjedése az Ófaluból illetve a Szőlőhegyről csökkenti a Vár védelmi karakterét, tájképet uraló látványát.	A falu és a vár közötti hagyásfás legelő visszaállítása. Eredeti volumen, uralkodó jelleg kiemelése a tervek szerinti továbbépítéssel.
A vegetáció további terjedése alapvetően más karakterű tájat eredményez, a művelt kultúrállapot helyett idővel egy erdős környezet alakul ki.	Látványtengelyek, kilátópontok kialakítása. A tájkarakter alakítása a tájvédelmi- és tájrendezési tervnek megfelelően. (HÉSZ)
	Az Ófalu történelmi településszerkezete, telekstruktúrájának és a jellemző fésűs beépítésének megerősítése.
A szabályozási előírások enyhítése, a világörökségi cím elvesztése, egyedi havária esemény (pl.: földrengés, tűzvész) bekövetkezése.	Az eredeti telekszerkezethez illeszkedő foghíjtelkek beépítése. A telekszerkezet és úthálózat megőrzése, fenntartása.
A szabályozási előírások enyhítése, a világörökségi cím elvesztése, egyedi havária esemény (pl.: földrengés, tűzvész) bekövetkezése, illetve a beépítetlen telkek beépítésekor a hagyományos beépítési módoktól való eltérés.	Beépítések karakterének erősítése (HÉSZ – SZT továbbfejlesztendő eszközeivel).
A burkolat felújítás során a tér szétördelése a meglévő szintkülönbség miatt; a hitélet és a nagy forgalmú turizmus ellentéte. Globalizált, közhelyes tárgyak szaporodása (pl. „muskátlí özőn”).	A templom előtti teresedés térszervező szerepének megőrzése, erősítése. Az Ófalu területére Közterület Alakítási Terv elkészítése.
A kerítések túlzott kiépítése, az épületek új funkcióit jelző feliratok (táblák) utcaképet zavaró megjelenése.	Az Ófalu területére Közterület Alakítási Terv elkészítése. (HÉSZ-be való beépítése)
Az egykori Pajtakert az Újfalu területén volt, amely lakóterületként beépült.	A pajtakert településszerkezettel és egykori gazdálkodással való kapcsolatának, szerepének bemutatása. (Demonstráció, ismeretterjesztés, esetleg új Pajtakert létesítése.)
A visszaállítást követően állandó használat hiányában a kis tavak újból eliszapolódnak, gondozás nélkül ezek az élőhelyek is átalakulnak.	Vizes élőhelyek folyamatos fenntartása + tanösvény karbantartása. Mosó- és kenderáztató tavak bemutatása

ATTRIBÚTUM ELEM	MEGŐRZÉSI ÁLLAPOT	
3. ÉPÍTETT ÉRTÉKEK – a hagyományos palóc építészet, formavilág és anyaghasználat egysége, a palóc építészeti formakincs, tömegképzés, ornamentika		
Jellemzően oldalhatáron álló beépítés, a terepnek megfelelő alépítményekkel,	Kivételes szerencsének mondható az idejekorán jött védési aktus és a megőrzés társadalmi támogatottsága. Az állapot jó, az érték valós.	
Az épületek tömege, a tetők formája, arányai	Az épületek a természetközeli paraszti életforma szerves keretei, építész-szakmai vonatkozásban kikristályosodott, nagyon jó példák. Épület megjelenés hiteles, műszaki állapot általában jó.	
A pincék terméskő anyagú építménye, változatos, karakteradó megjelenése;	Épület-alrendszerként tekintve, mind anyagában mind szerkesztésében szerves, tájspecifikus attribútumelem. Megőrzési állapotuk jó.	
A homlokzatok elrendezése, a fa oszlopos homlok- és oldal-tornácok alkalmazása,	Tipológia kibővítendő az oszlopgyámolítás nélküli tornác-szélességű ereszaljas épülettípussal. Igen jó közelítéssel érvényesül a K. A. által hollókői modulornak nevezett osztásviszony-rendszer az utcai homlokzatok többségénél. Gyakorlatilag maradéktalan megőrzési állapot.	
A héjalás jellemző anyaga (kisméretű, félkörív vágású, poltári hódfarkú cserép)	A védett népi építészeti emlékek 75%-ban vannak poltári cseréppel fedve (helyszíni bejárás adata). A világörökségi területre becsült megőrzési állapot 60-65% körüli.	
A színek tradicionális használata (fehérre meszelt homlokzatok, barna fafelületek, sárgás-barnás- színű, különböző árnyalatú cserepek)	A fehér homlokzat és a barna faszerkezet 100%-os megőrzöttségű. A cserepezés szín megőrzöttsége 60-65%-os fentebb részletezett okok miatt.	
A tradicionális anyagok jellemző használata: kő – vályog – fa – cserép	A vályog kivételével a többi anyag megőrzöttsége 100%-os. Az új építésnél, illetve felújításoknál használt egyéb falazati anyagok, - felületképzésük folytán – látvány szempontjából gyakorlatilag azonos hatásúak a vályoggal.	
A melléképületek jellemző rendje	A melléképületek jellemző rendjét a paraszti életforma megszűnése gyakorlatilag felszámolta. A megmaradt emlékek száma csekély, néhol jól hasznosulnak új funkcióban (Vár étterem, üzemi része, P. S., u. 18/20: szálláshely, K.L. u. 105.: nyári konyha – lakófunkció) néhol figyelmet vonzó látnivalók (P.S.u.18/20 istálló, hasábkemence, K. L. u. 112.: hasábkemence kerti pavilonnal + melléképület romja, K.L. u. 86/A: épülettől független pince, szoliter hasábkemencék egyéb helyeken. A „hiány” helyes kifejezés, használati hiástust takar, némi sterilitás-érzetet ébreszt.	
A faanyagú kerítések és azok kialakítása - hiánya	Őstípusként a leásott hézagos hasított fás kialakítás említhető. Egyéb változatok: • faoszlopos – függ. hasított fabetét • faoszlop – függ. lécbetét (hézagos) • faoszlop – függ. deszkabetét (hézagos) • faoszlop – függ. fűrészelt díszítésű deszkabetét (hézagos) • faoszlop – függ. tömör deszkabetét (kisebb számban) A bejáratok a kerítés kialakítás rendszere szerintiek. Megőrzési állapotuk 100%. 10% általában javítás alatt.	
Porták – kert és udvar használata,	A paraszti használat gyakorlatilag megszűnt, az udvarokra jól karbantartott gyepesítés és kevés növényzet jellemző. Tipikusnak mondható a szabadtéri asztal ülőpadokkal. Gyakori udvari objektum a kút és a hasábkemence vagy a tűzrakó hely.	
A köztereken a növények hiánya, a telkek növényzete, a házak jellemző virágdíszje	A növénynélküliség történetileg adott, megőrzött. A telkek növényzete: gondozott települési zöldfelület benyomását kelti, részben a karbantarthatóság miatt alakulhatott ilyené.	

MEGŐRZÉSI ÁLLAPOTOT FENYEGETŐ VESZÉLYEK ÉS ÁTFOGÓ HATÁSOK	STRATÉGIAI CÉLOK – PRIORITÁSOK
	A meglévő egységes falukép és hiteles építészeti jelleg további megőrzése, az eredeti megjelenés (anyaghasználat, tömegképzés, formakincs–ornamentika) érvényesítése a felújítások, foghíjbeépítés során.
Egyedi havária esetétől eltekintve a beépítési jelleget negligáló új építés, épületmegürülés – avulás – bontáskényszer, ellehetetlenülés (pl. recesszió folytán).	Szabályozás megerősítése. Foghíj beépítés támogatása. Mintaterv készítése.
Rövidtávú lobby-érdekek érvényesülése, érvényesítése az épülethasználatban (felújítás, új építés). Lehetséges következmények: léptéktörés, formálási elvek sérelme, látképseb. Extrém esetben nyomásgyakorlás az engedélyező hatóságra.	Az épületek megőrzésének fenntartása. Melléképületek – bővítmények részletes elhelyezési – kialakítási szabályainak meghatározása. Palóc Építészeti Mintakönyv elkészítése.
Az épített szerkezetek – anyaguk folytán időtállóak, csekély karbantartási igényrel (hézagolás). Faanyagú részeik (bejárat) cseréjénél fenyegethet az uniformizálódás veszélye.	Megjelenés (kőmegmunkálás, fugázás, rakásmód) anyaghasználat (helyi kő – andezit) megtartása. Palóc Építészeti Mintakönyv elkészítése.
Beállt épülethasználat esetén hosszú távra konszolidált helyzet. Kényszerbontás, nem eléggé átgondolt új építés vagy felújítás ronthat az összképen. Teljesen normatív szabályozás alá alig vonható (a szemlélő tudattalanjára ható) egyensúly-tényezőkről van szó.	Tornácok felmérése – kutatása, tipológia meghatározása. Hagyományos részletképzés előírása, Palóc Építészeti Mintakönyv elkészítése.
A történeti cseréptípust jelenleg nem gyártják, beszerzése bontásokból történik. A források elapadása nagyobb időtávlatban a jellegadó fedésmód arányának fokozatos csökkenésével jár. Eldöntendő fenti arány még megfelelő mértéke és megoldandó a szinten tartás szavatolása. Jelenleg a poltári fedés dominanciája még jól érzékelhető.	Poltári Program elindítása (igények felmérése, megvalósíthatósági tanulmány – poltári cserép gyártása, készletezése).
A fehér fal – barna faszerkezet szín- kombinációt aligha fenyegeti veszély. (tömegek által megszokott önkép jellegű momentum) A cseréppel kapcsolatban a „veszély” mértéke nem kiszámítható.	HÉSZ felülvizsgálata. Erős szabályozás. Kezelési Kézikönyv elkészítése. Palóc Építészeti Mintakönyv elkészítése.
Az említett anyagok közül a vályog kiváltása kortendenciaként értékelhető, épület-megjelenést befolyásoló hatása gyakorlatilag nincs. Fa helyett más anyagú homlokzati nyílászárók (fém, műanyag) használata nem merült fel. Homlokzati nyílászárók cseréjénél szórványosan megjelentek a stílusidegen szériatermékek.	HÉSZ felülvizsgálata. Kezelési Kézikönyv elkészítése. Palóc Építészeti Mintakönyv elkészítése. Cserépfedés-probléma megoldandó.
Reális veszély a még meglévő emlékek egy részének eltűnése, attribútumokban való szegényedés. A melléképület a terménnyel és a háziállattal való közösséget – azaz a paraszti életforma lényegét - is jelenti.	Melléképületek eredeti megjelenésének vizsgálata (fotódokumentumok alapján). Mintaterv elkészítése. Melléképületek elhelyezésének, új funkciókkal való kialakításának, főbb jellemzőinek (méret, anyag, színek) szabályozása.
Az eltérő kerítés-kialakítások spontán keveredése változatos eleme az utcaképnek. Feltétlenül megőrzendő a nagymérvű áttörtség, a porták átláthatósága, kis kerítésmagassággal. A Kossuth Lajos utca néhány nagy magasságú tömör kerítése nem kívánatos, egyelőre kuriózumnak mondható, (ne legyen több eltakarás).	Kerítések eredeti helyének (meglétének), megjelenésének vizsgálata (fotódokumentumok alapján). Kerítések elhelyezésének, főbb jellemzőinek (méret, anyag, színek) szabályozása. Mintaterv készítése.
Az üdülőhasználatnak lehetnek divatjellegű tájidegen objektumai (kertkivilágítástól a szökőkúton át a medencéig). Ezek beszűremlése elképzelhető.	Épületek megürülésének/gazdátlanságának megakadályozása. Jellemző udvarhasználatok bemutatása – rekonstrukciója. Javasolható minden kültéri létesítés engedélyezésének zsűrizéshez kötése.
Havária esetét leszámítva, a jelen (megőrzési) állapotra garanciának tűnik a szabályozási, felügyeleti, karbantartási stb. intézményrendszer.	Az Ófalu területére Közterület Alakítási Terv elkészítése. Tájidegen örökzöldek, adventív fajok (pl. akác) ültetésének tiltása. Hagyományos parasztkerti növényhasználat felélesztése. Telepítésre javasolt növénylista meghatározása a KKK-ban, hagyományos parasztkerti növények népszerűsítése.

ATTRIBÚTUM ELEMÉK	MEGŐRZÉSI ÁLLAPOT	
4. KULTURÁLIS ÉRTÉKEK TÁRHÁZA – hagyományos életmód, kultúra és annak bemutatása		
Az épületek kulturális és közösségi célú hasznosítása	Múzeumok, kiállítóhelyek, közösségi terek. A védett épületekben elhelyezett funkciók: • közösségi rendeltetésű (posta, PM Hivatal, Üdülőház recepció) • kézműves ajándékbolt és/vagy kézműves tevékenység • étterem, vendéglő • múzeum, bemutatóhely • vendégház, üdülőház	
A fennmaradt hagyományok gyakorlása, bemutatása	Hollókő sok hagyományát megőrizték az itt élők, azokat ápolják, és bemutatják az idelátogatóknak pl.: fesztiválokon, rendezvényeken, tájházban, tanfolyamokon, bemutatókon.	
Az ünnepek, ünnepkörök megtartása	A családok ragaszkodnak a saját ünnepeikhez, a közösség is őrzi a nagyobb egyházi és állami vagy helyi ünnepek megtartását.	
A népviselet viselése	Hollókő a Varsány–Rimóc–Hollókő–Nagylóc viseletcsoportba tartozó öltözkéssel azon Nógrádi falvak közé sorolható, ahol a kivetkőzés még a mai napig nem zárult le.	
A fennmaradt tájszólás	A „palóc tájszólásnak” mondott elemek közül itt nagyon kevés található meg, nem is általánosítható, inkább az „ízes beszéd” kifejezés használata helytálló.	

MEGŐRZÉSI ÁLLAPOTOT FENYEGETŐ VESZÉLYEK ÉS ÁTFOGÓ HATÁSOK	STRATÉGIAI CÉLOK – PRIORITÁSOK
	Hollókő hagyományainak, kulturális értékeinek felmérése, megőrzése és hiteles bemutatása.
Jelenleg pályázati források csak a felújításra vannak, a források nem folyamatosan, kötött felhasználásúak. Hiányzik a humán erőforrás a működtetéshez, karbantartáshoz, bemutatáshoz.	Új funkció és az eredeti lakóház összhangjának megteremtése. Hagyományos életmódhoz tartozó elemek megőrzése és bemutatása az új funkció beillesztése az adott környezetbe.
A médiából, világhálóról folyamatosan áramló más országok szokásai, hagyományai könnyen beépülnek a mi szokásainkba.	Hitelesen újraéleszthető szokások felelevenítése a helyiek bevonásával. A húsvéti ünnepek mellett további hagyományos rendezvények szervezése – időbeli arányosság, szezon bővítése céljából. Az összegyűjtött és még fellelhető hagyományok, szokások megőrzése, továbbörökítése szervezett (pl. iskolai óra) keretben. Hagyományos kézműves, kismesterségbeli tevékenységek.
A globalizálódó ünnepi szokások könnyen beépülnek a mi ünnepkörünkbe pl. Valentin nap, Advent-adventi koszorú, Karácsonyi mikulás.	Egész éves ünnepekre, jeles eseményekre, vendégváró alkalmakra épülő „turisztikai kalendárium” kidolgozása.
A hollókői viselet mindennapos hordása a legidősebb korosztállyal el fog veszni. A további elvándorlás, drasztikus népességcsökkenés is gyorsítja ezt a kivetkőzési folyamatot.	A környező települések eltérő viseletének bemutatása, népszerűsítése. Anyagi és szakmai segítségnyújtás a hagyományos viseletek elkészítésében.
Az „ízes beszéd” és a tájszavak mindennapi használata a legidősebb korosztállyal el fog veszni.	A tájegységre és falura jellemző tájszavak és nyelvi sajátosságok, az archaikus szavakat, kifejezéseket tartalmazó mesék, dalok gyűjtése, összefoglalása, oktatási segédanyagként történő felhasználása. Szótár és digitális kiejtéstár létrehozása. Olyan pedagógiai átvadható oktatási segédanyag kidolgozása, amely segíti a hollókői identitás megtartását a fiatalabb generációk számára, illetve átvadható az idelátogatók számára is.

KIEMELT PROGRAMOK – FALUFEJLESZTÉSI PROGRAM

Az élő falu megőrzése, megtartása, bemutatása megköveteli a rendszerbe szervezett folyamatok összehangolását. Ennek eszköze lehet a közösségi tervezés kerekei között kidolgozott Falufejlesztési Program, ami hosszú távon, fenntartható módon biztosítja mind a világörökségi Kiemelkedő Egyetemes Érték, mind a falu és a benne élő közösség létét, alkalmazkodó fejlődését. E program felöleli a falu egészének működését – fejlesztését – hatékony és fenntartható gazdálkodását – üzemeltetését. A Falufejlesztési Program két legfontosabb pillére a Hollókői Értékvédelmi Program és a Gazdaságfejlesztési Program. A kezelés alapját jelentő kiemelt programok, horizontális célok és az attribútumok illeszkedését, azaz a belső koherenciát, az ábrák után kezdődő táblázat mutatja be.

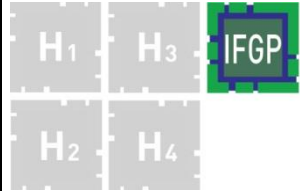
5. ábra: A Falufejlesztési Program célrendszerének hierarchiája

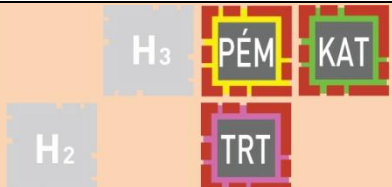
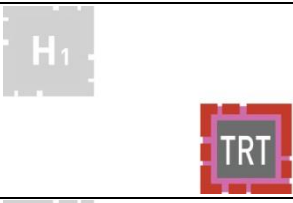
FALUFEJLESZTÉSI PROGRAM

6. ábra: A falufejlesztés céljainak a KET-hez és egyéb eszközökhöz való kapcsolódása
[Az ikonokkal (és bennük rövidítéssel) jelzett intézkedések, programok jelkulcsa a dokumentum végén lévő, kihajtható lapon található.]

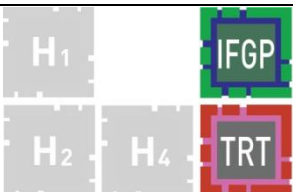
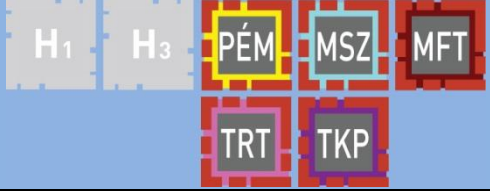
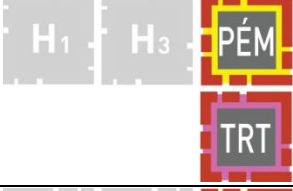
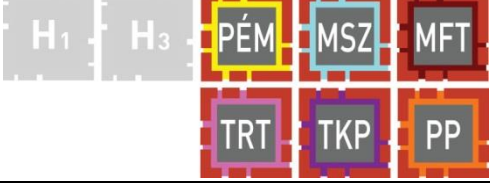
4. táblázat: az attribútumokhoz rendelt stratégiai célok, prioritások, a horizontális célok és a KET által javasolt programok közötti koherencia

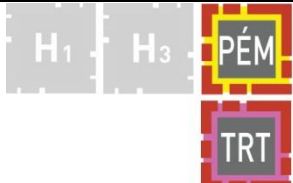
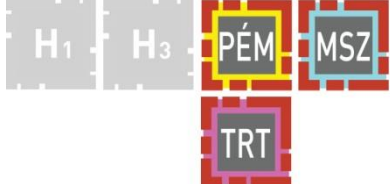
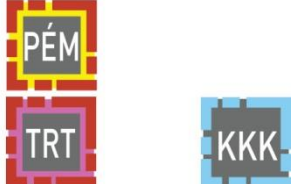
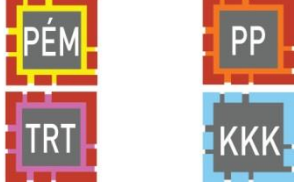
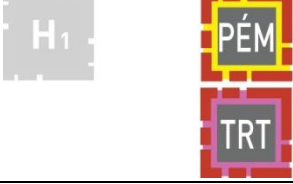
ATTRIBÚTUM ELEMÉK	STRATÉGIAI CÉLOK – PRIORITÁSOK	PROGRAMOK, KOHERENCIA
1. TÁJHASZNÁLAT ÉS TÁJKARAKTER – az Ófalu táji–természeti környezettel harmonizáló tájképi megjelenése, a hagyományos település- és tájszerkezet, a hagyományos gazdálkodás során kialakult hagyásfás legelő, keskenyparcellás–kertes táji környezet, és a középkori eredetű vár tájképet meghatározó elhelyezkedése	Az Ófalu táji–természeti környezettel harmonizáló tájképi megjelenése és a település hagyományos gazdálkodása során kialakult táji környezet megőrzése, visszaállítása.	
A település és a táj egysége, a léptékek arányossága, összhangja, a táj eltartó képessége és a település nagysága, kiépítése a korábbi élet és gazdálkodás harmóniájára utal;	Tájhasználat megújítása. A táj eltartó képességének megfelelő hasznosítása. A gazdálkodás, a mai kor igényeinek megfelelő módon történő megszervezése.	
A Várhegy, a „Szőlőhegy”, a dombok aránya (kiterjedése-tömege), a település lejtőre szerveződése, tájtagoló elhelyezkedése és a környezettel arányos kiterjedése utal a korábbi, fokozatosan kialakult szerves egységre;	A település és táj szerves egységét jobban tükröző látványkapcsolatok (pl. hagyásfás legelő) helyreállítása.	
A szalagtelkes szőlőhegy karaktere hozzátartozik a faluképhez, utal az egykori művelési és használati módra;	A szőlőhegyi kertes gazdálkodás megszervezése a mai kor igényeinek megfelelően. A táj eltartó képességének megfelelő hasznosítása. Gazdasági, foglalkoztatási lehetőségek növelése.	
A hagyásfás legelő meghatározó módon jelentkező táji megjelenése (a fák fajösszetétele/száma/lombkorona borítottság, a lágyszárú növényzet fajgazdagsága);	Valamennyi egykori hagyásfás legelőterület visszaállítása. A táj eltartó képességének megfelelő hasznosítása. Gazdasági, foglalkoztatási lehetőségek növelése.	

ATTRIBÚTUM ELEMÉK	STRATÉGIAI CÉLOK – PRIORITÁSOK	PROGRAMOK, KOHERENCIA
A Várhegy és a Vár uralkodó látványa, az andezit telérre, a telér anyagából épült vár az Ófaluval szerves egységet alkot, anyagával, tájképi megjelenésével jól illeszkedik a tájba;	A falu és a Vár közötti hagyásfás legelő visszaállítása. A Vár eredeti tömege, uralkodó jellegének kiemelése a tervek szerinti továbbépítéssel.	
A környező domboldalak lejtős, emberléptékű térhatároló látványa.	Látványtengelyek, kilátópontok meghatározása, azok kialakítása. A tájkarakter alakítása a tájvédelmi- és tájrendezési tervnek megfelelően.	
2. TELEPÜLÉSSZERKEZET– az Ófalu történelmi településszerkezete, telekstruktúrája és jellemző fésűs beépítése	Az Ófalu történelmi településszerkezetének, telekstruktúrájának és jellemző fésűs beépítésének megerősítése.	
Településszerkezet: úthálózat és telekszerkezet, egyutcás, szigetet alkotó térstruktúra;	Az eredeti telekszerkezethez illeszkedő foghíjtelkek beépítése. A telekszerkezet és úthálózat megőrzése, fenntartása.	
A terepre illeszkedő domboldali beépítés (hegyfelőli – völgyoldali teleksor, ehhez igazodó beépítési forma);	Beépítések karakterének erősítése (HÉSZ – SZT továbbfejlesztendő eszközeivel).	
A templom feltárulása, a templom előtti teresedés karakteres térszervező helye – szerepe;	A templom előtti teresedés térszervező szerepének megőrzése, erősítése. Az Ófalu területére Közterület Alakítási Terv elkészítése.	

HOLLÓKŐ VILÁGÖRÖKSÉGI KEZELÉSI TERV

III. Hollókő Kiemelkedő Egyetemes Értéke megőrzésének, fenntartásának és bemutatásának céljai, stratégiái

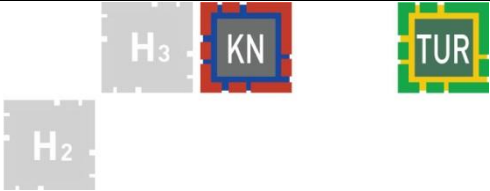
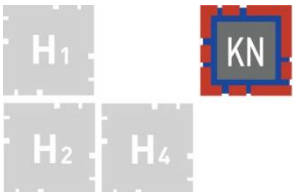
ATTRIBÚTUM ELEMEEK	STRATÉGIAI CÉLOK – PRIORITÁSOK	PROGRAMOK, KOHERENCIA
Telekszerkezetet hangsúlyozó, oldalhatáron álló házak fésűs beépítésű utcaképe;	Az Ófalu területére Közterület Alakítási Terv elkészítése, HÉSZ-be való beépítése.	
Az egykori pajtakert, a település- és telekszerkezetet megalapozó szerepe az oda kihelyezett funkciók rendszerével;	A pajtakert településszerkezettel és egykori gazdálkodással való kapcsolatának, szerepének bemutatása. (demonstráció, ismeretterjesztés) Az integrált falugazdálkodási programmal összhangban „új pajtakert” kijelölése.	
A táji adottságokat kihasználó, azokhoz illeszkedő parasztfürdő, mosó- és kenderáztató tavak;	Vizes élőhelyek folyamatos fenntartása + tanösvény karbantartása.	
3. ÉPÍTETT ÉRTÉKEK – a hagyományos palóc építészet, formavilág és anyaghasználat egysége, a palóc építészeti formakincs, tömegképzés, ornamentika	A meglévő egységes falukép és hiteles építészeti jelleg további megőrzése, az eredeti megjelenés (anyaghasználat, tömegképzés, formakincs–ornamentika) érvényesítése a felújítások, foghíjbeépítés során	
Jellemzően oldalhatáron álló beépítés, a terepnek megfelelő alépitményekkel,	Szabályozás megerősítése. Foghíj beépítés támogatása. Mintaterv készítése.	
Az épületek tömege, a tetők formája, arányai	Az épületek megőrzésének fenntartása. Melléképületek – bővítmények részletes elhelyezési – kialakítási szabályainak meghatározása. Palóc Építészeti Mintakönyv elkészítése.	

ATTRIBÚTUM ELEMÉK	STRATÉGIAI CÉLOK – PRIORITÁSOK	PROGRAMOK, KOHERENCIA
A pincék terméskő anyagú építménye, változatos, karakteradó megjelenése;	Megjelenés (kőmegmunkálás, fugázás, rakásmód) anyaghasználat (helyi kő – andezit) megtartása. Palóc Építészeti Mintakönyv elkészítése.	
A homlokzatok elrendezése, a fa oszlopos homlok- és oldaltornácok alkalmazása,	Tornácok felmérése – kutatása, tipológia meghatározása. Hagyományos részletképzés előírása, Palóc Építészeti Mintakönyv elkészítése.	
A héjalás jellemző anyaga (kisméretű, félkörív vágású, poltári hódfarkú cserép)	Poltári Program elindítása (igények felmérése, megvalósíthatósági tanulmány – poltári cserép gyártása, készletezése).	
A színek tradicionális használata (fehérre meszelt homlokzatok, barna fafelületek, sárgás-barnás- színű, különböző árnyalatú cserepek)	HÉSZ felülvizsgálata. Erős szabályozás Kezelési Kézikönyv elkészítése. Palóc Építészeti Mintakönyv elkészítése. Poltári Program	
A tradicionális anyagok jellemző használata: kő – vályog – fa – cserép	HÉSZ felülvizsgálata. Kezelési Kézikönyv elkészítése. Palóc Építészeti Mintakönyv elkészítése. Cserépfedés-probléma megoldandó.	
A melléképületek jellemző rendje	Melléképületek eredeti megjelenésének vizsgálata (fotódokumentumok alapján). Mintaterv elkészítése. Melléképületek elhelyezésének, új funkcióval való kialakításának, főbb jellemzőinek (méret, anyag, színek) szabályozása.	

HOLLÓKŐ VILÁGÖRÖKSÉGI KEZELÉSI TERV

III. Hollókő Kiemelkedő Egyetemes Értéke megőrzésének, fenntartásának és bemutatásának céljai, stratégiái

ATTRIBÚTUM ELEM	STRATÉGIAI CÉLOK – PRIORITÁSOK	PROGRAMOK, KOHERENCIA
A faanyagú kerítések és azok kialakítása – hiánya	Kerítések eredeti helyének (meglétének), megjelenésének vizsgálata (fotódokumentumok alapján). Kerítések elhelyezésének, főbb jellemzőinek (méret, anyag, szín) szabályozása. Mintaterv készítése.	H₁ H₃ PÉM MSZ TRT
Porták – kert és udvar használata,	Épületek megürülésének/gazdátlanságának megakadályozása. Jellemző udvarhasználatok bemutatása – rekonstrukciója. Javasolható minden kültéri létesítés engedélyezésének zsűrizéséhez kötése.	H₁ H₃ PÉM TRT KKK
A köztereken a növények hiánya, a telkek növényzete, a házak jellemző virágdíszje	Az Ófalu területére Közterület Alakítási Terv elkészítése. Tájidegen örökzöldek, adventív fajok (pl. akác) ültetésének tiltása. Hagyományos parasztkerti növényhasználat felélesztése. Telepítésre javasolt növénylista meghatározása a KKK-ban, hagyományos parasztkerti növények népszerűsítése.	H₁ KAT TRT
4. KULTURÁLIS ÉRTÉKEK TÁRHÁZA – hagyományos életmód, kultúra és annak bemutatása	Hollókő hagyományainak, kulturális értékeinek felmérése, megőrzése és hiteles bemutatása.	H₁ H₃ KN TUR H₂ H₄ KKK
Az épületek kulturális és közösségi célú hasznosítása	Új funkció és az eredeti lakóház összhangjának megteremtése. Hagyományos életmódhoz tartozó elemek megőrzése és bemutatása, az új funkció beillesztése az adott környezetbe.	H₁ H₃ TUR KKK
A fennmaradt hagyományok gyakorlása, bemutatása	Hitelesen újraéleszthető szokások felelevenítése a helyiek bevonásával. A húsvéti ünnepek mellett további hagyományos rendezvények szervezése – időbeli arányosság, szezon bővítése céljából. Az összegyűjtött és még fellelhető hagyományok, szokások megőrzése, továbbörökítése szervezett (pl. iskolai óra) keretben.	H₁ H₃ KN H₄

ATTRIBÚTUM ELEMÉK	STRATÉGIAI CÉLOK – PRIORITÁSOK	PROGRAMOK, KOHERENCIA
Az ünnepek, ünnepkörök megtartása	Egész éves ünnepekre, jeles eseményekre, vendégváró alkalmakra épülő „turisztikai kalendárium” kidolgozása.	
A népviselet viselése	A környező települések eltérő viseletének bemutatása, népszerűsítése. Anyagi és szakmai segítségnyújtás a hagyományos viseletek elkészíttetésében.	
A fennmaradt tájszólás	A tájegységre és falura jellemző tájszavak és nyelvi sajátosságok, az archaikus szavakat, kifejezéseket tartalmazó mesék, dalok kigyűjtése, összefoglalása, oktatási segédanyagként történő felhasználása. Szótár és digitális kiejtéstár létrehozása. Olyan pedagógiai átvadható oktatási segédanyag kidolgozása, amely segíti a hollókői identitás megtartását a fiatalabb generációk számára, illetve átvadható az idelátogatók számára is.	

HOLLÓKŐ ÉRTÉKVÉDELMI PROGRAM

A világörökségi helyszín épített elemeire koncentrálnak a Hollókői Értékvédelmi Program, ami jó részét a KET és a Kezelési Kézikönyv által lefedett feladatokat jelenti. Ez kiegészül a helyi értékvédelemmel, a településrendezési eszközök felülvizsgálatával és az ezekhez kapcsolódó kataszterek – vizsgálatok és alátámasztó tervek, dokumentációk elkészítésével.

Az Értékvédelmi Program szerves része a településrendezési eszközök megújítása – melynek alátámasztó munkarésze a Tájvédelmi- és Tájrendezési Terv. Ez utóbbi az Integrált Falugazdálkodási Programmal koherenciában tudja biztosítani a táji- és természeti értékek fennmaradását. Az Értékvédelmi Program nem csak tervek és szabályok alkalmazásával, hanem operatív szervezetek működése által, különféle támogatások felkínálásával valósul meg.

Első lépések

- Palóc Építészeti Mintakönyv elkészítése
- Műemlékőr Szolgáltatás elindítása
- Közterület Alakítási Terv elkészítése
- Településrendezési eszközök felülvizsgálata
- Kulturális és néprajzi értékek megőrzési feladatainak ellátása

PALÓC ÉPÍTÉSZETI MINTAKÖNYV

A hollókői palóc építészeti örökség megőrzését, archiválását, az építészeti formakincs továbbélését segíti egy átfogó, az egész Palócföldet bemutató Palóc Építészeti Mintakönyv elkészítése. A könyv hiánypótló, hiszen a korábbi időszakok monografikus munkái között hasonló nem készült. Kíváncsú, hogy az adatgyűjtés terjedjen ki az építészeti értelemben tekinthető teljes térségére, időben a tanúházak és az archív felvételek segítségével a lehető legkorábbi emlékek rögzítésére is vállalkozzon.

A könyv részletesen bemutatja Hollókő-Ófalu épületegyüttesét.

A mintakönyv kiemelt feladata a korábbi kutatások összegzése, az építési tipológia dinamikájának felmutatása, ezen belül Hollókő-Ófalu leltárjellegű bemutatása.

A mintakönyv célja ugyanakkor az Ófalu számára építési kánon meghatározása - amennyiben új épületek létesítésére kerül sor. Természetesen a könyv alapvető szerepet kap az építészeti kultúra terjesztésében, az épített örökség felmutatásában is.

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költségigény (Mft)
Projekt előkészítés, kézirat	Gondnokság, FK, Múzeum, építész	6	2016/1	5,0
Könyvkiadás, nyomda	Gondnokság, Múzeum	6	2016/3	5,0

Első lépések

- Közbeszerzés kiírása a PÉM elkészítésére

MŰEMLÉKŐR SZOLGÁLTATÁS

A Forster Központ „Műemlékőr” programjának célja, hogy a műemlék-tulajdonosok számára szakmai segítséget nyújtson: rendszeres inspekcióval, a kismértékű hibák elhárításával biztosítsa az épületek jelentősebb károsodásainak megelőzését.

Hollókő esetében az Ófalu műemlékei számára a „Műemlékőr” program helyi változata alakítandó ki: a műemlékőr csoport a helyi szakemberek továbbképzésével jön létre, a kisebb javításokon túlmenően szerepet vállal a tervezett karbantartások teljes körében. Az Ófalu műemlékei esetében ideális esetben létrejöhet egy olyan ciklikus karbantartási folyamat, aminek

révén az épületek leromlása elkerülhető. A szolgáltatás nem terjed ki a jelentősebb beavatkozásokra, helyreállítási munkákra. A műemlékőrök felhívják a figyelmet ezek szükségességére, becsült terjedelmére, egyúttal jelzik, hogy ezek örökségvédelmi engedélyekhez kötött munkák.

A tulajdonosok a szolgáltatásokat az állami támogatásoknak köszönhetően kedvezményes díjtételekkel vehetik igénybe - köszönhetően annak, hogy a csoport eszközvásárlásait, a munkabérek egy részét állami támogatás fedezi.

A Műemlékőr csoport létrehozását, a szolgáltatás megindítását, a keretszerződések megkötését a Gondnokság segíti.

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költség-igény *(M Ft)
Projekt előkészítés	Gondnokság, FK	6	2015/4	1,0
Próbaidőszak	FK Műemlékőr csoport (nagyobb területre kiterjedő szolgáltatás)	24	2017/4	10,0
Folyamatos működés	FK Műemlékőr csoport	96	2025/4	40,0

Első lépések

- Képzési terv kidolgozása
- Műemlékőrök toborzása
- Állami finanszírozási rendszer kidolgozása

KÖZTERÜLET ALAKÍTÁSI TERV

A településkarakter megőrzése érdekében Hollókő-Ófalura a belterületi szabályozási tervlapon kijelölt területre Közüterület Alakítási Terv készítendő. A terv készítését a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet szabályozza:

27. § (1) A közterület-alakítás célja, hogy elősegítse a településszerkezeti, forgalom-technikailag vagy településképi szempontból együtt kezelendő közterületek településökölógiai, településképi és műszaki szempontból, valamint a zöldfelületi rendszer szempontjából egy-egy és összehangolt módon történő kialakítását és fejlesztését.

(2) A közterület alakítására közterület alakítási terv készíthető a helyi sajátosságoknak megfelelően, a 8. melléklet szerinti tartalommal.

(3) A Közüterület Alakítási Tervet az önkormányzat fogadja el és további döntéseiben érvényesíti.

(4) A Közüterület Alakítási Terv legalább a településszerkezeti, forgalom-technikailag vagy településképi szempontból együtt kezelendő közterületekre készül, és az érintett közterületszakaszt határoló telkek határáig érvényesíthető.

(5) A Közüterület Alakítási Terv a vonatkozó településrendezési eszközökkel összhangban készül, és a legalább 1:500-as méretarányú tervlapból és a közterület-alakítás leírásából áll.

8. melléklet a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelethez

A KÖZTERÜLET ALAKÍTÁSI TERV RÉSZLETES TARTALMI KÖVETELMÉNYEI

1. Helyszínrajzi kialakítás, elrendezés
2. Magassági kialakítás, elrendezés, keresztmetszetek
3. Városképi megjelenés, arculati elemek

4. Kertépítészeti kialakítás (beleértve a növényzet fajtáját, kiültetési módját és helyét, a közlekedési zöldfelületek, zöldsávok kialakítását)

5. Közlekedési és parkoló felületek kialakítása (beleértve a útsatlakozásokat, közlekedési csomópontokat a forgalomtechnikai javaslat feltüntetésével együtt, a burkolatok, szegélyek, felhajtók és akadálymentesítésre szolgáló lejtők, felfestések jelölését, a gépjármű, a gyalogos, a kerékpáros közlekedés és parkolás felületeit, burkolati terveit, a burkolatfajtákat és anyagokat, a burkolatmintázatok módját, a behajtók, személybejárók helyét és kialakításuk módját, felületeit, a mozgó és fix terelőket, pollereket, oszlopokat, továbbá a kerékpár-tárolás eszközeit, valamint a közösségi közlekedés megállóinak kialakítását)

6. Köztárgyak elhelyezése (beleértve az utcabútorzatot, az ivó- és a szökőkutakat)

7. Berendezések elhelyezése (beleértve a reklámhordozókat)

8. Közműhálózat és műtárgyai kialakítása (beleértve a közművek műtárgyait, tűzcsapokat, egyéb berendezéseket)

9. Közüvilágítás és díszvilágítás kialakítása

10. Pavilonok, pavilonjellegű építmények, fülke elhelyezése

11. Vendéglátó teraszok kialakítása

12. Műtárgynak nem minősülő egyéb építmények elhelyezése, kialakítása

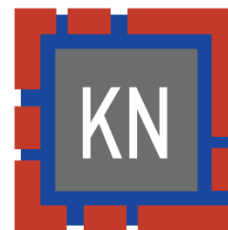
13. Ütemezett megvalósítás esetén a megvalósítás ütemeinek lehatárolása

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költség-igény *(Mft)
Projekt előkészítés	Gondnokság – Hollókő Önkormányzat	3	2016/1	0,6
KAT elkészítése	Gondnokság, szakértők	6	2016/4	3,0

Első lépések

- Településrendezési eszközök felülvizsgálata

HOLLÓKŐ KULTURÁLIS–NÉPRAJZI ÉRTÉKEINEK MEGŐRZÉSE

Néprajzi hagyományok megőrzése, gyakorlása, bemutatása

A hagyományok gyűjtése többször, több ütemben megtörtént, de egy összefoglaló, mélységeiben feltáró kutatás még hiányzik. Az új, szükség esetén a Hollókő környéki falvakra is kiterjedő kutatást követően a hagyományok megtartására érdekében az alábbi lépések szükségesek: a **legkisebbek bevonása**. A hagyományok és szokások átadása több szintén is megtörténhet: családon belül, egy hagyományos módszer felélesztésével: a **szájhagyomány** útján, és/vagy a különböző fokú nevelési intézmények számára szakszerűen összeállított oktatási anyagok használatával. Ez történhet helyben, a falu közösségi tereinek bevonásával, ahol nem csak elméleti, de gyakorlati bemutatás, ismeret- és tudásátadás is megvalósulhat. A felnőttoktatásba történő bekapcsolódásra jó példa a közmunka, amelynek során a programban résztvevő helyi lakosok „hagyományos tudásuk” felhasználásával kapcsolódhatnak be a munkaerő-

piac körforgásába. Ehhez természetesen kell egy olyan vezető személyiség, aki nem csak hitelesen tudja átadni a tudást, de képes motiválni, és elfogadtatni az „új szemléletmódot” a helyiek között.

A hagyományok sikeres ápolásában nagy segítség lehet, ha egy-egy kiemelt néphagyomány, szokás **turisztikai attrakcióvá** alakul át és jelenik meg a közösség életében. Szakmai felügyelettel el kell érni, hogy a hagyomány ne silányodjon egyszerű produkcióvá és a bemutatás során a hagyomány valódisága is megőrződjön. A hitelesen feltárt, kidolgozott, újragondolt szokás a hollókői lakosoknak nem csak hagyománymentés lehetőségét adja meg, hanem komoly gazdasági bevételt is jelenthet. Ilyen szokások, amelyek kiemelhetők, nem adott ünnephez tartoznak: a hollókői lakodalmas, a disznótoros és a gazdasági munkálatokhoz kapcsolódó hagyományok, valamint az egységes formájú és minőségű helyi termékek értékestése

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költségigény (Mft)
Hagyományok gyűjtése a néprajzi kutatás részeként	Gondnokság, néprajzos szakember, népi építészetben jártas szakember	14	2016/4	1
Oktatási anyagok, múzeumpedagógiai foglalkoztatók kidolgozása	Hollókő Önkormányzata	6	2016/2	0,4
Hagyományokra épülő turisztikai attrakciók kidolgozása	Hollókői TDM,	6	2016/2	1,5
Hagyományok megőrzési állapotának javítása	Gondnokság; egyesületek, oktatási intézmények, családok	48	2019/4	2,5

Első lépések

- Falukutatás és építészeti kutatások elindítása a Gondnokság néprajzos szakértőjének vezetésével, népi építészetben jártas szakember közreműködésével

Az ünnepek, ünnepkörök megtartása

Az ünnepek és ünnepkörök feltárásának lehetősége az utolsó órákban van. Még élnek a II. világháború előtt született, és hagyományos tudással bíró helyiek, illetve a szomszédos falvakban élők, akik nagyban hozzájárulhatnak a gyűjtés sikeréhez.

A gyűjtött anyagokból egy olyan **ünnepi kalendáriumot** kell létrehozni, amely leírja az ünne-

pek mellett az ünnepek alatt gyakorolt szokásokat is, megszabja az ünnepi tereket, útmutatást ad az ünnep méltó, hiteles megünnepléséhez. Az ünnep ideje alatt, korosztályonként illendő viseletről, a hagyományos díszletekről, ételekről és minden járulékos kiegészítőről használható útmutatást ad.

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költségigény (Mft)
Gyűjtés az ünnepi kalendáriumhoz	Gondnokság, néprajzos szakember	12	2016/2	0,8
Kalendárium összeállítása	Gondnokság, néprajzos szakértő	3	2016/1	2
A végrehajtás során a kalendárium tartalmának beépítése az ünnepek lebonyolításába	Gondnokság, helyi motiváló személy, Önkormányzat	48	2019/4	2,5

Első lépések

- Falukutatás elindítása a Gondnokság néprajzos szakértőjének vezetésével

A hollókői hagyományos népviselet megőrzése

A hollókőiek közül sokan elkészítették maguknak vagy gyermeküknek a viseleteket, vagy még többen megöröklük azokat a családon belül. Azonban egy hagyományos paraszti viselet megvarratása igen költséges (600.000-1.000.000 Ft). Mivel a helyiekben megvan az igény a viselet megőrzésére, a ruhák elkészítéséhez mindenképpen szakmai és anyagi segítséget kell nyújtani. A tehetséges varróasszonyok képzésére, a fortélyok elsajátítására, új generáció betanítására is áldozni kell. A falun belül elkészíthető hiteles viselet nem csak komoly anyagi, de felbecsülhetetlen szellemi értékkel bír. Jobban azonosul vele a viselője, teljesen a magáénak érzi.

A viseletek pontos elkészítési módjáról készítenő egy kiadvány (és egy film), amely lépésről lépésre örökíti meg a viseletek egyes darabjainak elkészítési módját.

A viseletek továbbgondolása, a mai modern darabokon történő megjelenítése, a hollókői ruhákon használt motívumok felhasználásával, a "hollókői design" kialakításával, helyi munkaerő és szakemberek bevonásával sikerre vihető.

A viseletek megmérettetése egy olyan, akár többnapos turisztikai attrakcióvá is fejleszthető, ahol nem csak a palóc vagy a magyar viseletek „szépsége” mérettetik meg, hanem nemzetközi népviseletekkel is versenyezhetnek pl. világörökségi helyszínek viseletei. Emellett fiatal tervezők is megmérkőzhetnek, eme viseletek motívumainak felhasználásával.

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költségigény (Mft)
Viseletkutatás	Gondnokság, néprajzos szakember	4	2016/2	0,3
Viseletkészítési kézikönyv kidolgozása	Gondnokság, néprajzos szakember	6	2016/4	2
Támogatási rendszer	Gondnokság (Hollókő Önkormányzat)	10	2016/3	50
Világörökségi Viselet szépségverseny megszervezése	Hollókő TDM, Gondnokság	12	2017/1	10
Oktatás megszervezése és beindítása	Gondnokság, Hollókői Iskola	10	2017/1	1

Első lépések

- Viseleteket bemutató „verseny” megszervezése
- Tervezők toborzása és továbbképzése

A palóc tájszólás hollókői maradványa az „ízes beszéd”

A legfontosabb, hogy így, a 24. órában, ami még menthető, menteni kell. Létre kell hozni olyan digitális adatbázisokat, ahol még a régiek kiejtését, a hagyományos beszédüket, tájszavaikat megőrzik (pl.: a Hollókői Önkormányzat telefonközpontjában egy helyi asszony köszönti a telefonálót, és adja az utasításokat, a kapcsolásig, ezt több helyen is alkalmazni kell, honlap, faluban kihelyezett tájékoztatók stb.). Ez az adatbázis később alapja lehet olyan turisztikai attrakcióknak, hagyományörzésnek, amelyek mind a világörökségi helyszín rangját emelik. A palóc

tájegységre és a falura jellemző tájszavak és nyelvi sajátosságok, az archaikus szavakat, kifejezéseket tartalmazó meséket, dalokat ki kell gyűjteni, össze kell foglalni, hogy kiegészítő tananyag lehessen a hollókői oktatási intézményekben. Ezen túl cél egy Hollókői Tájszótár, és digitális kiejtéstár létrehozása, amely a turisztikai attrakciók kiegészítőjeként gazdaságilag is rentábilis lehet. Meg kell valósítani egy olyan pedagógiai átadható oktatási segédanyagot, amely segíti a hollókői, valamint a térségi–palóc identitás megtartását a fiatalabb generáció számára, illetve átadható az idelátogatók számára is.

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költségigény (Mft)
Kutatás a tájszólás és digitális tár létrehozásához	Hollókői Világörökségi Kezelő Nonprofit Kft., néprajzos szakember	6	2016/1-2	0,9
Oktatási anyag kidolgozása	Gondnokság - Önkormányzat, szakemberek bevonásával	6	2016/3-4	0,8
A gyűjtött anyagok szerkesztése megjelentetése	Hollókői Világörökségi Kezelő Nonprofit Kft., néprajzos szakember	6	2016/3-4	2
A gyűjtött anyagok beépítése a turisztikai attrakciókba	Hollókői TDM	48	2016-2019	10
Az oktatási és kutatási anyag felhasználása az oktatásban	Helyi Iskola	48	2016-2019	5

Első lépések

- Kutatási módszertan kidolgozása a Gondnokság néprajzos szakértőjének vezetésével
- Digitális adatbázis rendszerének kialakítása

TERVEZETT KARBANTARTÁSI PROGRAM ÉPÍTÉSZETI ADATTÁR

A műemlékek fokozott gondoskodást igényelnek. Különösen fontos a folyamatos gondoskodás, melynek eredménye a kedvező megjelenésű, jól és hatékonyan karbantartott, értékálló építészeti örökség.

A Forster Központ kezdeményezésére megkezdődött a Műemlékőr program kidolgozása, melynek része a tervezett karbantartási program is. E kezdeményezés egyik lehetséges célterületét a hazai világörökségi helyszínek adják.

A műemlékállomány valódi védelme érdekében elsődleges cél a károk és az épületek romlását gyorsító folyamatok megelőzése. A *helyreállítás* helyett **megelőzés** szlogen mögött a nehezen megvalósítható *tervezett karbantartás* szerepét és jelentőségét nehéz túlbecsülni.

A legegyszerűbb karbantartás a hibaelhárítás: a meghibásodások és következményeik minél korábbi feltárása, az esetleges hibák, kockázatok időben történő elhárítása. A hollókői épületek esetén a legtöbb karbantartással összefüggő feladathoz elegendő a szemrevételezéses vizsgálat. Speciális esetekben szükségessé válhat időszakonként anyagvizsgálat vagy az állékony-ság ellenőrzése (pl. burkolatok, fedések, tartószerkezet). Nagyon könnyen belátható, hogy megfelelő időben elhárítva egy kisebb meghibásodást, meg lehet akadályozni a későbbi jelentősebb károsodást.

A megelőző karbantartás azonban már az élet-tartam megnövelés alapja.

A tervszerű megelőző karbantartás költség-hatékony módja, az állapot nyomon-követése és az előre tervezett karbantartási tevékenység megvalósítása.

A Műemlékőr nem helyettesíti a napi üzemeltetést, inkább egyfajta szakmai támogatást, háttér-t biztosít. A felügyelet segíti az épület tulajdonosát (kezelőjét), hogy a műemlékőrök javaslatai alapján a szükséges kisebb-nagyobb felújításokat szakszerűen elvégeztessék.

A Műemlékőr inspekciónak alapja az épület védettsége szempontjából meghatározó értékek katasztere-adatára.

Hollókő esetében a szemrevételező vizsgálatokkal kell kiegészíteni a fokozatosan felépítendő – dinamikus – építészeti adattárat és ennek alapján meghatározni a tervezett karbantartás folyamatának felépítését.

- Külső felmérés: tetőhéjalás és tetőszerkezet, homlokzatok, alépitmény vizsgálata, tornácok, kerítés (megléte, jellege)
- Belső vizsgálatok: az épület belső terei, szerkezeti repedések, alakváltozások, felületek, burkolatok;
a tetőtérben lévő helyiségek, illetve a padlástér

Építészeti Adattár

A MAD-ban feltártak szerint a Forster központban a védett épületekre vonatkozóan terjedelmes és kielégítő felmérések készültek a védetté nyilvánítás időszakában. Az épületek védelemkori állapota jól rögzített.

Az épületek védelemkori állapotának rögzítése, beleértve az akkori udvarhasználatot is, az 1960-75 közötti időszakban kb. 50%-ban elkészült. A felmérés-sorozat szorosan kapcsolódott az új funkcióra való áttervezések első üteméhez. Megjegyzendő, hogy nem csak közfunkciót kapó épületekről van szó, hanem lakóépület-korszerűsítésekről is. Az anyagok az OMVH követelményeinek megfelelően igen alaposak. Jelenleg a Forster Központ Tervtárában található, ahol a 2010-ig készült összes Hollókővel kapcsolatos tervanyagot archiválták (a MAD mellékleteként teljes felsorolást közöltünk). Az első átépítési ütemet követő időszak dokumentációi szintén – előírásszerű módon – az akkori meglévő állapotot is közlik.

Az azóta készült átfogó felmérések a változási folyamat főbb stációit vázlatosan bemutatják. (Rendezési terv, örökségvédelmi tanulmány,). Az építési tevékenységgel érintett épületek: meglévő és tervezett állapotok bemutató tervei az eljáró hatóság irattárában fellelhetők (elvi-

leg). A mai állapot ennek megfelelően eltérő időpontokban rögzítésre került, és különféle forrásokból összegyűjthető.

A védett épületállomány változástörténete leírható és lerajzolható – összerajzolható. Valószínűleg egy ilyen folyamat feltárása – összerajzolása sokkal izgalmasabb szakmai-kulturális eredményeket és tanulságokat hozhat felszínre, mint egy 2015-ben elkészített aktuális állapot felmérése és dokumentálása. Az utóbbi években és idén is számos épület megújult – felújításra került az Ófalu területén. Ez a szokatlan fellendülés is indokolja azt, hogy az épületállományt érintő **változásokra koncentráljuk**, hiszen ez lehet az alapja a megelőző karbantartási stratégiának.

Ezek alapján a meglévő felmérések, engedélyezési dokumentációk, vizsgálatok (örökségvédelem – MAD) és a jövőbeli szervezett adatgyűjtés – másodlagos feldolgozása-rendszerezése lehetővé teszi, hogy létrejöjjön egy dinamikus építészeti adattár. Az archív dokumentációk anyagát célszerű összevetni a jelen állapottal.

Az erre vonatkozó tematikát, idő- és forrásigényt a Kezelési Kézikönyvben kell részletesen kidolgozni.

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költségigény *(Mft)
Projekt előkészítés, kézirat	Gondnokság, FK, Múzeum, népi építészethen jártas szakember	6	2015/4	5,0
Könyvkiadás, nyomda	Gondnokság, Múzeum	6	2016/2	5,0

* becsült állami támogatási igény

Első lépések

- KKK elkészítése

„POLTÁRI PROGRAM”

A Poltári Program Hollókő-Ófalu épületeinek hagyományos építőanyagokkal történő ellátását szolgáló program. A projekt a „Műemlékőr” programmal szorosan együttműködve valósulhat meg.

A program célja, hogy az épületek fenntartásához rendelkezésre álljanak a hagyományos építőanyagok. A program segít az épülettulajdonosoknak az anyagbeszerzésben, a nagyobb tételű beszerzésekkel kedvezőbbé teszi az árakat, átvállalja a készletezéshez, felvásárláshoz stb. szükséges költségeket így az épület-felújításhoz közvetett módon támogatott beszerzési árakat biztosíthat.

A Poltári Program, sikere esetén kiterjeszthető a tájegység többi településére is.

A program célja, hogy beszerezze és raktáron tartsa többek között az alábbi építőanyagokat:

- poltári cserép: alkalmazása a cserép sajátos mérete és színe miatt mindenképpen alapkövetelmény. A beszerzés a tágabb palócföldön - az egykori gyár értékesítési területéről - bontásból lehetséges még, ezzel párhuzamosan fel kell kutatni a lehetséges gyártóhelyeket és nagy tételben le kell gyártatni a cserepet. A gyártatás részleteit a KKK-ban kell kidolgozni.
- faanyagok: bontásból kikerülő, jellegzetes faanyagok beszerzése (pl., kerítéskaró)
- asztalos termékek: a tágabb környéken bontásból kikerülő faanyagok - pl. ablak, ajtó - beépítése segíti az építészeti emlékek megőrzését. Ugyancsak segítséget jelent, ha a történeti formáknak megfelelő asztalos szerkezetek támogatott árral kerülnek a tulajdonosokhoz.

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költség-igény *(Mft)
Projekt előkészítés, felmérés	Gondnokság, FK	6	2015/4	1,0
Készletezés	Gondnokság, FK Műemlékőr csoport	120	2025/4	100,0

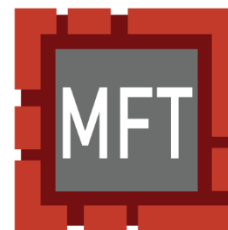
* becsült állami támogatási igény

Első lépések

- PP munkaszervezet felállítása
- Felvásárolható bontott anyagok felmérése

MŰEMLÉK-FELÚJÍTÁSI TÁMOGATÁS

A műemléki támogatási rendszerek között a legegyszerűbb, leghatékonyabb és a legközérthetőbb a közvetlen pénzügyi támogatás. Ilyen működtetése az ország legértékesebb, világörökségi területein feltétlenül indokolt.

A Hollókő Értékvédelmi Program megvalósítását szolgáló MFT pénzügyi alapját az alábbi működési feltételekkel célszerű létrehozni:

- a támogatást igénybe lehet venni olyan karbantartási, felújítási munkákra, amelyek az épület történeti jellegének megőrzéséhez,

helyreállításához szükségesek,

- a támogatást pályázat útján lehet igénybe venni, pályázó lehet minden ingatlantulajdonos - így az Önkormányzat is. A pályázatokat független szakmai kuratórium ítéli meg, a döntés eredménye nyilvános,
- a támogatás feltétele a pályázó önrész vállalása (40%),
- a pályázat kifizetése utólagosan, az önrész felhasználását követően történik meg, a felhasználás szakértői ellenőrzését követően,

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költségigény *(MFT)
Projekt előkészítés, kézirát	Gondnokság, FK, Múzeum	6	2015/4	1,0
évenkénti pályázat	Gondnokság, FK	120	2025/4	100,0

* becsült állami támogatási igény

Első lépések

- Pályázati feltételek meghatározása
- Pályázati Alap megszervezése
- Pályázat kiírása

KEZELÉSI KÉZIKÖNYV

A világörökségi kezelési terv végrehajtásának egyik alapfeltétele a Kezelési Kézikönyv elkészítése. A minél erősebb konkordancia biztosítása érdekében a KET készítése, elfogadása közben a KKK kidolgozását haladéktalanul meg kell kezdeni. A továbbiakban az Építéstudományi Egyület által a Forster Központ megbízásából készített szakmai útmutató, KKK-t bemutató fejezetét idézzük:

„A kezelési kézikönyv (a továbbiakban: KKK) a világörökségi helyszíneket kezelő gondnokságok által kidolgozott, a kezelési terv (KET) végrehajtását rövid távú cselekvési programokra lebontó munkaeszköz, építészeti hasonlattal élve egyfajta „kiviteli terv”. Tartalmazza a helyszínkezelés mindennapi munkájához szükséges valamennyi adatot és segédletet – ütemezést, ellenőrzési táblázatokat, partner-szervezetek, intézmények elérhetőségét a feladattal közvetlenül foglalkozó munkatársakra is lebontva, stb.

A KKK sajátossága, hogy – bár meg kell felelnie az általános tartalmi előírásoknak – igen nagy mértékben helyszíntre szabott a konkrét meg

formálását, megfogalmazásait, egyes eszközeit tekintve. A KET közép- és hosszútávra rögzített stratégiai irányaira épülő KKK időtávlata az egy-két éves cselekvési programok, akciótervek időtávlata; ennek megfelelően folyamatosan megújítandó, megújuló, az egyes részprogramok tekintetében „fonódó” jellegű elemeket összesít (azaz ilyen értelemben középtávra is vonatkozik), amelyek összhangját, egységes irányát éppen a KET-ben lefektetettekhez való szigorú kötődés biztosítja.

A KKK alapvetően kétféle tartalmi sajátossággal bír:

- egyrészt bármikor hozzáférhető, visszakereshető formában tartalmazza a helyszíntre vonatkozó általános érvényű háttéranyagokat, miközben gondoskodik azok folyamatos frissítéséről is,
- másrészt egyedi, meghatározott célú, ütemezésű, határidejű és finanszírozási-lebonyolítási részletekkel rendelkező akcióterveivel ad keretet a helyszínkezelő munkavégzéséhez”

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költségigény *(MFT)
Projekt előkészítés,	Gondnokság, FK,	3	2015/3	0,3
KKK elkészítése	Gondnokság, szakértők	10	2016/2	8,5

Első lépések

- KKK finanszírozásának biztosítása

GAZDASÁGFEJLESZTÉSI PROGRAM

Hollókő számára egy testreszabott, **térségi szemléletű és** a környező településekkel való gazdasági együttműködést megalapozó gazdaságfejlesztési **program kidolgozása indokolt**. A gazdaságfejlesztési program kidolgozása összetett szakmai feladat, amely több nehézséggel is jár. A hazai tapasztalatok alapján az elkötelezettség megteremtése, az érintettek együttműködésre való rábeszélése igen jelentős erőfeszítést és sajátos tudást igényel. Az is tény, hogy egy felülről irányított, a helybeliek, illetve az érintettek folyamatos és aktív részvétele nélkül kidolgozott program bizonyosan nem lesz eredményes. **Lényeges, hogy nem a terv, hanem a tervezés folyamata, az együttgondolkodás az, ami az adott közösségben megteremti a változáshoz, cselekvéshez szükséges megértést és elkötelezettséget.** A gazdaságfejlesztési program kettő fő ágazata – a *mezőgazdaság és*

helyi termék előállítása, a turizmus és szolgáltatások – ütemezése és kidolgozási folyamata egy kis stratégiai csoport létrehozásával kezdődik, amelyik elindítja a munkát, együttműködve a faluközösség szélesebb csoportjával. Ezt követően meg kell vizsgálnia a környező településekkel való együttműködés lehetőségeit és koordinálnia kell a Gazdaságfejlesztési Programba történő bevonásukat. Meg kell fogalmazni egy közös jövőképet, és a követendő stratégiákat, melyeket a környező településekkel történő egyeztetést követően lehet véglegesíteni. A stratégiák véglegesítését követően lehetséges a megvalósítási, kivitelezési lehetőségek vizsgálata, a projekt(ek) megtervezése, pályázatok készítése, a projektmenedzsment felállítása. A legfontosabb azonban a helyi közösségek akarat és cselekvőkészsége.

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költségigény *(MFt)
Megalapozó vizsgálatok, kutatás	Gondnokság, szakértők	4	2015/4	20,5
Együttgondolkodás, jövőképalakítás, közösségformálás	Gondnokság, szakértők	10	2016/4	6,0
Gazdasági stratégiaalkotás	Gondnokság, szakértők	6	2016/2	5
Eszközsükséglet, technológia meghatározása	Gondnokság	1	2016/3	4
Integrált Falugazdálkodási Program Kidolgozása	Gondnokság, szakértők	2	2017/1	8
Turisztikai program	Gondnokság, szakértők	5	2016/1	3

Első lépések

- Stratégiai csoport létrehozása
- Községi tervezés (falukör) elindítása

HOLLÓKŐI INTEGRÁLT FALUGAZDÁLKODÁSI PROGRAM

A KEÉ meghatározásnak való megfelelés, valamint az attribútumok megőrzése és fejlesztése szempontjából Hollókőn alapvető fontosságú a tájhasználat megújítása, a tájpotenciál hasznosítása, a turizmus integrációja.

A MAD munkarészeiben részletesen bemutatásra került, hogy az értékek, attribútumok optimális megőrzési állapotának fenntartásához előbb biztosítani kell, azaz vissza kell állítani ezen értékeknél, a megőrzési állapot közel azon szintjét, amelyet követően már egyértelműen csak a folyamatos gondozás a feladat. A tájhasználat rehabilitációja, tervezése ezért kiemelkedő fontosságú.

A gazdálkodás megújításához célszerű feléleszteni az egykori „pajtakert funkciót”, ahol a falugazdaság közös építményei, eszközei elhelyezhetők, emellett szolgálná a nagy turisztikai rendezvényeket is. Önmagában is turisztikai attrakció és bemutatótér lenne, ugyanakkor a hagyományos gazdálkodás megújításnak hitelességét is erősítené egy új Pajtakert kialakítása.

A tájhasználat rehabilitációjának megvalósítása során feltétlenül be kell vonni a BNPI mellett a Cserhát Natúrpark szervezetét és a környező települések közösségeit.

Egykori hagyásfás legelők ütemezett visszaállítása

A KEÉM-ben szereplő hagyásfás legelő az adottságokon alapuló hagyományos tájhasználat egyik legjellemzőbb eleme. Az utóbbi ötven évben a legeltető állattartás visszaszorult, és elkezdődött a legelők cserjésedése, fásodása. Az elmúlt években a BNPI megkezdte a beerdősült legelők rehabilitációját. A BNPI által visszaállított fáslegelő területen kívül szükséges az Ófalu és a Vár között, valamint a Vár környékén és a

Szár-hegyen lévő egykori hagyásfás legelő visszaállítása.

A fáslegelők az ember tájalakító tevékenységének eleven örökségei. Egyszerre őrzik az egykori tájhasználat nyomait és az élővilág sokféleséget. Fontos jellemzőjük, hogy átmeneti és mozaikos élőhelyek, így ideális életteret nyújtanak a szegélyzónákhoz kötődő fajoknak. Az erdő- és mezőgazdasági rendszerek változása, az intenzív művelés terjedése folytán, valamint az állatlétszám jelentős csökkenésével mára a veszélyeztetett élőhelyek közé sorolandók. A fáslegelő élőhely-rekonstrukció rövidtávú rehabilitációs célja a fáslegelő visszaállítása, az őshonos, vad gyümölcsfák telepítése. A rekonstrukció, a fáslegelő megőrzési állapotának azt a szintjét célozza meg elérni, amelyet követően már csak a **folyamatos gondozás, fenntartó használat** a feladat. A rekonstrukció során szükséges beavatkozások közül egyik művelet sem fenntartó jellegű. A fakitermelés, az invazív növényfajok irtása, kézi, bozót és cserjeirtás, szárazzás kézi és gépi kaszálás, a kaszálék elszállítása, az elpusztult őshonos, vad gyümölcsfák újratelepítése mind az eredeti ökológiai állapot helyreállítását szolgálja. Amennyiben a fák lombosítása meghaladja a 25%-ot, akkor az már nem fáslegelő, hanem legelőerdő. Hollókőn a legeltetés, kaszálás az 1980-as években megszűnt és a fáslegelők lassan erdővé alakultak át. A fáslegelők jellemzője, hogy az ott található fák nyílt állásban szabadon fejlődnek és széles koronát képeznek. Az alacsonyok gyakran földig ágasak, sok vastag oldalágra bomlanak.

Erdőtörvény 12. § (1) d): „*olyan legelő művelési ágba lévő földrészlet, amelyet a fák koronave-tülete egyenletes elosztásban legfeljebb harminc százalékban fed (fás legelő).*”

A fáslegelő, legelőerdő olyan gazdálkodási mód, amelynek célja nem a fanevelés, hanem a legeltetés. A legelő termőképessége ezen a száraz dombvidéki területen a fák segítségével tartható fenn. A rendszeresen kezelt legelőerdő nem egyszerűen erdősítés révén létrejött fáslegelő. Előnye a nyílt legelőkhöz képest, hogy az állatok sok fehérjében gazdag, értékes tápanyagot jelentő rovarot gyűjthetnek össze. Az erdei gyümölcsök, valamint a tölgy és a bükkmakk is kiváló takarmányforrás. A kiteljesedett koronájú fák enyhét adó árnyéka minden legelő állat számára felüdülést jelent a nyári forróságban. A legelőterületek jó karban tartásának nincs hatásosabb eszköze, mint a fák alkalmazása. A fa gyökereivel mélyről veszi fel a tápanyagot, a lehullott levelek a humuszképződésben játszanak fontos szerepet, így az avarral javított talaj zamatosabb füveket terem, a fák árnyéka pedig óv

a kiszáradástól és üde legelőt eredményez. A hagyásfás legelő lényege, hogy a rekonstrukciós visszaállítást követően állandó karbantartással, és területet kímélő legeltetéssel lehet fenntartani. Tájékpíleg, történetileg és vélhetően gazdaságilag ez a legkedvezőbb megoldás, amely azonban az állattenyésztés, a falugazdálkodás újjáalakítását jelenti. A hagyásfás legelő fokozatos visszaállítása a természetvédelmi célkitűzésekkel is összhangban van. A kutatások szerint a magyar szürkemarka legel a legkíméletesebben, - ahol a szürkemarka gulya legel, ott fajgazdagabb legelőterületek alakulhatnak ki. A juhoknak a gyengébb adottságú, gyér, száraz gyepterületek fenntartásában van jelentős szerepük.

A KET valamennyi egykori hagyásfás legelő visszaállítását célozza. A munka – nagysága és költségigénye miatt – csak ütemezetten végezhető el.

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költségigény *(Mft)
Megalapozó vizsgálatok elvégzése	Gondnokság, szakértők	12	2016/3	5,5
Hagyásfás legelő visszaállítása (70 ha helyreállítása esetén)	Gondnokság, szakértők	60	2020/4	294,0

Első lépések

- Erdőtörvény felülvizsgálata
- Az IFGP-hez feltétlenül szükséges megalapozó vizsgálatok (Az egykori hagyásfás területek vizsgálata a legeltető állattartás szempontjából; A legeltető állattenyésztés várható eredménye; Tájváltozás, természeti értékek vizsgálata; Szőlőhegy rehabilitáció; Tulajdonvizsgálat, a tulajdoni közösség létesítésének feltételei, a birtokrendezés lehetőségei, a Szőlőhegy területén; Emberi erőforrások) elindítása

7. ábra: fáslegelő Hollókőn (forrás: www.holloko.hu)

Szőlőhegy megújítás (tájrehabilitáció)

A szőlőhegyek a korábbi évszázadokban a magyar táj és népi kultúra kiemelkedő értékű elemei voltak. Ahol kipusztult a szőlő, ott a sajátos kultúra egy része is elveszett. A keskenyparcellás szőlőhegy a XIX. század második felének gazdasági viszonyai között élte fénykorát.

A változások a XX. század második felétől nem kedveztek a fennmaradásának. A megőrzési állapot fenntartásához ezért itt is meg kell vizsgálni és lehetőség szerint megvalósítani a szőlőhegy újbóli művelésbe vonását azért, hogy eljuthassunk a rendszeres gondozás, művelés azaz a fenntarthatóság állapotába. Természetesen a megújítás csak a mai adottságok, technológiák, feltételek alapján valósítható meg. Részletes kutatás alapján, szakszerűen kell kidolgozni a szőlőhegy rehabilitációját. A rehabilitáció, a helyreállítás első lépése a birtokviszonyok (tulajdoni állapot) felmérése, vizsgálata és értékelése és az elmúlt évtizedekben kialakult természetközeli természetes jellegű területek

vizsgálata a természeti értékek (élőhelyek, védett növények) szempontjából. Az egykori szőlőhegy a Hollókői TK meghatározó része tájképi szempontból is. A természeti adottságok az igénytelenebb – extenzíven fenntartható – kertészeti és mezőgazdasági kultúrák természetését indokolják. A helyes gazdasági gyakorlat, a 4/2004. (I.13.) FVM rendelet (erózió elleni védekezés, az agronómiai alapelvek betartása, a gazdaságosság) egyaránt ellentmondanak a hegy-völgy irányú keskenyparcellás művelésnek. A szőlőhegy újbóli művelésbe vonása a fentiek alapján szőlő- és gyümölcsstermesztésre javasolt a mai kor színvonalának megfelelő gépesítéssel, a keskenyparcellás jelleg felidézésével. A szőlőhegy rehabilitációt előkészítő tanulmányok javaslatai alapján meg kell határozni a rehabilitáció I. ütemét.

A bevezető út északi oldalán az Újfalú előtt korábban szőlő és gyümölcsös kertek voltak. A KET azért javasolja ezen a területrészen szőlő-

gyümölcs telepítését, hogy elegendő mennyiségű alapanyagot termeljenek a helyi termékek előállításához. A betelepítendő terület végleges nagyságát a megalapozó vizsgálatok alapján a Falugazdálkodási Program során kell meghatározni.

A tulajdonosokkal való megegyezés eredményeként az Ófaluból és Várból leginkább látható hegyoldalokon – legalább 10 ha nagyságban – fokozatos vissza kell állítani a szőlő és gyümölcskultúrát. A rehabilitáció – a jogi és szakmai (pl. szőlő termőhelyi kataszterbe sorolás) feltételek megvalósítását követően – a területen lévő fás növényzet (cserjék, fák) kiirtásával kezdődik (természetesen, ha van a területen megőrzésre méltó gyümölcsfa, akkor azt meg kell tartani). A fás növényzet kivágását kézi és motoros fűrész használatával kell elvégezni. A nagyobb fák tuskózásához vehetők igénybe speciális munkagépek. A fa- és cserjeirtás, valamint a kivágott fák és bozót elszállítása után következő munkafázis a kaszálás, a terület teljes kitisztítása. A kitisztított területen szükséges a parcellák és a tervezett művelési kultúrák, ültetvények pontos kitűzése a tervezett telepítés szakszerű megvalósítása, a keskeny-parcellás jelleg visszaállítása érdekében (a jelenlegi spon-

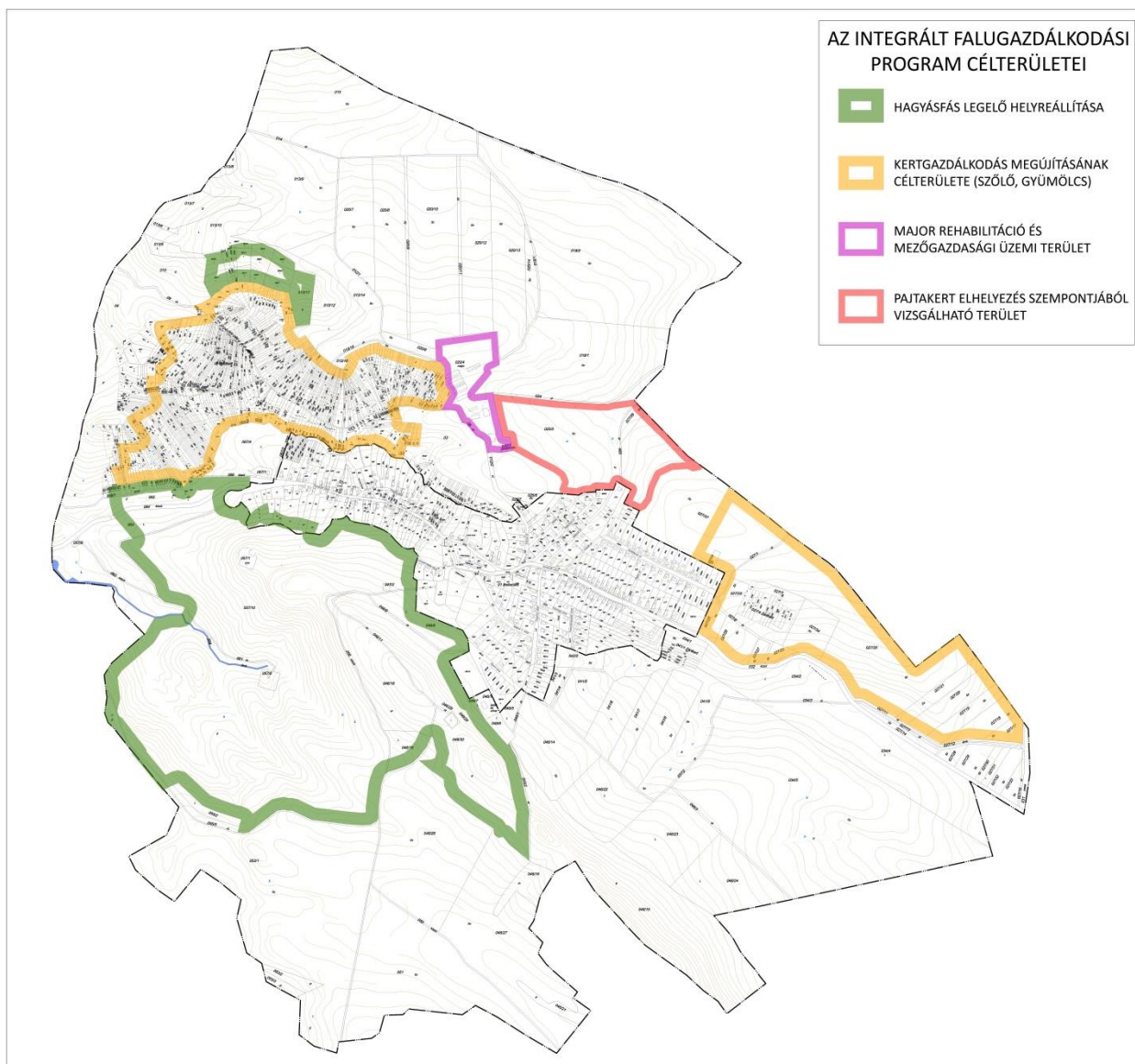
tán létrejött növényzet kivágása esetén a keskeny-parcellás jelleg átmenetileg megszűnik).

A felmérés alapján következnek a telepítési előkészítő munkák, a tulajdoni közösséggel egyeztetett tervek szerint. A telepítés általában tereprendezési, trágyázási forgatási, talajművelési, majd a tényleges telepítési (ültetési) munkákból áll. Tekintettel a speciális helyzetre, az erős erózióveszélyre, a talajpusztulásra és a beállt gyeperes területrészekre, itt egy kevésbé intenzív, a beállt gyeperet, terepet minél nagyobb mértékben megtartó, nagy élőmunka-igényű fúróval, ásóval (gödör) végzett ültetést kell megvalósítani. Az ültetést követően az ültetvények folyamatos gondozása a feladat. Az elvégzendő évi munkák a metszés, többszöri kapálás támrendszer építés, kötözés, többszöri növényvédelem stb. Különleges feladat a fiatal növények megvédése a vadaktól. Tekintettel arra, hogy a VÖ/TK területén nem folyik vadászat, és a terület nagyobb része erdő, bozót, kifejezetten jelentős a vadállomány, ezért az ültetvényeket a vadak kártevése ellen védeni kell. A termőre fordulást követően szőlő (3-4 év) gyümölcsfák (fajtáktól, törzsmagasságtól függően 5-10 év) az évi munkák hasonlatosak a fiatal ültetvény ápolási munkáival, annyi különbséggel, hogy a munkák sorába belép a szüret.

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költség-igény *(MFt)
Megalapozó vizsgálatok elvégzése	Gondnokság, szakértők	12	2016/3	13,0
Gyümölcsös helyreállítása (50 ha helyreállítása esetén)	Gondnokság, szakértők	60	2020/4	400,0

Első lépések

- Tulajdonviszonyok vizsgálata
- Egyéb megalapozó kutatások elvégzése

8. ábra: az IFGP ideális célterületei (a reális célterületeket a kutatások alapján lehet lehatárolni)

A beállt ültetvény fenntartó kezelése, gondozása:

- tavaszi metszés (koronaalakító, tőkealakítás)
- kötözés
- növényvédelem (folyamatos)
- talajművelés (kapálás, kaszálás)
- támbereendezés karbantartása
- vadvédelem
- szüret
- termésfeldolgozás

A telepítendő növényfajok meghatározása az IFGP feladata, de a MAD vizsgálata alapján előzetesen az alábbi telepítendő növényeket határoztuk meg:

Nem javasolt növények: rövid tenyészidejű, kis zöldtömegű, kis gyökérzetű, vagy nagy sortávolsággal vethető, természeti adottságokra érzékeny növények (zöldségek, fűszer- és gyógynövények, szántóföldi növények stb.).

Javasolt növények: folyamatos növényborítást biztosító művelés (legelő, erdő), vagy minél kevesebb talajművelést igénylő, évelő, nagy gyökérzetű, nagy zöldtömeget fejlesztő, természeti adottságokra kevésbé érzékeny növények telepítése (gyümölcsfák, bogyós gyümölcsök, erdei gyümölcsök, szőlő stb.). Néhány példa:

- mandula
- fekete ribizli
- fürtös fanyarka
- mogyoró
- szeder
- áfonya
- szilva
- málna
- húsos som
- körte
- galagonya
- kökény
- alma
- csipkebogyó
- naspolya
- szőlő
- fehér és fekete eperfa
- homoktövis
- bodza
- fekete berkenye

(A KET-ben előírt vizsgálatok függvényében a fenti lista még változhat.)

Természeti értékek védelme

A kiemelkedő egyetemes értéket megőrző, természetkímélő gazdálkodást folytató gazdaság létrehozása mellett fontos szempont a kialakult biológiai egyensúly megőrzése, a helyszínre jellemző geológiai, vízrajzi örökség védelme a teljes VÖ területen.

A védetté nyilvánítás óta megnövekedett az erdőterület nagysága. Az erdők – a hosszan tartó meleg, száraz időszakok, egyszerre lezúduló nagyobb mennyiségű csapadék ellen – kedvező hatást gyakorolnak a hűvösebb, nedvesebb mikroklíma létrehozásával, a csapadék lefolyás, beszivárgás késleltetésével, a csapadék kedvezőbb hasznosításával, a talajfelszín borításával.

Az erdős tájak, erdőfoltok, facsoportok természetvédelmi funkciójuk mellett esztétikailag is kedvezőek. A mezőgazdasági területekkel váltakozva a leggazdagabb hatású mozaikos tájhasználatot, tájképet alkotják. Ezért fontos a meglévő természeti értékekben élő világban gazdag területek, védett fajok élőhelyeinek felmérése, lehatárolás és a megváltozó tájhasználat (hagyásfás legelő, illetve szőlőhegy rehabilitáció) feltételei közötti megőrzése, fenntartása.

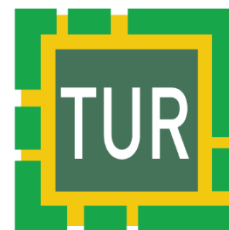
Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költségigény (Mft)
Megalapozó vizsgálatok elvégzése, természet- és tájvédelmi tervek, TV kezelési megalkotása	Gondnokság, BNPI, szakértők	16	2016/4	14,0

Első lépések

- Természeti értékek felmérése
- Természeti értékek megőrzése a terület kezelőinek (erdészet, BNPI) együttműködésével

TURIZMUSFEJLESZTÉS

Marketing tevékenység folytatása a marketing tervnek megfelelően

Hollókő-Ófalu és környezete világörökségi helyszín esetében a marketing tevékenység fontossága kiemelkedő. Sikeres marketing tevékenységet, termékfejlesztéssel, értékesítéssel stb. együtt még egy világörökségi helyszín is csak desztinációs szinten tud megoldani. Ennek megfelelően fontos a helyi TDM szerepe, a kapcsolódó települések turisztikai desztinációs szerepe és a desztinációs marketing tevékenység minősége.

Ebben van nagy szerepe a turisták stimulálását végző szervezeteknek, Hollókőn a Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft.-nek, illetve a jövőben aktívvá váló Hollókő és Térsége TDM Egyesületnek. A fő feladatuk, hogy a desztinációról vonzó benyomást alakítsanak ki, bemutassák annak komplexitását, változatosságát, minőségi szintjeit. Vonzó tájékoztatást adjanak a világörökségi helyszín sajátos értékeiről és az ezzel összefüggő kulturális és rekreációs lehetőségeket is felkínálják.

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költségigény (Mft)
Marketing terv elkészítése	Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	1	2015/3 majd évente	0,5
Marketing terv megvalósítás	Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	10	2015/4 majd évente	
Marketing terv eredmények kiértékelése	Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	1	2015/4 majd évente	0,5

Első lépések

- Marketing terv elkészítése

Vevő-, látogatóelégedettség mérése

A megvalósítandó turisztikai kutatás során azt vizsgálják, hogy mennyiben felelnek meg a hollókői szálláshelyek, turisztikai attrakciók és vendéglátóhelyek a vendégek elvárásainak. Emellett fontos szempont, hogy minél többet tudjanak meg a vendégkör összetételéről, a küldő területekről, valamint az utazási és informálódási szokásokról.

A turisztikai szektorban létfontosságú kérdés a minőségbiztosítás, melyhez egy régóta és jól működő eszköz a kérdőívezés, hiszen pontos információkkal szolgál. Pontos eredményt akkor lehet elérni, ha a felmérések rendszerezettek, és ha a lekérdezések a szálláshelyek befogadóképességéhez és az ott realizálódó vendégéjszaka-számhoz igazodnak.

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költségigény (Mft)
Vevő-, látogatóelégedettség kérdőív elkészítése	Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	1	2015/3 majd évente	0,5
Kérdőívezés	Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	4x1 hét	2015/4 majd évente	0,4
Kérdőívek kiértékelése	Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	1	2015/4 majd évente	0,5

Első lépések

- Kérdőívezés módszerének, rendszerének kidolgozása

Turisztikai termékfejlesztés

A termékpolitika a településen rendelkezésre álló szolgáltatások, funkciók kínálatának alakítását – amely a termékkínálat bővítését, új termékcsoportok bevonását, vagy a termékcsoportok közötti prioritások megváltoztatását jelentheti.

Fontos, hogy Hollókő, mint világörökségi helyszín fejlesztése, a programlehetőségek bővítése, oly módon történjen, hogy több célcsoportnak nyújtson a világörökségi státuszhoz méltó, széleskörű kínálatot, illeszkedjen a hagyományos épületekhez, a település miliójéhez, a természeti környezetbe, a hagyományos tájhasználatához, valamint hozzájáruljon a szezonális csökkentéséhez.

A feladatok ellátása részben a „Próbáljon szerencsét Hollókőn” elnevezésű kiemelt turisztikai projekt támogatásából, részben pedig a létrejövő, a helyi turisztikai erőket (helyi önkormányzat, helyi vállalkozók, jelenlegi turizmus koordinátorai, kapcsolódó egyesületek, civil szervezetek, TDM stb.) összefogó szervezet saját forrásából lehetséges.

Jelenleg Hollókőn a turisztikai szolgáltatások egy-egy egyedi attrakcióelemként funkcionál-

nak – nem, vagy csak alacsony fokú együttműködés jellemző a turizmus helyi szereplői között. Ugyanez jellemző a szomszédos településekkel kialakult turisztikai kapcsolatra. A turisztikai kínálat, turisztikai szolgáltatások térségi fejlesztésében, összefogásában a Cserhát Natúrpark és a Novohrad-Nógrád Geopark fontos katalizátor lehet.

A kiemelt turisztikai projektnek köszönhetően számos olyan elem kerül kialakításra, amely Hollókő, mint turisztikai termék pozícióját javítja, hozzájárul a vendégek sokrétű informálásához, fogadásához.

A jövőben létrehozandó attrakcióelemeknek ki kell egészíteni a jelenlegi kínálatot, növelni a tartózkodási időt és csökkenteni a szezonális csökkenést. A falu egyediségét, ún. USP-jét továbbra is az élő falu koncepció adja, amely az országban már működő skanzenekkel szemben nem egy mesterségesen megteremtett attrakció, hanem egy ma is lakott falu mindennapjaiba enged betekintést, a 20. század eleji mindennapok életérzésének átadására koncentrálva.

KSH kutatások soron kívüli közzététele a világörökségi települések esetén

Szükségesnek látjuk a KSH által végzett turisztikai és turisztikai kapcsolódású kutatások közzétételét akár országosan, akár csak az érintett világörökségi területek képviselői, a gondokságok számára. Jelenleg csak a TOP desztinációk adatai (szálláshely, vendéglátás stb.) kerülnek feldolgozásra és közlésre soron kívül, sok esetben a többi adat csak több hónappal, akár egy évvel később áll rendelkezésre.

Munkafolyamat neve	Intézkedés végrehajtásáért felelős személy/intézmény	Becsült időtartam (hónap)	Határidő (negyedév)	Becsült költségigény (MFt)
Termékfejlesztés tervezése	Hollókő Község Önkormányzata, Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	6	2015/3	3
Termékfejlesztés megvalósítása, végrehajtás	Hollókő Község Önkormányzata, Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	120	2025/2	270

Első lépések

- Termékfejlesztési terv elkészítése

A PROGRAMOKHOZ ÉS INTÉZKEDÉSEKHEZ KAPCSOLÓDÓ KUTATÁSI FELADATOK

INTÉZKEDÉS/PROGRAM	KUTATÁS
 Falufejlesztési Program, Integrált Falugazdálkodási Program	• Az egykori hagyásfás területek vizsgálata a legeltető állattartás szempontjából • A legeltető állattenyésztés várható eredménye • Tájváltozás, természeti értékek vizsgálata • Szőlőhegy rehabilitáció • Tulajdonvizsgálat, a tulajdoni közösség létesítésének feltételei, a birtokrendezés lehetőségei, a keskenyparcellás területen • Tájképi elemzés, fejlesztés – Tájvédelmi és Tájrendezési Terv részeként
 Tervezett Karbantartási Program	-
 Műemlékőr Szolgáltatás	-
 Kezelési Kézikönyv	• Jogszabályi követelmények Hollókőre szabása
 Közterület Alakítási Terv	• KAT tervezési terület lehatárolása (a településrendezési eszközök készítése során)
 Palóc Építészeti Mintakönyv	• Palóc építészeti kutatások
 Hollókő Értékvédelmi Program	-
 Poltári Program	• Poltári cserép beszerzési lehetőségei (bontás) • Poltári cserép gyártási lehetőségei
 Településrendezési eszközök felülvizsgálata	-
 Hollókő kulturális–néprajzi értékeinek megőrzése	• Hollókői Falukutatás • Hagyományok gyűjtése a néprajzi kutatás részeként • Gyűjtés az ünnepi kalendáriumhoz • Viseletkutatás • Kutatás a tájszólás és digitális tár létrehozásához
 Turizmusfejlesztés	• Desztináció-fejlesztési stratégia és pozicionálási, versenyképességi kutatás • Magyarországi Világörökségek imázsa és márkázottsága • Látogatószám mérése Hollókőn • Látogatók összetételének és fogyasztási szokásainak szerkezete Hollókőn

III.2. KUTATÁS – A KIEMELT PROGRAMOK MEGALAPOZÁSA

A kutatási feladatok közé soroltuk be azokat a feladatokat, amelyek a kezelés megvalósításához szükséges ismeretek, adatbázisok összegyűjtésére vonatkoznak, valamint azokat az elemző, értékelő, döntést megalapozó tanulmányokat, amelyre a kezelési tevékenység egyes részfeladatai alapulnak.

A kutatási tevékenység céljai:

- A kezelési tevékenység tudományos és szakmai alapjainak kiszélesítése
- Hollókő-Ófalu és környezetek attribútumaihoz kapcsolódó kutatások elvégzése és értékkataszterek kidolgozása
- Hollókő-Ófalu és környezete attribútumaira ható tényezők és folyamatok bemutatása, nyomon követése a beavatkozások szükségességének jelzése.

INTEGRÁLT FALUGAZDÁLKODÁSI PROGRAM MEGALAPOZÁSA

Az egykori hagyásfás területek vizsgálata a legeltető állattartás szempontjából

A tanulmányban le kell határolni a visszaállítható hagyásfás területeket. Meg kell határozni – a melegező és egyre szélsőségesebbé váló időjárásra tekintettel – a visszaállítandó fáslegelő növényzetének optimális fajösszetételét, lombkorona-borítottságát. A visszaállítandó terület nagyság ismeretében meg kell határozni a fáslegelő fenntartásához, fennmaradásához szükséges legeltetendő állatfajokat (pl. juh, szarvasmarha, ló, kecske), a túllegeltetést kizáró optimális állatlétszám meghatározásával. Meg kell határozni, hogy milyen legeltetési mód felel meg leginkább a természetkímélő gazdálkodás feltételeinek és a táji és természeti értékek megőrzésének. A kutatásnál indokolt figyelembe venni a „Tájváltozás, természeti értékek vizsgálata” c. kutatás eredményeit.

A tanulmányban rögzíteni kell az állattartás műszaki, humán és gazdasági feltételeit, a legeltetés adottságaihoz igazodó, azokat megtartó rendjét, a működéshez szükséges eszközöket, létesítményeket. Ki kell térni a fenntartható (gazdaságos) üzemméretre (terület, állatállomány, eszközök, személyzet) és a befektetett tőke megtérülésére is.

Kutatás határideje, időtartama: 2017. november 30.

Kutatásért felelős személy/intézmény: Nógrád megyei Kormányhivatal

Partnerek: BNPI

Kutatás becsült költsége: 3 MFt

A legeltető állattenyésztés várható eredménye

A tanulmányban értékelni kell, hogy az állattartás eredményeként a hagyományokra való figyelemmel milyen termékek állíthatók elő. Meg kell vizsgálni a szakszerű helyi feldolgozás és termék előállítás feltételeit, a vágópont létesítés lehetőségét. A vágópont gazdaságos és folyamatos működtetést térségi szemlélettel kell értékelni, a környező települések adottságait, állattartását is figyelembe véve. Szakszerű számításokkal kell az állattenyésztés és a helyi feldolgozás megvalósításának költségigényét, megtérülését bemutatni. A kutatást mintaterületeken végzett legeltetés hatásainak nyomonkövetésén alapuló adatok elemzésére kell építeni.

Kutatás határideje, időtartama: 2017. november 30.

Kutatásért felelős személy/intézmény: Nógrád megyei Kormányhivatal

Kutatás becsült költsége: 2 MFt

Szőlőhegy rehabilitáció

Tanulmány készítendő a szőlőhegy sajátos adottságainak – talajminőség, mikroklíma, lejtésviszonyok, történelmi tájhasználat – megfelelő újbóli termesztésbe vonás lehetőségéről. A parcellás jelleg megőrzési lehetőségének figyelembe vételével meg kell határozni a művelési ágat, művelési módot, a telepítendő szőlő-gyümölcs fajtákat. (A szőlőhegy eltérő adottságú területre szeire különböző művelési javaslatok dolgozandók ki.) A tanulmányban meg kell határozni a várható termésből előállítható termékek körét, mennyiségét-értékét, a művelésbe vonás (újrahasznosítás) műszaki (gépek, építmények, berendezések), humán és gazdasági feltételeit, mennyiségét, valamint a beruházás (telepítés), fenntartás költségeit. Részletszámítást kell készíteni, hogy a szőlőhegy újrahasznosítása gazdaságossá, önfenntartóvá válhat-e. Amennyiben igen, számítások alapján ki kell mutatni a folyamatos fenntartás költségeit is. A vizsgálat során figyelembe kell venni a „Tájváltozás, természeti értékek vizsgálata” c. kutatás eredményeit is.

Kutatás határideje, időtartama: 2017. december 31.

Kutatásért felelős személy/intézmény: Gondnokság (Hollókő Község Önkormányzat)

Partnerek: BNPI, Nógrád megyei Kormányhivatal

Kutatás becsült költsége: 3,5 M Ft

Tulajdonvizsgálat, a tulajdoni közösség létesítésének feltételei, a birtokrendezés lehetőségei, a Szőlőhegy területén

Amennyiben döntés születik a szőlőhegy rehabilitációjáról a források megteremtésével párhuzamosan el kell készíteni ezt az egyeztetési munkát. A szőlőhegyi rehabilitáció, az újrahasznosítás elősegítése érdekében pontos tulajdonosi vizsgálat szükséges az egykori szőlőhegyi területen. A tanulmányban ki kell térni a tervezett művelési módoknak (szőlő- és gyümölcsfajták, azok művelési szerkezete) megfelelő birtokrendezés különböző lehetőségeire, illetve az integrált falufejlesztési program keretében megszervezendő tulajdonosi együttműködés lehetséges formáira. Javaslatok és megegyezés szükségesek a birtokösszevonásra, területcserékre az új művelési ágakon az előző vizsgálatok alapján.

Kutatás határideje, időtartama: 2015. december 31.

Kutatásért felelős személy/intézmény: Gondnokság (Hollókő Község Önkormányzat)

Partnerek: BNPI, Nógrád megyei Kormányhivatal

Kutatás becsült költsége: 9 M Ft

Tájképi elemzés, fejlesztés – Tájvédelmi- és Tájrendezési Terv (a HÉSZ felülvizsgálat KET által elvárt alátámasztó munkarésze)

A tájlesztítikai arculattervben részletesen fel kell tárni a világörökségi területen, valamint annak környezetében a fő látványelemeket, a település és a táj, a település és a Vár, a Vár és a táj, a szőlőhegy és az Ófalu közötti látványtengelyeket. A látvány érvényesülése érdekében a fő kilátópontokat, látványtengelyeket fejleszteni szükséges és a településrendezési terv szabályozási munkarészeiben meg kell jeleníteni. A bevezető út mentéről, a tanösvények magasabb pontjairól, a környező hegyek felől feltároló látképeket is értékelni kell. E tájlesztítikai arculattervben elemezni kell a zavaró tényezőket, bántó látványelemeket és meg kell határozni a szükséges beavatkozásokat. A kilátópontok – a vizsgálat nyomán meghatározott – esetleges fejlesztése nem jelenti kilátó létesítmények építését, csupán a kilátást zavaró növényzet kitisztítását, a terület környezetrendezését és jó minőségű, időtálló kültéri bútorzattal történő ellátását foglalja magába.

Kutatás határideje, időtartama: 2016. december 31.

Kutatásért felelős személy/intézmény: Gondnokság (Hollókő Község Önkormányzat)

Partnerek: Önkormányzat, BNPI

Kutatás becsült költsége: 4 M Ft

Tájváltozás, természeti értékek vizsgálata

Az elmúlt évtizedek tájváltozása során a Világörökségi területen a Tájvédelmi körzetben létrejött természeti értékekben gazdag élőhelyeket pontosan le kell határolni és ki kell dolgozni ezen élőhelyek megőrzési-fejlesztési feladatait. A kutatás eredményeként biztosítható a tájhasználat rehabilitációja – mezőgazdasági termelés megújítása – és a természetvédelem összhangja.

Kutatás határideje, időtartama: 2017. június 30.

Kutatásért felelős személy/intézmény: BNPI

Kutatás becsült költsége: 4 Mft

Természetvédelmi kezelési tervet megalapozó dokumentáció, alapállapot felvétel

A Hollókői Tájvédelmi körzet területére készített (2003) - elfogadása nem került – természetvédelmi kezelési tervet felül kell vizsgálni, új megalapozó dokumentációt kell készíteni, figyelembe véve a tájváltozás, természeti értékek vizsgálatának eredményét is és az integrált falufejlesztési programmal összhangban kell átdolgozni.

Kutatás határideje, időtartama: 2016. december 31.

Kutatásért felelős személy/intézmény: BNPI

Kutatás becsült költsége: 6 Mft

Emberi erőforrások

Egy program sem lehet életképes megfelelő tudású és attitűddel rendelkező emberek nélkül. Ezért első körben az Integrált Falufejlesztési Program keretében meg kell vizsgálni, hogy mekkora a munkaképes lakosság köre Hollókőn. Ez az adat csupán tájékoztató jellegű, a Falugazdálkodási Program lebonyolításához szükség van a Programba bevonandók számának, életkorának, képességeinek, iskolai végzettségének meghatározására is. Az így kapott eredményt értékelni kell. Az értékelés alapja az a vizsgálat, amely megmutatja, hogy milyen szakképzettségű és milyen tudású – kompetenciával rendelkező emberekre van szükség a Falugazdaság működéséhez. A fentiek alapján végül meghatározható egy szervezeti működési rendszer és az emberi erőforrásigény. Feltehetőleg a Hollókőn élők nem tudják biztosítani a Falugazdaság működési feltételeit, ezért a közeli falvak munkaerejével is számolni kell, ezáltal javítható a kistérségben belüli együttműködés és kedvezőbb lesz Hollókő megítélése a környező községekben.

Kutatás határideje, időtartama: 2016. december 31.

Kutatásért felelős személy/intézmény: Gondnokság (Hollókő Község Önkormányzat)

Kutatás becsült költsége: 1 Mft

ÓFALU ÉPÍTÉSZETI ÉS TELEPÜLÉSSZERKEZETI ÉRTÉKEINEK MEGŐRZÉSÉHEZ SZÜKSÉGES VIZSGÁLATOK

A kiemelt programok között szerepel a TKP (Tervezett Karbantartási Program), melynek alapja az épített örökséget és annak változásait rögzítő dinamikus építészeti adattár. Az ott leírtaknak megfelelően kell felépíteni ezt a kutatást. A meglévő vizsgálatok, dokumentációk folyamatos feldolgozásával kell létrehozni a változásokat követő/előrejelző adattárat és információs bázist.

Kutatás határideje, időtartama: 4 év.

Kutatásért felelős személy/intézmény: Gondnokság (Hollókő Község Önkormányzat)

Partnerek: Forster Központ

Becsült költsége 5 Mft/év

Régészeti lelőhelyek kezelése

Hollókő közigazgatási területén két nyilvántartott régészeti lelőhely ismert: a Vár (azonosítószám: 32381) és a Pusztaveremdomb (azonosítószám: 43648). Kutatásuk és hiteles bemutatásuk a világörökség szempontjából indirekt módon, de fontos feladat. Régész és turisztikai szakértő bevonásával javasolt egy olyan dokumentáció összeállítása, mely összegyűjti a lelőhelyekről származó régészeti anyagokat, kutatási eredményeket, és javaslatot tesz a területek hiteles bemutatásának módjára is. Pusztaveremdomb, a középkori falu bemutatása bővítheti Hollókő turisztikai kínálatát, ugyanakkor (ahogy a IV.1. fejezetben kifejtésre került) a hitelesség megőrzése érdekében a bemutatás módját a régészeti kutatás – tanulmány elkészítése után, szakmai (régészeti, örökségvédelmi és turisztikai) közreműködéssel kell meghatározni.

Kutatás határideje, időtartama: 2018 december 31. (4 hónap)

Kutatásért felelős személy/intézmény: Gondnokság (Hollókő Község Önkormányzat)

Kutatás becsült költsége: 1,5 MFt

HOLLÓKŐI FALUKUTATÁS

Szükség van egy olyan, módszerét és fókuszait tekintve új és átfogó jelenkori néprajzkutatásra, amely képes a múltbeli kutatási eredményeket ('50-es évektől folyó kutatások, Flórián Mária munkássága stb.), és a mai állapotokat egyaránt figyelembe véve komplex képet adni Hollókő néprajzi állapotáról. Ez a kutatás kiterjed a hagyományokra, a szokásokra, a hiedelmekre, a viseletekre, az ízes beszédre (kiterjesztett, térségi vizsgálatot igényel), a népi építkezésre, a gazdálkodásra, a szőlőműveléssel és a borral kapcsolatos szokásokra, ünnepekre és a faluközösségre egyaránt. A kutatásnak kiemelten kell foglalkoznia a község teljes néprajzi múltjával és jelenével, levéltári, történeti dokumentumokkal és szociológiai kutatási módszerekkel alátámasztva.

Hollókő jelen állapotának feltárása és ennek rögzítése kiemelten fontos a világörökségi helyszín hiteles megőrzése szempontjából. Hollókőnek, mint turisztikai attrakciónak a megmaradás, fenntartható fejlődés szempontjából is szüksége van egy ilyen, összegző jellegű munkára. Ez az alapja annak a komplex oktatási anyagnak, amely a különböző oktatási intézmények, a múzeumpedagógia munka, a felnőttképzés és egyéb tanfolyamok, valamint a civil szervezetek számára hozzáférhető és használható lesz.

A kutatás eredményei monografikus publikáció formájában látnak napvilágot.

Kutatás határideje, időtartama: 24 hónap

Kutatásért felelős személy/intézmény: Hollókő Világörökség Kezelő Nonprofit Kft.

Kutatás becsült költsége: 3 M Ft

TURIZMUS**Magyarországi Világörökségek imázsa és márkázottsága**

A Magyar Turizmus Zrt. évente közzé teszi a magyar lakosság külföldi és belföldi utazási szokásait. Sok esetben a Balaton, Budapest, Tisza-tó kapcsán is végez kutatásokat, melyek közlésre is kerülnek. Fontos lenne a világörökségi területeket is együttesen kiemelten kezelni az évenkénti kutatásban, mely hű képet tükrözne a világörökségi területek ismertségéről, a világörökségek márkázásáról. Továbbá bizonyos időszakonként fontos lenne a világörökségi területeket külön-külön is megvizsgálni, hogy egymáshoz képest, kinek milyen imázsa, ismertsége, márkája van.

Kutatás határideje, időtartama: évenként illetve időszakonként

Kutatásért felelős személy/intézmény: Magyar Turizmus Zrt. Kutatási Iroda

Kutatás becsült költsége: n.a.; csak addicionális költsége lenne

Látogatók összetételének és fogyasztási szokásainak szerkezete Hollókőn

A látogatószám mérése mellett fontos kutatás a látogatók összetételének (kor, nem, nemzetiség, családi állapot stb.) mérése is, illetve a fogyasztási szokások, a látogatói költségek vizsgálata, kutatása. Előbbi esetén évente több alkalommal (rendezvények, hétvégék és hétköznapiak) kérdőíves kutatást szükséges végezni, mely során a látogatókat ajándéktárgyakkal lehetne motiválni az adatközlésre. Ez esetben a kérdőívezés szintén megfelelő és költségkímélő alternatívát jelent, míg egy jól kidolgozott kedvezmény- és informatikai rendszer, kártyarendszer nagyban segítené a fajlagos költség hozzávetőleges megállapítását.

Kutatás határideje, időtartama: évenként, illetve folyamatosan

Kutatásért felelős személy/intézmény: Hollókő Község Önkormányzata

Partnerek: Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület

Kutatás becsült költsége: kérdőívezés költsége évente 1.000.000.-Ft ajándéktárgyakkal, kiértékeléssel együtt, informatikai és kártyarendszer felállítása kb. 3-5 Mft, kiértékelési költség évente kb. 250 Eft.

Látogatószám mérése Hollókőn

Az egyik legfontosabb kutatás a látogatószám mérése, mely jelenleg az világörökségi helyszín nyitottsága miatt nem megoldott. Ennek megoldására javasoljuk egy számláló berendezés kiépítését az Ófalu 2 legfontosabb kapujában, ahonnan a látogatók nagy része érkezik: Ófalu bejáratnál a Kossuth úton, illetve a Vár feljáratnál. Itt vagy infrasugaras, vagy pedig automatizált 3D-s képfeldolgozáson alapuló, ún. sztereografikus megoldás jöhetne szóba.

Fontos az egyes múzeumok/kiállítások, a Vár és a parkolás kapcsán is pontos vendégszámlálás és az adatok közlése. A „Próbáljon szerencsét Hollókőn” elnevezésű, kiemelt turisztikai projektben létrejövő egy-egy beléptetőrendszer adatgyűjtése és adatközlése is elengedhetetlen. Sajnos a magánkézben lévő múzeumok kapcsán ez jelenleg kivitelezhetetlen, mivel nyilvántartást ők nem, vagy csak alig végeznek, kiállítási helyszíneként pedig erre semmilyen kötelezettségük sincsen. Érdemes lenne akár jutalmazási rendszert is bevezetni az adatok megszerzése érdekében.

Kutatás határideje, időtartama: évenként, illetve folyamatosan

Kutatásért felelős személy/intézmény: Hollókő Község Önkormányzata,

Partnerek: Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., kiállítás/múzeum-üzemeltetők

Kutatás becsült költsége: egyszeri telepítési költség: kb. 2 Mft és évenként kb. 250 Eft

Desztináció-fejlesztési stratégia és pozicionálási, versenyképességi kutatás

A turisztikai célok megvalósításának érdekében kiemelkedően fontos feladat, hogy pontosan meghatározzuk azt a képet, azt az imázst, amit Hollókőről és környezetéről szeretnénk kialakítani. Ezzel természetesen szorosan összefügg azon célcsoportok, szegmensek kijelölése, akikre a jövőben – is – számítunk, mint a térség vendégköre. Fontos, hogy a kialakítandó „Hollókő” márkát észleljék a vásárlók, és tudatukban mással össze nem téveszthető képet idézzenek fel. Ehhez nyújt segítséget a pozicionálási és versenyképességi stratégia, mely a terület értékeit, piaci versenyképességi tényezőit hivatott megjeleníteni strukturált formában.

A jelenlegi pozíció megismerésének érdekében szükséges egy minimum 1000 fős lakossági kutatást végezni. A stratégiát megalapozó kutatás célja az, hogy Hollókő turisztikai irányát alakítókat képet kapjanak arról, hogy az emberek mit gondolnak jelen pillanatban Hollókőről, és megismerjék, mit szeretnének az itteni turizmusban érdekelt vállalkozók, szervezetek, mit gondolnak Hollókőről a turisták.

Kutatás határideje, időtartama: 2015. II. félév, (kb. 4-5 hónap)

Kutatásért felelős személy/intézmény: Hollókő és Térsége TDM Egyesület

Kutatás becsült költsége: 4 Mft

III.3. MEGKÖZELÍTÉS, KÖZLEKEDÉS

A MAD-ban az Ófalu történetéről szóló fejezetben, valamint a VÖ terület és környezetének kapcsolatáról szóló részben is kiemeltük, hogy Hollókő jellegzetes zsáktelepülés, amely tény a falu sajátosságai, értékei kialakulásában is meghatározó szerepet játszott.

A VÖ cím és kötelezettség „megszerzése” az Ófalu funkciójának, szellemi tartalmának változása, bővülése, a turizmus világörökségi értékeket fenntartó, megőrző szerepe, a palóc identitás erősödése, a szomszédos falvakkal való együttműködés egyre fokozódó igénye, azonban felveti azt a kérdést, hogy a mai egyetlen gépkocsival járható bekötő út biztosítja-e a világörökségi helyszín optimális elérhetőségét, kedvező működtetését és bemutatását.

A megközelítés, közlekedés fejezetben külön kell választanunk a külső és a belső közlekedési rendszerrel kapcsolatos javaslatokat, előírásokat. A munkarésznek a gépjárművek közlekedésére alkalmas utak mellett foglalkoznia kell a gyalogos, valamint a kerékpáros közlekedés számára javasolt megoldásokkal. Alapkövetelmény, hogy a Hollókői helyszín jellegéből fakadóan a közlekedési rendszert is környezetbarát, fenntartható módon kell kialakítani.

Az Ófaluban a gépkocsik átmenő forgalma továbbra is csak fenntartási és gazdálkodási céllal engedélyezhető, ugyancsak meg kell tartani azt a szabályt, hogy a Vár is csak karbantartási, működtetési céllal közelíthető meg gépkocsival. A gyalogos forgalomra a kijelölt közlekedési utak kerékpár és gépjármű forgalomra kijelölt közutak, valamint a tanösvények használhatók.

A kerékpáros forgalom a jelzett kerékpárutakon, a gépjármű forgalom számára kijelölt közutakon, valamint a közforgalom elől el nem zárt külterületi dűlőutakon bonyolódhat le.

ORSZÁGON BELÜLI ELÉRHETŐSÉG

A jelenlegi fejlesztés – a 21-es út négysávosítása – nagyban segíti Hollókő gyors megközelítését, mely nagyon öröndetes tény. A 2122-es számú út, mely a 21-es útról vezet Hollókő irányába, azonban igen rossz állapotban van. Korábban egyes szakaszokon történtek javítások és fejlesztések, de ennek ellenére is teljes korszerűsítés lenne indokolt ezen a szakaszon egészen Hollókőig, mivel Hollókő és Szécsény között már elfogadható az út minősége. Továbbá fontos a hollókői bekötő út állapotának javítása is. Ennek megfelelően a következőket javasoljuk:

- 2122-es számú út felújítása a 21-es úttól a hollókői bekötő szakaszig.
- Hollókői bekötő út felújítása.
- Hollókő közútkezelői kezelésben lévő útjainak felújítása (Kossuth út újfalui része).

KÜLSŐ KÖZLEKEDÉSI RENDSZER

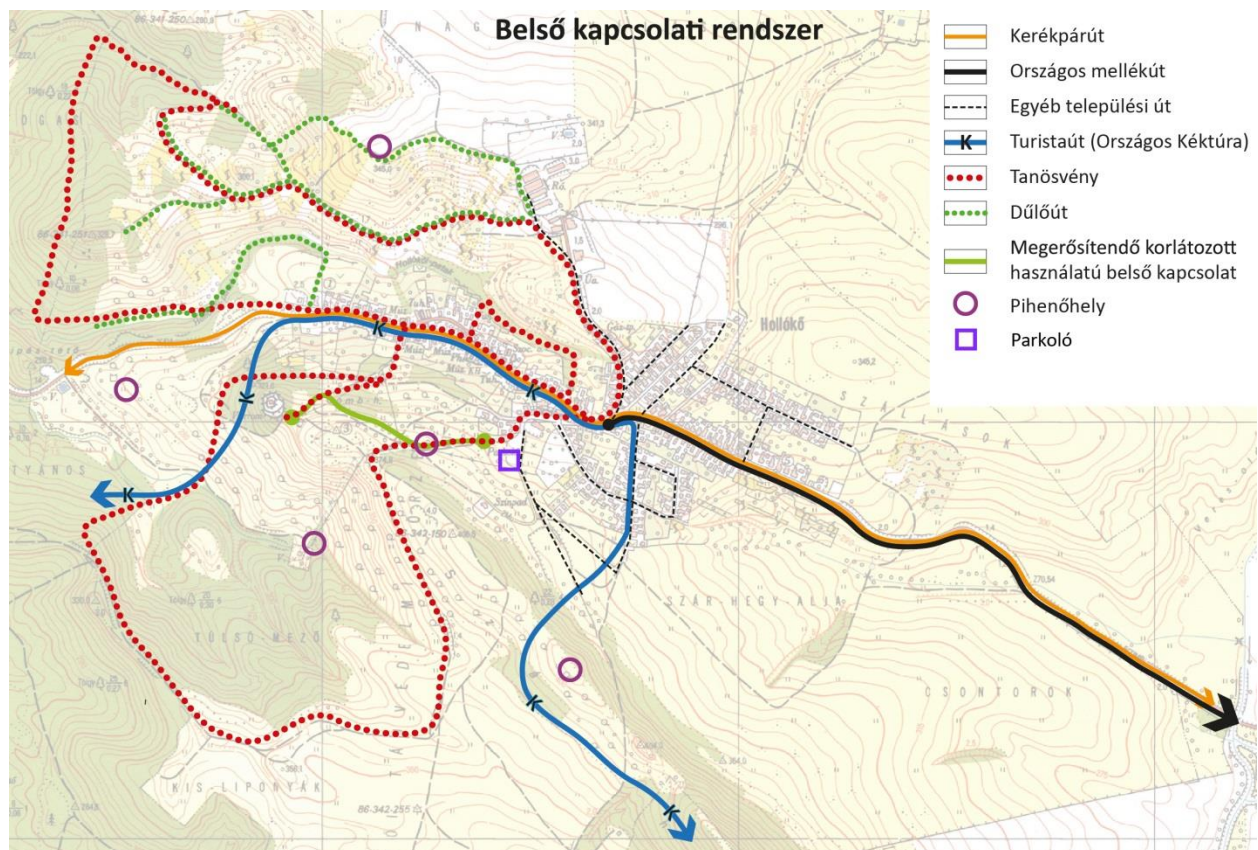
A MAD-ban ismertettük, hogy Hollókő zsáktelepülés, amely gépjárművel a Szécsény–Pásztó országútról bekötőúton érhető el. (Az Ófalu 2 km távolságra van az említett országúttól.) A gépjárművel járható közút, így Hollókőről – a bekötő utat kivéve – nem vezet tovább. Az Ófalun átvezető Kossuth Lajos utca egy erdészeti, gazdasági útban folytatódik, amely egyúttal kiépített kerékpárút is. Ez a kerékpárút Rimóc–Szécsény felé teremt kapcsolatot. Többször felmerült ennek az útnak közforgalmi úttá való átminősítése, de ebben az esetben pontosan az Ófalu közepét érintené az állandó forgalom, ezért ez a javaslat nem valósult meg. A jelen kezelési terv is egyértelműen rögzíti, hogy Hollókő–Ófalun keresztül nem vezethető tranzitforgalmat is generáló gépkocsi közlekedésre alkalmas településközi út.

BELSŐ KÖZLEKEDÉSI RENDSZER

A VÖ terület belső közterületi szerkezete védett, megőrzése és fenntartása kiemelt feladat. A közúthálózat változatlan, az új burkolattal az útminőség jelentősen javul. A belső közlekedési rendszeren belül változást az új tanösvények kiépítése jelent. Az új tanösvény feltárja az Ófalu és az Öreg szőlők közötti patak völgy vizes élőhelyeit, a pihenőhelyeit, szélesíti a világörökségi területről beszerezhető ismereteket, élményeket.

A szőlőhegy tájhasználatának megújítása – a művelésbe vont területek nagyságától és elhelyezkedésétől függően – igényelheti a művelést szolgáló külterületi dűlőút létesítését (983-1006 hrsz-ú) parcellák megközelíthetősége céljából.

A VÖ területen belül nem szükséges újabb kerékpárút kijelölése.

9. ábra: belső közlekedési rendszer és turisztikai célú közlekedési- és pihenőterületek

GYALOGUTAK, TANÖSVÉNYEK

Hollókőn a VÖ terület léptékéhez képest viszonylag nagyszámú, egyidejű látogató is előfordul (3-5000 ember). Értékvédelmi, vagyonvédelmi, tűzvédelmi, természetvédelmi szempontból is fontos, hogy ezek az emberek lehetőleg minél kisebb kárt okozzanak a világörökségi környezetben. Azért fontos a gyalogos utak kijelölése, karbantartása, illetve a tűzvédelmi intézkedések (HERITPROT projekt) megvalósítása, hogy a száraz, meleg időkben a tűzkárok megelőzhetőek legyenek, és az esetleges taposási kár is kisebb területen koncentrálódjon.

PARKOLÓ TERÜLETEK

Parkolási lehetőség a VÖ területen csak a Gondnokság, az ott lakók, illetve az ott működő üzletek, vállalkozások, intézmények számára biztosított. A látogatók számára a településrendezési terv a VÖ területen kívül szabályozott parkolási lehetőséget. Ezek a parkolók kiépültek, de a nagyobb rendezvények alkalmával nem képesek befogadni a látogatók autóit. Célszerű a főbb rendezvények idejére az Ófaluhoz, a rendezvényekhez viszonylag közel, átmeneti (ideiglenes) parkolókat létesíteni, gyepek területeken. Az újonnan kijelölendő Pajtakert területe is alkalmas lehet évente 6-8 alkalommal parkoló autók befogadására. A jelenlegi, a temető és a József Attila utca közötti parkoló befogadóképessége kb. 80 személygépkocsi, a folyó fejlesztések szerinti tervezett bővítés további 70 személygépkocsi elhelyezését teszi lehetővé. A Falugazdaság fejlesztése során kialakítandó Pajtakertben időszakos – átmeneti jelleggel további 150 gépkocsi számára kell parkolási lehetőséget biztosítani.

TÖMEGKÖZLEKEDÉS

A legtöbb külföldi világörökségi terület esetén jól szervezett a tömegturizmus, megfelelőek a csatlakozások és jó minőségű utak állnak rendelkezésre. Hollókő esetében ezek egyike sem teljesül. Pásztó és Szécsény felől vannak rendszeres buszjáratok a településre. Szécsény megközelítése a fő küldő területről, s egyben a legnagyobb közlekedési csomópontból, Budapestről, sajnos igen nehézkes. Hollókő Budapestről történő megközelítése Pásztó irányából lényegesen gyorsabb. Rendszeres vonatjárat is közlekedik Pásztóig. Közvetlen buszjárat Budapest és Hollókő között időszakosan, a turisztikai szezonban működik. A tömegközlekedés fejlesztésére a következőket javasoljuk:

- Hollókő-Pásztó útvonalon további (legalább 2 oda és 2 vissza, délelőtt és este) buszjáratokkal kiegészíteni a tömegközlekedést úgy, hogy azok igazodjanak a Pásztó-Budapest vonat- illetve buszjáratokhoz.
- Hollókő-Budapest időszakos, közvetlen járat hétköznapi Budapest felé visszatérő időpontjának 15.00-ról 16.00-ra történő átállítása a hétfégi járatnak megfelelően.
- A fenti Hollókő-Budapest időszakos járat jelenleg május 1. és szeptember 30. között közlekedik, ennek kitolása is szükséges lenne, egészen október 31-ig történő közlekedéssel. Ez a szezonális csökkentését is elősegítené.
- A Volán társaság turizmusba való bevonása, külföldi mintára. Így a Volán társaság értékesíthetne egy-kétnapos hollókői garantált programokat Budapesten, ezzel segítve járataik kihasználtságát.

III.4. BEMUTATÁS, LÁTOGATÓK FOGADÁSA, TURIZMUS

Hollókő-Ófalu és környezete világörökségi helyszín esetében alapvető cél a turizmus fenntartható fejlesztése, amely az érintett terület bemutatását, fejlesztését, gazdagodását elősegíti, és amely a község gazdag hagyományából táplálkozik. Hollókő Világörökség, Hollókő hungarikum, Hollókő maga az élő palóc hagyomány.

Ennek megfelelően a bemutatás fejlesztése során a fenntarthatóság szinten tartása, illetve növelésének elérése érdekében a következő irányvonalakat kell figyelembe venni:

- 1) a gazdag táji és természeti értékek megőrzése és bemutatása;
- 2) a kulturális és történelmi örökségek ápolása és a turisták számára interpretálható élménnyé formálása;
- 3) megbízható színvonalú szolgáltatások biztosítása, amelyek a turisták kényelmét szolgálják;
- 4) felkészült és vendégszerető vendéglátók;
- 5) hiteles információk a modern technológiák alkalmazásával;
- 6) turistabarát intézményrendszer;
- 7) környezetvédelmi, ökológiai elvek és értékek figyelembe vétele a turisztikai projektek tervezésénél (pl. környezettudatos szolgáltatások, szálláshelyek és hotelek esetében minimális környezeti behatás stb.).

A legtöbb hollókői fejlesztés esetén az egyik fő cél, hogy Hollókő vonzereje növekedjen, de a látogatók számának emelkedése mellett jelenjenek meg a beköltözők, új befektetők is. Ez magával hozza az ingatlanok értékének növekedését és a szolgáltatások szélesebb körben való igénybevételét, hosszú távon szolgálja a település jólétét, a turizmus fenntarthatóságát.

NÉGY CSILLAGOS SZÁLLODA ÉPÍTÉSE HOLLÓKŐN

A szálloda pályázati támogatásból épül, melyre a pályázó FORT-BAU THERM Kft. 69%-os támogatási intenzitással 500.000.000.-Ft vissza nem térítendő támogatást kapott az Új Széchenyi Terv Gyógyító Magyarország – Egészségipari Programon.

A projekt összefoglalása az nyertes pályázat szerint a következő volt:

A „Hotel Hollókő, 4 csillagos wellness szálloda építése” elnevezésű projekt létrehozásának célja, hogy a településre jellemző gazdag és sokrétű természeti és környezeti adottságokra és történelmi emlékanyagra alapozva egy korszerű infrastruktúrával és magas minőségi színvonalú turisztikai szolgáltatásokkal rendelkező 4 csillagos komplex szálloda kerüljön kialakításra. A fejlesztés minden korosztály részére elérhető. A marketing tevékenység során kell különböző eszközöket, lehetőségeket igénybe venni az eltérő célcsoportok megszólítására, az iskolás kortól az idős korosztályig, valamint a kül- és belföldi turisták részére. A projekt keretében 55 (ebből 2 akadálymentesített) szoba, 60 férőhelyes konferenciaterem, 160 fős étterem és 35 fő befogadására alkalmas spa részleg kerül felépítésre.

A fentieket kiegészítve a pályázóval készített telefonos interjú alapján a következők hangzottak el:

- a hotel tervezett nyitása 2015. II. félévében lesz;
- a hotel család- és gyermekbarát, élményekben gazdag szolgáltatásokat kínál;
- a hotel kapacitása 70 szoba, melyből 4 lakosztály lesz;
- a hotel összterülete 4 szinten, 5000m²;
- a hotel tervezett szolgáltatásai:
 - 600m²-es wellness részleg (finn szauna, infra szauna, gym, szolárium, gőzfürdő, jacuzzi, masszázs szobák);
 - kerékpárkölcsonzó és szakszerviz;
 - minden igényt kiszolgáló étterem és konferenciatermek.

A Hollókő név használatát hivatalosan a pályázó még nem kérvényezte Hollókő Község Önkormányzatától. Hollókő Község Önkormányzatának azt kell mérlegelnie, hogy egy esetleges rossz működés, illetve negatív hírek a községhez kötődhetnek, ami mindenképpen kerülendő.

„PRÓBÁLJON SZERENCSET HOLLÓKŐN” PROGRAM EREDMÉNYEKÉNT LÉTREJÖVŐ ÁLLAPOT HATÁSAI

Az ÉMOP kiemelt turisztikai termék és attrakciók fejlesztésére irányuló pályázat keretén belül támogatást nyert a „Próbáljon szerencsét Hollókőn” program, melynek eredményeként:

- kicserélik az Ófaluban az útburkolat;
- továbbépítik a Várat;
- az Ófaluban lévő házak megújításával sajtóházat (Gazduram sajtóboltja), pékséget és táncházat (Mulasztó ház) építenek, megújul a Vár étterem és a közösségi ház, továbbá korszerű színpad épül a régi helyén;
- kibővíti a parkolót 3500 m²-rel
- megújulnak a kiállítások, a látogatók interaktív módon, érdekesebb, vonzóbb formában ismerkedhetnek meg a falu népszokásaival, az egykori paraszti világ hétköznapijaival;
- a gyerekeknek egy új mese játszótér épül, ahol a fából készült Várban szerezhettek újabb élményeket.

A pályázat turisztikai célú, így csak turisztikai jellegű fejlesztések szerepelhetnek benne. A pályázat megvalósításával egy egységes rendszerbe foglalják a kínálati elemeket, és kiemelkedő attrakcióvá fejlesztik Hollókő vonzerőit. A turisztikai fejlesztések nyíltan vállalt célja a látogatószám, a vendégéjszakák számának növelése, a szezon meghosszabbítása, a bevételek és a munkahelyek bővítése. Tény, hogy a pályázat eredményeként a bővülő turizmus pusztán növekvő jelenlétével is megváltoztatja a történelmi hangulatot.

Az utca újraburkolása a korábban az attribútumok között emlegetett úgynevezett „sáros utca” jelleget teljesen megszünteti. Az épületek fokozatos funkcióváltása sem a hagyományos falusi életmód bemutatását szolgálja, hanem a turisták kiszolgálását (táncház, étterem, művészeti galéria, mese játszótér, parkoló bővítés stb.). A mesterségek udvara, a pékség, a sajtóbolt, a 19. századi iskola részben felidéri a korábbi paraszti világ életformáját. Állandó lakók, állattartás és kerthasználat nélkül azonban a hagyományos paraszti világnak csak töredékét idézi fel.

A Vár felújítása, két terem lefedése, az Öreg-torony leszigetelése, lehetővé teszi az Árpád-házi királyok korából származó korhű berendezést (fegyverterem, kovácsműhely). Ezek előnye a látogatók esős időben való fogadásának lehetősége.

Összességében a „Próbáljon szerencsét Hollókőn!” pályázat eredményeként megvalósuló állapot hatásai egyértelműen – vállalt célnak megfelelően – a turizmus feltételeit, vonzerőit javítják a történelmi falu és a Vár keretei között. A hagyományos életmód bemutatása egyre kevésbé az ott élő emberek által, az ott lévő építmények hagyományos használatával történik, ehelyett új vagy régi elemek, mesterségek, szokások, interaktív bemutatása a cél.

A VÖ attribútumok szempontjából kedvező, hogy ez a fejlesztés egyúttal több épület értékőrző felújításával, s így a legfontosabb értékek, az egykori lakóházak és a településszerkezet fennmaradásával jár. Az új útburkolat, új funkciók, a Vár bővítése, azaz a turizmus minőségi feltételeinek megteremtése, új vonzerők létesítése egyértelműen a falu által eddig járt út folytatása. Az elmúlt évtizedek azt mutatják, hogy a turizmus tartotta meg ezt a Világörökségi értéket, és ezért alapvetően a mostani változásokat is kedvezően kell értékelni. Az azonban tény, hogy a mostani fejlesztések nem a hagyományos életmód gyakorlását és nem is a történelmi hangulatot erősítik.

TURISZTIKAI CÉLCSOPORT ANALÍZIS

TURISZTIKAI VONZERŐ-FEJLESZTÉSI TEVÉKENYSÉG

A turisztikai vonzerő fejlesztési tevékenységbe tartoznak azok a marketingtevékenységek, amelyek a turizmusfejlesztéssel összefüggnek, és részben a gazdaságfejlesztési tevékenység speciális területei.

Tevékenységi formái a következők

- eseményszervezés;
- településdesign fejlesztése;
- infrastruktúra-fejlesztés;
- környezet- és tájvédelmi fejlesztés;
- szőlő- és borkultúra visszaállítása.

Az eseményszervezéshez kapcsolódó marketingtevékenység az igények felmérése alapján olyan kínálat kialakítása, amely a megcélzott csoportok számára vonzó. A látogatottság, a vendégéjszakák száma, a turisztikai bevétel lehet az eredmény mérőszáma.

Az események lehetnek:

- folklorisztikus események (szüreti bál, néptánc fesztivál, kirakodóvásár);
- helytörténethez kötött események (várnapiok, emlékműsorok, emlékkiállítások);
- időponthoz kötött események (szilveszteri, farsangi mulatságok);
- kulturális események;
- sportesemények.

Azok az események számíthatnak nagyobb sikerre, amelyek rendszeresen ismétlődnek, illetve amelyek egyediek, ugyanakkor Hollókő tágabb környezetét, a palóc tájegységet is bemutatják.

MÁRKÁZÁS

Hollókő – mint turisztikai márka

A sikeres márkává válás hosszú folyamat, amelynek alapja a sikeres turisztikai termék. Hollókő turisztikai termékei vonzóak, ismertségük általános, de mindez növelhető és újrapozícionálható. Fontos a Közép-kelet európai és a Nyugat-európai piacokon intenzívebben bevezetni és megerősíteni az ismertségét, illetve a fejlesztések segítségével újrapozícionálni, kiszélesíteni a potenciális célcsoportjait.

A turisztikai termékek és a turisztikai infrastruktúra minősége jelenleg változó. A termékek szezonálisak, elsősorban a rendezvényekre koncentráltak, miközben az infrastruktúra alkalmassá tenné a desztinációt a négy évszakos jellegre. Várható, hogy a jelentős fejlesztések eredményeként létrejön egy megbízható színvonalú termékpaletta, melyhez már érdemes célzottan márkázni. A márkázás során a vonzerőkből, az attrakciókból, a keresleti trendek alapján felépített egyedi termékjellemzőket mutató (USP) turisztikai termékek a következő márkaértékeket jeleníthetik meg.

Márkaértékek Hollókő esetében

- egyediség (UNESCO Világörökség, hungarikum);
- hagyomány (Ófalu településképe, egyedülálló építészeti együttese, viselet, ízes beszéd, hagyományokhoz kötődő rendezvények, tárgyi kultúra, gasztronómia);
- történet;
- kiváló fekvés, viszonylag jó megközelíthetőség;
- egyedi életérzés;
- folytonosság.

A márkázás folyamatában a márkaértékek meghatározása és a márkafejlesztés kiemelt feladata lesz a turisztikai desztináció menedzsmentjének, amely Hollókő turisztikai termékeinek „gazdája”, menedzsere.

Településdesign

A településdesign alapvetően meghatározza egy település karakterét. Az épületek, utcák, stílusa, hangulata olyan egyedi vonzerőt jelentenek, amelyek önmagukban is elegendőek ahhoz, hogy a település jelentős turizmust bonyolítsón. Hollókő ebből a szempontból rendkívül szerencsés helyzetben van, ugyanis a település arculata egyedi, vizualitásában rendkívül erős. Azonban még a védett arculat is állandó változásnak van kitéve, melyen csak a határozott és következetes koncepció és rendelkezések korrigálhatnak. A most folyó központi fejlesztés alapeleme ezen hagyományos értékek, a hagyományos falukép őrzése és a fejlesztés során létrejött új elemek faluképbe illesztése. Hollókőnél ez természetszerűen adja magát. Hollókő látogatói ragaszkodnak a megszokott faluképhez, ez azonban nem zárja ki, hogy gondosan tervezett, odaillő új elemekkel gazdagodjon a falu. Míg az épületek, épületszrűk esetében a zsinórmérték egyértelműnek mondható, különösen gondosan kell eljárni az új vizuális elemek tervezésekor és kihelyezésekor. Mindenképp fontos, hogy ezt olyan szakember végezze, aki nem csak magas szinten művelői szakmáját, de rendelkezik helyismerettel és a stílári vonatkozások mellett a vizuális hagyományokat illetően is kellő ismerettel rendelkezik.

Fontos marketingfeladat megtalálni azt az igényt, azt a célcsoportot, amelynek a település arculata megfelelő vonzerőt jelent. Ez Hollókő esetében hálás feladat, hiszen az Ófalu településképe nem csak ismert, hanem kivétel nélkül pozitív értékképzetekkel társul. A fejlesztési tervek esetében figyelembe kell venni a település turisztikai célcsoportjának igényét is. A marketingnek nem kell átvennie az építész feladatát, de meghatározhatja a település arculatának azon elemeit, melyekre a fejlesztés során hangsúlyt kell fektetni. Az infrastruktúra-fejlesztés a turisztikai vonzerő fejlesztésén belül elsősorban a turisztikai szempontból fontos helyek megközelíthetőségére vonatkozik. Sokszor a nehéz megközelítés az alacsony látogatottság legfontosabb oka. A másik infrastruktúra-fejlesztési terület a vendéglátási infrastruktúra, mivel a megfelelő színvonalú szálláshelyek, éttermek hiánya okozhatja a turizmus visszaesését, vagy stagnálását.

Szlogen

Az arculat egyik meghatározó eleme a szlogen. Ez egy olyan elem, amely segíti Hollókő turisztikai imázsának fejlődését, és segíti az érdeklődés felkeltését is iránta.

„Hollókő az élő falu” - melynek jelentése hogy Hollókő gazdag örökségértékekben, ugyanakkor ezek a mindennapokat is átszövik. A szlogen hat az érzésekre, megmozgatja a fantáziát. **A szlogen üzenete - ezt át kell élni!**

A tervezett fejlesztések, a Falugazdaság megvalósítása, az új, mesterségeket bemutató épületek és az egyéb, a kulturális-néprajzi értékeket, a hagyományos életmódot megismertető bemutatóhelyek tovább gazdagítják a Hollókő által, a látogatók felé nyújtott élményeket, a hagyományos életmódbeli ismereteket, így egy-két év múlva felmerülhet a szlogen módosítása: „**Hollókő az élő, élni tanító falu**”.

Logó

Fontos, hogy a készülő logó egységet képezzen a meglévő karakteres arculati elemekkel, a verbális kommunikációval, ugyanakkor elkerülje a „magyar népmesés” kliséket, a műfolklór érzést. A logó a vizuális elemeit tekintve legyen egyedi és könnyen felismerhető, törekedjen készítője a letisztult egyszerűsége, mely minden méretben és minden felületen felismerhető és jól mutat. A logó, mint vizuális elem a verbális kommunikáció alátámasztója és viszont.

Hollókő Község Önkormányzata a „Próbáljon szerencsét Hollókőn!” elnevezésű kiemelt projekt megvalósítása során kialakítja Hollókő turisztikai arculatát, mely hordozza a világörökségi település hagyományait, örökségét és egyben megfelel a mai kor követelményeinek képi világban, logotípiában és az eligazításban is.

Ennek megfelelően a település az Arculati kézikönyv elkészítése során külön figyelmet fordít az eligazító táblák, jelzések pontos és egységes meghatározására is. Az alábbiakban bemutatott tervek a megjelenés képi világát határozzák meg, az anyaghasználatot nem. A legfőbb cél a vendégek pontos és jól látható tájékoztatása, illetve a műemléki épületektől elkülönülő, azzal nem versengő anyaghasználat biztosítása (mely így akár lehet természetes alapanyagú, de a minták alapján áttetsző üveg/plexi is).

Az arculattervezési munka nagy részében elkészült, már csak a hátralévő egyes attrakciók jelzéseinek megtervezése van hátra, illetve az egyes sajátságok hozzáadása.

Az ilyen irányú tervezés turisztikailag mindenféleképpen a leghatékonyabb megoldás, hiszen a vendégek információval, útvonaljelzésekkel való ellátása a legfontosabb. Ezzel egyidejűleg az egységes cégek, útmutatók segítik a látogatóknak abban, hogy megkülönböztessék az egyes attrakciókat, illetve a lakóházakat.

LÁTOGATÓHÁZ

Hollókő-Ófalu és környezete esetében új látogatóközpont építése és létrehozása nem indokolt, mivel a településen korábban már újjáépítették az egykori kultúrházat, ami a Dr. Román András Látogatóház nevet kapta. Az épület ad otthon jelenleg is az információs pontnak, kávézónak, Hollókő történetét bemutató kiállításnak, illetve a település kulturális, közösségi eseményeinek.

Ezen kívül az épület funkcióbővítése a „Próbáljon szerencsét Hollókőn!” elnevezésű kiemelt projektnek köszönhetően valósul meg, aminek részeként a következő audiovizuális tartalmak fognak megvalósulni:

- Hollókő világa, a világ Hollókőn elnevezésű imázsfilm folyamatos vetítése
- Interaktív információs terminál
- Kulturális itiner
- Interaktív képkereső és képgyűjtő közösségi játék

Ezek a fejlesztések mind turisztikailag, mind pedig világörökségi szempontból is kiemelkedő közvetítői szerepet tudnak ellátni az érdeklődők irányába.

A TURIZMUS FEJLESZTÉSÉNEK STRATÉGIAI IRÁNYVONALAI

Hollókő Ófalu és környezete világörökségi desztináció turizmusának fejlesztési irányvonalait jelenleg nagyban meghatározza az éppen megvalósulás alatt lévő „Próbáljon szerencsét Hollókőn” elnevezésű kiemelt turisztikai attrakciót megvalósító projekt. A projektnek köszönhetően számos olyan elem kerül kialakításra, amely Hollókő, mint turisztikai termék pozícióját javítja, hozzájárul a vendégek gördülékeny informálásához, ezzel betöltve olyan réseket, amelyek ma még akadályozzák a falu turisztikai fejlődését. Az igazi fejlődés azonban csak akkor következhet be, amikor a helyi turisztikai szereplők felismerik azt az előnyt, amely az összefogásból fakad és képesek lesznek kiaknázni a turizmus multiplikátor hatásával járó előnyöket és szorosabban együttműködnek a környező településekkel. A turizmus fejlesztésének jövőbeni irányvonalait így a következők szerint határozzuk meg:

Kulturális turizmus

A kulturális turizmus fejlesztése továbbra is a fő irányvonal, hiszen az előbbiekben bemutatott fejlesztés is erre épít, illetve ennek továbbvitelét, multiplikátor hatását vetíti elő. A világörökségi cím és a település adottságai miatt a turizmus ezen válfaja áll legközelebb Hollókőhöz, melynek kevésbé merev és sokrétű jellege további kiaknázatlan lehetőségeket rejt magában.

A kulturális turizmus fejlesztése során törekedni kell a „Próbáljon szerencsét Hollókőn” projekt fenntartására, az időközben felmerülő kiegészítő attrakciók, szolgáltatások megvalósítására. Továbbá nagyon fontos a kiegészítő, jelenleg attrakcióként nem felépített „nem megfogható örökségek” attrakcióként való bemutatására. Hollókő esetében ilyen például a betlehemezés, fosztás, mosás, fonó hagyományai, énekei, keresztjárás stb.

Falusi turizmus

A falusi turizmus nem igazán fejlődött ki a településen. Jelenleg is a fizető szobakiadáson és esetleges, szervezett vendégasztalokon kívül nem jellemző a településre a falusi turizmus sajátosságai. Hollókőn a táji, épített és természeti adottság rendelkezésre áll a falusi turizmus megvalósításához, hiányossággént viszont a nem megfelelő humán erőforrás, az alacsony vendéglátási hajlandóság és az egyes programcsomagok megszervezésének elmaradása jelentkezik.

Hollókő és a környező települések kiválóan alkalmasak a falusi turizmus megvalósítására, melyhez igazából nagy részben képzésekre, oktatásra és kevésbé a turisztikai infrastruktúra fejlesztésére lenne szükség. A nemrég létrejött Hollókő és Térsége TDM Egyesület egyik kiemelkedő feladata a falusi turizmus újra megteremtése a településen a meglévő falusi vendéglátók bevonásával, illetve kibővítésével.

Ilyen szolgáltatások lehetnek a vendéglátó portáján:

- a falusi életmód bemutatása,
- a mezőgazdasági munka bemutatása, részvétel a mezőgazdasági, illetve a ház körüli munkákban,
- falusi hagyományok, népszokások megismertetése,
- hagyományos házi ételek, italok készítése és megismertetése (főként saját termelésű alapanyagokból, kenyérsütés, szüretelés, piknikezés, kerti sütés);

A vendéglátó portáján vagy a tágabb környezetben:

- a természet szépsége, a tiszta levegő, a csend és nyugalom,
- természeti szépségek bemutatása, túrák és kirándulások, speciális állat- és növényfajták megismertetése,
- erdei gyümölcszedés, gombagyűjtés,
- népi hagyományok, szokások, népművészet bemutatása, falusi ünnepek,
- kézműves mesterségek megismertetése,
- történelmi emlékek megismertetése,
- lovaglás, kocsikáztatás,
- a természethez közelálló sportok (például kerékpározás, túrázás, szánkózás stb.),
- egyéb, egészséggel kapcsolatos tevékenységek,
- saját termelésű vagy egyedi termékek értékesítése,
- biotermesztés, gyógynövények megismertetése,
- kulturális, gasztronómiai vagy más témára szervezett tematikus utak stb.

Természetjáró és aktív turizmus

A természetjáró és aktív turizmus leginkább a falusi turizmust egészítené ki, annak szolgáltatásaira építve. Hollókő területi elhelyezkedése, páratlan környezete igencsak alkalmassá teszi a turizmus ilyen irányú fejlesztésére.

Adottságai közül kiemelkedik, hogy Hollókőt érinti az Országos Kéktúra útvonala, aminek fejlesztése jelenleg is több ezer embert mozgat meg és egyben komoly országos fejlesztési prioritásnak is számít. Szintén területi elhelyezkedésének köszönhetően kapcsolódik a Cserhát Natúrpark tervezett zöldút fejlesztéseihez is, mely alapján Hollókő központtal lesznek elérhetők a környező, közúton közvetlenül nem elérhető Cserhátbeli települések is.

A kerékpáros turizmus trendje és fontossága miatt érdemes megemlíteni, hogy jelenleg is tervezés és előkészítés alatt áll egy, a Hollókőt a szlovákiai Muránnyal összekötő 190 kilométeres kerékpárút megvalósítása. A magyarországi és szlovákiai tájakat összekötő kerékpárút megépítésére Európai Unió támogatással készülnek. A tervzet szerint a magyar oldalon 15, míg szlovákon 25 települést köt össze a világörökségi palóc faluból, Hollókőről induló új biciklis út – mely érinti többek között az ipolytarnóci őslátnyomos területet, a füleki várat vagy a nyáron is népszerű kokavai sítérepet – a felvidéki Losonc és Rimaszombat érintésével Salgótarjánon át visszatér Hollókőre.

Az aktív és természetjáró turizmus fejlesztését szem előtt tartva valósítja meg Hollókő Község Önkormányzata egy határon átnyúló projektjét is, amelynek részeként a szlovákiai Kalondával együttesen vízi élőhelyek rehabilitációját és látogathatóságát valósítja meg.

Hollókőn a Kertek-alja tanösvény és a Vártúra tanösvény területén folyik a fejlesztés, melynek eredményeként a két tanösvényt már az idei évben megnyitják a látogatók előtt. Ezen tanösvények magukba foglalnak olyan vizes élőhelyeket, melyek védett illetve fokozottan védett élőlények (foltos szalamandra, kétéltűek) szaporodó és élőhelyei is egyben. A projekt során ezen életterek megóvására, bővítésére, források tisztítására, forrásfoglalások kialakítására, illetve meglévő épületek, utak, kutak felújítására is sor kerül.

A megvalósítás legfontosabb feladata az volt, hogy a tanösvény minél kevésbé avatkozzon a természetes állapotokba, a lehető legkevesebb fát kelljen kivágni, valamint a természetes, őshonos növényzet kerüljön előtérbe az invazív fajokkal szemben. A másik fontos feladat az interaktivitás, az ösvények látogatói korosztálytól függetlenül élvezzék az itt eltöltött időt. Szintén érdekes és kiemelkedő jelentőségű az Ipoly Erdő Zrt által létrehozott tanösvény, mely Hollókőtől északra, az Ófaluból Rimócra átvezető út mellett található. A tanösvényre egy 30 m hosszú fahíd vezet be, ami a Cserhát leghosszabb ilyen létesítménye.

Megállapítható, hogy Hollókő már most is igen komoly aktív turisztikai potenciállal bír, de a nem megfelelő kommunikáció és tájékoztatás miatt jelenleg a turizmus ezen típusa szinte nem is ismert a potenciális vendégek körében. Az aktív turizmus fejlesztése érdekében az alábbi szolgáltatásokat, kínálatot kell megteremteni a potenciális vendégek elérése érdekében:

- megfelelő minőségű és felszerelt szálláshelyek;
- aktív sportoláshoz használt eszközök bérletének és javításának lehetősége (kerékpár, szánkó, nordic walking stb.);
- látogatást, bejárást segítő kiadványok, útvonaltervező programok, applikációk;
- megfelelő tábla és iránymutató rendszer;
- tematikus versenyek és programok.

VÉDŐÖVEZET SZEREPE A TURIZMUSBAN (SZÁLLÁS, PARKOLÁS, JÁTSZÓTÉR, ESETLEGES LÁTNIVALÓK)

Hollókő-Ófalu és környezete VÖ helyszín esetében nincs kijelölve védőövezet, viszont turisztikailag mindenféleképpen fontos az Újfalú ilyen irányú vizsgálata és bemutatása is. A kérdőíves felmérés is bemutatta – Hollókő nem két külön, egymástól független településből áll, részei, az Ó- és Újfalú összetartoznak, kiegészítik egymást. Hollókő Újfalú részében lakik a lakosság döntő többsége és a relatíve nagyobb terek miatt itt található meg a helyigényes létesítményeket is.

Közvetlenül a védett ófalui környezet mellett, de már az Újfalú részben találjuk meg a település nagy parkolóját. A most folyó fejlesztéseknek köszönhetően a parkolási terület megnő, további helyszínek bevonásával, illetve fogadó információs központ nyílik ezen a területen. Szintén a parkoló mellett épül meg egy tematikus, hollókői alapokra megtervezett játszótér is. Ezek az Újfaluban található fejlesztések a vendégek komfortérzetét növelik, illetve bizonyos mértékben még hosszabb időtöltésre is sarkallnak.

Az újfalú fog otthont adni egy most épülő 4 csillagos szállodának is. A szálloda az egykori futballpálya helyén jön létre olyan sport-szolgáltatásokkal is, melyet a helyiek várhatóan kedvezményes áron vehetnek igénybe. A funkcionális, a turisztikai terhelést elosztató védőövezetet jelentő Újfalú így nagyban ki tudja szolgálni és tehermentesíteni a világörökségi területet olyan szükséges és elkerülhetetlen turisztikai infrastruktúrával, mely a turizmus alapjául szolgál, emellett munkalehetőségeket biztosít a település és környékének lakosai számára. A védőövezet egyben a lakóövezet is, így az itteni fejlesztéseket ennek megfelelően kell tervezni, emellett megfontolandó kisebb túraútvonalak, kalauzások bevezetése erre a területre is.

IDEGENFORGALMI POLITIKA ÉS FENNTARTHATÓ TURIZMUS HOLLÓKŐN

Szervezeti szinten a magyarországi idegenforgalmi politikai lehetőségek és a fenntartható turizmus is egy irányba mutat Hollókőn, ez pedig a TDM-esedés. 2013-ban jött létre a Hollókő és Térsége TDM Egyesület, mely jelenleg még megerősödésre szorul. Ettől függetlenül Hollókő esetében (is) a TDM szerveződés jelenthet megoldást a fenntartható turizmusra és jelölheti ki az idegenforgalmi politika irányvonalait.

Az egyesület felépítése megfelel a Nemzetgazdasági Minisztérium által kidolgozott TDM regisztrációs rendszer elvárásainak, egyedüli hátráltató tényező jelenleg a munkaszervezet hiánya. A Hollókő és Térsége Turisztikai Desztináció Menedzsment Egyesület legfőbb feladata jelenleg a munkaszervezet létrehozása és annak finanszírozásának megoldása. A 2015-ben átadásra kerülő „Próbáljon szerencsét Hollókőn!” elnevezésű kiemelt turisztikai attrakciós projekt megvalósítása után ennek a szervezetnek kell átvennie az információszolgáltatási, marketing, termékfejlesztési és egyéb helyi TDM feladatokat a Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft-től (a TDM egyesület tagja jelenleg is Hollókő Község Önkormányzata és a Nonprofit Kft is).

Az egyesületnek, ezáltal pedig Hollókő turizmusának a következő szerepvállalásokra, bővítésekre kell törekednie:

Kistérségi turizmusban való szerepvállalás

Fontos hangsúlyozni, hogy itt nem a közigazgatási járási, vagy az egykori kistérségi területi határokról van szó, hanem Hollókő turisztikai kistérségéről, tehát arról a területről, ahová szívesen ellátogatnak még a Hollókőre érkező vendégek, illetve igénybe veszik azok szolgáltatásait, termékeit. Feladatok:

- kistérségi szereplők beléptetése és bevonása a TDM munkájába;
- turisztikai szolgáltatások és termékfejlesztés kiterjesztése a megjelölt területre;
- marketingtevékenység kiterjesztése a megjelölt területre;
- kisebb rendezvények és tematikus események szervezése megjelölt területen.

Nógrádi turizmusban való szerepvállalás

Sok helyen megfogalmazódott már az, hogy Hollókő jó hírnevének, világörökségi státuszának köszönhetően Nógrád-megye arca is egyben. Ennek megfelelően véleményünk szerint Hollókőnek és így a Hollókő és Térsége TDM Egyesületnek fontos szerepet kell játszani az idei évben megszűnő térségi TDM szervezet (Nógrád Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft.) újraszervezésében.

A TDM rendszer következő lépcsőjének megléte nagyon fontos Hollókő számára, hiszen régiós szinten nagyon gyenge a megye érdekérvényesítő szerepe. A Magyar Turizmus Zrt. Észak-magyarországi regionális Marketing Igazgatóságának a térségi TDM és megyei turisztikai szervezet hiányában nincs igazán partnere a marketingakciók tervezésénél. Jól látható és tapasztalható az elmúlt évek munkája alapján is, hogy Nógrád-megye háttérbe szorul a régiós tervezéseknél. Egy erős Hollókő-bázisú szervezet viszont újraéleszthetné a térségi TDM szervezetet és partnereivel, további helyi TDM-ekkel erősen képviselhetné a megye érdekeit.

EGYÉB JAVASLATOK

A turizmus összetettsége miatt nem kizárólag fejlesztésekkel, hanem sok esetben szervezéssel is nagy lépéseket lehet tenni egy desztináció, így a világörökségi helyszín sikeressége érdekében is. Az alábbiakban olyan hiányosságokra hívjuk fel a figyelmet, melyek nagymértékben érintik a hollókői világörökségi helyszínt, ezek kiküszöbölése komoly turisztikai érdeke a településnek.

Országmarketing

A korábbi évekkel ellentétben jelenleg Hollókő nem szerepel kiemelten az országmarketingben. Néhány évvel ezelőtt a Magyar Turizmus Zrt. saját világörökségi kiadványokat készített el és terítette a különböző értékesítési csatornáin, több nyelven. Javaslatunk:

- A magyarországi világörökségek méltán lennének érdemesek külön termékcsoportként való megjelenítésre és értékesítésre, hiszen egyetemes értéket őriznek, mutatnak be.
- Tematikus study-tourok szervezése.
- Világörökségek kiemelt kezelése az országmarketingben.

Újfalu faluképe

Legnagyobb és legégetőbb problémának az oszlopokon függő villany-, telefon-, kábeltévé vezetékeket látjuk, melyek rendezetlen megjelenést kölcsönöznek ezen településrésznek. Fontos továbbá a mellékutak és járdák állapotának javítása, melyhez az önkormányzatnak célzott pályázati támogatásokra, esetleg kormányzati segítségre lenne szüksége. Ennek megfelelően javaslataink:

- Az egész falu területén a léghébelek földkábelekkel való kiváltása.
- A fentieknek megfelelően az egész falu területén a mellékutak javítása és felújítása (a földkábelek elhelyezésével párhuzamosan).
- A járdák, lépcsők állapotának javítása az egész falu területén.
- Egykori üzemanyagtöltő állomás maradványainak eltűntetése, a környezetterhelés megszüntetése az Ófalu közelében, a József Attila úton.
- Hirdetőtáblák kihelyezésével kapcsolatos szabályozás szigorítása, meglévő táblák felülvizsgálata.

HOSSZÚ TÁVÚ TURISZTIKAI FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK

A fejezetben szereplő fejlesztési javaslatok a hollókői turizmusban érintett szereplők – Önkormányzat, Gondnokság, TDM, egyéb résztvevők – javaslatait tartalmazza, amely nem fejez ki egy teljes körű, egységes turisztikai gondolkodást. A KET ezért javasolja, hogy a KET elfogadását és a most folyó nagyszabású fejlesztések elkészültét követően készüljön egy új, a megváltozott adottságokat, hatásokat, a módosult feltételeket figyelembe vevő, Hollókő térségi jelentőségét is előtérbe helyező, a szűkebb tájegységre is kiterjedő turisztikai koncepció készítése.

Öko-Hollókő projekt

Az Öko-Hollókő projekt valójában egy olyan típusú fejlesztés, mely nem az attrakciókat bővíti, fejleszti, hanem a világörökségi helyszín márkázását érinti a fenntarthatóság jegyében. A legfontosabb cél az „öko” jelleg biztosítása egy hagyományos, természetközeli–vidéki világörökségi helyszínnek. Az öko projekt kapcsán minimálisra javasoljuk csökkenteni a gépjárművek okozta környezetterhelést és ezzel egyidejűleg markáns környezettudatos szemlélettel kiegészíteni a világörökségi kommunikációt.

Egy, csak elektromos eszközzel, gépjárművel, biciklivel és gyalog megközelíthető desztináció nagyon vonzóvá tehető, figyelembe véve a jelenlegi turisztikai trendeket (biciklis, természetjáró, aktív turizmus előretörése) és a lakosság ilyen irányú elkötelezettségét (szelektív hulladékgyűjtés, energiatakarékosság, tömegközlekedés stb.). Számos ilyen hegyvidéki desztináció működik sikeresen (pl. Ausztria, Svájc) mindenféle kiemelkedő egyetemes kulturális, turisztikai érték nélkül.

A projekt megvalósítása nagyfokú szervezést, de viszonylag kevés építkezést és beruházást igényel. A projekt további fontos eleme a település lakosainak és természetesen a látogatóknak a különböző elektromos meghajtású és emberi erővel meghajtott gépjárművek és eszközök rendelkezésre bocsátása. A projekt a következő elemekre terjed ki:

- Információs iroda létesítése: ez egyben a különböző járművek bérlésének és a központi jegyek megvételének helyszíne is egyben.
- Elkerülőutak építése és ehhez kapcsolódó földvásárlás, kisajátítás: szintén Csont-toroki területtől indulva az erdészeti utak mentén, a települést érintő két marhatartó gazdaság megközelítéséhez és a falugazdaság kiszolgálására.
- Nagy teljesítményű elektromos eszközök (fűnyírók stb.) beszerzése: a terület karbantartása érdekében a benzinmotorok kiváltása a fűnyírás stb. területén, amennyiben a technológiai és a piaci körülmények nyomán ez nem jelent aránytalan beruházást.
- Marketing és lakosság tájékoztatása: egy igen komoly kampány lebonyolítása már a projekt tervezése, megvalósulása idején, illetve azt követő időszakban.
- Tömegközlekedés és áruszállítás megszervezése: esetleges környezetterhelési díjak, szabályzatok kidolgozása, illetve az egész projekt fenntartásának, továbbvitelének pontos kidolgozása, a szükséges szabályzatok, rendeletek kidolgozása és elfogadása. (KKK).

Az üzemeltetés során komoly humánerőforrás igény a marketing és a szabályozás, szervezés területén jelenik meg, melyet maximum 5-6 fő el tud látni (közterület felügyelők, marketing szakértő, önkormányzati jogi osztály 2 fővel). Összesen kb. 15 fő alkalmazása válik szükségessé az üzemeltetésben, melyek egy része a közvetlen bevételekből (igazgatási díjak, büntetések, elektromos eszközök bérlete) termelődik ki. A további munkaerőköltségek biztosítását a megnövekedő látogatószámmal együtt növekedő egyéb adók, bevételek tudják biztosítani.

A projekt összköltségét nehéz megbecsülni, hiszen az nagyban függ a megvalósulás időpontjának megfelelő technikai fejlettség szintjétől és így például az elektromos eszközök bekerülési költségétől. A projekt másik fontos eleme az építés és az ehhez kapcsolódó – várhatóan hosszúra nyúló – tervezési, terület-

megszerzési időszak (első sorban az új utak kapcsán). Nehezen meghatározható költség a marketing és oktatási költség is, mely szintén komoly összegeket jelent. A Cserhát Natúrpark és a Novohrad-Nógrád Geopark szakanyagai, pályázatai az Öko projekt megvalósulásában nagy segítséget jelenthetnek.

Túraútvonalak fejlesztése, tematikus túraútvonalakhoz való kapcsolódás

Általánosságban megállapítható (a MAD-ban, illetve a KET-ben is bemutatásra került) a turizmus ilyen irányú fejlesztésének igénye. Hollókőt érinti az Országos Kéktúra útvonala, a Via Margaritarum útvonal, illetve Hollókő mellett halad el a Mária-út is. A Cserhát Natúrpark zöldút fejlesztései is érintik Hollókőt, illetve Hollókő Község Önkormányzat is most hoz létre szlovák-magyar határon átnyúló pályázatból kettő túraútvonalat, így turisztikai szemmel a következő fejlesztésekre lenne szükség:

- Rendezett és átlátható „Hollókő túraútvonalak” térkép, bevonva ebbe a környező cserhádi településeket is;
- Új, rendezett, felfestett és a szükséges táblákkal kiegészített túraútvonal létrehozása az egykori Pusztavárhoz, ehhez kötődően ugyanitt egy kilátó építése (Rimóc község közigazgatási területén);
- Új, rendezett, felfestett és a szükséges táblákkal kiegészített túraútvonal és kilátópont(ok) létrehozása az egykori nadrágszíjparcellák („szőlő”) területén, hiszen innen nyílik a legszebb kilátás a településre – ez összekapcsolható a falugazdaság által életre keltett gazdálkodással (lásd III. 3. Közlekedés c. fejezet);
- Új, rendezett, felfestett és a szükséges táblákkal kiegészített túraútvonal létrehozása, ami csatlakozik a Hollókő mellett elhaladó Mária-úthoz (Varsány–Hollókő–Mátraszőlős útvonalon, összekapcsolva egy Új ponton a Mária-út „lila” és „kék” vonalát);
- A túraútvonalakhoz tartozó pihenőhelyek – kilátópontok kialakítása (összesen kb. 20 db).

A projekt összköltsége függ a tervezés és az útvonalak hosszától, a kapcsolódó infrastruktúra méretétől, a kiadványok darabszámától is. A fentiekben bemutatott teljes körű megvalósítás beruházási költsége kb. 5-600 millió Forint. A túraútvonalak fejlesztését a Novohrad-Nógrád Geoparkkal partnerségben javasolt elvégezni

Vár III. ütem fejlesztése

Hollókő Község Önkormányzata kiemelten kezeli a hollókői vár eredeti, középkori állapotának visszaállítását. Ennek megfelelően már most elkezdődtek a következő fejlesztés tervezési munkálatai. A következő ütem tervezett elemei:

- Öreg torony befedése és látogathatóvá tétele;
- Külső Vár fejlesztése és továbbépítése;
- További szint befedése és berendezése: 4. szint;
- Vár előtti tér és Gombhegy területének önkormányzati tulajdonba vétele és a középkori hangulatnak megfelelő területrendezés:
 - mobil középkori piac kialakítása;
 - mobil török tábor megvalósítása;
 - állattartó karámok, istállók létrehozása.

A fejlesztés az élő Vár létrehozását célozza meg. Cél, hogy az épületet minél szélesebb körben lehessen használni szemináriumokra, konferenciákra is. Az Öregtorony leszigetelése és befedése nyomán létrejövő kilátópont építése már egy nagyon régi és állandóan felmerülő igény a vendégek részéről. A projekt költsége várhatóan eléri a 800 millió forintot, fenntartását pedig a megnövekedő vendégszám és szolgáltatáskínálat tudja biztosítani (konferenciák, esküvők, egyéb rendezvények).

A Vár továbbépítése alapvető műemlékvédelmi és örökségvédelmi kérdéseket vet fel. Ezzel kapcsolatban a tervező csapat feljegyzése a Kiegészítő munkarészek között szerepel.

A vár esetleges további rekonstrukcióját a következő alapelvek mentén kell végezni:

- a Világörökség Bizottsága által a Világörökségi egyezmény végrehajtására kiadott működési irányelvek figyelembe vétele – a továbbépítés semmiképpen nem veszélyeztetheti Hollókő világörökségi címét és Kiemelkedő Egyetemes Értékét (melynek a Vár is meghatározó része),
- a Vár rom jellege mindenképpen megtartandó
- a Vár környezetét is történelmileg hiteles, a Vár megjelenését nem befolyásoló állapotában kell megtartani
- a jelenlegi Vár melletti építményeket növénytelepítéssel kell eltakarni.

Egységes örökségvédelmi állásfoglalás szükséges Hollókő és egyéb helyszínek esetében is a vár rekonstrukció folytatásának tartalmával és feltételeivel kapcsolatban.

VILÁGÖRÖKSÉGI ERDEI ISKOLA

Az önkormányzati tulajdonban álló ingatlanok egy részét vendég- és turistaházként kezeli a Világörökség-kezelő Nonprofit Kft. Sajnos mind a vendégházak, mind pedig a turistaházak kihasználtsága elmarad a kereskedelmi szálláshelyek megfelelő fenntarthatóságú kihasználtságától. Míg a vendégházak értékesítése és üzemeltetése kapcsán az elmúlt két évben jelentős előrelépések történtek (10-13%-os kihasználtság emelkedés mellett nettó 20-25%-os bevétel emelkedés). Ezek a számok várhatóan tovább nőnek a kiemelt turisztikai projekt átadása után, viszont a turistaházak kihasználtsága stagnálást mutat.

Ennek legfőbb oka az osztálykirándulások, táborok, erdei iskola programok értékesítésének, illetve magának a turisztikai terméknek a hiánya. Jelenleg ilyen jellegű programokhoz kizárólag a szálláshely szolgáltatás áll rendelkezésre, mely ma már kevés. Ezt mindenféleképpen közlekedési, animatori, túravezetési, egészségügyi stb. szolgáltatásokkal együtt kell kínálni és komplett terméké alakítani, majd értékesíteni. A csoportos turizmus visszaesése Hollókőn visszavezethető a megfelelő humán erőforrás, illetve a felelősségteljes szervezés hiányára.

Egy jól megtervezett erdei iskola programmal (osztálykirándulás, tábor) nagymértékben meg lehetne növelni a turistaházak kihasználtságát, elsősorban a májustól októberig tartó időszakban, ami immár magas kihasználtsági mutatókat jelentene.

INFRASTRUKTURÁLIS FEJLESZTÉSEK

A logó és az arculati elemek – melyek a település különböző területein fognak visszaköszönni (ajándéktárgyak, kiadványok, útbaigazítók, csatornafedél stb.) – a palóc színvilág feldolgozása mellett a palóc kereszt-szemes hímzésre, illetve Kelemen Ferenc hollókői fafaragómester munkáira támaszkodnak. A hagyományos faluképet módosító eligazító táblák csak a legszükségesebb esetben helyezendők el. A faluban és közvetlen környezetében való tájékozódást leghatékonyabban egy, az Ófalu kapujában – azaz a Román András Látogatóház előtti teresedésnél elhelyezett terepasztal segítheti. Az eligazodást kis, A4-es formátumban ingyenesen elérhető papír alapú és QR kóddal, vagy mobiltelefonos alkalmazással elérhető interaktív térképpel is biztosítani kell.

Az irányjelzések meghatározása mellett turisztikai szempontból nagyon fontos a turisták komfortérzetének biztosítása a közlekedés során is. Ezt a fontos igényt oldja meg a kiemelt turisztikai projekt az útburkolat, beállók cseréjével. A fejlesztésnek köszönhetően az Ófalu alkalmassá válik a mozgáskorlátozottak, a babakocsival közlekedők és az idősek biztonságosabb közlekedésére is. A Vár – jellege miatt – továbbra sem lesz látogatható akadálymentesen, csak a Vár előtti tér marad autóval megközelíthető a mozgásban korlátozott vendégek részére. A védett régészeti területen kívül akadálymentes illemhelyiségek találhatók (Látogatóház, Küszöb Információs Pont, Vár WC – ezek megközelítése viszont javítandó).

III.5. SZAKMAI KÉPZÉS, TOVÁBBKÉPZÉS**A SZAKMAI KÉPZÉS CÉLCSOPORTJAI****A kezelésben részt vevő szakemberek**

A világörökségi helyszín kiemelkedő egyetemes értéket hordozó értékeleinek megőrzését, bemutatását és magas színvonalú kezelését csakis megfelelő helyismerettel rendelkező, jól képzett és elhivatott szakemberek tudják felügyelni és irányítani. A kezelési kézikönyv elkészítéséért, valamint a kezelési terv végrehajtásáért felelős világörökségi gondnokság szervezeti keretén belül, illetve annak külső szakértői hálózatában speciális ismeretekkel (népi építészet, műemlékvédelem, néprajz, kommunikáció, turisztika, tájtervezés, tájgazdálkodás stb.) felvértezett, jól képzett szakemberekre van szükség.

A világörökségi gondnoksági feladatokat megfelelő kompetenciákkal és kapacitással rendelkező szervezetnek kell ellátnia. Hollókő esetében a világörökségi helyszín Kiemelkedő Egyetemes Értékét alkotó attribútum-rendszer természeti, építészeti és kulturális-néprajzi értékeket egyaránt hordoz, (ld. II. fejezet), ebből következően a gondnoksági feladatok ellátása többirányú szakmai felkészültséget igényel.

A világörökségi helyszín KEÉ fennmaradását biztosító és ebben érdekelt/érintett szereplők (helyi ingatlan tulajdonosok, lakosok, turisztikai vállalkozók, civil szervezetek stb.)

A világörökségi helyszín Kiemelkedő Egyetemes Értékének fennmaradása – a természeti katasztrófáktól eltekintve - elsősorban a világörökségi helyszínen élő és dolgozó emberek, illetve az ott gazdálkodó szervezetek tevékenységének összességén múlik. A megőrzés és bemutatás biztosítása érdekében a kezelői tevékenység során elő kell segíteni, hogy a világörökségi helyszínhez kötődő bizonyos speciális tudások fennmaradjanak és továbbadásra kerüljenek, illetve szükség esetén új tudások is megjelenjenek. Ilyen speciális, újraélesztendő tudás pl. a hagyományos vidéki életmódhoz kapcsolódó szerteágazó gyakorlati ismeretek és készségek tárháza, amely az 1. attribútum-csoportba sorolt értékek megőrzésének és bemutatásának záloga. Az épületek felújításához és karbantartásához elengedhetetlen az építész tervezői, valamint a kivitelezői szaktudások (3. attribútum-csoport) helyi sajátosságainak és fortélyainak továbbadása. Egyedi tudás a helyi népviselet elkészítése, amelynek továbbadása a 4. attribútum csoport szempontjából kiemelkedően fontos, továbbá ide sorolható a helyi néprajzi hagyományok, szokások hiteles bemutatásához nélkülözhetetlen néprajzos szaktudás.

A SZAKMAI KÉPZÉS STRATÉGIÁJA**A kezelő szervezet munkatársainak továbbképzése**

A világörökségi gondnokság munkatársainak tematikus továbbképzése a korszerű világörökség menedzsment és a helyszínspecifikus ismeretek bővítését és elmélyítését egyaránt szolgálja. Hollókő esetében szerencsés adottság, hogy a gondnokság munkatársai a helyszínen élnek és ismerik a világörökségi helyszínen zajló aktuális folyamatokat, mind az épített örökség kezelése (műemlékek és egyéb védett értékek), mind pedig a turisztikai ágazat terén. Ezáltal a gondjaikra bízott világörökségi helyszín megőrzését és fenntartását hatékonyan tudják biztosítani. A gondnokság munkatársai számára – az elvárható önképzésén túl -, egy továbbképzési programot kell kidolgozni, amely a kulturális örökségvédelem (világörökség), a látogatómenedzsment és turizmus-szervezés, valamint a térségi és ágazati együttműködések generálása terén nyújt friss ismereteket. Ez által kiegészítve a V.2. fejezetben részletezett gondnoksági HR fejlesztéseket.

5. táblázat: a belső képzések rendje

szakterület	gyakoriság	képzés formája
kulturális örökségvédelem	2 x ½ nap/év	meghívott előadó
turizmus-szervezés	2 x ½ nap/év	meghívott előadó
ismeretterjesztés, kommunikáció	2 x ½ nap/év	meghívott előadó

szakterület	gyakoriság	képzés formája
képesítést adó posztgraduális képzés	szükség szerint	felsőoktatási intézmény
konferencia és/vagy workshop	1 alkalom/év	hazai és/vagy külföldi társszervezetekkel közösen
tapasztalatcsere	1-2 alkalom/év	tanulmányút

A világörökségi helyszín megőrzéséhez kapcsolódó szakmai képzések

Hollókő Kiemelkedő Egyetemes Értéket képviselő attribútumainak megőrzése egyenlő a falu és környezetének megőrzésével, a falusi életforma hagyományainak ápolásával és továbbélésének biztosításával. Mivel Hollókő esetében a település és a táj, az épített értékek és kulturális tradíciók szimbiózisának folytatólagos fenntartását kívánjuk biztosítani, különös jelentőséggel bír a speciális helyi tudások megőrzése, továbbadása és a változó kihívásokhoz való alkalmazkodás képességének biztosítása. Ennek nélkülözhetetlen eszköze a megfelelő szakképzés, amely a helyszínhez kötődő speciális és sokoldalú szakismeretek elsajátítását biztosítja. Az iskolai rendszerben biztosított szakképzés nem tartozik a világörökségi terület kezelésével megbízott gondnokság hatáskörébe, de a világörökség térségében működő oktatási intézményekkel kötött együttműködési megállapodás keretében a gondnokság a szakképzés tartalmi és módszertani továbbfejlesztését kezdeményezheti a helyszínhez kötődő szakterületeken.

A szakmai képzések elsődleges célja:

- utánpótlásképzés;
- speciális helyi tudások megőrzése és továbbadása;
- rendszeres továbbképzés;
- ismeretterjesztés.

Helyszínspecifikus szakterületek:

- építészeti tervezés, tájtervezés, településtervezés (műemlék- és örökségvédelmi specializáció);
- építőipari kivitelező szakmák (műemlék épületek felújítása, karbantartása);
- idegenforgalmi és vendéglátó ipari szakmák (helyi gasztronómiai, néprajzi és társadalomtörténeti kiegészítő ismeretekkel);
- mezőgazdasági (kertészeti, állattenyésztési) ismeretek.

A SZAKMAI KÉPZÉS PRIORITÁSAI

Felsőfokú képzés, továbbképzés

Desztináció és örökségmenedzsment szakterület

A világörökség megőrzése és bemutatása, illetve a világörökségi gondnokság hatékony feladatellátása szempontjából a legfontosabb felsőfokú szakmai kompetenciákat a desztináció és örökségmenedzsment képzés biztosíthatja.

A **Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskolán** 4 féléves mesterszakos képzés keretében 2011 óta van lehetőség magas szintű turisztikai desztinációs és örökségmenedzsment ismeretek és kompetenciák elsajátítására:

„A *Turisztikai Desztinációs Menedzsment* specializáció során elsajátíthatják, hogyan kell egy desztináció (turisztikai fogadóterület) turizmusának egész rendszerét megtervezni, fejleszteni; hogyan lehet egy települést vagy térséget a turisztikai piacokon értékesíteni.

A *Világörökség Menedzsment specializáció* (angol nyelven) európai szintű újdonság, a Főiskola Közép-Európából elsőként lett tagja a világörökségekkel foglalkozó UNESCO UNITWIN hálózatnak. A képzés átjárható lesz a tagintézmények között, végzőseink eséllyel pályázhatnak a különböző Világörökségek által meghirdetett állásokra a világ bármely pontján.

A *Desztináció és Örökségmenedzsment specializáció* mindazon legfontosabb témákat és kérdéseket dolgozza fel, amelyek mind az örökségek, mind pedig a desztinációk menedzsmentje során felmerülnek. Azért hoztuk létre ezt a specializációt, mert a legtöbb desztinációban számos örökségi elem is megjelenik és számos kérdés, feladat és megoldás igencsak hasonló, ezért van lehetőség a leghatékonyabb megoldások és technikák közös bemutatására. Ezen a specializáción az örökségmenedzsment tárgyak angol nyelven kerülnek bemutatásra.”

(<http://www.bkf.hu/tovabb/mesterkepzesek/turizmusmenedzsment>)

Kőszegen, az **ISES** (Institute for Social and European Studies) keretében működik posztgraduális kulturális örökségmenedzsment képzés, amelynek küldetése:

„Sokoldalú elméleti és gyakorlati szakemberek képzése, akik a kulturális örökséget működő rendszerként szemlélik, azaz nem csak annak *védelmét*, hanem annak *fenntarthatóságát* is szem előtt tudják tartani”

EGYÉB, A VILÁGÖRÖKSÉGI ATTRIBÚTUM-CSOPORTOK MEGŐRZÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ SZAKTERÜLETEK

Közép- és „alapfokú” képzés

Új szakképzési irány a középfokú képzésben: a „hagyományos vidéki életmód és gazdálkodás” komplex gyakorlati és elméleti ismeretei

A világörökségi terület értékeinek megőrzése és bemutatása érdekében, különösen a hajdani hagyásfás legelők és a szalagparcellás Öreg-Szőlők területének tervezett megújítása, közösségi gazdálkodás keretében történő művelésbe vonása esetében kiemelkedő szerepe van a hagyományos vidéki életmód felelevenítését szolgáló ismeretek elméleti és gyakorlati oktatásának. Ennek érdekében biztosítani kell egy olyan középszintű tananyagfejlesztést és gyakorlat-orientált szakmai képzést, amely korszerű ismeretek és képességek nyújtásával pótolja a néhai, apáról-fiúra szálló komplex tudásokat, praktikus hétköznapi rutinokat:

- mezőgazdasági gépkezelés, gépjavítás;
- házkörüli állattartás;
- szőlő- és gyümölcstermesztés;
- növényvédelem;
- hagyományos zöldség-gyümölcs feldolgozás;
- ökogazdálkodás elemei: komposztálás, megújuló energiahasznosítás, gyógynövénygyűjtés stb.

A hagyományok és családi tapasztalatok átadásának megszakadása miatt ezeket tanítani kell. A komplex képzés révén biztosítható a vidéki életre, családi gazdálkodásra jellemző hagyományos tudások fennmaradásának és az új technikák alkalmazásának ötvözése. A vidéken élő, a munkaerőpiacon rossz esélyekkel bíró társadalmi rétegek számára perspektívát nyújthat a komplex képzés beindítása egyfelől az egyéni gazdálkodás terén, másfelől az élőlátás igényes mezőgazdasági ágazatokban, vagy a várhatóan szaporodó közösségi gazdaságokban. Hollókőn kiemelt jelentőséggel bír a világörökség védelme érdekében biztosítandó komplex szakmai képzés. A „hagyományos vidéki életmód és gazdálkodás” képzési tananyagának és módszertanának kidolgozása során támaszkodni érdemes az Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány³ képzési programjaira és tananyagaira, az intézet munkatársainak közreműködésére. E képzési program feltétlenül szükséges az IFGP megvalósításához és üzemeltetéséhez. Ezt a szakképzést Hollókő tágabb környezetében, a környező falvak lakói számára is elérhetően kell megvalósítani.

³ www.ecolinst.hu/

A hollókői hagyományos népviselet megőrzése - viseletkészítők kitanítása

A hollókőiek közül többen elkészítették maguknak vagy gyermeküknek a viseleteket, jellemző volt, hogy többen családon belül megörökölték azokat. Egy hagyományos paraszti viselet megvarratása igen költséges (600.000-1.000.000 Ft). Mivel a helyiekben megvan az igény a viselet megőrzésére, a ruhák elkészítéséhez mindenképpen szakmai és anyagi segítséget kell nyújtani. A tehetséges varrőasszonyok képzésére, a fortélyok elsajátítására, új generáció betanítására is áldozni kell. A falun belül elkészíthető hiteles viselet nem csak komoly anyagi, de felbecsülhetetlen szellemi értékkel bír. Jobban azonosul vele a viselője, teljesen a magáénak érzi.

A régiek közül sem értett minden nő a hímzéshez vagy a varráshoz, vagy esetleg nem volt hozzá tehetsége. Ezért alakult ki, hogy egy-egy termék elkészítésére szakosodtak a falusi mesterek, vagy más néven a *specialisták*. Ismeretes tény, hogy a hollókői főkötőket egy rimóci főkötőkészítő asszony készítette, régen és ma is. Még található Hollókőn is olyan asszonyok, akik továbbadhatják tudásukat a fiatalabb nemzedékek tehetséges, lelkes és szorgalmas, tanulni vágyó lányainak.

III.6. OKTATÁS, ISMERETTERJESZTÉS, TÁRSADALMI TUDATOSSÁG NÖVELÉSE**A HELYI TUDÁSBÁZIS FEJLESZTÉSÉNEK CÉLJAI**

Alapvető cél a helyi kulturális értékek megóvása és továbbadása, ennek eszköze a helyi identitás tudatos erősítése.

Az oktatás, az ismeretterjesztés és a társadalmi tudatosság növelése lényegében kezelési eszköznek tekintendő, amely a világörökségi terület Kiemelkedő Egyetemes Értékének megőrzését és fennmaradásának biztosítékát jelenti. A világörökséggé nyilvánított falu népessége maga is a világörökség része, hiszen jelenlétével, tevékenységeivel és meglévő tudásával őrzi és ápolja, vagy éppenséggel rontja és szegényíti a Kiemelkedő Egyetemes Értéket képviselő Hollókői attribútum együttest.

A negatív folyamatok megelőzése és elkerülése érdekében fontos, hogy a Hollókői lakosok és a Hollókői ingatlantulajdonosok a településhez és annak múltjához kötődő értékeket magukénak érezzék, a jövő generáció számára pedig megőrizték és továbbadják azokat az ismereteket és kötődéseket, melyek nélkülözhetetlenek a hagyomány fennmaradásához.

Az oktatás és ismeretterjesztés révén a társadalmi tudatosság növelését kell elérni a világörökségi helyszín minden egyes polgára esetében. Cél, hogy a világörökségi faluban élők és az idelátogatók fogadásával, kiszolgálásával foglalkozók alapos és egyúttal élményszintű ismeretekhez jussanak saját településüket illetően, valamint a világörökségi cím vonatkozásában. Ismerjék fel, hogy a nemzedékeken át létrehozott közösségi értékek összekötik őket a múlttal és segítik őket kiigazodni a jelenben. Általánosan is igaz, hogy lakóhelyünk megismerésével múltunk, örökségünk megbecsülése, megszerettetése, a hovatartozás-tudat mélyítése is megerősíthető. A világörökségi területen élőknek meg kell ismerniük egyfelől saját településük történelmét, kiemelkedő személyiségeit, megőrizendő értékeit, másfelől páratlanul gazdag kulturális hagyományait, miáltal megerősödik a szülőhelyhez való kötődés, elmélyülnek a személyes és családi múlthoz fűződő élmények.

Célcsoportok:

- óvodások
- általános iskolások
- óvónők, pedagógusok
- állami, önkormányzati szervezetek munkatársai
- Hollókő lakossága

AZ OKTATÁS, ISMERETTERJESZTÉS ÉS TÁRSADALMI TUDATOSSÁG NÖVELÉSÉNEK STRATÉGIÁJA**Élő örökség a helyi társadalom, a kreatív turizmus és a széleskörű társadalmi tudatosság szolgálatában**

A világörökség részévé lett Hollókői lakosok, valamint ingatlan-, vagy vállalkozás-tulajdonosok számára a világörökségi ismeretek elmélyítése, illetve a világörökségi identitás megerősítése egymással szorosan összefonódik. A világörökség megőrzése, kezelése és bemutatása elsősorban a helyiekre hárul, ezért különösen fontos, hogy a felnövő generációk számára a „hollókői tudás” továbbadása megtörténjen, a mai felnőttekben pedig elmélyüljön, tudatossá váljon.

A gyermekek számára az ismeretek átadásának, valamint a szemléletformálásnak a lehetséges színterei és eszközei közül kiemelkedik – a családi környezeten túl - a formális oktatás (helyi iskola és óvoda), de szerepe van a helyi önkormányzatnak, a civil szervezeteknek, a vállalkozásoknak, valamint a kulturális rendezvényeknek is. A serdülő ifjúság örökségtudatos nevelésének feltétele a helyi társadalmi együttműködés, a családon belül és az oktatási intézményekben biztosított ismeretterjesztés egymást erősítő kölcsönhatása.

A gyermekek számára a helyi óvodában és iskolában nyújtott hollókői tudás- és képességfejlesztésen túl, a felnőtt korosztályok számára is biztosítani kell a világörökségi érték-együtteshez kötődő ismeretek elmélyítését és az ehhez való viszony tudatossá válását, a hollókői identitás őrzését és erősítését. Ennek hatékony eszközei lehetnek:

- helyiek számára szervezett rendezvények (közösségi disznóvágás, kolbásztöltő verseny, színjátszó kör próbái és előadásai)
- helytörténeti előadások – meghívott előadók
- nemzetközi példák megismerése (más, világörökségi listára került falvak múltját és jelenét bemutató programok - meghívott előadók)
- helyismereti versenyek, vetélkedők
- kézműves mesterségek bemutatkozása
- ünnepek, jeles napok

Az érdeklődő nagyközönség, vagyis az ideérkező látogatók számára az örökség hiteles, élményszerző bemutatása, a befogadás „intellektuális akadálymentesítése” az elsődleges, ami egyben a sikeres turizmus nélkülözhetetlen feltétele.

A hollókői Kiemelkedő Egyetemes Értéke megőrzésére, fenntartására és bemutatására hivatott Világörökségi Gondnokság, illetve a Gondnokság munkáját megalapozó kezelési terv, nincs közvetlen ráhatással a látogató közönség egyetemes érték megőrzéséhez való viszonyulására, az ehhez fűződő tájékozottsági és tudatossági szintjére. Az idelátogatók számára azonban olyan hollókői ismereteket és élményeket kell biztosítani, amelyek hozzájárulnak a táji és kulturális értékek fenntarthatóságához szükséges attitűdök és kompetenciák fejlesztéséhez, a viselkedés megváltoztatásához, azaz a társadalmi tudatosság növeléséhez. A világörökségi helyszín polgárai környezeti és kulturális örökségük megőrzésével és bemutatásával járulnak hozzá a fenntarthatóság globális méretű biztosításához, míg a látogatók számára az itt szerzett ismeretek, tapasztalatok és élmények elősegítik az egyetemes érték megőrzése iránti globális felelősség és elköteleződés elmélyítését.

Az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága (UNECE) a tagállamok aktív részvételével elkészítette a „Fenntarthatóságra nevelés” stratégiáját, amelyet hazánk 2005-ben aláírt.⁴ Az Európai Unió 2006-ban megújított

⁴ „Tanulás a fenntarthatóságért” - Tájékoztató az NFFT számára a fenntartható fejlődés társadalmi tudatosságának növelése érdekében, készítette: Czippán Katalin és Lányi András, 2009.

Fenntartható Fejlődés Stratégiája az oktatást átfogó szakpolitikaként emeli ki és leszögezi, hogy az oktatás nélkülözhetetlen eszköz a viselkedés megváltoztatásához, és a fenntarthatósághoz szükséges kompetenciák fejlesztéséhez. (Az alábbi szövegrészletben a „fenntartható fejlődés/jövő” behelyettesíthető, illetve kiegészíthető a világörökség megőrzésével.)

„Az elmúlt évtizedben jelentős mennyiségű nemzetközi tapasztalat gyűlt össze a fenntarthatóság oktatásának területén. Ennek alapján a következő megállapításokat tehetjük:

- A fenntartható fejlődést szolgáló oktatás dinamikusan fejlődő koncepció. Tartalmazza az oktatás azon újszerű megközelítését, mely minden korosztályt képessé kíván tenni arra, hogy vállaljon felelősséget egy fenntartható jövő kialakításáért.
- Az alapfokú oktatás minden későbbi oktatás alapja, és önmagában is hozzájárulás a fenntartható fejlődéshez.
- Szükség van számos meglévő oktatásügyi szakpolitika, oktatási program és módszer átalakítására oly módon, hogy azok fejlesszék a fenntartható fejlődéshez szükséges koncepciókat, készségeket, motivációt és elkötelezettséget.
- Az oktatás kulcsfontosságú a vidék átformálása szempontjából, és elengedhetetlen a vidéki területek és közösségek gazdasági, kulturális és ökológiai életképességének biztosításához.
- Az egész életen át tartó tanulás, ideértve a felnőttoktatást és a közösségi oktatást, a megfelelő szakoktatást és szakképzést, a felsőoktatást és a tanárképzést, mind nélkülözhetetlen a fenntartható jövő megvalósításához szükséges lehetőségek megteremtéséhez.
- A fenntartható fejlődéshez aktív, széles körű ismeretekkel rendelkező állampolgárookra és odafigyelő, megfelelően informált döntéshozókra van szükség, akik helyes döntést tudnak hozni az emberi társadalom előtt felmerülő összetett, egymáshoz kapcsolódó gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi kérdésekben. Ennek megvalósításához szükség van egy szélesebb körű társadalmi átalakulásra, a közösségi tanulásra. Ez nem csupán konkrét oktatási és szakképzési programokat foglal magában, hanem az oktatáspolitikát és a törvényalkotás eszközeinek új egyéni, közösségi és vállalati magatartásminták megtanítására és ösztönzésére való felhasználását is. A közösségi tanulás része a gondolkodásunkat és viselkedésünket hagyományosan irányító mentális modellek és feltevések megfelelőségének mérlegelése is, gyakran vallási vezetők és a média ösztönző hatására.”

A VILÁGÖRÖKSÉGI IDENTITÁS MEGERŐSÍTÉSÉNEK PRIORITÁSAI

1. A világörökségi helyszín közoktatási intézményeivel (óvoda, általános iskola) való együttműködés, helyi oktatási program és „tananyag” összeállítás.

A helyismereti oktatás helyi tantervbe építésének lehetőségei: a tantervi szabályozás lehetőséget ad az éves órakeret 10%-ának szabad felhasználására, illetve egy-egy tantárgy órakeretének 10%-ában ugyan csak lehetséges szabadon választott tartalom, téma feldolgozása.

Iskolai oktatási anyagok kidolgozása

A falukutatás alapján egy olyan oktatási anyagot kell létrehozni, amely a helyi és környékbeli szokásokat dolgozza fel, beépül a helyi tantervbe. A tradicionális faluközösségekben a hagyomány átadása és átvétele nemzedékről-nemzedékre, nemek, korosztályok és korcsoportok között felosztva valósult meg. A népdalokat, a néptáncot, a népszokásokat, a különböző kézműves technikákat főként utánnézéssel sajátították el a kisgyermek nagyobb testvéreiktől, szüleiktől, nagyszüleiktől, ily módon nevelődtek bele a hagyományokba. Mivel ez a természetes hagyományozódás javarészt megszűnt, ezért a néphagyományok továbbadása, éltetése a közoktatás feladatává is kell, hogy váljon. Az oktatási anyag lényege, hogy segítséget nyújtson az iskolai kereteken belül kötelező, NAT-ban előírt hon- és népismeret órák megtartásában elsősorban a helyi általános iskolában dolgozó, ezt a tantárgyat tanító pedagógusoknak. Az anyag pedagógiai szerepe

megegyezik a NAT-ban és az általános néprajzi tantervekben szerepeltetett célokkal, miszerint a hon- és népismeret elsődlegesen a nemzettudat erősítését, a helyi kötődés kialakulásának segítségét, az értékrendszer kialakulását, az etikai, az esztétikai értékrendszer formálását, az általános összefüggések meglátására és más népek, nemzetiségek kultúrájának tiszteletére nevel.

„Az én falum” című kiadvány elkészítése

„Az én falum” tematika alapján a település részére kb. 25 – 50 oldalas, fotókkal és térképekkel illusztrált kiadványt javasol a KET készíttetni, amely mind az iskolai oktatásban, mind a lakosság és elszármazottak körében kézzel fogható szerepet kap a helyi identitás, a világörökséghez tartozás elmélyítése során. A kiadvány nem a település részletes helytörténeti inventárium. A település múltját átélhető személyes élmények, történetek alapján mutatja be, a mai hollókőiek családi emlékezetében megtartott korokig (kb. a XX. század elejéig) visszatekintve. A történeti visszatekintésen kívül a település helyi értékeinek, nevezetességeinek, „büszkeségeinek” bemutatása a cél, a hétköznapi és ünnepnapok váltakozásának ritmusával. Kiemelten fontos, hogy a helyi lakosok mélyebben ismerjék lakóhelyük adottságait és lehetőségeit, és megfelelő ismeretek birtokában tudjanak kötődni lakóhelyükhöz, és aktív részesévé válni saját településük, a világörökségi helyszín jövőjének. A kiadvány elkészítését a helyi önkormányzat és pályázati források közösen finanszírozzák.

Oktatási- és segédanyagok kidolgozása

Egy mai ember számára nem egyértelmű mit is takar a dindli, vagy a *pendely* kifejezés, de sokszor már a *párta* és a *főkötő* elnevezések is gondot okoznak. Ezért egy olyan útmutató kidolgozása szükséges, ami nem csak egyesével bemutatja a ruhadarabokat, a pontos leírásukat és az elnevezésüket, de a viselésük módját is megmutatja. Számos kiegészítő információval, fotókkal és illusztrációkkal ellátva egy olyan oktatási ismeretterjesztő kiadvány lesz, amely a megőrzésen túlmutatva gazdasági bevételt is eredményezhet.

2. A világörökséggel a helyi lakosság számára kínált ismeretterjesztő és egyéb közösségi programok

A világörökségi területre látogató turisták számára kínált programok mellett szükséges olyan tematikus programok biztosítása, amelyeknek kifejezetten a helyi lakosság a célcsoportja, ezáltal erősíti bennük az Ófaluhoz – a világörökséghez való kötődést. Ezek lehetnek a helyi (palóc) hagyományokhoz kapcsolódó kulturális műsorok, ismeretterjesztő előadások, vetélkedők, más országokban fekvő világörökségi falvak bemutatkozását szolgáló rendezvények, találkozók, továbbá a helyi közösség összetartozását erősítő egyéb programok. Ezt a programkínálatot a Világörökségi Gondnokság megrendelése alapján és a Gondnokság irányító munkája mellett kell megvalósítani.

Részben ehhez kapcsolódik a következő konfliktus: a Hollókőn készült, a helyi lakosság szereplésével forgatott felvételek levetítése a szervezőkre – a jogdíjak miatt – igen magas anyagi terhet ró. A lakosság világörökséggel kapcsolatos tudását, öntudatát és lokálpatriotizmusát erősítené, ha a korábbi (részben archív) felvételeket jogdíj megfizetése nélkül, szabadon tekinthetnék meg a nekik szervezett közösségi programok keretében.

3. Együttműködés és tapasztalatcsere a helyi civil szervezetekkel, egyesületekkel, múzeumok, gyűjtemények, tájházak szakembereivel és más világörökségi helyszínek gondnokságával Hollókő KEÉ széleskörű megismertetése érdekében

Az 1. és 2. pont szerinti prioritások megvalósítása érdekében nélkülözhetetlen a Világörökségi Gondnokság és a helyi civil szervezetek, egyesületek, néprajzos, műemlékes, táj- és természetvédő, valamint oktatási szakemberek, továbbá a helyi vállalkozások együttműködése, mind az identitáserősítés tartalmi vonatkozásait, mind pedig a megvalósítás szervezési, formai és tárgyi kereteit illetően. Az együttműködések kezdeményezője és szervezője a Világörökségi Gondnokság. Külön szakmai napot kell szervezni, hogy a VÜ kezelő szervezetek jó gyakorlatként kicserélhessék tapasztalataikat, terveiket.

4. Ismeretterjesztés, szemléletformálás, környezeti nevelés megjelenése a világhálón

A világörökségi helyszínnel kapcsolatos információk, múlt – jelen – jövő oktatási segédanyagok, képarc-hívum, interaktív felületen (honlap, Facebook) való megjelenése. A honlapnak a turisztikai célközönségen kívül a helyben élők igényeit is ki kell szolgálnia. A honlap tartalmi koncepcióját és tartalomszolgáltatását a Világörökségi Gondnokság megbízása alapján szakértői teamnek kell felülvizsgálnia, amelyben szerepet kap turisztikai és oktatási szakember, muzeológus és néprajzos, és ökológus. A honlap szerteágazó tartalomszolgáltatásán belül a látogató az aktuális tudnivalókon és turisztikai információkon túl, megtalálja a világörökségi falu múltjára vonatkozó ismereteket, benne a helyismereti oktatási segédanyagot (ld. 1. pont szerinti prioritás –„az én falum”), továbbá a környezeti szemléletformálást szolgáló ismeretterjesztő tartalmakat is.

5. Humán erőforrás fejlesztés az ismeretterjesztő, világörökségi identitásfejlesztő szakmai munka biztosítása érdekében

A világörökségi identitás megerősítésének szándéka több társadalmi csoportot (óvodások, iskolások, aktív korúak, nyugdíjasok) vesz célba egymással párhuzamosan, különféle közvetítő csatornák (online felület, iskolai oktatás, ismeretterjesztő kiadványok, előadások, rendezvények, kiállítások stb.) felhasználásával. Ennek a munkának a menedzselése és összehangolása célszerűen a Világörökségi Gondnokság feladata, amelynek ellátásához kommunikációs szakember alkalmazása indokolt.

6. A világörökségi helyszínnel kapcsolatos ismeretterjesztés és a társadalmi tudatosság növelésének nagy jelentőségű perspektivikus eszköze az erdei iskola.

A Világörökségi területen (vagy annak közelében) működő erdei iskola évente több száz iskolás gyerek számára nyújthat élményszintű ismereteket egyfelől konkrétan Hollókő vonatkozásában, másfelől a Kiemelkedő Egyetemes Érték globális jelentősége, és a megőrzés lehetséges módozatai tekintetében. A környezeti és kulturális örökség globális fenntarthatósága érdekében az erdei iskolában olyan programot kell megvalósítani, amely a konkrét helyszínnel kapcsolatos ismereteken túl, a résztvevő tanulók szemléletét és viselkedését is meghatározó módon befolyásolja.

III.7. KÖRNYEZETI TÉNYEZŐK, KAPCSOLATOK – HAVÁRIA

A MAD IV.5. A világörökségi terület megőrzési állapotát fenyegető veszélyek és átfogó hatások c. fejezete rögzíti, hogy Hollókő-Ófalu és környezete világörökségi terület megőrzési állapotát fenyegető veszélyek és hatások három fő csoportra oszthatók, melyek:

- környezeti változások okozta kockázatok és természeti katasztrófák;
- emberi tevékenység vagy annak hiánya által előidézett kockázatok;
- társadalmi kockázatok.

TERMÉSZETI KATASZTRÓFÁK, KLÍMAVÁLTOZÁS

A globális klímaváltozás a három klímazóna (mediterrán, atlantikus, kontinentális) határán lévő Magyarország területén az előrejelzések szerint felmelegedéssel, az aszály gyakoribbá válásával, a csapadék időben és térben koncentrált hullásával, viharosabb légmozgással, összességében a szélsőséges légköri (és továbbgyűrűzve hidrológiai és egyéb) jelenségek gyakoribbá válásával fog járni. Ez a változás a déli areájú (elterjedési területű) fajok már évtizedek óta megfigyelt magyarországi megjelenésében, az egyre sűrűbbé és magasabb tetőszintűvé váló árvizek, aszályos nyarak és száraz, enyhe telek mindenki által érzékelhető megjelenésével bizonyítottan látszik.

A klímaváltozás hatással van és lesz Hollókő természeti és kulturális értékeire, épített környezetére is: Egyes növény- és állatfajok visszaszorulásával, eltűnésével, megjelenésével megváltozik az élőhelyek

fajkészlete, megváltoznak a termesztett/termesztetni kívánt fajok és fajták életfeltételei: a melegedés előnyösebb lehet pl. a szőlőtermesztés számára.

A változás alkalmazkodást követel meg, a károk mérséklését, az esetleges előnyök kihasználhatóságát, a megelőzés, az új feltételekhez illeszkedő tervezés szükségességét (új fajták, fajok bevonása, régi /és új/ fajták életfeltételeinek mesterséges biztosítása: pl. gyógy- és fűszernövények, zöldségfélék, öntözéses vagy öntözés nélküli kultúrák alkalmazása, stb.)

A kiemelkedő egyetemes érték szempontjából a szalagparcellák, erdők, hagyásfás legelők, az Ófalu és a Vár a legfontosabb tájalkotó elemek. A klímaváltozás becsült irányában a következő hatások, hatásrendszerek, egymásra hatások valószínűsíthetők, illetve a következő válaszok lehetségesek a megelőzés és az alkalmazkodás mentén:

Legelőerdők, legelők

E területek jellemző felszínborítása a gyepek, mely egységes, zárt, jól fejlett gyeppneveze számos hatásnak ellenáll és a talaj alsóbb rétegeit védi a káros környezeti és egyéb hatásoktól, emellett jelentős ökológiai szereppel bír. A gyepek hatékonyan véd az erózió ellen, ezért kíméletes kezelése (legeltetése, kaszálása) javasolt.

Új legelők és fáslegelők kialakítása most éppen nem szerepel a BNPI tervei között, de a KET javaslatai szerint a hiteles megőrzés, bemutatás érdekében, kiemelkedően fontos feladat. Tudott, hogy az erdővel borított területek fáslegelővé, legelővé alakítása során az erdőborítás megszüntetését követően, a nyílt, többszintű lombkorona által már nem védett talajfelszínen a zárt gyepek kialakulása időt vesz igénybe. Ez a jelentős változás a szalagparcellás területeken is meg fog jelenni, lévén azok erdősültsége részleges. Ugyanakkor gyeptelepítéssel és az erdő térben és időben folyamatos ritkításával lerövidíthető a kockázatos időszak. Mivel a meglévő gyepek fajkészlete értékes lehet, felülvizsgálásukat kellő körültekintéssel lehet csak végezni vagy el kell kerülni. A meglévő gyeppaloták fajok megmutatják (indikálják) a számukra megfelelő környezeti adottságokat, így abból kiindulva kisebb kockázattal lehet a majdani gazdálkodást is megtervezni.

A legelők a termőhelyi adottságok közül a kitettség, a lejtőszög, a talajminőség függvényében érzékenyek lehetnek a klíma szárazabbá válására, így elképzelhető, hogy a jobb hozamú gyepek a völgyoldalak aljában kisebb területen, vagy északi oldalakon maradnak fenn, vagy alakíthatóak ki. A jelenlegi legelők völgytalpához közeli, illetve ÉNy-i kitettségben találhatók meg. Legeltetésük jelenleg is korlátozott. A valószínűsíthetően kiterjedésükben növekvő szárazabb termőhelyeken kisebb hozam várható, így az állomány méretét is csökkenteni szükséges.

A legelők és fáslegelők fajkészlete is eltérő módon, de nagy változásokon megy majd át: az erdők átalakítása során alapvető változás a talaj időszakos fedetlensége, a gyepek hiánya, az erózió-érzékenység. Ahol a gyepek már kialakultak, bennük a kisebb vízigényű fajok dominanciája nőhet.

A gyepek és erdők talaja a vízmegtartásban nagy szerepet játszik, így a talajfelszín károsodása az alacsonyabb térszíneken a talaj akkumulációján túl víztöbblettel is járhat.

Erdők

A MAD-ban levezetettek szerint az idősebb erdők zárt állományai, kifejlett egyedei kisebb és/vagy lassabb változáson mennek át, mint a fiatalabb erdők. Átrendeződés fog történni a tájban a vízháztartás függvényében: pl. az északi lejtők párásabb környezetében élő fajok visszaszorulnak, a déli kitettségű erdők szárazabb termőhelyi igényű fajai másutt is megjelennek. Az új telepítéseknel már fel kell készülni arra, hogy a vízigényesebb fajoknak idővel kedvezőtlenek lesznek a most még megfelelő élőhelyek is.

Szalagparcellák

A szalagparcellás területek jellemzően délies kitettségű, meredek, szárazabb domboldalon helyezkednek el. Jelenlegi vegetációjukat száraz gyepek és cserjések alkotják. Tipikusan átmeneti állapot uralja a művelés után felhagyott tájat, mely művelésbe vonásának egyik fő motívuma a meglévő növényállomány (részleges) cseréje kultúrvegetációra.

A terület adottságai miatt a csapadékmennyiségek csökkenése, vagy időbeni nagyobb koncentrációja, szárazodáshoz és erózióhoz vezethet, illetve maga a szárazodás is a kisebb fedettségű, és/vagy sérülékenyebb vegetáción keresztül az erózió fokozódásához vezethet. A hegyoldali vízmegtartás jelentősége ezért nő, ennek azonban jelentékeny korlátai lehetnek, ugyanis egy domboldali víztároló a látványt alapvetően befolyásolná, de még a nagyobb teraszok is hagyományostól eltérő képet nyújtanának. Éppen ezért fontos a meglévő gypet kímélő telepítési módok alkalmazása a kertség megújítása során.

Élőhelyek

Az élőhelyek nagyon eltérő termőhelyi/környezeti adottságok között jöttek létre. Eltekintve attól, hogy – a szántók, faültetvények és települések belterülete is valamilyen élőhely – vázlatosan felsorolva a következő élőhely-típusok vannak Hollókőn: erdők (gyertyános- és cseres-tölgyesek, melegkedvelő tölgyesek), cserjésedő-erdősülő, korábban szőlőként, gyümölcsösként funkcionáló szárazgyepek, sziklagyepek (andezit sziklagyepek és lejtősztyepprétek), vízfolyások, az őket kísérő ligeterdőkkel és nedves gyepek.

A szárazodással minden élőhely megváltozik, a csekély hozamú, de mégis vizes élőhelynek tekinthető patak és völgye illetve a magasabb térszínek szárazgyepeinek fennmaradása kockázatosná válhat. A patak esetében a koncentráló csapadékmennyiség az akkumulációt fokozhatja, illetve a megnövekvő hozamon keresztül a nagyvízi meder növekedni fog. Az egyébként is extrém száraz élőhelyek esetében a minimális vízellátottság további csökkenése, a talaj és a megtelepedésre alkalmas kőzet lehordódása alapvető élőhely-változást jelent, melyek során az élőhelyek akár meg is szűnhetnek. A szárazabb, meredek, domboldali élőhelyeken az erózió és a szárazodás együtt, egymást erősítve fejti ki hatását.

A SZÉLSŐSÉGES KÖRNYEZETI HATÁSOK ELLENI VÉDEKEZÉS**Szélsőséges csapadékmennyiség hatásai és azok kárai elleni védekezés:**

Az évi átlagos csapadékmennyiség az előrejelzések szerint nem változik, időbeni eloszlása azonban igen. Ez azt jelenti, hogy a nyári csapadékmennyiség – mely vagy ugyanannyi marad vagy csökken – ritkábban hullik le. Ez lokálisan árvízkárokhhoz (helyi vízkárokhöz) vezethet.

A mélyfekvésű településrészeket a medrűkből kilépő vízfolyások előnthatják, az árvizek gyakorisága nő, hirtelenné válik, - ezzel csökken a felkészülési idő. Ennek jelentősége Hollókő esetében azért alacsony, mert a patak a völgyoldali település „alatt”, a völgy beépítetlen talpán halad, de a fejlesztések előkészítésénél ezt a tényezőt figyelembe kell venni. A hegyoldalak vízlevezető árkain (ld. Várhegy felől az Ófalu közepén áthaladó Pajtás-árok) hirtelen megjelenő, azok befogadóképességénél nagyobb, ezért azokból kilépő vízmennyiség az árkok mentén, a település utcáin, épületei alatt kimosásokat, hordaléklerakódásokat, az utakban – épületekben károkat okozhat, a közlekedés, a hírközlés, az ellátás kimaradását okozhatja.

A csapadék bizonyos földtani és domborzati adottságú területeken a domborzati viszonyok átalakulását is eredményezheti, pl. az átázó agyagréteg megcsúszása miatt.

Az árvizek, elöntések elleni védekezés lehetséges megoldásai

- Az árkok kiépítési keresztmetszésvényeinek biztosítása, azok rendszeres és szükség szerinti tisztításával (megjelenő hordalék, hulladék, gallyak eltávolítása).
- A burkolt szakaszok helyreállítása.
- A szelvények lehetőség és szükség szerinti bővítése. A víz gyors levezetése adott ponton helyi károkat elhárítja ugyan, de a problémát és a feladatot alvízi helyzetbe tolja át, ezért ezen csővégi megoldások alkalmazását minimalizálni kell.
- Burkolt felszínek növelése helyett a beszivárgás segítése a cél. Domboldali környezetben ennek lehetősége pl. a teraszolás, mely lehetőségei fizikailag kötöttek az Ófaluban, a szalagparcellás területen pedig a hagyományos tájhasználat lehet korlátozó szempont. Épített környezetben jó módszer olyan burkolatok létesítése, melyek „áteresztik” magukon a vizet.
- Hordalékfogó aknák beépítése az eséscsökkentő, illetve károkozással veszélyeztetett szakaszok előtt.
- Az egyes árkok, vízfolyások vízgyűjtőterületein a minél nagyobb állandó növényborítottság biztosítása gyepek, erdők megtartásával, kiterjedésük növelésével. A település erdősültsége magas. Az erdők vízmegtartó képessége magasabb, mint a gyepeké, - arányukat éppen a legelőerdők visszaállítása fogja megváltoztatni.
- Mesterséges vízmegtartó létesítmények – pl. záportározó, ciszterna – építése. A felszín alatti tárolás éppen nem látható volta miatt tájképileg előnyös megoldás. Előnye még, hogy utak, parkolók alá, kertekben is létesíthető és a tárolt víz öntözésre felhasználható. A hegyoldali árkokon időszakos, a vízhozamot lefejező záportározó hely hiányában nem létesíthető. A patakon illetve annak völgyében pedig nincs prevenció jelentősége, azonban a rehabilitálandó élőhely (patakmeder, ligeterdő, mo-csárrét-komplexum) szempontjából káros is. Ugyanígy károsítaná az élőhelyet a patak kiépítési szel-vényének növelése kotrással.

A vízmegtartás jelentőségét azért kell külön is kiemelni, mert a klímaváltozással az aszály gyakorisága és az aszályos időszakok hossza nő, többek között ennek kárait segít csökkenteni a rendelkezésre álló csa-padék betározása. Összességében első lépésként javasolt egy hidrológiai modellt és egy komplex kon-cepciótervet készíteni, a fent megadott szempontok alapján. A település domborzati adottságai miatt belvizes, vízállásos helyzet kialakulása nem valószínű.

Az erózió elleni védelem

A csapadék eloszlásának változása hatással van a többi környezeti elemre, így a talajra is. A hevesebb, koncentráltabb esők könnyebben megbonthatják a (nyílt) talajfelszínt, lemossák, kilúgozzák, terméket-lenné teszik a talajt, ezért a hagyományos gazdálkodás feltételeinek megőrzése, fejlesztése érdekében, azzal összefüggésben, de egyúttal az épített környezet védelme érdekében is, az erózió kérdésével ki-emelten szükséges foglalkozni.

Épített környezettel kapcsolatban, különösen az Ófalu domboldali elhelyezkedése okán az erózió mellett az akkumuláció is problémákat okozhat, amikor utak, épületek és egyéb infrastruktúrák sérülhetnek, és túl a gazdasági káron, személyi sérülések is előfordulhatnak.

A terület fő akkumulációs térszíne a patak völgy. A megnövekedett feltöltődés a patak völgy élőhelyeinek megváltozását, degradációját okozhatja, tekintettel arra, hogy a völgytalpon halad és nem mélyre kotort mederben.

Az erózió okozta károk elleni védekezés lehetséges megoldásai

- A lefolyás csökkentése közvetve az erózió-akkumuláció hatásait is csökkenti.
- Az erdősültség és a gyeppel való fedettség arányát javítani kell vagy csak kis mértékben, fokozatosan szabad csökkenteni, illetve kiegészítő, kárcsökkentő, kompenzatív megoldásokat kell alkalmazni, pl. nyílt talajfelszínnek mielőbbi megszüntetése, gyepesítés, erdőtelepítés, mulcsozás, övárkok létesítése, taposási károk csökkentése, dűlőút-hálózat fejlesztése a szintvonalak figyelembevételével.
- A VÖ terület erődültsége magas. A kisebb lombkorona-záródású erdőfoltok – mint amilyenek a meglévő és tervezett legelők, legelőerdők – veszélyeztetettsége nagyobb. Elsősorban az újonnan, erdőirtással létrehozott legelőerdők esetében a gyep kialakulásáig és beálltaig marad megbontható talajfelszín, melyen az anyagmozgatást végző gépek, az állatok, és az emberek taposási kárai fokozzák az erózióvesztést.
- A szalagparcellás területek rekonstrukciója során is hasonló folyamatok várhatók: a meglévő fás, cserjés vegetáció visszaszorítása után 1-2 évig fedetlen talajfelszínnek lehetnek. Ezt megelőzendő mielőbbi gyepesítés javasolt. A megtartani tervezett, meglévő gyepek esetében az erózió elleni védelmi funkciójukon kívül figyelembe kell venni a védett szárazgyepi növényfajokat. (Természetesen bármely élőhelyen előfordulhatnak védett élőlények.) A meglévő vegetáció átalakítása, a talaj bolygatása nagy sokkot jelent az élővilágra, a talajra nézve is, továbbá a jól kolonizáló, gyomosító fajok melegágyai is lehetnek.
- A szalagparcellás területeken olyan kultúrát kell választani – a hagyományos gazdálkodási módok tiszteletben tartása mellett, de a változó környezeti adottságokhoz való alkalmazkodás jegyében – melyek az eróziót inkább csökkentik. Ezek felsorolása az Integrált Falugazdálkodási Program leírásánál található. Megtervezéshez figyelembe veendő szempontok:
 - Domborzati adottságok – kitettség (ld. MAD domborzat és kitettség tematikus térképek)
 - A talaj minősége és szerkezete;
 - Az egyes kultúrák vízigénye – kerülni kell a vízigényes, öntözést igénylő gazdálkodási formákat. Szárazságtűrő fajokat kell alkalmazni. Számos tájfajta közül lehet választani, illetve az alapvetően mediterrán areájú, de akár már évszázadok óta hazánkban is művelésben lévő fajok, fajták alkalmazása célszerű;
 - A víz tájban való megőrzését szolgálja a teraszolás. Léptéke tájkép-átalakító hatása miatt lényeges, a hitelesség kérdését is felveti. A permakultúrából ismert szelíd, kismértékű keskeny teraszok és vízvezető rendszerek alkalmazásának lehetőségeit meg kell vizsgálni;
 - Vizsgálni kell, hogy ki lehet-e alakítani vízgyűjtőket, ciszternákat. (Lehetséges műszaki megoldások, költség-, energia- és kiszolgáló infrastruktúra-igényük, láthatóság és tározókapacitás kérdése, helyigény, lehetséges helyszínek);
 - Fontos a talajfelszín teljes takarása. Ennek érdekében a kapás kultúrákat kerülni kell, vagy mulcsozással és/vagy gyepes sorközü műveléssel lehet tervezni őket, de így is csak enyhe lejtésű területen alkalmazhatók.

A jégeső káros hatásai elleni védekezés

A jégeső gyakorisága és hatásának növekedése a légköri szélsőségek gyakoribbá válásával nő. Előrejelzése lehetséges, megakadályozása Hollókőn nem reális. Kárai a mezőgazdaságban (tervezett kertgazdálkodás, szőlő- és gyümölcs termesztés a szalagparcellás területeken), az épületekben, közlekedési eszközökben, személyi sérülésekben mutatkoznak meg.

Szélsőséges hideg hatásai elleni védekezés

Kontinentális klímára jellemzően, Magyarország medence-jellegéből és a Cserhát domborzatából adódóan előfordulhatnak szélsőségesen hideg időszakok. Az általános felmelegedés következtében ennek valószínűsége csökken, de nem zárható ki.

- Megnövekvő fűtési igény miatt a tüzelőanyag-készletek biztosítása, beszállítása fokozott figyelmet igényel a lakosság biztonságos ellátása érdekében.
- A fagy és a hó az épületek, közlekedési eszközök kárai mellett az ellátórendszerek (áram, víz, gáz, élelmiszer stb.), megközelítési, menekítési útvonalak használatát korlátozhatja. Ezekkel kapcsolatos elhárítás a katasztrófavédelem feladata.
- A lakosság és épített örökség veszélyeztetettsége mellett a tájban, az élővilágban keletkezhetnek károk. Ezek megelőzésére korlátozottak a lehetőségek – hidegtűrő (egyúttal meleg- és szárazságtűrő) tájfajták alkalmazásával a gazdálkodás kárai csökkenthetők.
- Fagykárok az erdőkben is jelentős károkat okozhatnak, mely következtében a táj látványa is átalakul (szükségvágások következtében erdőborítás csökkenése, bolygatott talaj, ennek következtében a gyomok terjedése, az erózió és az akkumuláció növekedése várható)

Szélsőséges meleg hatásai elleni védekezés

A klímaváltozás egyik velejárója a meleg és száraz időszakok növekedése, mely a tájra, annak hasznosítására, az itt élők és látogatók egészségi állapotára hatással van.

- A meleg káros hatásait a táj erdősültsége, a települési zöldfelületek megléte csökkenti, így ezek megőrzése fontos. Az Ófaluban a zöldfelületek növelése helyhiány miatt és a településkép megőrzése érdekében is korlátozott. A táj viszonylag csapadékszegény, a klímát hűtő természetes vízfelületek hiányoznak, mesterséges kialakításuk nem lehetséges. A nedves, ligetes patakvölgy és a domborzat által is befolyásolt átszellőzés hozzájárul a mikroklima javításához.
- A víz tájban való megőrzése az esetleges öntöző- és tűzvíz-igények kielégítésének fenntartható megoldása. (ld. az árvizek kárai elleni védekezésről leírtaknál a vízmegtartás módjait.)
- A víztakarékos megoldásokat előnyben kell részesíteni mind a háztartásokban, mind a közintézményekben, a közterületeken és a szalagparcellás területeken is.
- Felmerülhet a vízhasználatok szükségszerű korlátozása.
- Az épületek saját klímával rendelkeznek. Az épített örökség esetében, ha szükséges is lenne a mesterséges hűtési rendszer kiépítése, az örökségvédelmi szempontból aggályos. Szükség esetén ki kell dolgozni ennek lehetséges megoldásait.

A domborzati viszonyok jelentősége

A domborzati adottságok figyelembevétele a hagyományos gazdálkodás újrateremtésekor fontos szempont, ezért javasolt mindezt komplexen, koncepciózusan, a klímaváltozás helyi klímát befolyásoló hatásával is kalkulálva megtervezni.

Földrengés káros hatásai

A földrengések előfordulása és gyakorisága a történeti földrengések és a szerkezeti vonalak elhelyezkedése alapján valószínűsíthető. (Hollókő és környéke esetében még folyik az erre vonatkozó elemzés.)

Hollókőn a legutóbbi, 2,9-es erősségű földrengés 2007 novemberében történt. Ekkor néhány vályogházban kisebb károk keletkeztek, pl. a repedések tágultak, csempék elváltak egymástól. Ilyen erősségű földrengés már műszerek nélkül is érzékelhető, de jellemzően nem okoz jelentős károkat. Évente 100 és 200 közötti a szeizmográfal érzékelt földrengések száma. Hazánkban a nagyobb erejű földrengések 15 éven-

te, a komolyabb károkat okozók kb. 50 évente fordulnak elő. 2013-ban és 2014-ben Hollókőhöz közeli nógrádi településeken is regisztráltak rengéseket, köztük nagyobb, közel ötös erősségűeket is.

A földrengések módosítják a földtani szerkezetet, a domborzati viszonyokat (ld. beszakadások, földcsuszamlások), ezeken keresztül módosítják az épített infrastruktúrát (épületek, utak, infrastruktúra és ellátó-rendszerek sérülhetnek) és a környezeti adottságokat is. Mindezek az élőlények, köztük az ember életfeltételeire is hatnak (épületek összeomlása vagy lakhatatlanná válása, felújításának, újjáépítésének szükségessége; ivóvíz-, élelmiszer-, gázellátás megszűnése, akadályoztatottsága; elöntés; élőhelyek kitértségének, vízellátottságának változása).

A földrengések káros hatásainak megelőzése részben az építkezés módjával, részben az előrejelzés és riasztás fejlesztésével lehetséges. Bekövetkezésükkor a katasztrófavédelem végzi a mentés, menekítés, ellátás feladatait.

A viharos szél káros hatásai

A szélsőségek gyakoriságának prognosztizált növekedésével a viharok káros hatásai gyakoribbá, erősebbé válhatnak. A veszélyeztetettség nő az utak menti és köztéri fák, erdők esetén, csapadékos időjárás esetén a károkozást erősíti a vizes lombkorona, télen a jeges ágrendszer is. A fák mellett az épített környezetben is keletkezhetnek károk (tetők megbontása stb.).

Megelőzés

Erdők, fasorok megőrzése, telepítése olyan helyeken, ahol a szél erejét csillapítják, illetve ahol utakra, épületekre nem dőlhetnek. Olyan fajok kiválasztása, melyek mélyen gyökereznek, ágaik nem törnek könnyen – ilyenek a tájra jellemző keményfák (tölgy, bükk). Túl a megelőzésen, a már bekövetkezett károk csökkentésekor a katasztrófavédelem az erdőszettel közösen jár el.

BIOLÓGIAI VESZÉLYFORRÁSOK

Közegészségügyi szempontból az allergizáló pollen jelent veszélyt. Az allergén növényfajok száma több tucat, közöttük vannak honos, értékes és gyomfajok, valamint tájidegen fajok. Egy részük jól kolonizálja a bolygatott élőhelyeket (pl. romos épületek és udvaraik, parlagok, taposott útszegélyek, dűlő és erdei utak, ösvények stb.), így elsősorban azokon, vagyis az ember által elhanyagolt, illetve feltárt területeken találkozhatunk velük. Ezen fajok elsősorban a fehér és fekete üröm, a parlagfű. Sok faj esetében az allergizáló hatás nem egyértelmű.

A tájidegen vagy gyomfajok, özönfajok természetközeli és természetes környezetben is a bolygatás, illetve a környezeti adottságok romlásának (pl. talajvízszint alászállása drénezés következtében) jelei. Jelenlétük szintén káros, mert kiszoríthatják a honos fajokat. Nagy borításuk esetén tájképpformáló jelentőségük lehet. Egyes tájidegen, invazív fajoknak gazdasági jelentősége is van. Erre legjobb példa a közelmúltban hungarikummá nyilvánított fehér akác.

Károsító hatásúak lehetnek egyes állatfajok is, pl. a külön tárgyalt vadkár, valamint az erdőket invázió-szerűen ellepő különféle kór- és károkozók.

Javaslatok

- Az inváziós növényfajok a szukcesszió előrehaladásával visszaszorulnak a területen, mert fényigényesek és nem bírják a följük növekvő fák árnyékolását. Amennyiben a becserjésedés, erdősülés nem cél (pl. utak menti gypsávok, legelők, fáslegelők), kaszálással és/vagy legeltetéssel kell védekezni az allergén, gyomosító, tájidegen fajok ellen.
- A klímaváltozással új fajok jelenhetnek meg Magyarországon, illetve jobb feltételek teremthetnek a már itt élő tájidegen fajok számára, ezért a további készültség indokolt.
- Kerülni kell az útszegélyek, zöldfelületek gyepeinek taposását, pl. a parkolás tiltásával, felázott gye-

peken, talajokon a gépek, nehéz állatok mozgását, a kvadozás, terepmotorok és terepjárók használatát. Fedetlen területen, domboldalon ez az erózió elleni védelmet is szolgálja.

- A tájidegen fajok (fokozatosan, pl. talajvédelmi funkciójuk figyelembevételével) el kell távolítani.

Vadkár

A biológiai eredetű veszélyforrások közé tartozik, de a gazdálkodás szalagparcellás területen tervezett újjáélesztése miatt külön figyelmet érdemel. A túltartott vadállomány máshol is képes károkat okozni, (pl. az erdő felújulásában a rügyeket, hajtásokat szarvasok lerágják, a vaddisznók a védett növényeket is kitérítik).

A vadkár a vadállomány csökkentésével, zavarásával, a védendő érték lekerítésével csökkenthető. Ebben a rendszeres emberi jelenlétnek kiemelkedő szerepe van. (pl. gazdálkodók, turisták jelenléte, vadriasztó tárgyak kihelyezése, vadászat). Kerítések (ideértve a „villanypásztort” is) elhelyezése, mint látványelem befolyásolhatja a tájképet is, ezért alkalmazása egyedi vizsgálatot igényel.

ANTROPOGÉN HATÁSOK

A megváltoztatott táj fenntartása emberi közreműködést igényel. Az emberi beavatkozás hiánya, a gazdálkodás felhagyása Hollókőn is jól megfigyelhetően a szukcesszió előretöréséhez, a természetes folyamatok érvényesüléséhez vezet.

Az erdő célállapotú területeken a kezelő elsődleges célja a természetes folyamatok működési feltételeinek biztosítása, – ott a kezelési tevékenységek között legfeljebb a turizmus terhelésének, a vadállomány és a tájidegen fajok káros hatásainak korlátozása, valamint az élőhely-rekonstrukció szerepel. Az erdők kezelését a BNPI látja el. Szakszerűtlenség a bérbe adott területek esetében fordulhat elő, de a tájat használók gondatlansága miatt is bekövetkezhetnek károk. Hollókő környezetében az erdőként nyilvánított, tűzveszélyességi szempontból besorolt erdők alacsony vagy kis tűzveszélyességűek.

A szalagparcellás területek művelése az elmúlt évtizedekben megszűnt, ott a természetes folyamatok érvényesültek. Egyes részeit rövid időszakra művelésbe vonták, de az újraművelés gazdasági-társadalmi beágyazottsága nem állt fenn. Korlátozandó a lejtőirányú művelés. Mint minden esetben, a károk megelőzése érdekében a tulajdonosokat, kezelőket hatékony módon tájékoztatni kell.

A majdani károk megelőzése (kockázatok csökkentése) érdekében az IFGP kialakításánál a társadalmi-gazdasági szempontok figyelembevétele is elsőrendű kérdés. A szukcesszió előrehaladásával a legelők, fáslegelők, gyümölcsösök, kertek, szőlők beerdősülnek. Ez egy gazdasági-társadalmi keretből eredeztethető folyamat: ha nem művelik a tájat, a természet visszafoglalja azt.

További kockázat a környezetszennyezés, és a turizmus terhelése. Az ezekkel kapcsolatos lehetséges megelőző intézkedéseket a korábbi pontokban ismertettük.

Az őzönfajok, tájidegen fajok esetében a meglévő és megjelenő egyedeiket, állományukat el kell távolítani, vissza kell szorítani, telepítésüket korlátozni kell. A VÖ és a TK értékeit veszélyeztető fajok körét a TK kezelőjének kell meghatározni, a szükséges intézkedésekkel együtt ezt a fajlistát a tulajdonosok és kezelők tudomására kell hozni.

A hagyományos hagyásfás legelők és kertes mezőgazdasági terület helyreállítása a növényzet visszaszorításával történik. Mivel az azokon kialakult cserjés, erdős állományok alatt egységes gyeptemez nem alakult ki, a talajfelszín nyitott, erózióknak potenciálisan kitéve. Ezért a hagyományos művelési formák helyreállítását időben és térben szakaszosan javasolt végezni, hogy ne legyenek egyszerre nagyobb nyílt felületek. Ezzel az őzönfajok terjedése is lokalizálódik, megakadályozhatóvá válik. Célszerű lehet a gyepek felülvetése, kialakítása hasonló termőhelyű természetes gyepek magfogásából.

Környezetszennyezés és kapcsolódó havária

Az egyes környezeti elemek közül a talaj és a talajvíz, a felszíni vizek, a légkör, az épített környezet és maguk az élőlények, az élővilág (növények, állatok, emberek) lehetnek hatásviselői az emberi eredetű szennyezésnek, melyek jellemzően gondatlanságból vagy balesetek következtében alakulnak ki.

Más pontokban bővebben kifejtettük többek között a levegő, a talaj és a vizek szennyeződésének, az élőhelyek biológiai szennyezésének lehetőségeit, hatásait, azok valószínűségét és megelőzési, kezelési módjait. Ezek jellemzően kémiai és biológiai jellegű hatások, melyek hirtelen fizikai változások következményei, mint az infrastruktúra sérülése. (pl. a szennyvíz-vezeték törése a tisztítatlan szennyvíz környezetbe kerülésével jár, ami szennyezheti a talajt, a talajvizet, a felszíni vizet, az élőhelyeket, bűzhatásával a levegőt, bejuthat épületekbe, így fertőzéseket is okozhat.)

Hollókő esetében a fény- és hőszennyezés jelentősége csekély. Kiemelten kezelendő konfliktus a Pusztaveremdomb régészeti lelőhelyen található dögműt. Részben környezetvédelmi okokból, részben a régészeti emlékek bemutatathatósága érdekében szükséges a létesítmény mielőbbi felszámolása.

Turizmus

A turizmus hatásai összetettek. A turisták jellemzően az emblematikus helyeket keresik fel, melyek Hollókőn az Ófalu főutcája, a Vár, valamint az ezekhez vezető és ezeket összekötő utak. Az utak, illetve az általuk feltárt területek körét a tanösvények növelik.

Fontos, hogy a turisták tisztában legyenek nemcsak azzal, hogy milyen értékek veszik őket körül, hanem azzal is, hogy ezeket hogyan védhetik meg. Például, hogy nem szabad növényt, állatot hazavinni, elpusztítani, földtani értékeket károsítani, hulladékot a kijelölt hulladéktárolókon kívül elhelyezni, hol lehet dohányozni, tüzet gyújtani stb. Fontos, hogy a turista értse, hogy az egyes korlátozások az értékek megőrzését szolgálják. Ennek hiányában a tiltás akár ellentétes hatást is kifejtethet (szándékos rongálás, vandalizmus).

A világörökséget megalapozó Kiemelkedő Egyetemes Érték turizmus keretében történő megmutatása, felfedeztetése kiemelkedő szempont, egyúttal a helyben élők, gazdálkodók számára fontos megélhetési lehetőség. Ugyanakkor a turisták jelenléte, magatartása az itt élők számára is megterhelő lehet, míg a biztosabb megélhetés szempontjából a turistaforgalom növelése, a turistaszézon megnyújtása, a szezonális csökkentése, új területek bevonása a turisztikai attrakciók körébe térben és időben a látogatók általi nyomást növeli, mind az Ófaluban, mind a környező művelt és természeti környezetben.

Ez a terhelés térben és időben vizsgálándó és a fejlesztések esetén külön figyelembe kell venni nemcsak a lehetőségeket, hanem a korlátokat is. Például érzékeny élőhelyre vagy annak közelébe turistaút-nyomvonal nem tervezhető; magánházakba a hagyományosan elterjedt benyitás már zavaró, ezért valamilyen módon a turisták tudtára kell hozni, hogy oda nem, vagy csak bizonyos napszakban és/vagy vezetett módon, előre egyeztetve léphetnek be, a növények gyűjtése a kertekben, előkertekben sem megengedett.

A turisztikai fejlesztések akkor is hatással vannak a területre, ha annak határain kívül valósulnak meg. Egyfelől a vendéglátó infrastruktúrák létesítésének értelme éppen, illetve részben maga a VÖ terület nyújtotta attrakció, így valamilyen formában a látogatók létszám-növekedését fogja generálni, másrészt a létesítmények környezeti hatásai közvetlenül vagy közvetve itt is érvényesülhetnek (zaj, por, helyi vagy térségi forgalomművekedésből adódó közlekedési problémák, felszíni lefolyás növekedése, haváriák esélyének és hatásainak növekedése stb.).

Vízbázis-védelem

Az ivóvíz biztosítása stratégiai kérdés, mely a klíma szárazzá válásával még jobban felértékelődik. A község, (így az Ófalu) vízellátását az Ipolyból a Komra-völgyi tározón át a mihálygergelyi víztisztító műből a távvezetékbe táplált víz biztosítja. Ezen kutak vízbázisainak védelmét a vonatkozó jogszabály alapján védőzónák kijelölésével és a szennyezések lokális megelőzésével biztosítják. A falu feletti hegyoldalakban lévő tárolókba szivattyúzott víz gravitációsan jut a háztartásokba, közintézményekbe. A víztároló vagy a vízhalózat elszennyezése jelentős egészségügyi kockázatot jelent. A vezetékhálózat törése bekövetkezhet (pl. földmunkák végzésekor, nehéz gépek ráterhelésével, földrengés, földcsuszamlás esetén).

A víz minőségi kérdésein (mérgezés, fertőzés stb.) túl, a folyamatos ellátás is lényeges kérdés, hiszen a lakosság, a turisták, a települési közintézmények és közellátások folyamatosan igényelnek ivóvizet. Már egy kisebb csőtörés is órákra szóló, csak ideiglenes megoldásokkal enyhíthető kényelmetlenséget jelent.

Legfontosabb feladatok:

- A vízellátó rendszerek őrzése, fizikai állapotának megőrzése, rendszeres ellenőrzése, a vízminőség rendszeres vizsgálata.
- Információ nyújtása a csővezetékek helyéről, a víz mennyiségi és minőségi védelmének fontosságáról, valamint a takarékos vízhasználatról és a csapadékvíz megfogásának jelentőségéről.
- Előzetes információnyújtás katasztrófhelyzet kezelésére.

Légszennyezés

Elsősorban légszennyező, mérgező anyagot kibocsátó ipari üzem működése vagy sérülése (havária) során kerülhet a légkörbe egészségkárosító anyag. Ez, valamint a nagyfokú gépjármű-közlekedés okozta légszennyezés Hollókő esetében kizárt.

Jelentős gépjármű-forgalom nagyobb rendezvények során, a hegyoldali parkolóban és az ahhoz vezető út mentén alakulhat ki, de kalkulálhatóan nem jár egészségügyi határértéket meghaladó szennyezőanyag-kibocsátással.

A téli szezonban a fa- és széntüzelés égéstermékei juthatnak a légkörbe, melyek a katlanszerű völgy nem kellő átszellőzése esetén, a mindenkori légköri viszonyoktól függően, megrekedhetnek. A zöldhulladék égetése helyett javasolt a komposztálás, mellyel a művelésbe vont területeken, kertekben a talajerő-utánpótlás fenntartható módon, lokálisan megoldható, a gyümölcsfák metszéséből származó beteg ágak elégetése viszont kivétel ez alól. Mindenképpen tiltani kell a hasznosítható „zöldhulladék” valamint a nem szerves anyagok (műanyagok) égetését. Amennyiben helyi (házi, kerti) komposztálás nem megoldható, települési szintű megoldást kell keresni. A közlekedési eredetű légszennyezés és a tulajdonképpen központi elhelyezkedésű parkoló, mint forgalom-generáló infrastruktúra kiváltására, hatásának csökkentésére turistaidényben menetrendszerinti elektromos kisbusz és egy távolabbi parkoló üzembeállítása lehet megoldás.

Tágabb értelemben a légszennyezés témaköréhez sorolható az allergén pollennel és a (közlekedési eredetű) porral történő szennyezés is, illetve a légkörön keresztül érvényesül az atomerőművek meghibásodásából adódó káros hatás is. Hollókő a Nógrád megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szervének tájékoztatása alapján az atomerőművek meghibásodása szempontjából a következő mértékben érintett: Az Élelmiszer-fogyasztási Korlátozások Óvintézkedési Zónája (ÉÓZ) nemzetközi ajánlások szerint 300 km. Hollókőn ez alapján hat atomerőműből (Paks, Krsko, Temelin, Dukovany, Mochovce, Bohunice) származó veszélyeztetéssel is számolni kell.

Javaslatok

- Adat- és információgyűjtés után lehet megítélni a fűtési és közlekedési eredetű légszennyezés okozta reális veszélyt, esetleges havária-helyzet kialakulását. Valós veszély esetére korlátozni kell a gépjármű-közlekedést. Fűtési szezonban nincs mód a fűtés csökkentésére és a kedvezőtlen légköri viszonyok befolyásolására – a tüzelő anyag típusát és minőségét lehet megválasztani.

Katasztrófa-helyzet esetén az intézményi háttér adott.

Közlekedésből adódó havária

Jelentős forgalom

A megnövekedett, helyi közlekedést időben és/vagy térben ellehetetlenítő forgalom kényelmetlenséget okoz, mértékétől függően az ellátást és a menekítést korlátozza. Mindezek megoldása alapvetően a katasztrófavédelem feladata. Hollókő esetében ennek valószínűsége alacsony, de számba kell venni, mint lehetőséget. Hollókőn az utak áteresztőképességét, a parkolási, félreállási lehetőségeket, forgalomeltemelési lehetőségeket a településrendezési eszközök felülvizsgálata során újra szabályozni szükséges.

Veszélyes áruk szállítása

A veszélyes áru halmazállapotától, annak esetleges változásától függően a légkörben, a vízrendszerben, a talajban keletkezik kár. A megelőzés érdekében veszélyes áruk szállítása a területen nem megengedhető. Ha mégis havária következik be, a katasztrófavédelem jár el a szennyezőanyagok terjedésének megállítása, a kármentesítés és a mentés terén.

A tűz hatásai elleni védekezés

Hollókő esetében kiemelkedő jelentősége van a tűzkárok elleni védekezésnek, hiszen az Ófalu jelenlegi formáját is, 100 éve, az utolsó, korábban nagyjából évtizedenként bekövetkező tűzvészek után nyerte el. A tűz elleni védekezés keretében a közelmúltban együttműködések kötöttek, nemzetközi szintű isme-

retátadásra került sor örökségvédelmi területeken (HERITPROT projekt – részletes bemutatását lásd IV.2 Rendkívüli helyzetek fejezetben).

Lehetséges megoldások (a katasztrófavédelem intézménye által a tűz és az árvíz hatásai elleni védelem, és általában a rendkívüli időjárás okozta károk hatásai elleni védelem szakmai, infrastrukturális, anyagi feltételei adottak):

- Tűzveszélyesség felmérése az Ófaluban (lakosság, épített világörökség), a környező tájban, továbbterjedés valószínűsíthető iránya, módja. (Megjegyzés: Az erdők tűzveszélyessége megállapítása, a tűzkárok felmérése, megelőzése, csökkentése érdekében 2014-ben született megállapodások előremozdulást jelentenek.)
- Turisták, itt lakók és gazdálkodók figyelmének felhívása a megfelelő magatartásformák alkalmazására. Tűzgyújtási tilalom, tűzrakó és dohányzó helyek kijelölése, megfelelő infrastruktúra kiépítése, az ezeket kijelölő vagy tiltó táblák, a tűz történeti és jelenlegi, klímaváltozással is összefüggő jelentőségét (pl. aszályos időszakok hosszának és gyakoriságának növekedése) bemutató táblák, ezekkel kapcsolatos információk átadása a honlapon, turisztikai kiadványokban.
- Tűzoltási infrastruktúra karbantartása, kiépítése, fejlesztése. (A vízmegtartással összefüggésben megoldási javaslatok olvashatók.)
- Menekítési útvonalak, egészségügyi, pszichoszociális ellátópontok megtervezése, biztosítása.

EGYÉB VESZÉLYFORRÁSOK

TÁRSADALMI KOCKÁZATOK

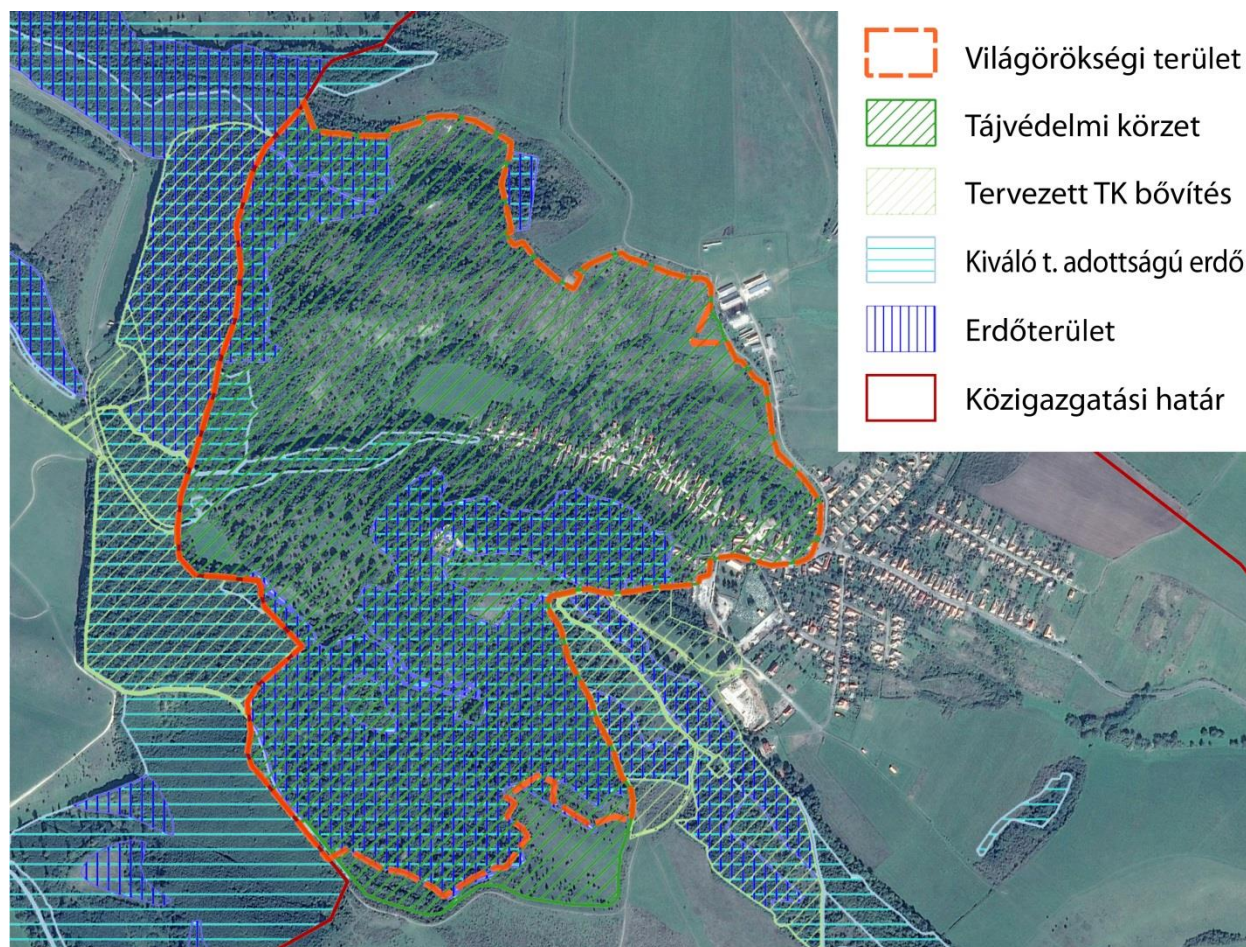
A MAD-ban kiemeltük a helyi társadalom előregedésében rejlő kockázatot. Hollókő népességének előregedése és csökkenése a cselekvőképesség, az életszínvonal romlásával jár. Az előregedés és az elszegényedés együttes hatásaként romolhat bizonyos közszolgáltatások minősége, amely a világörökségi értékek megőrzését, fenntartását nehezítheti és fékezheti a turizmus fejlesztését. Az Integrált Falufejlesztési Program egyik fő célkitűzése a munkalehetőségek teremtése, Hollókő népesség megtartó erejének növelése, a környező településekkel való együttműködés–együttélés fejlesztése.

A KEÉM szerinti attribútumok a tájhasználat megújítását, a megőrzési állapot helyreállítását indokolják. A mai társadalmi, jogi környezet azonban nem könnyíti meg sem a hagyásfás legelők, sem a Szőlőhegy rehabilitációját. Az egykori fás-legelők nagy része évtizedek alatt beerdősödött, és az erdészeti igazgatóság az erdészeti üzemtervben az erdőket átminősítette. Csupán egy kisebb folton van lehetőség a fáslegelő fenntartására – ahol a BNPI már ezt kialakította (10. ábra). Az erdőtörvény pedig igen szigorúan védi a meglévő erdőket, és azok átminősítése mezőgazdasági területté csak másfélszeres területen történő csereerdő telepítéssel lehetséges. Hollókőn és körzetében a csereerdő létesítés feltételeit (földterületek, költségek) külön tanulmányban szükséges megvizsgálni.

Az is egyértelmű, hogy törvénymódosítás szükséges annak érdekében, hogy a világörökségi szempontok érvényesülését a magyar törvények is elősegítsék. Az erdőtörvényt úgy célszerű módosítani, hogy a világörökségi, illetve világörökségi várományos területeken a Kiemelkedő Egyetemes Érték megőrzését, fennmaradását szolgáló hagyományos tájhasználat visszaállítása céljából (pl.: hagyásfás legelő, Szőlőhegy rehabilitáció, gyümölcsös telepítése, gyógynövény-termesztés helyreállítása, vagy más VÖ területeken akár történeti kertek helyreállítása) az erdőterületek – az illetékes Erdészeti Igazgatóság és NPI egyetértése esetén – csereerdő létesítése nélkül átminősíthetők legyenek a megőrzési célokkal összhangban lévő sajátos mezőgazdasági területté.

Hasonló társadalmi akadály tornyosul a szőlőhegy rehabilitációja előtt is. Amennyiben az Integrált Falufejlesztési Program a szőlőtermesztés megújítását javasolja, akkor figyelembe kell venni, hogy áruterme-

lő szőlő telepítése Magyarországon csak engedéllyel és kizárólag a szőlő termőhelyi kataszterébe sorolt szőlőtermesztésre alkalmasnak minősített termőhelyen lehetséges. Azaz a szőlőtelepítés előtt el kell indítani a termőhely értékelést, a szőlő termőhelyi kataszterbe történő felvételt, majd a minősítést követően lehet a tájhasználat megújítását részletesen megtervezni.

10. ábra: erdőterületek és kiváló termőhelyi adottságú erdők Hollókőn
(Heves megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság adatközlése alapján)

Az említett eljárásokban a társadalmi kockázat az, hogy a kiterjedt magyar bürokrácia hosszú idő alatt járul hozzá az átminősítésekhez, és elfogy a Gondnokság létrejöttével, a MAD és a Kezelési Terv elkészítésével generált lendület, támogatás, hit. Márpedig a világörökség értékeinek megőrzése, a tájhasználat megújítása csak a helyiek támogatásával valósulhat meg. Ha a tervezési folyamat közben létrejött érdeklődő lendület, együttműködésre való hajlandóság elvész, akkor nagyon nehéz lesz Hollókőn – amely kicsiny közösség – bármit is elérni.

Az elmondottak alapján a legnagyobb társadalmi kockázat az, hogy a világörökségi terület értékeinek megőrzésére, fejlesztésére megindult folyamat a kormányhatározat megszületését követően ellanyhul, és nem jut kellő szakértelem, elégséges pénz és kitartó akarat a további – a közösséget erősítő és megtartó – a KET-ben összegyűjtött intézkedések megvalósítására. Erre a kockázati tényezőre az illetékes szervezeteknek, minisztériumoknak kiemelt figyelmet kell fordítani.

A hollókői világörökségi terület kezelésének egyik kitüntetett eszközeként kell a településrendezési eszközökre tekinteni. A Világörökségi tv. szerint a kezelési terv elfogadása után jogszabályban meghatározott időn belül a településrendezési eszközöket összhangba kell hozni a KET-tel. Ezek az eszközök azok, melyekkel kialakíthatók azok a szabályok, melyek érvényesítik a falu kiemelkedő építészeti együttesének fennmaradását, megőrzését és bemutatását. Természetesen nemcsak a tiltások és korlátozások, követelmények megfogalmazása a cél, hanem az élő falu modelljének megfelelően az építéssel, környezet-alkotással kapcsolatban a lehetőségeket is meg kell adni és mindazokat a kínálatokat is melyek fontosak a fenntartható működéshez, az adott kereteken belüli megújuláshoz.

Itt kell megemlíteni a Tervtanácsot. Az észak-magyarországi régióban az állami főépítész közreműködésével/irányításával működik a Világörökségi Tervtanács, mely Tokaj-Hegyalja 27 településének környezetalakítási folyamatait, intézkedéseit véleményezi, szakmailag meghatározza. A KET javasolja, hogy egyrészt a területi illetékesség, másrészt pedig a sajátos tematika miatt a Hollókői VÖ terület is tartozzon e Tervtanács hatáskörébe. A működtetéshez természetesen a szükséges többletforrást is biztosítani kell.

A területrendezési tervek (OTrT, Nógrád megyei Területrendezési Terv) vonatkozásában megállapítható, hogy nincs olyan szabályozási konfliktus, vagy felsőbb szintű tervben meghatározott elvárás melyet a község nem teljesít, vagy ne tudna akceptálni úgy, hogy közben eleget tegyen a VÖ elvárásoknak. A megyei TrT-nek úgy kell szabályoznia Hollókő VÖ terület tágabb környezetét, hogy sem tájképi, sem klimatikus károkozás ne következhesen be.

A 2008-ban elfogadott „Hollókő község településfejlesztési koncepció” dokumentum még a településrendezési eszközök részeként készült. Azóta a fejlesztéspolitika jogszabályai jelentősen átalakultak és megszületett a világörökségi törvény és kapcsolódó rendeletei is. A településfejlesztési koncepció kikerült a településrendezési eszközök sorából, és újonnan meghatározott tematika és eljárás alapján kell kidolgozni.

A hatályos koncepció fő elemei illenek az idegenforgalom által dominált hollókői gazdasági jövőképhe. Az „Élő, élhető, fenntartható és versenyképes település megteremtése” kitörési irány jó néhány eleme a koncepciónak megfelelően megvalósult vagy előkészítés alatt áll. A MAD-ban leírtak szerint bekövetkezett változások és a folyamatban lévő fejlesztések, projektek indokolttá teszik a településrendezési eszközök felülvizsgálatával egyidejűleg a településfejlesztési koncepció aktualizálását-korszerűsítését is. Ennek keretében a 2014-2020 fejlesztési ciklus fejlesztési stratégiáját és a kapcsolódó, kapcsolható programokat is indokolt rendszerbe szervezni a koncepció keretében.

A megújuló koncepció főbb elemei, figyelemmel a hatályos dokumentumra:

- a faluközpont fejlesztése és tematikája;
- turizmusfejlesztés aktualizálása;
- Integrált Falugazdálkodási Program (új, komplex, külön kidolgozandó alrendszer);
- a foghíjtelkek beépítésének szorgalmazásával a falukép helyreállítása – javítása;
- szőlőhegyi pincesor szükségességének felülvizsgálata – a koncepcióból történő törlése (a hitelesség megőrzése érdekében);
- a régi-új hollókői hagyományokhoz illő rendezvény helyszín programozása;

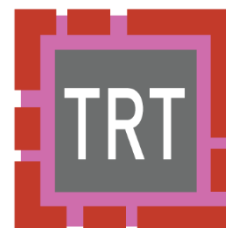
- megújult kulturális, néprajzi hagyományok kezelése;
- a parkolás – közlekedés – behajtás szabályozás;
- a Vár és környékének további fejlesztései;
- a község és kiemelten a VÖ terület arculati elemeinek meghatározására és kivitelezésére irányuló program (információs/tájékoztató/reklám rendszerek, köztárgyak, infrastruktúra elemek stb.);
- fiatalok betelepülésének támogatása;
- a község hatékony és együttműködésen alapuló működését segítő községi rendeletek aktualizálása, a mai jogi környezettel való összhangjának megteremtése, az új jogi alapoknak megfelelő felülvizsgálata;
- tájvédelmi, tájrendezési terv készítése;
- a hagyományos gazdálkodás során kialakult táji-természeti környezet megőrzése, visszaállítása;
- a természetvédelmi kezelési terv és a tervezett TK bővítés figyelembevétele.

A fejlesztési dokumentummal egyidejűleg felülvizsgálandó településrendezési eszközök lehetővé teszik az integrált tervezési és partnerségi folyamat megvalósítását. A rendezési és fejlesztési kérdések–elemzések–célok–prioritások–intézkedések és a folyamatokat támogató szabályozások kiváló lehetőséget teremtenek a struktúra terv megalkotására és a partnerség lefolytatása során ennek közösségi formálására.

A struktúratervben a koncepcionális fejlesztési irányok, a beavatkozási területek és ezek kapcsolódásai-viszonyai – elhelyezkedése - hatásterülete jól lehatárolható és a helyi szereplők számára is átláthatóvá tehető.

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK

A község léptéke, a feladatok beazonosíthatósága, áttekinthetősége lehetővé teszi, hogy a szerkezeti és szabályozási tervbe történő beavatkozásokat, korrekciókat és változtatási követelményeket együtt tárgyaljuk. A szerkezeti és szabályozási tervek (HÉSZ melléklet) lapjain a fontosabb módosítási-felülvizsgálati területek lehatárolása és tematikája is feltüntetésre kerül.

A településszerkezeti terv

Az alábbi szerkezeti jelentőségű területfelhasználást is érintő beavatkozásokat kell a településrendezési eszközök felülvizsgálata során a részletes vizsgálatokat követően a szerkezeti terv keretei között is kezelni. Sorban tárgyaljuk a változtatással érintett területeket, telkeket.

ad 1. A 067/4-es helyrajzi számú a község beépítésre szánt területének nyugati végén fekvő gyepes-lankás terület. Amennyiben létrejön az Integrált Falugazdálkodási Program, melynek keretében a Tájvédelmi körzetre és az egész határra elkészül a gazdálkodás funkcionális és területi szerkezete, akkor a fenti telek a községtől északra és délre fekvő mezőgazdálkodásra alkalmas terület között, jó adottságai-fekvése alapján, az állatok téli szállásaként és bizonyos pajtakerti funkciókkal hasznosítható. Ennek megfelelően alakítandó a terület mind területfelhasználási mind pedig övezeti besorolása.

ad 2. A község határának északnyugati részén fekvő korábbi szőlő és gyümölcsös kertek. A terület mai felhagyott elvadult állapota és több száz földrészlete, valamint ennek megfelelő számú tulajdonosa mindenemű beavatkozást fékez-ellehetetlenít. Az eddigi társadalmi egyeztetések alapján a tulajdonosok nem tartják ésszerűnek a terület egyéni és földrészletenkénti művelését. A „hiteles bemutatás” azonban igényli, hogy az itteni kertes tájhasználat megjelenjen a falu és táj kapcsolat bemutatása során. Nyilván abszurd lenne itt és most „valamiféle állami gazdaságot” létrehozni, ami minden szempontból rontaná a megőrzés és a hitelesség kritériumait. A már korábban vázoltak szerint azonban megfelelő vizsgálatok, tervezés és programozás alapján ez a cca. 30 hektáros terület is szerves része lehet az Integrált

Falugazdálkodási Programnak. Funkciója összefügghetne az *ad 3.* – *ad 4.*-alatt vázolt fejlesztési irányokkal és az ottani rendezési javaslatokkal. A terület több lépcsős folyamat során mozdítható ki az immár 30 éves stagnálásból, felhagyott-parlag állapotából. Ennek keretében:

- A térség mezőgazdasági alkalmasságának vizsgálata (talajvizsgálat, mai növényállomány, összterület, tulajdonviszonyok, szóba jövő helyi–térségi–táji–hagyományos növényi kultúrák)
- A terület mezőgazdasági termelési–hasznosítási javaslata (kultúrák, birtokméret, parcella méretek; ember–eszköz–technológia–forrásigény)
- Birtokrendezési javaslat és program végrehajtása (tulajdonviszonyok–művelési szándék–értékesítési szándék)
- A terület szabályozását úgy kell meghatározni, hogy a kertés–tagolt képet mutató használat jól megjelenjen, de az övezeti szabályozás – egy adott kereten belül – rugalmas legyen. Erre azért van szükség, hogy a még bizonytalan – később meghatározandó – gazdálkodási programot ne akadályozza egy új HÉSZ. Épületelhelyezés nem javasolt; a feltáró út az elkészítendő tájvédelmi és tájrendezési terven meghatározottan vezethető a régi nyomvonalak figyelembe vételével; a védendő növények szigeteit le kell határolni és kivenni a művelhető területekből, kisebb foltok esetén vizsgálni kell a védett növények áttelepítésének lehetőségét. A vadvédelmi kerítés elhelyezését (nyomvonal, kialakítás, anyaghasználat) részletesen szabályozni kell.

ad 3. A Tugár és az Újfalú fölötti zóna használatára az integrált falugazdálkodási programban részletesen ki kell térni. A terület fekvése és adottságai alapján a külső, extenzívebb határhasználatot jól kiegészítheti (pajtakert, rendezvénytér, parkoló, gyümölcsös, ligetes fásítás), ennek megfelelően kell a területfelhasználást és az övezeti besorolást is meghatározni.

ad 4. Az Újfaluba vezető 21146 sz. út északi oldala – melynek mai besorolása döntően **Ev** azaz véderdő, más funkcióval is figyelembe vehető, különösen, ha kialakul az integrált falugazdálkodási program. A terület telekszerkezete arra utal, hogy itt egyfelől több tulajdonos van, ugyanakkor a telekméretek szerint itt már könnyebb kialakítani a kezelhető és ésszerű birtokméreteket. Ez a terület nagy valószínűséggel szükséges a nyugati oldali területek kertés gazdálkodásainak kiegészítéséhez, hogy létrejöhessen egy Hollókői léptékben is gazdaságos üzemméret.

Ennek megfelelően a területfelhasználás tervezése–felülvizsgálata során a településfejlesztési és az integrált falugazdálkodási programnak megfelelő besorolásokat kell a tervben kialakítani. Itt sem javasolt épület-elhelyezés, kivéve, ha olyan méretű birtok jön létre mely számára indokolt a birtokközpont kialakítása.

ad 5. Lényeges szerkezetalakítási kérdés a térségi kapcsolatok fejlesztése. A térség és Hollókő szempontjából kiemelt gazdasági ágazat a turisztika, ennek korszerűbb és hosszabb távon is fenntartható formái megkövetelik a turisztikai kínálatok hálózatba szervezését és a szolgáltatások egymást kiegészítő finom rendszerszerű alakítását. Hollókőnek törekednie kell a kerékpáros, bakancsos – és a többnapos családi-kiscsoportos turisztikai keresletek vonzására. Ez csak a hálózatos, szomszéd településekkel együttműködő desztináció-fejlesztések esetén lehet középtávon is hatékony és sikeres. Ennek következtében a különféle közlekedési kapcsolatok fejlesztése számára a szerkezeti tervben a szükséges hálózati és területigényeket biztosítani kell.

A településszerkezeti tervet területileg ott kell felülvizsgálni, ahol később, a szabályozási tervben erre javaslatot teszünk.

Belterületi beépítésre szánt területek*Területátsorolás*

- Vár alatti belterületi telkek terület-felhasználását a fejlesztési koncepció alapján kell a környezetbe illeszteni;
- Pincesor számára kijelölt beépítésre szánt terület felülvizsgálata – tervből történő törlése;
- Parkolók területi lehatárolásának felülvizsgálata.

Szabályozási elemek

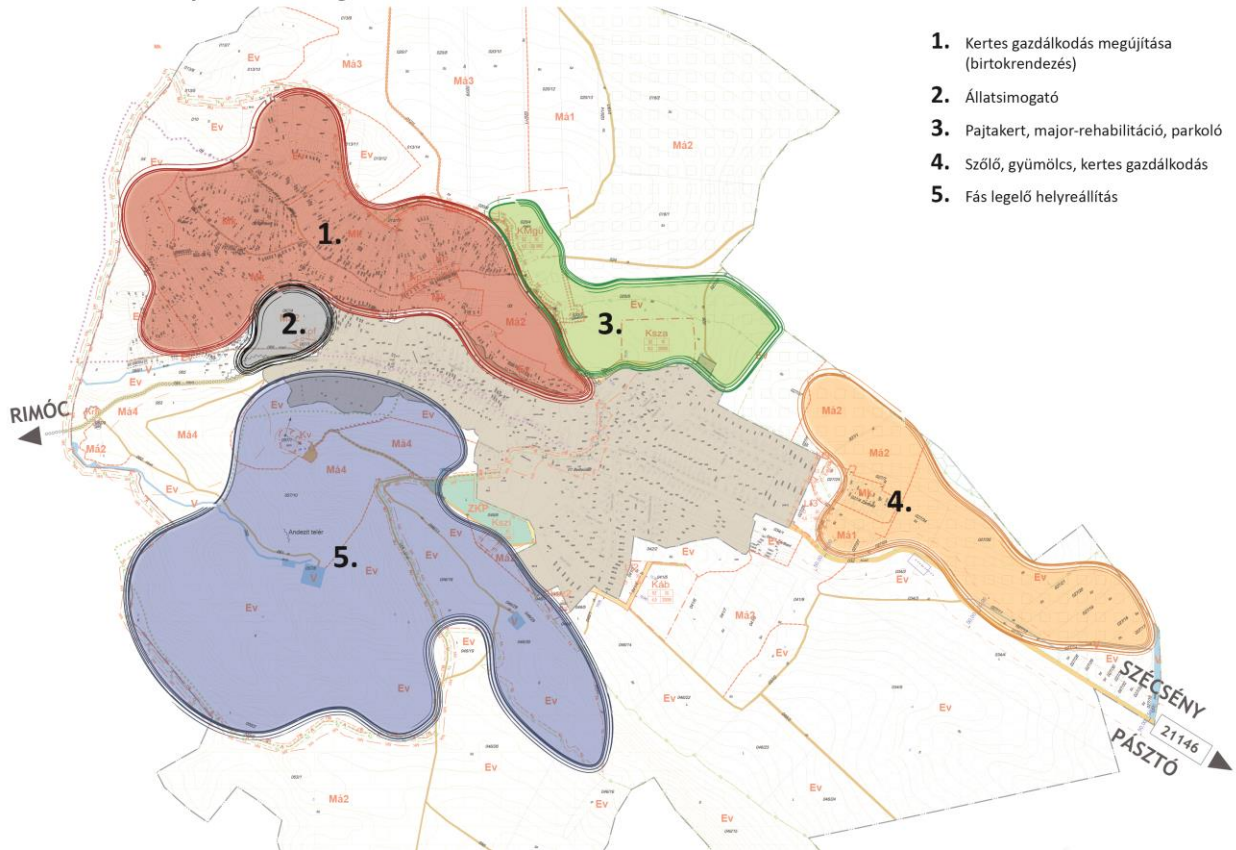
- Foghíjak építésszabályozása (építési vonal, építési hely, építménymagasság);
- Melléképületek szabályozása (Magyarlukafa mintájára);
- Védett épületek felújítási – átépítési szabályozása;
- Telekcsoport újraosztása;
- A hollókői modolor mentén részletes – utcára, udvarra, kertre is kiterjedő – szabályozás követelményeinek kidolgozása;
- Sajátos jogintézmények felülvizsgálata, fejlesztése;
- Elővásárlási jog;
- Helyrehozatali kötelezettség (épület, építmény);
- Beültetési kötelezettség;
- Helyi védelem alatt álló terület lehatárolása;
- Kijelölendő helyi védett épületek építési előírásai (kataszter alapján);
- Különös tekintettel kell lenni:
 - Az Ófalu faluképének egységét adó, mindmáig fennmaradt megbontatlan tetőfelületek megőrzésére a tetőtér beépítések kapcsán.
 - A fésűs beépítésű porták, házak közti udvarrészek beépítetlenül hagyására a melléképületek kialakítása során.
 - Az utcai és udvari homlokzatokon a hagyományos, ereszcatornák nélküli kialakítás megőrzésére.
 - Az Újfalu szabályozási elemeinek kialakításánál a falu egészének megjelenését kell szem előtt tartani, az aránytalan, zavaró tömegű épületek létesítésének megakadályozásával, az épülettömeg és a beépítési mód szabályozásával.

Belterületre – beépítésre szánt területre vonatkozó további javaslatok*Alátámasztó környezetalakítási-beépítési javaslatok:*

- Faluközpont beépítési és térépítészeti javaslata;
- Pajtakert elrendezési vázlata (látványvédelmi szempontok kiemelt figyelembevételével);
- Téli szállás (IFGP-hez kötődően);
- Melléképületek ajánlott tervei.

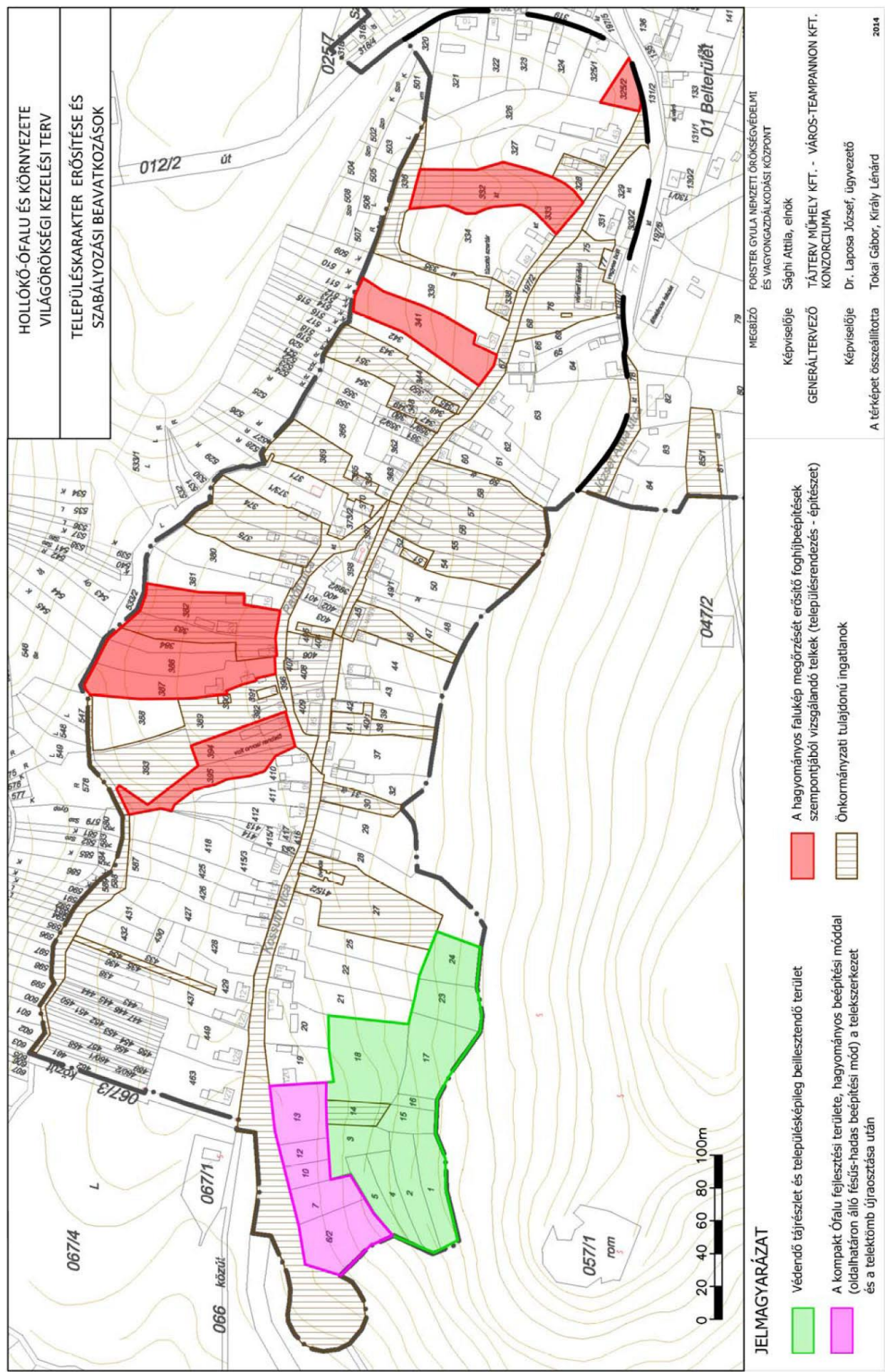
Külterületi szabályozási lapok

- Részletes tájvédelmi és tájrendezési „arculatterv” alátámasztó munkarész kidolgozása (kötelező és ajánlott szabályozási elemekkel);
- Pajtakert kijelölése;
- Állatok telelő szállása, állatsimogató, rendezvény tér, vásártér, cirkusz;
- Pincesor felülvizsgálata – tervből való törlése (kertes gazdálkodás megújítása területén).

Külterület szabályozás felülvizsgálatának célterületei**HÉSZ FELÜLVIZSGÁLATA**

A HÉSZ felülvizsgálata során az Ófalu területén speciális szabályozási elemeket kell alkalmazni. Tekintettel arra, hogy alapvetően beállt, műemléki védelem alatt álló területről van szó, nem az általános építési szabályozási feltételek meghatározása jelent alapvető feladatokat, hanem az elkövetkező időszakban várható változások köre. Ennek keretében meg kell határozni:

- tájvédelemre és tájrendezésre vonatkozó kötelező szabályozási elemeket és ajánlásokat (kiemelten a Várból látható területeken, így a tervezett Pajtakert és a meglévő major területeken – takarófásítás, tájbaillesztés),
- a foghíjbeépítések módját és részletes paramétereit,
- az esetleges bontások (nem védett épületek) nyomán kialakuló építési telkek beépítésének módját, építési hely, tömegalakítás előírásait,
- a közterületek alakítására vonatkozó előírásokat (KAT alapján),
- a meglévő épületek bővítésének, gazdasági építményekkel való kiegészítésének módját és szabályait,
- a kertek beültetésére, a növényállomány fajaira, telepítési módjára vonatkozó szabályokat és ajánlásokat,
- az épületek színezésére vonatkozó szabályokat.
- új fejlesztési területek kijelölésének, beépítésének és megjelenésének szigorú szabályozását (a VÖ terület léptékének megfelelő beépítés megőrzése érdekében).

III.9. KOMMUNIKÁCIÓ

A külső kommunikáció fejlesztésének célja, hogy Hollókő a jelenleginél is hatékonyabban, több felületen, nagyobb eléréssel közvetítse üzeneteit, nem csak aktuális eseményekkel, rendezvényekkel kapcsolatban. Továbbá feladat a belső kommunikáció javítása, a Hírhang kiszámítható megjelenése, illetve ez eddigi négy megjelenés bővítése. Fontos továbbá az érdekeltek részére a falugyűlésen túl (mely évente egyszeri alkalommal kerül megrendezésre) kisebb fórumok szervezése, akár a helyi TDM egyesület bevonásával.

CÉLKITŰZÉSEK

A kommunikáció alapelvei

Következetesség

A MIT, MIKOR és HOGYAN kommunikációs elv szerint lényeges, hogy az alapüzenetek minden egyes kommunikációs elemet áthassák, és következetesen, a stratégia mentén haladva képet adjanak a célról. Ez elősegíti az érintettek bizalmának elnyerését és erősítését.

Tervezettség

Az érintettek a legkevesebb információ alapján is kialakítják véleményüket a témával kapcsolatban. A hallottak, látottak és tapasztaltak alapján ítélik meg, és ezek a benyomások tényként is berögzülnek. Ezért rendkívül fontos, hogy a vélemények kialakulását ne a véletlenre bizzuk. Tudatosan és tervezett módon szolgáljuk fel a témát, adjuk meg a szükséges információkat még előbb, mint ahogy az akár kezelhetővé is válik.

Felkészültség

A regionális gyakorlatban ismeretlen a jelenlegi nagyprojekttel kapcsolatban létrejövő, a területre – konkrétan ezen belül Hollókőre koncentrálódó figyelem. Így egyrészt az ismeretlenségből adódóan felmerülhetnek olyan kétkedő csoportok, amelyek egyes – valamilyen – forrásból szerzett és félreértett hír kapcsán, vagy rosszindulatú feltételezés okán nehézségeket vagy krízishelyzetet teremthetnek. Ezzel pedig rendkívüli módon megnehezítik a projekt előrehaladását. Ezért a kommunikáció során fel kell készülni az esetlegesen bekövetkező belső gátaakra. Ilyen lehet, ha:

- A település lakossága nem érzi magáénak a fejlesztéseket, a világörökségi védettség okozta szabályozásokat és nem látja meg magára nézve annak hasznát – vagyis nincs a megfelelő módon kommunikálva, a helyi szereplők nincsenek megfelelően bevonva a folyamatba és hiányos a folyamatos belső tájékoztatás.
- A régióban élők, esetlegesen pont a lehetséges stratégiai partnerek, intézmények vagy szervezetek a „miért nem nekem jutott eszembe”- elv alapján „elirigylik” Hollókő sikereit. Ez különösen érzékeny kérdés akkor, ha Hollókő tudatosan a palóc kultúra és hagyomány esszenciájává, hordozójává, képviselőjévé szeretne válni.

A nyitottság

A kommunikációban nagyon fontos a nyílt beszéd, mert bizalmat lehet vele nyerni még akkor is, ha maga a mondandó nem mindenkinek váltja ki a tetszését. Csakis abban az esetben válik a nyilvánosság részéről támogatottá a projekt, ha az információt nyíltan, részleteit is feltárva, és hitelesen adják át. Lényeges, hogy ne csak általánosságokra összpontosítsanak, hanem az emberek számára is érthető módon ismertessék a rendszerrel kapcsolatos részleteket, eseményeket, tudnivalókat. A süket fülek helyett valóságos és nyitott kommunikáció legyen, ahol lehetőséget adnak a közvélemény visszaigazolására, a kérdések fogadására, melyekre választ is adnak, azaz merjenek partnerséget alkotni a különböző érintettekkel, érdeklődőkkel.

Az Önkormányzat által készített kommunikációs terv feladata, hogy kijelölje a kommunikációs rendszer kiépítésének irányát, továbbá meghatározza a kommunikációs tevékenység összehangolt működtetésének és folyamatos fejlesztésének kereteit. Ennek érdekében a kommunikációs terv rögzíti a kommunikációs célokat és a kapcsolódó alapelveket, leírja a célok eléréséhez szükséges kommunikációs rendszer meglévő elemeit, rámutat a fejlesztendő pontokra, továbbá felvázolja a konkrét feladatokhoz kapcsolódó kommunikációs tervek tartalmi követelményeit is.

Stratégiai célok

- A kommunikáció erősítése;
- A Világörökségi Gondnokság tevékenységének és magának a világörökségi helyszínnek, annak projektjeinek a széles körben történő bemutatása;
- Arculatépítés;
- Belső kommunikáció erősítése, saját kommunikációs stratégia létrehozása;
- A szolgáltatók és partnerek motiválása.

Kommunikációs célok:

- A projekttevékenységgel kapcsolatos nyilvánosság biztosítása;
- A projekt bemutatása, megismertetése a lakossággal, szolgáltatókkal, partnerekkel, médiával, potenciális vendégekkel;
- Kapcsolatépítés a médiával, megjelenés célzott, új felületeken;
- Sajtófigyelés;
- Saját honlap (www.holloko.hu) fejlesztése.

Célkitűzések meghatározása

A kommunikáció célja az utazási döntések előmozdítása. Ehhez azonban a fejlesztésen és a vendégek tájékoztatásán kívül szükség van az érzelmi viszony megalapozására is, mely Hollókőt megkülönbözteti és előnybe hozza versenytársaival szemben. A turisztikai márkapozíció kialakításához a fogyasztói igények mellett szükséges a **releváns termékelőny** meghatározása is, melyet Hollókő versenytársaival szemben megszerezhet. Magyarországon elsőként lett világörökség, egyedülálló a népi építésze, látványos és tetszetős a viselete és népszerű a hagyományaira alapozott rendezvény. Hollókő szeretné elérni, hogy a fejlesztései, szolgáltatásai a hozzájuk kapcsolódó marketingtevékenység rendszeres visszatérésre adjon okot. Hollókő piaci sikerének záloga tehát márkapozíciójának következetes kommunikációja, mely nem csupán tájékoztatja, hanem kreatív leképezésével izgalomba hozza és magához köti célközönségét.

ÉRTÉKESÍTÉSI POLITIKA (PLACE)

Az értékesítési csatornák kiválasztása

Az utazási irodák esetében fontos, hogy amellet, hogy azonnal kiejánlható, kész anyagot, illetve értékesítési segédletet, ún. „handoutot” kapjanak, folyamatosan el legyenek látva információval, fotókkal, online eseménynaptárral. Ehhez az anyagok legyártásán kívül javasolt egy olyan online adatbázis építése, mely hírlevél/elektronikus emlékeztető formájában informálja közvetlenül az értékesítőt, folyamatosan ellátva hírekkel és frissítésekkel.

Az értékesítési csatornáknál:

- a belföldi értékesítésnél a közvetlen értékesítési kapcsolatokra szükséges helyezni a hangsúlyt, megtámogatva a fenti elemekkel.
- a külpiazi értékesítés esetén a hagyományos közvetett értékesítés mellett, gazdaságossági megfontolások miatt, szükséges a közvetlen értékesítési kapcsolatok kutatása, a direkt marketing módszer egy-

re szélesebb alkalmazása, ideértve a technikai haladás által nyújtott, dinamikusan fejlődő – a turisztikai térség, a fogadóhely, a vállalkozás és a potenciális turista közötti közvetlen interaktív információcserét is. Ehhez elengedhetetlen a többnyelvű honlap illetve az internetes hirdetési eszközök és szociális médiafelületek hatékony, többnyelvű használata (Google Adwords, Flickr, Myspace)

Az értékesítés megvalósulhat közvetlenül és közvetett módszerekkel

Közvetlen (direkt) értékesítés: A leghatékonyabb módja a szakmai kiállításokon és vásárokon (közönségvásárokon) való részvétel és a kiadványok helyszíni terjesztése, személyes tárgyalások. A desztinációról és az igénybe vehető szolgáltatásokról, programcsomagokról szóló információk így jutnak el a legközvetlenebb módon a potenciális turistákhoz. Fontos a komplex kínálat biztosítása, az egységes megjelenés, és azon belül pedig a konkrét ajánlatok közvetítése, amennyiben igény mutatkozik rá. Ide tartozik még a study-tour, amely az újságírók felé egy közvetlen információközvetítést jelent, bár rajtuk keresztül már közvetetten jut el az információ a potenciális turistákhoz.

Közvetett (indirekt) értékesítés: A közvetett értékesítés non-profit és profitorientált módon is megvalósulhat. A turisztikai desztináció menedzsmentnek kiemelt szerepe van a non-profit információáramlás biztosításában, illetve a versenysemleges piacra jutás támogatásában.

Tourinform irodák és turisztikai infópontok: turisztikai termékeink non-profit értékesítését látják el, a legszélesebb körű információkkal rendelkeznek, tevékenységük elsősorban a desztinációban lévő turisták információigényének kielégítését szolgálja. Fontos feladatuk, hogy az információszerzésen és adatgyűjtésen túlmenően folyamatos kapcsolatot tartsanak fenn szakmai és civil szervezetekkel.

Külképviseltek: a Magyar Turizmus Zrt. – elsősorban célpiacainkon elhelyezett – képviselői, amelyek elsősorban vásárszervezési feladatokat látnak el, és a média megjelenést koordinálják kellő szakmai hozzáértéssel, valamint segítenek a külföldi kapcsolatok építésében, study tourok szervezésében. Mivel az országimázsformálás egyik legfontosabb szereplője, indokolt a velük való folyamatos kapcsolattartás, annál is inkább, mert **Hollókő egyfajta hungarikumként, nem csak a palóc, hanem az egyetemes magyar hagyományok egyfajta szimbólumává nőheti ki magát.** Hollókő esetében el lehet és el kell érni azt, hogy a hazánkba érkező turisták számára „kötelező” látnivalóvá váljon.

Az utazási döntésekben meghatározó – és egyre nagyobb szerepet tölt be az **Internet**, ezért is fontos a jelenlegi nagyprojektben létrejövő honlap, amely nem csak információforrás, hanem kapcsolat-felvételi lehetőséget is kell, hogy biztosítson a látogatóknak (szállásfoglalás, fórum, kutatás, direkt mail stb.). Ezért fontos, hogy a honlap „up to date”, teljes körű, többnyelvű kegyen, és interaktív információkkal szolgáljon a potenciális turisták részére.

Marketingkommunikáció (Promotion)

Külső és belső PR

Az Önkormányzat dolgozói és a különböző területek közötti kommunikáció megfelelő, de nem teljesen hatékony, a lakosság tájékoztatása Hollókő életéről, és az ott folyó fejlesztésekről, projektekről lehetne effektívebb. Az egyik problémát a sokszor feszültséggel teli politikai légkör okozza, illetve az, hogy a belső fórumokon, falugyűléseken nehéz elválasztani a hétköznapi élet részeit képző problémákat a koncepciózus tervektől. Ez a körülmény nehezíti, hogy egy mindenki által elfogadható és sikeres marketingkonceptió alakuljon ki Hollókő turisztikai stratégiáját illetően. A belső PR működését az is jellemzi, hogy az Önkormányzat és minden intézmény folytat valamiféle kommunikációs tevékenységet, de külön-külön, így az információk elaprózódnak, és emiatt a kommunikáció kevésbé lesz hatékony. Ez az eljárás az adott intézmények költségvetését is nagymértékben növeli, a források pazarlásához vezet, miközben a megfelelő célt nem tudják vele elérni. A külső PR az Önkormányzat és a három célcsoport közötti kommunikáció minőségén mérhető le.

Pozicionálás

A sikeres pozicionálás titka annak felismerése, hogy bizonyos tulajdonságok, előnyök kommunikálásáról le kell mondani. Ezt egy település esetében gyakran nem könnyű elfogadni, hiszen egy település joggal lehet büszke természeti környezetére, kulturális kínálatára. Nem könnyű elfogadni, hogy ezeket csak akkor érdemes kommunikálni, amennyiben a fő mondanivalót szolgálják, annak rendelődnek alá. Nem lehet mindent egyenlő hangsúllyal kommunikálni, hiszen „aki mindent mond, az tulajdonképpen semmit sem mond”. Hollókőnek nem áll módjában mindent kommunikálni, mert ha így tesznek, erőfeszítéseik és a desztinációs marketingre fordítható anyagi forrásaik túlságosan elaprózódnak. Jóval hatékonyabb megoldásnak bizonyul egyetlen, de maximum két markáns jellemzőt kommunikálni, mintsem a meglévő tízet-húszat egyenlő erővel előtérbe helyezni. Jelen esetben ez egyértelmű: Hollókő az UNESCO Világörökség része, a magyar hagyományok kincsháza, a palóc eszencia. A hatékony marketingelemek mellé minden esetben oda kell tenni a terméket, jelen esetben a programcsomagot vagy turisztikai szolgáltatást, illetve a hozzájutás lehetőleg azonnali módját.

A település szempontjából igen lényeges a pozicionálás, mivel valójában ez lesz az alapja Hollókő kommunikációs tevékenységének. A pozicionálás létrejötte után megállapítható, melyek azok a legfontosabb területek, ismérvek, melyeket érdemes a különböző célcsoportok felé kommunikálni.

Hollókő pozicionálásakor az alábbi elemeket szükséges kiemelni:

- Hollókő, mint UNESCO Világörökség;
- Hollókő, mint hungarikum;
- Hollókő, mint élő falu (nem Skanzen, nem Múzeumfalu).

Hollókő igyekszik megragadni a hagyományos faluképből származó egyediségét, ezt hangsúlyozza rendezvényeivel és ezt kommunikálja a turisták felé is. Kommunikációja ezen a területen viszonylag sikeresnek mondható, hisz Hollókő hallatán sokaknak a húsvéti rendezvények és az ehhez kapcsolódó hagyományok jutnak eszükbe.

A kommunikáció koncepciója

A nógrádi térség társadalmi, gazdasági helyzete széleskörűen visszatükröződik országos és nemzetközi szinten a desztináció megítélésében, elismertségében, ezért a hatékony turisztikai marketing elengedhetetlen feltétele a pozitív kommunikációs stratégia megalkotása. A hatékony kommunikációt nehezíti, hogy igen gyenge a régió belüli, települések közti, és a régió külső- belső információáramlása. Emellett a szűkebb és tágabb közvéleményben és nemzetközi szinten is igen komoly információs hiány jellemző.

ELEKTRONIKUS KOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZÖK

A hagyományos médiatervezés mellett rendkívül fontos megemlíteni az elektronikus kommunikáció és marketing adta lehetőségeket, melyeket a jövőben kiemelten kell kezelni.

IV. KEZELÉSI MÓDOK, KORLÁTOZÁSOK, TILALMAK

A konkrét kezelési módok, korlátozások célja Hollókő-Ófalu és környezete világörökségi helyszín kiemelkedő egyetemes értékeinek, attribútumainak megőrzése–visszaállítása, valamint az értékhordozók folyamatos fennmaradását, fenntartását, elősegítő használat szabályozása.

A kezelési módok attribútumonként, azon belül pedig az intézkedési, cselekvési prioritások szerint kerülnek felsorolásra. A kezelési módok, javaslatok utalnak a kezelési folyamatban érdekelt, érintett szereplőkre és meghatározzuk az egyes kezelési elemek időbeli sorrendjét, szükség esetén sajátos körülményeit, feltételeit (lásd VI.3. fejezet).

A korlátozások, tilalmak esetén az anyag tartalmazza ezen javaslatok célját és főbb okait. Feltárja a korlátozások esetleges következményeit is, valamint a kompenzálás szükségességét.

IV.1. AZ ATTRIBÚTUMOK MEGŐRZÉSÉT, VÉDELME T SZOLGÁLÓ, FENNTARTHATÓ, FENNMARADÁST ELŐSEGÍTŐ KEZELÉSE

TÁJHASZNÁLAT – TÁJKARAKTER – AZ INTEGRÁLT FALUGAZDÁLKODÁSI PROGRAM FENNTARTÁSI FELADATAI

A kiemelkedő egyetemes érték meghatározással való összhang, a tájhasználat és tájkarakter névvel jelzett összetett attribútum megőrzése és fejlesztése szempontjából a tájhasználat megújítása a tájjelleg visszaállítása elengedhetetlen feladat.

A Hollókő Integrált Falugazdálkodási Program ezért a hagyásfás legelők kialakításával, a szőlőhegy új feltételeknek megfelelő megújításával először a megőrzési állapot azon szintjét állítja vissza, mely megfelel a kiemelkedő egyetemes érték meghatározásának, ezt követően foglalkozik a gondozás, fenntartás feladataival.

A.) Hagyásfás legelők visszaállítása, rekonstrukciója

Az Ófalu és a Vár közötti, valamint a Vár körüli területekre korábban jellemző hagyásfás legelők a hagyományos tájhasználat egyik legjellemzőbb elemei. Az állattartás visszaszorulása következtében az elmúlt évtizedekben elkezdődött a legelők cserjésedése, fásodása. A fáslegelő élőhely-rekonstrukció célja a fáslegelő visszaállítása, őshonos vad gyümölcsfák telepítése.

Megőrzési állapot helyreállításával, védelmével kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

- A beerdősült, fás- cserjés területeken cserjeirtást kell végezni.
- A hagyásfás funkciót kedvezően szolgáló fajok (pl.: tölgy, vadgyümölcsfák), amennyiben koruk és egészségi állapotuk megfelelő, meghagyandók – a többi fa kivágandó.
- A cserjeirtást és fakivágást követően a nagyobb tuskók kíméletes módon kiemelendők a talajból
- A tuskózást követően talajfelszín egyengetést és tisztító kaszálást kell végezni. (szárazzás, kézi kaszálás)
- A fáslegelőn a hagyományos fasűrűség és fafaj-használatnak megfelelő mértékben új gyümölcsfák (tájjellegű, őshonos vad gyümölcsfák) telepítendőek.
- A telepített fák védelme, gondozása (pl.: vadkár, látogatói érdeklődés, szárazság, vihar, kártevők, gyomok ellen karózással, öntözéssel, kapálással)
- A talajvízháztartást javító felszíni árkok, vízelvezetők kitisztítása, felújítása
- A fáslegelő területének maximum 25 %-a lehet a fák koronái által fedett. (Ezt az arányt az IFGP meg-alapozó vizsgálatai fogják pontosítani.)

A fenntarthatóságot szolgáló, a fennmaradást elősegítő használattal kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

- A visszagyepesített és gyepes területek hagyományos legeltetéssel hasznosítandók. A gyomok elterjedése esetén kaszálás szükséges.
- Az invazív fajok terjedését meg kell akadályozni a gyp adottságaihoz igazodó legeltetéssel, kaszálással, szükség esetén kézi irtással. Erős gyomfertőzés esetén a BNPI engedélyével vegyszeres gyomirtás végezhető.
- A legelőgazdálkodás során fenntartható használat – optimális terhelés, természetkímélő módszerek – folytatható, amely hosszú távon megőrzi a fáslegelő értékeit.
- A túllegeltetés megelőzése érdekében az állatállomány összetételét, nagyságát, a legeltetés rendjét – az egyes hagyásfás legelők adottságai alapján – az ebből a célból készült tanulmány figyelembevételével körültekintően kell meghatározni.
- A hagyásfás legelőkön csak szarvasmarha, juh, ló, szamár, illetve a BNPI hozzájárulása esetén kecske legeltethető.
- A legeltetett állatfajok kiválasztásánál az egykor Nógrádban is honos régi magyar fajták előnyben részesítendőek.
- Az állattartással kapcsolatos építmények csak a településrendezési eszközökben meghatározott helyen és módon a hollókői népi építészet értékeivel harmonizáló mérettel, tömeggel, anyaghasználat-tal helyezhetők el.

B.) Szőlőhegy megújítás, tájrehabilitáció

A szőlőhegy évszázadokig szolgálta Hollókő lakóit. A társadalmi, gazdasági, életmódbeli változások a XX. század hetvenes éveitől nem kedveztek a szőlőhegy fennmaradásának. Az elmúlt ötven évben 160 ezer ha szőlő, Magyarország szőlőterületének több mint 70%-a pusztult ki. A szőlőhegy ugyanakkor nemcsak a bortermelés színhelye volt, hanem több évszázadon keresztül a magyar táj és népi kultúra kiemelkedő

értékű eleme is volt. A KEÉM-nak való megfelelés érdekében szükséges a keskenyparcellás szőlőhegyi művelés megújítása, a kertes művelés visszaállítása a mai kor kívánalmainak megfelelően.

Megőrzési állapot helyreállításával, védelmével kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

- A becserjésedett terület felmérése, vizsgálata botanikai, természetvédelmi, termelési adottságok (talajminőség, kitettség, terepviszonyok, megközelíthetőség) szempontjából
- A művelésre meghatározott területek tisztítása, kaszálása, a beerősödött fás-cserjés területen a növényzet kivágása.
- A cserjeirtást és fakivágást követően a tuskózás, a nagyobb tuskók kíméletes kiemelése a talajból.
- Terület-előkészítés;
- Telepítést is kiszolgáló művelő utak kialakítása, a kitisztított terület trágyázása, forgatása, különös figyelemmel a talajleomosódás elleni védelemre
- Telepítés (szőlő, gyümölcs) az elkészített tanulmány alapján minél kisebb szabad földterület (talajfelszín) kialakításával
- Szükség esetén táمبرendezés építése.
- Vadvédelem – a létesített telepítések vadkár elleni védelme esztétikus tájba illő módon (pl.: növényzettel, szőlőlugassal takart vadkerítés)
- A telepítéseket oly módon kell végezni, hogy az egykori művelési jelleg jól látható módon megjelenjen az ültetvényeken, a szőlőhegy látványa hangulatilag a hagyományos tájhasználatra emlékeztessen.

A fenntarthatóságot szolgáló, a fennmaradást elősegítő használattal kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

- A telepítések gondozása, művelése kézzel vagy kisgépekkel végzett talajművelés, kapálás, kaszálás, gyomirtás, különös figyelemmel a talajleemosódás (erózió) megakadályozására.
- Növények ápolása
- Tőke, illetve korona-alakító metszés (1-3. év), majd 4. évtől termőre metszés, koronaritkítás
- Szükséges mértékű kötözés, törzsápolás, törzspucolás, hajtásválogatás, tűzködés, csonkozás, tetejezés
- Növényvédelem: Betegségek, kártevők elleni mechanikus és vegyszeres védelem (pl.: permetezés) az időjárás és a növények egészségi állapotából, az alkalmazott növényvédő szerektől függően évente 5-12 alkalommal.
- Támbereendezések, védőkerítés (vadháló), utak karbantartása, javítása folyamatosan
- Termőre fordulást követően szüreti munkák elvégzése: termés betakarítása, elszállítása, feldolgozása hagyományos kézi szüretelés, lovaskocsival történő beszállítás
- A szőlőhegyi szokások, hagyományok, ünnepek felelevenítése.
- Pihenőhely létrehozása az Öreg-Szőlők ormán, az Ófalura jó kilátással rendelkező helyen. Megemlékezésre, szőlőhegyi ünnepekre alkalmas teresedés – gyümölcsfákkal körbeültetett gyepes tér – kialakítása.

AZ ÓFALU ÉPÍTÉSZETI ÉS TELEPÜLÉSSZERKEZETI ÉRTÉKEINEK FENNTARTHATÓ HASZNÁLATA

C.) Építészeti és településszerkezeti értékek fenntartása és erősítése

Megőrzési állapot helyreállításával, védelmével kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

- A településszerkezet és épített örökség tekintetében kiemelt jelentőségűek a településrendezési eszközök, melyek meghatározzák a beavatkozásokat és azok követelményeit, korlátaikat.
- A KAT - Közterület Alakítási Terv – koherens szabályokat és térbeli rendet határozzon meg
- Az alábbi dokumentációk, eszközök fontos részei a települési és építészeti környezet kezelésének:
 - Poltári Program
 - Palóc Építészeti Mintakönyv
 - melléképületek, kerítések mintatervei

A fenntarthatóságot szolgáló, a fennmaradást elősegítő használattal kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

- A Műemlék Felújítási Támogatás – MFT – megfelelő tervek, feltételek, önrész megléte esetén nagyban segíti a tulajdonosok értékőrző tevékenységét.
- Az Ófalu élővé tételét szolgáló önkormányzati bérlakás program: az eredeti védett műemlékek lakóházként történő hasznosítása. A lakófunkció összhangban van a VÖ helyszín és a védett épületek rendeltetésével, ezért a bérbeadást pályázati lehetőségekkel is segíteni kell és meg kell teremteni a hosszú távú bérlet lehetőségét is.
- Az Ófalu élővé tételét szolgálja a hagyományos népi mesterségeket, viseletet stb. bemutató, ugyanakkor közösségteremtő erővel bíró intézmények, műhelyek, bemutatóhelyek fenntartása
- Az épített értékek folyamatos fenntartását biztosítani kell. Ezt támogatják a Hollókői Értékvédelmi Program egyes elemei, a Műemlékőr Szolgáltatás, a Tervezett Karbantartási Program, a Poltári Program és a Műemlék-felújítási támogatás
- A fenntartás szakmai alapjait a Palóc Építészeti Mintakönyv és az Építészeti adattár jelenti.
- A középkori falu bemutatására több elképzelés létezik. Az egyik szerint régészeti feltárt állapotban kell megfelelő szakmai minőség, ismeretanyag biztosításával az ásatást bemutatni. (Az ásatást végző

Gádor Judit dokumentációja a '70-es évek vége óta a szécsényi Kubinyi Ferenc Múzeumban van.) Az Önkormányzat jóval komolyabb szándékot fogalmazott meg és újjá szeretné építeni a középkori falut a maga valóságában, és bemutatni az ott folyt középkori életet is. A Kezelési Terv a középkori falu régészeti feltárásának bemutatását támogatja.

A KULTURÁLIS ÉRTÉKEK FENNTARTHATÓ, FENNMARADÁST ELŐSEGÍTŐ HASZNÁLATA

A kulturális örökség kezelése igen nehezen szabályozható, hiszen a tiltások és előírások nehezen vonatkoztathatók az ünnepekre vagy hiedelmekre.

D.) Hagyományok megőrzése

Megőrzési állapot helyreállításával, védelmével kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

A hagyományok gyakorlásának és bemutatásának kezelésében elsősorban a falu lakossága érintett. Hagyományaik megmaradt emlékeit ők folyamatosan őrzik, és mivel a társadalmi közegük is állandó mozgásban van (fejlődés vagy megtorpanás), így a szokásaik, hagyományaik köre is folyamatosan változik.

A hagyományok kezelése először is azok összegyűjtésével kell, hogy kezdődjön. Ezt a **kutatást** néprajzos szakemberek végzik, akik összegyűjtik az ország több kutatópontján őrzött írott anyagokat, fotó és egyéb dokumentációkat. Ezek rendszerezése után a faluban történő terepmunka útján, gyűjtéssel folytatódik a kutatás (érdeemes a néprajzosnak is bevonni egyetemi hallgatókat a munkába). Az összegyűjtött anyagok rendszerezése után létrejön egy tudományos leírás.

11. ábra: Szentmise Hollókőn (forrás: Másfélmillió lépés Magyarországon)

A leírás alapján készül egy komplex szokás és ünnepi kalendárium, amely, mint egy forgatókönyv irányt mutat a helyi közösségeknek (alapítványok, hagyományőrök, Önkormányzat, Világörökség Kezelő, egyéb szereplők által) a szokások megőrzéséhez, átadásához, ünnepek méltó megtartásához.

A fenntarthatóságot szolgáló, a fennmaradást elősegítő használattal kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

A helyi oktatási és nevelési intézmények most is példamutatóan őrzik, ápolják és adják tovább a legkisebbeknek a hagyományaikat. Ezt jól példázza a Hollókői Általános Iskola Szervezeti és Működési Szabályzata:

„10.2. A hagyományápolás külsőségei

Az iskola tanulóinak kötelező ünnepi viselete:

- lányok: sötét alj, térdig érő szoknya vagy hosszú nadrág – hollókői ingváll
- fiúk: sötét nadrág – hollókői ing
- Az intézmény ünnepélyén a pedagógusoknak is ünneplő ruhában kell megjelenüik.”

Azért, hogy a hagyományápolás beleépíthető legyen a helyi tantervbe, szükséges egy **oktatócsomag** kidolgozása, amely hiteles néprajzi gyűjtésen alapszik, és nem csak irányt mutat, hanem konkrét példákat, magyarázatokat is tartalmaz a nevelők számára.

A hagyományokra épülő turisztikai attrakciók jelenleg nincsenek olyan formában jelen Hollókő turisztikai kínálatában, amely bármikor elérhető az idelátogatók, és ilyen jellegű kulturális élményre vágyó vendégek számára. A turisztikai kínálat színesítése több új elem bevezetésével valósítható meg.

Hollókői lakodalmas: a hagyományos – két világháború közötti, vagy még az azt megelőző időkből való – palóc hagyományokat gazdagon felvonultató szokás felelevenítése. A pontos forgatókönyv szerint az idelátogató vendég vagy csak a dramatikus játék résztvevője, vagy akár igény esetén saját esküvője résztvevőjeként szerepelhet. A lépésről-lépésre megkomponált játék csak profi szereplőkkel valósítható meg olyan formán, hogy az kielégítse az vendégek minden igényét. A lakodalom során részt vehetnek a szertartáson, a vacsorán és a mulatságon, megismerhetik a tradicionális lakodalmi szokásokat, a szereplőket és a magyar népzene, néptánc szépségeit.

Disznótoros: ez a sok helyen jól működő attrakció arra épít, hogy a látogatók szeretnék részt venni egy olyan hagyományos szokásban, amely régen a magyar és a hollókői családok téli mindennapjainak szerves része volt. Természetesen a mai EU-s állattartási szabályok, a vágás korlátozása mind gátat szabnak a tradicionális megvalósításnak, de alternatívák kidolgozhatók – pl. vágás nélkül csak a hús feldolgozása.

Az egyházi év ünnepeire köthető szokások: A falu még élő vallásossága az ünnepek alkalmával, nem csak a szellemi életben, hanem a szakrális térben is megjelenik. A vendégek így bevonhatóak szellemi elköteleződés nélkül is.

Ha az Öreg- Szőlőket szőlővel, gyümölccsel visszatelepítik, nemcsak azok látványa, termése (helyi bor, pálinka, lekvár) tölti meg élettel a falut, hanem a **szőlőműveléssel, szőlőhegyi élettel, a borral kapcsolatos hagyományok** is feléleszthetők valódi tartalommal. attrakciókkal, tartalommal bővíthet és hiteles lehet a szüreti mulatság, felelevenítésre kerülhetnek régi hollókői szokások, mint sok helyen a Szent Márton napi újbor ünnep, Szent Orbán napi borimádság, János napi borszentelés stb.

Cél: a hollókői szellemi hagyaték felvétele a szellemi kulturális örökségek közé.

E.) Ünnepek, ünnepkörök megtartása

Megőrzési állapot helyreállításával, védelmével kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

Az ünnepek és ünnepkörök szorosan összekapcsolódnak a szokásokkal. Legfontosabb feladat, hogy a néprajzi kutatás alapján létre kell hozni egy Hollókői ünnepi kalendáriumot. A kalendárium tartalma a naptári éven végighaladva részletesen leírja az ünnepet, az ünnephez kapcsolódó pontos szokásleírást, az ünnep folklór elemeit, az ünnep szakrális tereit, az ünnephez illő viseletet és az ünnep szereplőit.

Részletezi az egyházi ünnepeket, kiemelten a Hollókőn jelenleg is őrzött, és fesztivállá növekedett húsvéti ünnepkört, a pünkösdt és a karácsonyt, mellette a falu templomának védőszentjéhez kötött falusi búcsút. Leírja az ünnepek színtereit, a templomot, a falu határában megtalálható szakrális helyeket.

A jeles napokat és az azok mellett egykor megjelent hagyományokat, szokásokat. Az év gazdasági munkáihoz hozzárendelt betakarítási ünnepeket. Az év ünnepei mellett foglalkoznia kell a családi ünnepekkel is. Az itt élők számára bensőséges hangulatú események a látogatók és vendégek számára unikális élményt jelentenek. Ez a kalendárium és a szokások forgatókönyve adja az alapot az új turisztikai attrakciók kidolgozásához.

A fenntarthatóságot szolgáló, a fennmaradást elősegítő használattal kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

Az ünnepek oktatásba történő bevonása nagyon fontos az identitás megőrzése és a hagyományok átörökítése szempontjából. A hagyományok mellett az ünnepi szokások és alkalmak alaptantervbe történő bevonása is szükséges. Az Ófalu méltó környezetet biztosít különböző intézményi célú épületeiben múzeumpedagógiai szintű foglalkozások kidolgozására, amely nem csak a helyi oktatási intézmény tanulói-nak, hanem a máshonnan érkező diákoknak is betekintést adhat a hollókői ünnepekbe.

F.) Hagyományos viselet

Megőrzési állapot helyreállításával, védelmével kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

Viseletkutatás: viselettörténet leírása a fennmaradt archív anyagok, fotóanyagok, viseletek alapján. Az adatok és egyéb anyagok összegyűjtése, rendszerezése és leírása.

A kutatás eredményeként nem csak egy viselettörténeti, hanem egy pontos kezelési könyv létrehozása a cél, ahol a hollókői népviselet darabjainak, azok változásának pontos leírása, az anyagok meghatározása, a díszítésük és az elkészítésük pontos útmutatója is megtalálható.

A fenntarthatóságot szolgáló, a fennmaradást elősegítő használattal kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

Egy komplett népviselet elkészíttetése igen drága, ezért a viseletek elkészítéséhez támogatási rendszert kell kidolgozni. Kritériumok között szerepelnie kell, hogy a viselet a kézikönyv alapján készüljön, és valóban hiteles legyen.

Fontos a megfelelő szakemberek képzése, akik megfelelő oktatási anyag alapján (viseleti kézikönyv), szakoktatók vezetésével sajátítsák el a viseletkészítés módszereit.

A viseletek szépségversenyének nem a viselet összehasonlítása a cél, sokkal inkább a világörökségi helyszínek közelebb hozása egymáshoz, egymás kultúrájának megismerése és a kapcsolatépítés. A viselet mellett fiatal tervezők és ruhakészítők is megmutatkozhatnak ezen a megmérettetésen, amely évenként új világörökségi helyszínen kerülhet megrendezésre.

12. ábra: Kiteregetett ruhák (forrás: Másfélmillió lépés Magyarországon)

G.) Tájszólás

Megőrzési állapot helyreállításával, védelmével kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

A néprajzi kutatás szerves részét alkotja a helyi tájszólás gyűjtése. A gyűjtés során minden olyan a beszédre jellemző elemet meg kell örökíteni, amely az élő beszédet még jellemzi. Ennek legjobb módja egy olyan digitális adatbázis létrehozása, amely hangfelvételek segítségével pontosan megőrzi a szavak kiej-

tését, a mondat szerkezeteket és az általánosan elterjedt szófordulatokat. A mesék, a mondák, a legendák, a hiedelmek, a dalok és a szokások gyűjtése során keletkező anyagokat digitális tárolókon kell rögzíteni, amelyből később egy kutatható adatbázis hozható létre.

A fenntarthatóságot szolgáló, a fennmaradást elősegítő használattal kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

Egy hollókői tájszótár és kiejtéstár nem csak a megőrzéshez járulhat nagyban hozzá, de kiadványként egy érdekes turisztikai kínálati elem is lehet.

A gyűjtött anyagok beépítése a turisztikai attrakciókba több módon is lehetséges. A már elvesztett kiejtés nem hozható vissza, de az attrakciókat szervezők, lebonyolítók pl. az animátorok az élő beszédükbe beépíthetik azokat a tájszavakat, amelyek már nem használtak a mindennapokban, így színesítve egy-egy attrakciót.

FENNTARTHATÓ, A KIEMELKEDŐ EGYETEMES ÉRTÉKET NEM VESZÉLYEZTETŐ TURIZMUS

Hollókő életében döntő szerep jut a turizmusnak. Éppen ezért fontos a turizmus fenntarthatóságának biztosítása, de csakis az attribútumok megőrzése–erősítése mellett.

Kezelési mód	Kezelő személy/intézmény	Kezelés gyakorisága	Becsült költség-igény (Mft)
Vevő-, látogatóelégedettség növelése	Hollókő Község Önkormányzata, Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	évente	1,5-2
Turisztikai kereslet-kínálat elemzése	Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	évente	1
Turisztikai marketing terv elkészítése és megvalósítása	Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	évente	min. 5-8
Rendezvénynaptár elkészítése	Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	évente	0,3
Látogatómenedzsment tervezése	Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	évente	0,5
Látogatószám emelése	Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	évente	2-3
Vendégéjszakák számának növelése (marketing, értékesítési taktikák)	Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület	évente	2-3

A JELENLEGI, NAGY ÍVŰ FEJLESZTÉSEKKEL KAPCSOLATOS KEZELÉSI MÓDOK**Burkolatcsere az Ófaluban**

Az új útburkolat készítése során – vízelvezetők, folyókák építése, meghatározott szélességű, domború útfelület kialakítása – kisvárosias jellegű környezet jött létre, amelynek következményeként megszűnt a „sáros utca”-ként emlegetett falusias jelleg, ezáltal kedvezőtlenül változott az Ófalu hangulata. Ugyanakkor a jól járható és feltehetőleg tartós kőburkolat segíti az Ófalu élő jellegének erősítését, a hagyományos paraszti foglalkozásokat, a kézműves tevékenységeket bemutató funkciók megvalósítását–kiszolgálását–látogathatóságát.

A burkolatcsere tehát funkcionálisan a megőrzési állapot javítását szolgálja, esztétikailag viszont nem. Az esztétika kérdésében nagy a felelőssége az Önkormányzatnak, hiszen ahogy elkészül az út, szükség van az út mellett kialakult zöldsáv rendezésére. A KET javaslata szerint ezt egy Közterület Alakítási Terv (KAT) keretében kell megoldani a következő szempontok figyelembe vételével:

- az útpadka tereprendezésével igazodni kell a meglévő terephez, lehetőleg a régi, domboldali – rézsűs jelleg erősítésével
- fásszárú növényzet, virágos lágyszárúak telepítése esztétikailag kedvezőek, de tovább erősítenék az új burkolat Hollókőtől, a falusi hangulattól és a világörökségtől idegen megjelenését – alkalmazásuk kerülendő, csupán zavaró látvány takarására szolgálhat
- a Velencei Karta elveit figyelembe véve az utcabútorzat, közvilágítás, egyéb mikroépítészeti elemek kialakításánál kerülni kell a Hollókőn gyökértelen, nem bizonyítható múltú, de eredetinek, népinek feltüntetett elemek használatát, helyette (a III.4. pontban bemutatott arculathoz hasonló) modern és visszafogott – stílusos, a VÖ értékeket nem veszélyeztető, a hitelességet nem csorbító berendezések kialakítása javasolt

Műemlék épületek megújítása

A projekt eredményeként megvalósuló átépítések során az építők nem minden esetben vállalták a hagyományos építőanyagok alkalmazását. Az újabb, illetve korszerű építőanyagok használata, a nagymértékű átépítés – pl. az épületmagasság növelése – óhatatlanul rontja az egyes épületek, így a VÖ terület hitelességét. Feltétlenül törekedni kell a megőrzés, fenntartás, felújítás esetén a hagyományos méretrend és építőanyagok (köztük a vályog) használatára. Ebben nyújt segítséget a Poltári Program és a speciális szakképzések beindítása is.

Szálloda építése

A VÖ területen kívül, a falu felett az egykori futballpálya területén folyik egy wellness hotel építése. E beruházás független a KET készítésétől tekintettel arra, hogy a beruházásról a terv készítése előtt döntöttek. Többszöri kérés ellenére a KET készítői számára nem vált megismerhetővé a szálloda létesítését értékelő hatástanulmány (melynek létezése is csak feltételezhető).

A szálloda elhelyezése – magasan a falu felett, gyakorlatilag a Várral egy magasságban – tájeshatárkérdéseket vet fel. Amennyiben a szálloda tömege látványával meghatározó, uralkodó lesz a VÖ terület környezetében, akkor az óhatatlanul rontja a hagyományos faluképet és alapvetően megváltoztatja a táj hangulatát, azaz megkérdőjeleződik a történeti hitelesség – nem lesz érzékelhető Hollókő VÖ szellemisége, az általa képviselt kultúra.

A futballpálya az elmúlt években a sport helyett néhány kisebb rendezvény színtere, valamint nagyobb rendezvény esetén szükségparkoló volt. Felszámolása a faluközösségben is kedvezőtlen következményekkel jár, amennyiben helyette nem létesítenek egy új, többfunkciós sportterületet, ahol érvényesülhet a sport közösségteremtő, egészséges életmódra nevelő ereje. Az Önkormányzat az Általános Iskola fölötti (jelenleg az építési munkálatok során parkolónak használt) egykori tenispálya területén tervezi kialakítani az új sportpályát. Kisebb rendezvénytér kialakítása céljából pedig az épülő wellness szálló melletti egykori szabadtéri színpadnak helyet adó gyepes területet vásárolták meg. Amennyiben az önkormányzati tervek megvalósulnak, ellensúlyozhatóvá válnak a futballpálya elvesztése miatti, a faluközösséget érintő negatív hatások.

IV.2. RENDKÍVÜLI HELYZETEK**TŰZVÉDELME**

Hollókő 10 világörökségi helyszínként bejegyzett európai településsel közösen kidolgozott egy tűzvédelmi programot. Az elkészült anyag tartalmaz egy konkrét intézkedési tervet a szükséges „jó gyakorlatokat” kielemezve, valamint egy kézikönyvet a tűzvédelmi teendőkről. Ezekben az anyagokban megfogalmazottak teljes mértékben tartalmazzák a kezelési kézikönyvben rögzítendő intézkedéseket, katasztrofavédelmi protokollt.

A HERITPROT projekt

Az Európában található, világörökségi helyszínként bejegyzett városok egy része speciális tervekkel és gyakorlatokkal rendelkezik a történelmi épületek és a bennük található tárgyak védelmére és megőrzésére. Az ilyen jellegű tervek gyakori hiányossága azonban, hogy nélkülözik vagy nem kellő részletességgel tartalmazzák a tűzbiztonsággal és elhárítással kapcsolatos intézkedéseket. Erre válaszul született meg az „Improvement of Fire Safety in Historical Buildings” (továbbiakban: HERITPROT) névre keresztelt projekt, amely az INTERREG IVC keretében valósul meg. A projekt célja, hogy a világörökségi helyszínként bejegyzett európai városok tűzvédelmi és elhárítási terveit továbbfejlessze.

A projekt célja

A HERITPROT keretében együttműködő partnerek elsődleges célja, hogy az információcsere és tapasztalataik megosztásának segítségével fejlesszék tűzvédelmi programjaikat, illetve erősítsék a különböző katasztrófavédelmi szervezetek közötti nemzetközi együttműködést.

Fontos cél továbbá, hogy segítsék a nemzeti és helyi szintű, tűzbiztonsági jogszabályok megalkotásában közreműködő szakértőket, a szélesebb közönségben pedig erősítsék a történelmi épületek megóvásának szükségességét.

SZÉLVIHAR, JÉGESŐ, KRITIKUS HÓMENNYISÉG MIATT KIALAKULÓ ÉPÜLETKÁROK, ILLETVE A VÉDEKEZÉS LEHETŐSÉGEI

Normál időjárási körülmények esetén a meglévő kialakítás hatékonynak mondható, viszont a III.7 fejezetben részletesen kifejtett természeti hatások károsíthatják a védett épületeket – elsősorban a tetőszerkezetet és a héjalást.

Tetőszerkezetek: az általában alkalmazott fűrészipari ácsolati anyagok már az 1909-10-es évekbeli újjáépítésnél is a szükséges keresztmetszettel rendelkeztek – ezt maguk, az esetenként 100 évnél idősebb meglévő szerkezetek igazolják.

Fedésmódok: a poltári hód farkú cseréppel készült kettős fedés is megfelelő csapadékvíz elleni védelmet biztosít, feles átfedései is megfelelőek mind szélszívásra, mind normál hőteherre.

Amennyiben rendszeressé váló extrém szélviharokra, jégesőre, kritikus hőterhelésre kell számítani, felmerülhet az említett alrendszerek fokozottabb igényű kivitele. Ez viszonylag egyszerű eszközökkel megoldható a külső megjelenés sérelme nélkül.

Fokozott szélszívás esetén méretezhető a cserepek megfelelő arányban történő szegezett rögzítése, illetve viharkapcsolása.

Tartósan extrém mértékű hőterhelés esetén szóba jöhet a normál cseréplécezés, illetve nagyobb keresztmetszetű lécek alkalmazása. Az ácsolat teherbírási problémái esetén általában megvalósítható a többlet-keresztmetszet biztosítása.

Fontos bizonyos pótlási készlet biztosítása a poltári cserepekből, hiszen a fentebb elemzett kártényezőknél túl cseréptörés (jégkár) és kifagyás is előfordulhat. A készletezést a „Poltári Program” biztosítja.

IV.3. A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG VÉDELMEÉRŐL SZÓLÓ JOGSZABÁLYOK ALAPJÁN FENNÁLLÓ KORLÁTOZÁSOK ÉS TILALMAK

Az ÓFALU ÉPÍTÉSZETI ÉS TELEPÜLÉSSZERKEZETI ÉRTÉKEI

Építészeti és településszerkezeti értékek védelme

- Tilos a házak egységes tetőfelületének (tetősíknak, tető látványának), közterületről jól látható részének megváltoztatása, megbontása, azon felépítmény elhelyezése.
- A házak közötti udvarrészek melléképületekkel való beépítése a felülvizsgált szabályozási terv szerint történhet.
- Lábazattal rendelkező kerítések építése tilos.
- Az utcai és udvari homlokzatokon a hagyományos, ereszcsonnak nélküli kialakítás megőrzése, ereszcsonnak létesítése tilos.
- Lábazatokon tilos a helyi andezittől eltérő anyag alkalmazása, meglévő alépítmények kőanyagának bevakolása, színezése.
- Amennyiben a Poltári Program keretében a poltári cserép elérhetősége biztosított, felújítások, új épületek létesítése esetén eltérő típusú cserép nem alkalmazható.
- Az Ófalu közterületén fásszárú növényzet ültetése csak engedéllyel, a KAT alapján történhet.
- Eligazító, reklám stb. táblák elhelyezése köz- és magánterületen a KET szerinti megjelenés – kivétel szerint történhet.

A KULTURÁLIS ÉRTÉKEK VÉDELME

Hagyományok

A szokásokhoz kapcsolódóan az Ófaluban csak néprajzilag hiteles hagyományápoló és -tisztelő rendezvények jelenhetnek meg. A néprajzi kutatás után létrejött forgatókönyvtől eltérő rendezvényt csak előzetes szakmai bírálat és egyeztetés után szabad tartani.

Korlátozás, tilalom	A betartást felügyelő személy/intézmény
nem hagyományápoló rendezvények tiltása az Ófaluban	Hollókő község Önkormányzata

Ünnepek, ünnepkörök

Az ünnepi alkalmak során alapkövetelmény, hogy a hagyományos ünnepi elemek közé a globalizációs tartalmak, tematikák ne kerülhessenek: karácsonykor ne jelenjen meg a Mikulás, ne állítsanak óriás adventi koszorút a falu közepére, ne rakjanak ki izzósorokat az Ófalu épületeire.

A hagyományos ünnepek megtartása mellett nem megengedett az új kezdeményezésű, gazdasági alapú ünnepek beengedése az Ófaluba, mint a Valentin nap.

Korlátozás, tilalom	A betartást felügyelő személy/intézmény
hagyományos ünnepeknek nem megfelelő külsőségek tiltása az Ófaluban	Hollókő község Önkormányzata
nem hagyományos ünnepek nyilvános eseményeinek tiltása	Hollókő község Önkormányzata

Hagyományos viselet

A hollókői népviseletek kötöttek, csak a hagyományos minták alapján elkészített ruhadarabok elfogadhatóak.

Korlátozás, tilalom	A betartást felügyelő személy/intézmény
nem a népviseleti könyv alapján készített viseletre nem adható támogatás	Hollókő község Önkormányzata

Tájszólás

A tájszólás témája annyira nehezen kézzelfogható területet fed le, hogy nem lehet korlátozást vagy tilalmat hozzárendelni.

TURIZMUS

Korlátozás, tilalom	A betartást felügyelő személy/intézmény
Turisztikai szakértő nélküli tervezés, projekt előkészítés	Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület
TDM tagságon kívüli turisztikai fejlesztés támogatása	Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft., Hollókő és Térsége TDM Egyesület
Utcai árusítás megtiltása	Hollókő Község Önkormányzata/ jegyző
Szabadon kószáló, gazdátlan ebek/macskák elszállítása	Hollókő Község Önkormányzata/ jegyző

IV.4. A TÁJVÉDELMI KÖRZET KEZELÉSI, FENNTARTÁSI FELADATAI

A világörökségi kezelési terv megvalósítása és különösen a kiemelkedő egyetemes érték, a táji és természeti környezet részét képező elemek megőrzése során a Hollókői Tájvédelmi Körzet mindenkor hatályos természetvédelmi kezelési tervét kell figyelembe venni.

A KET készítésekor még nem állt rendelkezésre a Hollókői TK jogszabályban kihirdetett természetvédelmi kezelési terve.

Jelen fejezet összeállítása során figyelembe vettük a 2003. évi kezelési terv-tervezetet, a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság és a Földművelésügyi Minisztérium Környezet- és Természetvédelmi Helyettes Államtitkárság Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály munkatársainak jelen fejezet tervezetére tett javaslatait.

A természeti állapot fejlesztésekor alapvetően figyelembe kell venni a TK (természetvédelmi) kezelési terv (2003. évi tervezetének) természetvédelmi stratégiákra vonatkozó általános fejezetében foglaltakat:

„4. Gyakorlati célkitűzések, stratégiák és feladatok meghatározása**4.1. Gyakorlati célkitűzések**

A Hollókői Tájvédelmi Körzet alapvető feladata a védetté nyilvánító határozatban megfogalmazott célok megvalósítása, vagyis (Országos Természetvédelmi Hivatal elnökének 2/1977.OtvH számú határozata a Hollókői Tájvédelmi Körzet létesítéséről, határozati rész 7. pont.)

- a) Védje a hollókői tájrészlet jellegzetes arculatát, ahol kis területen sajátos kultúrtörténeti, természeti és tájképi értékek ötvöződnek egybe.
 Őrizze meg az Ófalu népi építészetének és településszerkezetének, valamint a várromnak természeti környezetét, a fáslegelőt.
 Gazdaságtörténeti értéként tartsa fent az egykori kisparaszti gazdálkodási módra jellemző keskeny parcellákat.
- b) A természeti környezet fenntartásával segítse elő a szabadidő kulturált felhasználását; szolgálja a természeti és kultúrértékek megismerésére irányuló turizmust és idegenforgalmat.”

A TK alapító okiratbeli rendeltetése azonban - az időközbeni fejlemények miatt – mára átfogalmazódott. Egyrészt az 1987-ben elnyert Világörökségi ranggal a terület az egész emberiség kulturális örökségének részévé vált, másrészt pedig a kiemelt védetség velejárójaként a védelem óta eltelt időszakban a terület természeti értékekben gazdagodott.

A Hollókői TK rendeltetése, hogy:

- Megőrizzze a jelenkor és elkövetkező nemzedékek számára a Világörökség részeként a hollókői tájrészlet jellegzetes arculatát, ahol kis területen sajátos kultúrtörténeti, természeti és tájképi értékek ötvöződnek egybe.
- Őrizze meg az Ófalu népi építészetének és településszerkezetének, valamint a várromnak természeti környezetét, a fáslegelő egyes részeit.
- Gazdaságtörténeti értéként tartsa fent az egykori kisparaszti gazdálkodási módra jellemző keskeny parcellákat.
- Védje és kezelje a terület egyéb természeti értékeit.
- Nyújtson lehetőséget a látogatói megismeréshez, bemutatáshoz, vállaljon aktív szerepet a természet-megőrzési tudatformálásban, ismeretterjesztésben.
- Segítse elő a szabadidő kulturált felhasználását; szolgálja a természeti és kultúrértékek megismerésére irányuló ökoturizmust olyan módon, hogy az a természeti értékeket és a tájat ne károsítsa.

A Hollókői TK természetvédelmi kezelési tervének jogszabályi kihirdetéséig a világörökségi kezelési terv megvalósítása és különösen a kiemelkedő egyetemes érték a táji és természeti környezet részét képező elemeinek megőrzése során a következő táj- és természetvédelmi célkitűzéseket és stratégiákat kell figyelembe venni és ezekkel összhangban álló tevékenységeket kell folytatni a terület természetvédelmi kezeléséért felelős Bükk Nemzeti Park Igazgatósággal egyeztetve:

- A táj élettelen és élő természeti értékeinek, élőhelyeinek, látványosságainak, hagyományos gazdálkodási formáinak, kiemelten a szalagparcellás művelési módnak és fáslegelők részeinek megőrzése, helyreállítása.
- Az agrobotanikai örökség részét képező régi gyümölcsfajták megőrzése.
- Az épített örökség (az Ófalu és a Vár) és a táj szerves kapcsolatának, állapotának megőrzése, javítása.
- A táj élő és élettelen természeti értékei, különös tekintettel a földtani értékekre, a domborzati adottságokra, a védett és fokozottan védett növény- és állatfajok, ritka és jó állapotú élőhelyek megőrzése, fenntartása.
- Az élőhelyek állapotának javítása, valamint fenntartható módon, a megfogalmazott megőrzési szempontok teljes körű figyelembevételével, a táj természeti és kulturális értékeinek bemutatása.
- A hagyományos gazdálkodási módok, formák IFGP szerinti újraélesztése, kiemelt figyelemmel a szalagparcellás művelési módra és a fáslegelőre, a kor társadalmi, gazdasági feltételrendszerét és a táj természeti értékeit figyelembe véve.
- Az Ófalu élő jellegének megőrzése.
- Az anyagnyerőhelyek funkcióváltó hasznosítása.

A két anyagnyerőhely megítélésünk szerint nem jelent különleges látnivalót, ezért nem javasoljuk kiemelten kezelni. A homokbánya az Ófaluból kivezető út mentén helyezkedik el viszonylag rendezetten. Tennivaló a védelem biztosítása – a függőleges homokpartok állékonyságának biztosítása. Más tennivaló az időnkénti kaszáláson kívül itt nincs.

A kőbányagödör a Szárhegy nyugati lejtőjén terül el, amelyet az elmúlt évtizedekben a természet visszafoglalt. A bányagödör része a TK tervezett bővítésének. A kibővített természetvédelmi kezelési tervben kell arról dönteni, hogy kiírtjuk-e a természetes növényzetet a bemutatathóság kedvéért, vagy meghagyjuk a mai természetközeli állapotot. A Kezelési Terv a természetközeli állapot megtartását javasolja.

Megőrzési állapot helyreállításával, védelmével kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

- az IFGP által meghatározott (IV.1. fejezet) kezelési módok:
 - a beerdősült egykori fáslegelő területeken fa- és cserjeirtást kell végezni
 - a hagyásfás funkciót kedvezően szolgáló fajok (tölgy, vadgyümölcsfák) amennyiben egészségügyi állapotuk megfelelő, meghagyandók
 - a fáslegelőkön az alapvető rendeltetés a hagyományos fasűrűség (lombkorona-borítottság) és fafaj-használatnak megfelelő mértékben új gyümölcsfák telepítése
 - a telepített fák védelme, gondozása
 - a keskenyparcellás, volt szőlőhegyi területeken részletes botanikai, természetvédelmi, termelési adottság vizsgálat, értékelés készítése
 - művelésre meghatározott területek tisztítása, kaszálása, tuskózása
 - a területek művelésre való előkészítése, művelési célok kialakítása
 - a telepítések megvalósítása az egykori tájjelleg, hagyományos tájhasználat figyelembevételével
- az anyagnyerőhelyek természetközeli állapotának erősítése
- természetvédelmi kezelés céljának megfelelő övezetek meghatározása
- élőhely-helyreállítási tervek megvalósítása
- geológiai értékek védelme, szükség szerinti tisztítása

A fenntarthatóságot szolgáló, a fennmaradást elősegítő használattal kapcsolatosan alkalmazandó kezelési módok

- az IFGP által meghatározott (IV.1 fejezet) kezelési módok:
 - táji, tájképi, természetvédelmi értékek fenntarthatóságát szolgáló kutatások elvégzése (a tájváltozás, természeti értékek vizsgálata; a szőlőhegy rehabilitációjával kapcsolatos tanulmányok elvégzése; a hagyásfás legelők rekonstrukciójával kapcsolatos kutatások elvégzése; Tájvédelmi Körzet bővítésének megalapozása)
 - rehabilitált területek szakszerű művelése (legeltetés, kaszálás)
 - a telepítések gondozása, művelése – különös tekintettel az erózió megakadályozására, a talaj- és növényvédelemre
- invazív fajok terjedésének megakadályozása (gyomirtás)
- az intenzív használat (túllegeltetés, túlzott terhelés) megakadályozása, a természet- és tájvédelem érdekeinek folyamatos érvényesítése
- az anyagnyerő-helyeken a balesetveszély elhárítása, a természetközeli állapot szukcessziójának fenntartása

Korlátozások, tilalmak

- Tilos a tájképet és a terepfelszínt jelentősen megváltoztató beavatkozás.
- A bányászati tevékenység minden formája tilos.
- Tilos a tájjelleg kedvezőtlen módosítása.
- Tilos a talaj-lemosódást elősegítő agrotechnikai műveletek alkalmazása.
- Épület nem helyezhető el.
- Tilos a természetes állapotú gyepek feltörése, tárcsázása, talajlazítása.
- Tilos nem a gazdálkodásból származó, vagy nem a gazdálkodáshoz szükséges anyagok tárolása.
- Energianövények, adventív növényfajok telepítése tilos.
- Gépi (traktor) kaszálás csak indokolt esetben engedélyezhető.
- A fáslegelőkön a gépjárművel való közlekedés tilos. Erőgépekkel történő közlekedés csak gazdasági céllal (pl. ivóvíz, széna stb. szállítás) engedélyezhető.

- Tilos a legelők szerves trágyázása.
- A fáslegelő területén a legelőgazdálkodáshoz szükséges építmények és a legelő mentén átvezető tanösvény melletti kerítés kivételével épületet, építményt, kerítést létesíteni tilos.
- Tilos a vizes élőhelyek megszüntetése

Az előírt kezelési módok, különösen a korlátozások és tilalmak elsődlegesen a KEÉ alapján meghatározott attribútumok hosszabb távú fennmaradását szolgálják. A hagyományos legeltető állattartás az egyetlen, amellyel a legelő beerősödése megakadályozható. A kézi, illetve gépi kaszálás önmagában hosszabb távon eredménytelen. Ezért célszerű a falugazdaság keretében beindítandó gazdasági tevékenységet is jelentő legeltető állattartással visszaállítani a hagyományos tájhasználatot és a látvány szempontjából fontos tájképi értékeket, a tájkaraktert.

V. TÁRSADALMI – SZAKMAI RÉSZVÉTEL A KEZELÉSEL KAPCSOLATOS DÖNTÉSHOZATALBAN

V.1.A HELYI TÁRSADALOM VISZONYA A VILÁGÖRÖKSÉGHEZ – KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

A világörökségi kezelési terv készítése során kérdőíves felmérést végeztünk Hollókő lakossága, illetve az Ófalu nem helyben lakó ingatlantulajdonosai körében. **A kérdőíves módszerrel kettős célt igyekeztünk elérni, egyfelől naprakész és hiteles információk, vélemények megismerése, másrészt a terv készítésének társadalmazása, az érintettek érdeklődésének felkeltése volt a cél.**

Postai úton küldtük el a kérdőíveket (IX.1. melléklet) az Ófaluban ingatlantulajdonnal rendelkező nem hollókői lakosok (14 fő) számára, a helyben élőket pedig személyesen keresték fel a Világörökségi Gondnokság, illetve az Önkormányzat munkatársai. Külső tulajdonostól mindössze egy kérdőívet kaptunk vissza, helyben 57 kérdőívet sikerült kitöltetnünk, ami durván a hollókői háztartások egyharmadát képviseli.

Tíz válaszadónk él az Ófaluban, 47 pedig az Újfaluban. Ingatlannal 12 válaszadó rendelkezik az Ófaluban, négyen válaszolták azt, hogy tervezik ingatlan vásárlását és átköltözést az Ófaluba. Ketten lakás és vállalkozás céljára egyaránt vásárolnának ingatlant az Ófaluban. Az önkormányzati tulajdonban álló műemlék házak lakásaira meghirdetett bérlakás program több esetben is beváltotta a hozzáfűzött reményeket: ketten válaszolták azt, hogy egy ideig bérlakásban éltek az Ófaluban, majd építkezni kezdtek és átköltöztek az Újfaluba, így váltak hollókői lakossá.

A megkérdezettek közel felének van telke a hosszú évek óta parlagon hagyott Öreg- Szőlők területén. Arra a kérdésre, hogy részt venne-e az Öreg- Szőlők szalagparcelláin újraindított mezőgazdasági termelésben, mindössze öten válaszolták azt, hogy saját családjuk számára termelnének, ennél többen, tízenegyen mondták azt, hogy egy árutermelő szervezet keretében valamilyen formában részt vennének a munkában. Legtöbben azonban sem így, sem úgy nem kívánnak a szalagparcellás területtel foglalkozni.

Hogyan látják az itt élők az Ófalu mai helyzetét, illetve lehetséges jövőjét?

A kérdésekre adott válaszok segítségével próbáltuk megtudni, **hogyan látják az itt élők az Ófalu mai helyzetét**, illetve lehetséges jövőjét. Ennek a kérdéscsoportnak az egyes kérdéseire sajnos kevesebben válaszoltak, kérdésenként 35 – 40 értékelhető választ kaptunk. A válaszolók közel fele (19) szerint Hollókő-Ófalu élő falunak nevezhető, 21 válaszadó szerint viszont Hollókő-Ófalu nem számít élő falunak. A differenciáltabb válaszokból az derül ki, hogy legtöbben úgy vélik, hogy Hollókő csak az Újfaluvall együtt nevezhető élő falunak, illetve viszonylag nagy arányban élő múzeumfalunak nevezik az Ófalut, néhány válaszadó szerint pedig mára skanzenné változott. Arra a kérdésre, hogy mi az oka annak, hogy már alig laknak az Ófalu területén, legnagyobb arányban azt válaszolták, hogy a magas ingatlanárak miatt nem tudnak ideköltözni az emberek. Hasonló arányban tartják felelősnek az Ófalu „lakatlanságáért” a túlzott, életszerűtlen szabályozást, illetve ezzel szoros összefüggésben a bővítési-átalakítási lehetőségek hiányát, a mai igényeknek nem megfelelő komfortszintet. A túlzott mértékű turistaforgalmat, a turisták zavaró jelenlétét viszonylag kevesen említették ezzel összefüggésben.

Megkérdeztük, hogy a Hollókőiek szerint mit kell óvni–erősíteni az Ófaluban? A műemlék épületeket és a hagyományos településképet a válaszadók fele említette, ennél nagyobb hangsúlyt kapott azonban a falusi életformához igazodó udvarok (gyümölcsfák, haszonállatok) említése, mivel úgy érzékelik, hogy ezen a téren van inkább tennivaló. Próbáltuk pontosabban is felderíteni, hogy a Hollókőiek szerint milyen beavatkozások engedhetők meg az Ófalu értékeinek megőrzése és hasznosítása érdekében. Legnagyobb arányban az építési-bővítési lehetőségek különféle formáira lenne igény, illetve az ezt segítő megoldásokat tartanak megengedhetőnek: foghíjak beépítése; épületek toldása melléképületekkel;

tetőtér-beépítés hátrafelé néző, vagy tetősíkba simuló ablakokkal. Az építési lehetőségek bővítésén kívül a gépkocsi tárolással, illetve gépkocsi behajtással kapcsolatban említették többen, hogy lazítani lehetne a jelenlegi szigorú előírásokon. Fontos kiemelni, hogy a kérdésre adott válaszok alapján megállapítható, hogy a Hollókőiek felelősen viszonyulnak a világörökségi értékekhez, amit bizonyít, hogy egy válaszadó sem tartja megengedhetőnek pl. új, modern kémények és tetőantennák elhelyezését az Ófalu házain, vagy garázs és medence építését a műemlék házak kertjében, illetve a tetőtér beépítési lehetőségek támogatását is csak önkorlátozó módon tartja elfogadhatónak a válaszadók túlnyomó többsége.

A válaszadók nagyjából fele-fele arányban oszlanak meg a tekintetben, hogy problémának tartják-e, hogy az Ófaluban túlsúlyban vannak a nyaralóházak és a turisztikai szolgáltatások. Fele részben úgy vélik, hogy ezáltal kevésbé hiteles a falu, fele részben viszont ezt előnyösnek tartják, mert ettől rendezettebb a porták, kedvezőbb a falukép.

A jelenlegi folyamatok ismeretében milyennek látják Hollókő-Ófalu jövőjét az itt élők? 41 válaszból 13 szerint múzeumfalu lesz, 14 szerint élő skanzen lesz az Ófalu. Mindössze 7 válaszadó gondolja úgy, hogy újra hagyományos értelemben vett élő faluvá válik, további 7 válasz valami egyéb dolgot is említ: pl. „Az öregek kihalnak, a fiatalok egyre többen elhagyják a megélhetés hiánya miatt.”; „Több turista, kevesebb igazi falukép, „vidámpark” jelleg, ami nem biztos, hogy rossz megélhetési szempontból, de távolodik az eredeti koncepciótól.”; „jó vezető kellene”; „betelepítés és munkalehetőségek”.

Azt is megkérdeztük, hogy milyen jövőképet tartanak a legjobbnak Hollókő számára. Az előző, „reálisnak” tartott jövőképhez képest, az idealizált jövőképre vonatkozóan nagyobb arányban (a válaszadók közel fele) választották a hagyományos értelemben vett élő falu opciót, de a válaszok egyharmada szerint az élő skanzen lenne a kívánatos jövőkép a falu számára. A múzeumfaluvá válást csak kevesen tartják kívánatosnak.

A következő kérdéscsoport az Öreg- Szőlők hasznosítására vonatkozott.

Az Öreg- Szőlők területén telektulajdonos válaszadók négyötöde azt sem tudja, mekkora földrészlet van a birtokában. Nem volt olyan válaszadó, aki jelenleg használná a tulajdonában álló területet. Egy tulajdonos 3 éve, egy pedig 5 éve használta utoljára a parcelláját. A többiek már 15-20 éve felhagytak a műveléssel, de akad, aki ennél is régebben.

A megkérdezettek többsége szerint a terület elgyomosodásának, a művelés felhagyásának az az oka, hogy nincs igény a háztáji kertgazdálkodásra. Kevesen hivatkoznak a rossz művelési feltételekre, és senki nem gondolja, hogy a parcellák kis méretével lenne magyarázható a terület parlagosodása. A kérdéshez fűzött szöveges magyarázatok szinte kivétel nélkül a kiöregedést említik a művelés felhagyásának okaként. Kevés fiatal van a faluban, aki van, az sem akar ezzel foglalkozni. Néhányan a vadak károkozását is megemlítik, mint visszatartó tényezőt.

Arra a kérdésre, hogy mik a tervei a jövőben az Öreg- Szőlőkben birtokolt területtel, senki nem válaszolta azt, hogy szeretné mezőgazdasági célra hasznosítani! A válaszadók fele szeretné ugyan megtartani a területet, de nincsenek elképzelései a hasznosítására vonatkozóan. Másik része inkább az eladást választaná. Egy válaszoló jelezte, hogy hétvégi házas beépítést szeretne, egy másik pedig a közös, összefogással történő hasznosítást vállalná.

Kíváncsiak voltunk arra, hogy mit gondolnak róla, milyennek látják a szalagparcellás domboldal jelentőségét, el tudják-e képzelni, hogy újra művelésbe vonják és gazdaságosan termeljenek rajta? A válaszokból kiderült, hogy a válaszadók leginkább azt tartják fontosnak az Öreg- Szőlők vonatkozásában, hogy helyre kellene állítani a terület rendezettségét, illetve a településhez kötődő művelt tájrészlet látványát. A rendkívül keskeny parcellák megőrzését-helyreállítását kevésbé tartják fontosnak. A terület

beerdősülését is azért tartja problémának a válaszadók nagyobb része, mert a rendezetlenség nem jó látvány, rontja az összképet. A válaszadók fele szerint nem művelhető gazdaságosan a szalagparcellás domboldal, de másik fele szerint árutermelésre, vagy saját szükségletek kielégítésére lehet alkalmas. Akik szerint nem művelhető gazdaságosan, azok közül legtöbben a meredekséget és a nagyszámú vadállományt okolják, de említik a rossz talajadottságokat is. Szöveges kiegészítésként említésre került még egyéb válasz lehetőségként, hogy „nincs odavezető út”; „nincs, aki megművelje”; „az akarat hiánya”. Érdemes szó szerint idézni egy hosszabb megjegyzést: „Nincs rá igény (ti. a művelésre), ha meg van, akkor a vállalkozó átalakítaná a fennálló képet, pl. teraszosra, ami meglátásom szerint működőképes alternatíva, hisz a palóc ember tanul, fejlődik, ha valami nem megy, azon okosan változtat. (ideális esetben)”

Az Öreg- Szőlők megőrzési állapotára vonatkozóan a kezelési tervben formálódó álláspont szerint, a világörökségi terület attribútumai közé tartozik a szalagparcellás domboldal mezőgazdasági hasznosítása. Ezzel kapcsolatban fontosnak tartottuk megkérdezni a földtulajdonosokat, hogy milyen formában tartják elképzelhetőnek részvételüket egy esetleges közösségi alapú gazdaság létrehozására irányuló kezdeményezésben. A válaszolók közel harmada válaszolta azt, hogy egyáltalán nem venne részt a kezdeményezésben. 8 válaszadó eladná/elcserélné/bérbe adná a telkét a közösségi alapú gazdaság létrehozása érdekében. Mindössze hatan vállalkoznának a válaszadók közül arra, hogy a tényleges művelésben vennének részt. Kétszer ennyien mondták azt, hogy a termékek (pl. gyümölcs) feldolgozásában, illetve a termékek értékesítésében vennének részt.

A kérdőívek kitöltése sikeresen hozzájárult egyfelől ahhoz, hogy a Hollókőiiek személyesen tapasztalják a kezelési terv készítése és a falu jövőjének alakulása közötti összefüggéseket, másfelől hasznos és közvetlen tapasztalatokat biztosított a tervezők számára az érintettek véleményét és elvárásait illetően.

V.2. GONDNOKSÁG SZEREPÉNEK MEGERŐSÍTÉSE

Hollókő-Ófalu és környezete világörökségi helyszín Világörökségi Gondnoksági feladatait Hollókő Község Önkormányzata látja el. A Világörökségi törvénynek megfelelően kinevezett Gondnokság a tulajdonában lévő Világörökség-kezelő Nonprofit Kft. szakmai segítségét is igénybe veszi a sokrétű feladatok ellátása során. Látható, hogy a Gondnokság nem rendelkezik önálló munkaszervezettel, melynek oka, hogy a világörökségi törvény által rendelkezésre álló állami normatívát a szükséges beruházásokra, külső szakértőkre és marketingre fordítják.

A Gondnokság megerősítése kulcskérdés egy ilyen kis helyszín–önkormányzat–közösség esetében, hiszen az elvégzendő feladatok száma és volumene is igen magas a helyszín összetettsége, élő mivolta miatt.

A Gondnokság megerősítése és optimális működése érdekében Hollókő-Ófalu és környezete világörökségi helyszín esetén a következőkben kifejtett szempontoknak kell teljesülnie.

HR KÖVETELMÉNYEK

Állandó munkaszervezet létrehozása

Minimum 1 fő vezetésével és 1 fő részmunkaidőssel kell elindítani a munkaszervezetet, mely kiegészülhet gyakorlati idejüket töltő felsőoktatásban részt vevő hallgatókkal is. A sokrétű feladat komoly helyi jelenlétet kíván, melyhez megfelelő munkaerő is szükséges. A közelmúltban megtett világörökségi jelentéstételben is számos vállalás történt, melyek ügyében a Gondnokságnak is lépéseket kell tennie. A Gondnokság részéről a networking, szakmai képviselő is igen fontos, a különböző örökségvédelmi és világörökségi fórumokon, egyeztetéseken, mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban.

Állandó, örökségvédelemben jártas építész és egyben műszaki ellenőr alkalmazása

Rendkívül fontos az épített örökség megfelelő szintű megőrzése és fenntartása érdekében *a rendszeres építész jelenlét* a településen, aki egyben az Önkormányzat/Gondnokság részéről műszakilag is felügyelni tudja az egyes építkezési folyamatokat, azoknak tervszerűségét – minőségellenőrzését. *Az építész egyben segítséget tudna nyújtani a helyi lakosoknak is a tervezett felújítások, átépítések véghezvitelében tanácsadással, szakmai konzultációval.* Ezen építész kollégának lenne feladata a Nógrád Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Műemlékvédelmi Hivatalával való kapcsolattartás, szakmai konzultáció – mely nagyban segítené az eddigi folyamatokat, hiszen a Gondnokság vezetője megfelelő szakmai hozzáértés nélkül csak közvetítői feladatot látott el az építészek és az örökségvédelem között. A feladatot egy megbízott települési főépítész tudná leghatékonyabban elvégezni, aki rendszeresen (heti 1-2 napon) a településen dolgozva a korábban kifejtett Műemlékőr Program szakmai támogatási feladatait is ellátná.

Turisztikai szakértő alkalmazása alkalomszerűen

Az egyes fejlesztések, termékfejlesztés illetve rendezvények megvalósításánál nagy segítséget tud nyújtani a turisztikai szakértő. Ez a tevékenység jelenleg is folyik, ezt a feladatot igazgatója útján a Hollókői Világörökség-kezelő Nonprofit Kft. látja el.

Néprajzos szakértő alkalmazása alkalomszerűen

Az egyes termékfejlesztési projektek esetében, épület belső felújításoknál, rendezvények szervezésénél nagy segítséget jelent egy, a helyi néprajzi hagyományokat kiválóan ismerő néprajzos szakértő munkája. Néhány esetben, amikor egy projekt költségvetése megengedte, korábban is bevonása került néprajz szakos bölcsész. Ezt ennél rendszeresebben, minden ilyen jellegű fejlesztés, felújítás során alkalmazni kell, a néprajzi hitelesség biztosítása érdekében, hiszen Hollókő egyediségét pont ezek az élő hagyományok, tradíciók adják, melyek a hitelességük elvesztése esetén kommerszé válnak és nagy veszélyt rejtnek. Néprajzi szakértő alkalmazásának leghatékonyabb és egyben legstabilabb módja, ha ezt a szakmai támogatást a Gondnokság állandó, szerződéses feladatként a balassagyarmati Palóc Múzeummal történő együttműködés útján kapja meg.

A Világörökségi törvény által, a Gondnokságnak biztosított állami normatíva összege (bruttó 8.500.000.-Ft) hozzávetőlegesen a fentiekben bemutatásra került emberi erőforrásokra lenne elegendő. Emiatt a Gondnokság jelenleg a HR követelményeket csak minimálisan, esetleges más forrásokból tudja teljesíteni.

Megfelelő beruházási, állagmegóvási erőforrások biztosítása

Az elmúlt évek tapasztalatainak és a fentiekben leírtaknak megfelelően sajnos kijelenthető, hogy a Világörökségi törvény által a Gondnokságnak biztosított 8.500.000.-Ft értékű forrás igen alacsony összeg, különösen, ha az állagmegóvási és felújítási munkákat is ebből kell finanszírozni. Ettől függetlenül az már mindenféleképpen óriási lépés, hogy a Magyar Állam egyáltalán forrást biztosít a világörökségi helyszíneknek.

Hollókő Község Önkormányzata egy alig 380 fős település önkormányzataként alig, vagy nem rendelkezik olyan saját forrásokkal, melyből az elmozdult támfalakat, alapokat, épületeket fel tudja újítani. Ezért különböző uniós pályázatokon keresztül próbálja az Önkormányzat ezeket az épületeket, építményeket, egyéb létesítményeket rendbe hozni. Ennek hátránya a pályázati kiírásnak való megfelelés kényszere, ami a világörökségi speciális érdekek ismerete nélkül határozza meg évekre egy ingatlan funkcióját.

A fentieknek megfelelően javasoljuk a világörökségi helyszínek részére történő beruházás, építés, illetve felújítás jellegű normatívák bevezetését, különösen méretük, földrajzi adottságaik miatt hátrányos helyszínek, mint Hollókő esetében. A Hollókő Értékvédelmi program, a Poltári Program és a Műemlékőr Szolgáltatás támogatásain túl fontos az Önkormányzat célzott támogatása az alábbi beszerzések esetén:

- néprajzilag hiteles, hagyományos, régi eszközök, bútorok beszerzése az önkormányzati tulajdonú ingatlanokba (Önkormányzat, információs iroda, múzeumok, kiállítóhelyek)

- szükség esetén utcabútorok, egyéb köztéri berendezések beszerzése
- természetes festékek, méhviasz, mész stb. beszerzése a világörökségi terület megfelelő szintű és minőségű fenntartása érdekében.
- normatíva összeg: évi maximum bruttó: 5.000.000.-Ft

IRODAI INFRASTRUKTÚRA BIZTOSÍTÁSA

A megfelelő irodai infrastruktúra biztosítása nélkül szakmai munka elképzelhetetlen. Ehhez irodára, illetve annak költségeinek biztosítására van szükség. Ide tartozik a szükséges szakmai konferenciák, műhelymunkák megszervezéséhez szükséges költségek biztosítása is. Ez alapján a megfelelő háttérmunkához a Gondnokságnak a következőkre van szüksége:

- Iroda biztosítása: megfelelő méretű, önálló iroda 1+1 munkatársnak, az ehhez szükséges bútorokkal (asztal, szék, szekrények iratok, tanulmányok tárolására).
- Rezsiköltségek fedezése: gáz, villany, víz, telefon és internet költségek.
- Eszközök biztosítása: notebook, nyomtató, fax, telefon, szoftverek stb.
- Irodaszerek és anyagok biztosítása: festékpátron, papír, toll, ceruza stb.
- Műhelymunkák, konferenciák költsége: előadói díjak, szakértők díjazása, terembérlet, szükség esetén ajándéktárgyak, REPI.

Az előbbiekben leírtaknak egy részét már sikerült a korábbi évek normatív támogatásából finanszírozni, viszont fontos ezek nagy részének elavulását, amortizációját is ellensúlyozni. Fontos lenne továbbá szakmai fórumok, egyeztetések létrehozásának támogatása is. Évente egyszer, változó helyszínen Világörökségi Konferencia szervezését javasoljuk, melyre a világörökségi helyszíneken kívül meghívást kapnának a várományos helyszínek is. Ez az esemény jelentős tudásmegosztási, networking esemény lehetne, ahol külföldi és haza szakmai előadókon kívül külföldi helyszínek bemutatkozása is lehetővé válna.

V.3.AZ ÉRINTETTEK ÉS ÉRDEKELTEK BEVONÁSA

JELENLÉGI GYAKORLAT

Hollókő életébe, a közösség munkájába az érintettek és érdekeltek bevonása a többi településen is szokásos módon történik: falugyűlés, polgármesteri fogadóórák, projekteket érintő előadások és kötelező nyilvánossági eszközök (kiadvány, szórólap, hirdetőtábla stb.). Ezentúl Hollókőn, kis közösségként nagyon fontos szerepe van a különböző vezetőkkel, döntéshozókkal történő személyes találkozásoknak, személyes beszélgetéseknek az utcán, rendezvényeken, vagy akár a boltban.

Számos egyesület tevékenykedik a településen, amelyek nagyrészt a fiatalokkal, a hagyományokkal, illetve immár a turizmussal is foglalkoznak. Az egyesületek bevonása vezetők által, illetve a döntéshozók egyesületi ülésekre történő meghívásával történik.

A lakosság inaktív részét a negyedévente megjelenő Hírhang elnevezésű újsággal, szórólapokkal, hangosbemondóval éri el a település vezetése.

Fontos megjegyezni, hogy a tősgyökeres hollókői lakosok nagy része (a lakosság döntő többsége) a megválasztott képviselőktől, kinevezett vezetőktől vár el mindennemű eljárást és véleményalkotást. Egy másik rész pedig ellenvéleménye ellenére sem jár el a fentiekben megnevezett fejlesztési, vagy világörökségi fórumokra. A különböző véleményalkotási eseményeken így inkább a településre később betelepültek élnek állampolgári jogaikkal. A település lakosai részére a legnagyobb számban látogatott közösségi esemény az évenkénti egyszeri Falugyűlés, mely során főleg mindennapi kérdések (világítás, járda, út, nyugdíj, rezszi, hulladékszállítás stb.) kerülnek megtárgyalásra, kisebb mértékben kerülnek elő a fejlesztési kérdések.

A 2013-ban létrejött Hollókő és Térsége TDM Egyesület gyűlései, szakmai fórumai jelentik a turizmus területén érdekelt bevonását a tervezési, tájékoztatási, fejlesztési folyamatokba. Ez a fórum évente több alkalommal biztosít lehetőséget a véleménynyilvánításra, mellyel a vállalkozók általában élnek is. A TDM létrejötte azért is fontos, mert a turisztikai vállalkozók, érdekelték között jelenik meg nagy számban a településre később beköltözött lakosság.

13. ábra: Hatékony kommunikációs forma Hollókőn (forrás: Másfélmillió lépés Magyarországon)

JAVASLATOK

A Kezelési Terv az egész település életét átalakító javaslatokat tesz. Az előző fejezetekben felsorolt intézkedések végrehajtásához és különösen a későbbi üzemeltetési feladatokhoz szükség van a helyi lakosság és a környékbeli falvak fogadókészségére és aktív közreműködésére. Éppen ezért a Kezelési Terv jóváhagyása után (és részben már közben is) el kell kezdeni a helyiek aktív bevonását a KET végrehajtási folyamataiba.

A kis közösségben természetesen működő aktív érdekképviseleti és közös jövőalkotási mechanizmusok mellett szükség van egy szervezett közös gondolkodás elindítására. A MAD–KET készítés közben ez elindult egy jó irány, kialakult egy olyan kör, akik rendszeresen részt vettek a társadalmi egyeztetéseken, ott aktívak voltak és hajlandók voltak gondolataikat megosztani, együtt tervezni a falu jövőjét. Néhányan, akiknek nem volt lehetőségük a „falugyűlésekre” elmenni, e-mailben keresték fel a tervezőket, hogy véleményüknek hangot adjanak.

A KET érvényesítéséhez – végrehajtásához elengedhetetlenül szükséges a közös tervezés–jövőképformálás folytatása. Rendszeres fórumot kell biztosítani nem csupán a tájékoztatás, esetleges panaszok meghallgatása miatt, hanem a meglévő társadalmi kapcsolatok erősítése, és a közös célok együtt történő kialakítása érdekében is.

V.4. ESZKÖZÖK, EGYEZTETÉSI ÉS KIIGAZÍTÓ MECHANIZMUSOK

A KET végrehajtása során a cél az, hogy a helyi (és az érintett környékbeli) lakosság minél nagyobb része ismerje meg a tervet, vegyen részt az egyeztetéseken tegyen javaslatokat, azonosulni tudjon a KET célkitűzéseivel.

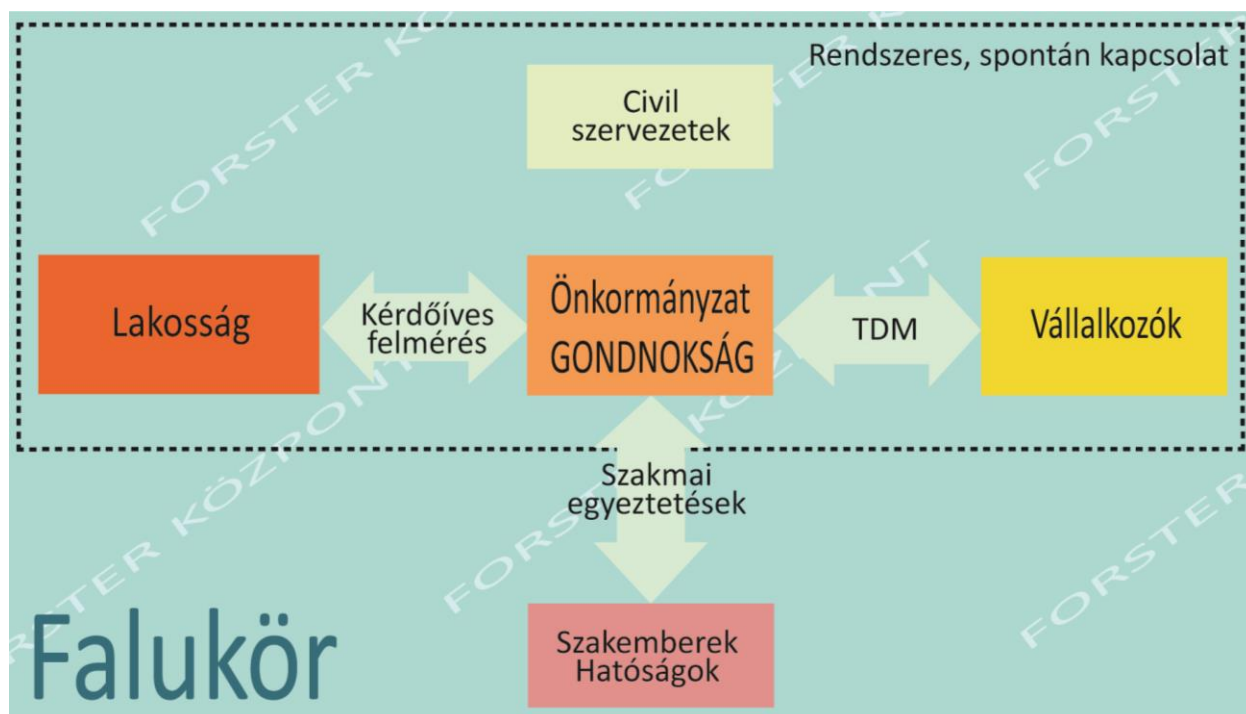
JELENLÉGI GYAKORLAT

- **Falugyűlés:** évenként egyszer kerül megszervezésre. Célja a lakosság bármilyen jellegű kérdéseinek, kéréseinek meghallgatása és megoldására való törekvés. Itt hétköznapi ügyek kerülnek elsősorban felvetésre, annak ellenére, hogy a polgármester minden esetben beszámol a települést érintő fejlesztésekről.
- **Hollókő és Térsége TDM Egyesület ülései:** szakmai kérdések kerülnek megtárgyalásra a hollókői fejlesztések, termékfejlesztés, turizmus és rendezvények kapcsán. Évente több alkalommal kerül megrendezésre, nem csak TDM tagok bevonásával.
- **Polgármesteri fogadóóra:** nincsen hivatalosan megnevezett időpont, a polgármester bármikor, amikor az irodájában van, áll a lakosok rendelkezésére. Sok esetben az úton sétálva, boltban vásárolva is rendelkezésre áll bármilyen felmerülő ügyben. Ez talán az egyik legfontosabb és leghatékonyabb egyeztetési csatorna és eszköz.
- **Projektek nyilvánossági eseményei:** a különböző uniós pályázatok kapcsán a kötelező események (nyitó-, közbenső-, záró konferenciák) során szintén bevonásra kerülnek az érdekeltek és a falu lakossága, bár az összes eszköz közül ez a legkevésbé látogatott és legkevésbé hatékony megoldás.

JAVASLATOK

A társadalmi-szakmai részvétel biztosítása a kezeléssel kapcsolatos döntéshozatalban első sorban a Gondnokság (Önkormányzat) feladata. A fent ismertetett céloknak megfelelően az alábbi eszközökkel javasolt kiegészíteni a település (már így is széles palettát jelentő és alapvetően jól működő) társadalmi-szakmai egyeztetési eszközeit:

- **Falukör:** A tervezési folyamat során elindult jövőképalkotás folytatásának színtere lehet, fontos, hogy legalább havonta megrendezésre kerüljön egy falukör gyűlés. A kör gyakorlatilag egy beszélgetéssorozatot jelent, olyan mélyebb, komolyabb témákkal kapcsolatban, melyek a falugyűlés nagy nyilvánossága miatt elvesznének. Lehetőség nyílik a település jövőjének közös formálására és a KET programjainak figyelemmel kísérésére is – ezáltal a KET egyfajta ellenőrzése is megvalósulhat. A falukör nem egy zárt klub, inkább egyfajta baráti asztaltársaság. Éppen ezért nem a falukör szakmaisága a sikeresség fokmérője, inkább a résztvevők aktivitása és kompromisszumkeresése a lényeg. A Falukör megszervezését a Gondnokság valósítja meg. A tényleges akciótervekről, jelentősebb fejlesztésekről szóló döntések (melyek a Falukör aktív részvételével alakítandók ki) társadalmosítása a Falugyűlésen történik.
- **Kérdőíves felmérés:** a faluban történő jelentősebb változások–beruházások társadalmi elfogadottságának mérésére érdemes ex ante és ex post célzott kérdőívezést is tartani. A felmérés a monitoring mellett az adott projekt társadalomra gyakorolt hatásának megismerése miatt is jó, ami a későbbi társadalmosítási módszereket, a közösség felkészítésének módjait is tovább finomíthatja.
- **Szakmai egyeztetések:** A Forster Gyula Központtal, a VÖ területet lefedő TK kezelőjével – a BNPI-vel, a járási- és megyei kormányhivatalok örökségvédelemért felelős főosztályával, a környező településekkel és a Cserhát Natúrparkkal való folyamatos egyeztetés a település alapvető érdeke. A Falukörben megbeszélte témához kapcsolódóan is előnyös lenne a fent említett, a VÖ területért felelős államigazgatási szervek szakértőit meghívni. Így természetessé válna a lakosság, a település vezetősége és az államigazgatás szakértői közötti folyamatos párbeszéd. Ez a Falukör intézményét is komolyabbá teszi és az egyes szereplők közötti kapcsolatot is nagyban javítja.

14. ábra: Hollókő belső kommunikációs kapcsolatrendszere és a Falukör viszonya

- **Térségi egyeztetés:** tekintettel arra, hogy mind a Falugazdálkodás, mind a turisztikai fejlesztési lehetőségek, kulturális örökség megőrzése, közlekedés fejlesztése stb. túlmutat Hollókő közigazgatási határán, ezért már a KET elfogadása során (az anyag véglegesítése előtt) külön egyeztetést javasunk szervezni, a szomszédos falvak önkormányzatai, a lakosságot képviselő civil szervezetei, jelentősebb egyesületek (Cserhát Natúrpark, Novohrad-Nógrád Geopark stb.) számára. Az így elindult, KET-ről szóló egyeztetési folyamatot a terv végrehajtása során folytatni kell. Az egyeztetést évente, illetve valamennyi, környező településeket is érintő jelentősebb beruházásról szóló döntés előtt meg kell tartani.

V.5. LEHETSÉGES KONFLIKTUSFORRÁSOK, KONFLIKTUSKEZELÉS

JELENLEGI GYAKORLAT

A lehetséges és meglévő konfliktusok oka a lakosság körében általában a megfelelő tájékozottság hiánya és az újtól való félelem. A konfliktuskezelés településpszichológiai kérdés, az látszik, hogy a falu elzártan szocializálódott közössége és szokásai nagyon nehezen emésztik meg az újdonságot – akár a saját érdekét szolgálja, akár nem. Ilyen lehetséges konfliktusok:

- szállodaépítés
- Ófalu útburkolat csere
- Újfalu út aszfaltozása
- Pajtaárok statikai problémája miatti feltöltés (a víz által kimosott úttest helyrehozataláig az építési területre nem szabad bemenni)
- pályázati projektek miatti lezárás (építési területre nem szabad bemenni)

A konfliktusok megoldása a legtöbb esetben az érintett fejlesztés megvalósulásával oldódik meg. További konfliktusok esetén a polgármester, döntéshozók személyes eljárása, illetve a személyes kapcsolatok, beszélgetések jelentenek megoldást.

JAVASLATOK

A fent ismertetett és javasolt egyeztetési és kiigazító mechanizmusok lehetőséget biztosítanak az esetlegesen felmerülő konfliktusok kezelésére.

Komolyabb konfliktus esetén a helyzet elmérgesedését elkerülendő mediátor alkalmazása javasolt. A mediáció lényege, hogy a közösség saját erőforrásait felhasználva lehet a konfliktusokat rendezni. Cél, hogy a résztvevők a facilitátorok által vezetett eljárás eredményeként saját maguk hozzanak döntést. A mediátor nem foglal állást, csupán a részt vevő feleket segíti a döntéshozatalban, ezáltal egyetlen feladata a folyamat segítése. A vitás kérdések eldöntését szükség szerint pártatlan szakértők is elősegíthetik. Ezt a módszert Hollókőn kívül más világörökségi területen is érdemes bevezetni.

VI. FINANSZÍROZÁS

VI.1. A FINANSZÍROZÁS FORRÁSOLDALA

A KET javaslatának végrehajtása részben belső erőforrások mozgósítására alapszik. A jelentős beruházást, illetve folyamatos finanszírozást igénylő, az egyetemes érték megőrzéséhez hozzájáruló – ezáltal európai és nemzeti érdeket szolgáló – javaslatok azonban – legalább részben – külső anyagi forrásigénnyel jelentkeznek. A javasolt programok–szolgáltatások (IFGP, PP, MSZ) a kezdeti befektetés után rentábilisak lehetnek, vagy legalább anyagilag önfenntartóvá válnak. A kezdeti lépésekhez és a bevételt csak nagyon közvetetten termelő tevékenységekhez (pl. falukutató) azonban külső finanszírozásra van szükség. A finanszírozás forrásoldala elvi szinten nem különbözik semelyik másik hazai komplex területi rendszertől. Fő elemei:

- jogszabályokon alapuló **normatív források** (az ország költségvetésébe beépítve), melyek az önkormányzatokon, államigazgatási szervezeteken, közintézményeken, közhivatalokon és más a közforrásokból fenntartott, normatív módon támogatott szervezeteken, a területen működő szervezetek helyi beszerzésein, dolgozóik juttatásain és fogyasztásán keresztül hasznosul
- **európai uniós források**, melyek
 - a földalapú (normatív) támogatások révén
 - a megyéhez dedikált források révén (terület- és településfejlesztési operatív program, TOP),
 - továbbá a pályázható források révén, a terület forrásabszorpciók képessége függvényében: a hazai ágazati operatív programok mellett további lehetőségeket kínálnak a határon átívelő Európai Területi Együttműködési Programok és a közvetlenül Brüsszelben pályázható, általában több ország közreműködésével megvalósítható feladatok.
 - vidékfejlesztési programok
- **befektetői tőke**, mely új gazdálkodó szervezetek létrehozásán, meglévők tőkeerejének növelésén keresztül, vagy fejlesztései során hasznosul
- **helyi gazdálkodó szervezeteknél generálódó tőke**, mely helyi adók, befektetések, munkavállalók bére és béren kívüli juttatásai, non-profit szférának juttatott támogatások, a helyi beszállítóktól történő beszerzések, illetve a gazdálkodók és a foglalkoztatottak helyi fogyasztásai révén hasznosul
- **a turizmus által generált bevételek**, melyek a helyi gazdaságban és a turizmusban résztvevő intézményeknél, szervezeteknél, valamint az adókon keresztül az Önkormányzatnál hasznosulnak.

FELTÉTELEK

A kezelési tervről szóló kormányrendelet a normatív forrásokra, az európai uniós források közül a dedikált forrásokra, és a helyi adók felhasználására fogalmazhat meg előírásokat, más forrásokra azonban direkt ráhatása nincs. Az előírásokban a következő irányelveket szükséges érvényesíteni:

- a normatív költségvetési forrásoknak biztosítani kell legalább a létrehozott, fejlesztett szervezeti-intézményi háló működését, a meglévő intézmények többletfeladatai ellátásának fedezetét, valamint az értékhordozók megőrzési állapotának szinten tartásához való költségvetési hozzájárulást, tekintettel arra a közcélra, amit a KEÉ megőrzése szolgál;
- az európai uniós források közül a dedikált forrásokból biztosítani kell a kezelési rendszer teljes körű felépítésének pénzügyi feltételeit, valamint támogatni kell az értékhordozók megőrzési állapotának javítását szolgáló és a kezelési stratégiák részét képező egyéb intézkedéseket, beavatkozásokat végrehajtó projekteket, programokat, a projekt-, illetve programgazdák fizetőképességével fordítottan arányos mértékben.

További előírások a költségvetési normatívák tekintetében:

Az állami és önkormányzati tulajdonú épületek, közgyűjtemények esetében az üzemeltetőnek középtávú állagmegóvási tervet kell készítenie és az éves költségvetésnek tartalmaznia kell a teljes ingatlanérték évi

2-4%-ának megfelelő felújítási – karbantartási költséget, a műszaki állapot megőrzése érdekében. A többlet költségigényt az adott intézmény fenntartójának biztosítani kell.

A közterületen létrehozott tájékoztatást, pihenést, várakozást stb. szolgáló létesítmények, műtárgyak, a felújított szakrális kismélekek és más művi egyedi tájértékek karbantartását az adott közterület tulajdonosa, illetve üzemeltetője az éves költségvetésében köteles biztosítani.

További előírások az európai uniós források nagyobb arányú felhasználása érdekében

A kormányrendelet jelentősen javíthatja a világörökségi terület európai uniós forrásabszorpciós képességét

- a Világörökségi Gondnokság munkaszervezetének fejlesztésére vonatkozó előírással,
- a szervezet továbbfejlesztésén túl a jogszabály a folyamatos működés feltételeinek biztosításáról is gondoskodik,

EGYÉB FINANSZÍROZÁSI MÓDOK – HELYI ADÓK

Helyi adót a Szőlőhegy megújulása, a KEÉ, a kertes jelleg megőrzése érdekében, az Integrált Falufejlesztési Program keretében, a Szőlőhegy megújításáról szóló tanulmány elkészültét és a Szőlőhegy művelését végző gazdaság megalakulását követő második évben javasolt kivetni.

A termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény 5. §-a kimondja, hogy a földhasználó köteles a termőföldet művelési ágának megfelelően hasznosítani. A törvény tartalmazza azt is, hogy mulasztás esetén az ingatlanügyi hatóság **földvédelmi bírsággal** sújtja a földhasználót. E földvédelmi bírságon túl 2016. május 1-től **értékvédelmi (parlag) adót** kell kivetni a műveletlen, gondozatlan szőlőhegyi (kertes mezőgazdasági) területekre. Az adó mértéke 20 Ft/m² évente. A beszedett adót a falugazdaság működésére kell fordítani.

Az Ófalu területén lévő a világörökségi terület kiemelkedő egyetemes értékétől eltérő hasznosítású a VÖ rendeltetését nem segítő épület, illetve területhasználat esetén **értékvédelmi (Ófalu) adó** fizetendő. Az adó mértéke zavaró funkciójú épület esetén évi 100.000 Ft, műveletlen, bozótos vagy zavaró kerthasznosítás esetén m²-enként évi 10 Ft. Az adó az épületek karbantartására, illetve önkormányzat általi megvásárlására használható fel. A kertek hasznosításának, fenntartásának módját beültetési kötelezettség rögzítése útján lehet meghatározni. A beültetési kötelezettség alapjait a KKK-ban kell rögzíteni.

Étv. 29. § (4): „A települési önkormányzat polgármestere önkormányzati hatósági döntésében a **közérdekű környezetalakítás céljából az ingatlan növényzettel történő meghatározott módon és időn belüli beültetési kötelezettségét írhatja elő. Ha e kötelezettség teljesítése az ingatlan rendeltetésszerű használatához szükséges mértéket meghaladó ráfordítást igényel, az önkormányzatnak a tulajdonos költségeit polgármestere önkormányzati hatósági döntésében meghatározott mértékben kell megtérítenie.**”

A hagyásfás legelő visszaállítására kijelölt területen amennyiben a legelő visszaállítás nem történik meg, vagy a visszaállított legelő szakszerű használata (faültetés, tisztító kaszálás, legeltetés) elmarad, **értékvédelmi (hagyásfás legelő) adót** kell fizetni. Az adó mértéke m²-enként 10 Ft/év. Az adóbevétele a hagyásfás legelő kialakítására, fenntartására illetve az állattartás támogatására használható fel. A hagyásfás legelők kialakításának módja a fent részletezett beültetési kötelezettséggel szabályozható.

Jogi háttér

Az 1990. évi C. törvény a helyi adókról 3. § (5) szerint „**E törvény hatálya** - a 34. §-ban foglaltak kivételével - **nem terjed ki az államra, a helyi önkormányzatra, a nemzetiségi önkormányzatra, a költségvetési szervre, az egyházi jogi személyre, a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.-re, a Nemzeti Eszközkezelő Zrt.-re, az Államadósság Kezelő Központ Zrt.-re, a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter felügyelete alá tartozó büntetés-végrehajtási gazdálkodó szervezetre és a helyi iparüzési adó vonatkozásában a Magyar Nemzeti Bankra.**” Ez által a hagyásfás legelők többségét birtokló állam nem adóztatható. E miatt megnő a TK bővítésének jelentő-

sége. A tervezett hagyásfás legelőterületek gyakorlatilag lefedik a TK bővítésének keleti területeit. Az itt lévő vegyes tulajdonosi körrel rendelkező földrészletek rekonstrukcióját egy helyi adónem bevezetése jelentősen felgyorsítaná.

A fent részletezett adónemeket a jelenlegi jogi környezetben, mint **telekadó** és **ingatlanadó** lehet bevezetni. Ezek az adónemek általánosak, minden, a település közigazgatási területén telekkel, illetve ingatlannal rendelkező természetes és jogi személy adóalany. A helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény 6. § d-e) szerint: „*az e törvény második részében meghatározott mentességeket, kedvezményeket további mentességekkel, kedvezményekkel, így különösen a lakások esetében a lakásban lakóhellyel rendelkező eltartottak számától, a lakáson fennálló, hitelintézet által lakásvásárlásra, lakásépítésre nyújtott hitel biztosítékául szolgáló jelzálog-jog fennállásától, a lakásban lakóhellyel rendelkezők jövedelmétől függő mentességekkel, kedvezményekkel kibővítsé,*

e) e törvény és az adózás rendjéről szóló törvény keretei között az adózás részletes szabályait meghatározza.”

Azaz az általános ingatlanadó alól mentességet kaphatnak az Ófaluban ingatlannal nem rendelkezők, a KEÉ megőrzését nem veszélyeztető tevékenységet folytatók (a tevékenységek köre kidolgozandó a KKK-ban). A telekadó terhétől mentesülnek a keskenyparcellás területen, fáslegelő-rekonstrukciós területen földrészlettel nem rendelkező ingatlantulajdonosok, valamint a tulajdonukban álló földrészletet a VÖ céloknak megfelelően hasznosító tulajdonosok.

VI.2. FINANSZÍROZÁST IGÉNYLŐ KEZELÉSI MÓDOK

A KET által tett javaslatok közül a turizmusfejlesztéssel és a gazdaságfejlesztéssel kapcsolatos javaslatok megvalósulása esetén várható visszatérülés és később rentábilis, anyagilag stabil, önfenntartó rendszer kialakulása. A szűk értelemben vett örökségvédelmi kiadások közvetlen pénzügyi haszna alig mérhető, jelentősége inkább az örökségvédelem szellemi és lelki értékteremtő és értékőrző jelentőségében van.

A Kezelési terv megvalósításának költségigénye három nagy témacsoportba osztható:

1. A kezelési rendszer felépítése
2. A kezelési rendszer működtetése és folyamatos korrekciója
3. A kezelés részeként, az alapműködésen túllépő tevékenységek (pl. kutatások, beruházások, nem beruházás jellegű fejlesztő tevékenységek)

VI.2.1. A KEZELÉSI RENDSZER FELÉPÍTÉSE

A kezelési rendszer felépítésével összefüggésben az alábbi finanszírozási igények merülnek fel:

- Kezelési Kézikönyv kidolgozása;
- a többletfeladattal megbízott intézmények (pl. Tervtanács) fejlesztése;
- a területrendezési és településrendezési eszközök felülvizsgálata
- az értékkataszterek előállítása, helyi értékvédelmi rendeletek megalkotása (lehetőség szerint határon átnyúló programok keretében ETE forrásokra építve, a szlovákiai palócok lakta vidék értékeit is feltérképezve);
- monitoring-rendszer felépítése (beleértve a monitorozásban részt vevő intézmények államigazgatási szervek szükséges humán erőforrás és infrastruktúrafejlesztéseit)
- a szakmai-társadalmi egyeztető fórumok létrehozása (lásd V. fejezet: Társadalmi-szakmai részvétel a kezeléssel kapcsolatos döntéshozatalban, az intézmény felállításához itt is vizsgálni kell ETE program lehetőségét, szlovákiai partnertelepülések bevonását az egyeztető fórumokba).

VI.2.2. A KEZELÉSI RENDSZER MŰKÖDTETÉSE ÉS FOLYAMATOS KORREKCIÓJA

A kezelési rendszer működtetésével összefüggésben az alábbi finanszírozási igények merülnek fel

- a költségvetési szervezetek (Világörökségi Gondnokság, Szécsényi Járási Építésügyi és Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, Világörökségi Tervtanács) folyamatos működésének biztosítása;
- a nem költségvetési szervek (Műemlékőr-szolgálat, szakmai-társadalmi fórumok, TDM) működésének szükséges mértékű támogatása;
- az állami és önkormányzati tulajdonú műemlékek, helyi értékek és közgyűjtemények karbantartása, üzemeltetése, bemutatása
- a kezeléssel összefüggésben létrehozott közterületi berendezések stb. fenntartásának, karbantartásának biztosítása
- a monitorozásban résztvevő szervezetek többletfeladataiból adódó költségeinek beépítése a finanszírozásukba (pl. Gondnokság, VÖ Tervtanács, BNPI)
- a monitorozás részét képező visszacsatolással összefüggő költségek (szervezetek működési rendjének korrekciója, software és virtuális hálózat továbbfejlesztése, műemlékőr szolgáltatás hatékonyságának javítása stb.)

VI.2.3. A HOLLÓKŐ ÉRTÉKVÉDELMI PROGRAM LÉTREHOZÁSA ÉS MŰKÖDTETÉSE

Szükséges a területen olyan támogatási rendszer kialakítása, amely az épített örökség és táji környezet fenntartásához biztosít forrásokat a központi költségvetés támogatásával. Ez a rendszer kompenzációt biztosíthat az épített örökség védelmével járó kötelezettségek kompenzációjaként.

Alapvetően ko-finanszírozási rendszerben juttatható támogatás az alábbi feladatok számára:

- *a műemléki és helyi védettség alatt álló épületek köre:* épület-felújítások, épületek helyreállítása és fenntartása, egyedi tájértékek (útszéli keresztek, emlékhelyek stb.) helyreállítása stb.
- *a közterületi fejlesztések köre:* a településközpont közterületi fenntartása, infrastruktúra létesítmények átalakítása (településképet zavaró elemek megszüntetése) stb.
- *mindezen feladatok kutatása és tervezése kétlépcsős rendszerben*

VI.2.4. A KEZELÉS RÉSZÉKÉNT, AZ ALAPMŰKÖDÉSEN TÚLLÉPŐ TEVÉKENYSÉGEK

- Beruházási tevékenységek finanszírozása a Kezelési terv III. fejezetének 1. megőrzési állapot javítása (helyreállítás, kezelés, gondozás, felújítás), 3. közlekedés valamint 4. bemutatás, látogatók fogadása, turizmus fejezetében foglaltak szerint, az európai unió ERFA és EMVA forrásainak felhasználásával (IKOP, GINOP, TOP, ETE, VP)
- Társadalmi infrastruktúra, a humán erőforrás és a társadalom fejlesztése a Kezelési terv III. fejezetének 5. és 6. fejezete szerint, az európai unió ESZA és EMVA forrásainak felhasználásával (EFOP, TOP, VP, VP-LEADER pillér)
- A III.2. kutatás fejezetben részletezett feladatok finanszírozása (GINOP, VP, ETE és más európai K+F források)

VI.3. A KEZELÉSI TERV VÉGREHAJTÁSÁNAK KÖLTSÉIGÉNYE

(becsült támogatási igény)

Az egyes költségek millió forintban értendők. A költségek fedezéséhez magántőke is bevonható, a táblázatban a következő EU-s programozási ciklus jelenleg látható támogatási struktúrájának egyes, az intézkedés végrehajtásához felhasználható elemeit és a Központi Költségvetési forrásból fedezhető (KF) jelöltük.

JELKULCS
PROJEKT ELŐKÉSZÍTÉS
MEGVALÓSÍTÁS/VÉGREHAJTÁS
FENNTARTÁS/ÜZEMELTETÉS

KIEMELT PROGRAMOK KÖLTSÉIGÉNYE

	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		2021		ÖSSZESEN			
		10 [VP]	21,5 (KEHOP 1.3, 4.3, VP, GINOP 4)		[TOP 1.1]	12 (VP, GINOP 4.)	8/ha sz-gyüm 4,2/ha fásli [TOP 1.1, 1.2, EFOP 1.12, KEHOP 4.1]		0,5 /ha [VP, TOP 1]	2/ha sz-gyüm 1/ha fásli [EFOP 1.12, KEHOP 4.1, 4.2, GINOP 1.1, 5.1, TOP 1.2, VP]		2/ha sz-gyüm 1/ha fásli [EFOP 1.12, KEHOP 4.1, 4.2, GINOP 1.1, 5.1, TOP 1.2, VP]		2/ha sz-gyüm 1/ha fásli [EFOP 1.12, KEHOP 4.1, 4.2, GINOP 1.1, 5.1, TOP 1.2, VP]		0	1477,5*			
		2,5 [EFOP 5.2]	2,5 [EFOP 5.2]	5 [TOP 6.4]	-	-		-		-		-		-		-	10			
					1 [(KF)]		5 [(KF)]		5 [(KF)]		5 [(KF)]		5 [(KF)]		2,5 [(KF)]		28,5			
					1 [(KF)]		10 [GINOP 1.]		2,5 [(KF)]	-	-	-	-	-	-	-	58,5			
		4,5 [(KF)]	4,5 [(KF)]	-	8 [(KF, GINOP 6.1)]		12 [(KF, GINOP 6.1)]		12 [(KF, GINOP 6.1)]		12 [(KF, GINOP 6.1)]		12 [(KF, GINOP 6.1)]		12 [(KF, GINOP 6.1)]		83			
			70,1 [EFOP 3.2, TOP 1.2, 6.4]			19,7 [EFOP 3.2, TOP 6.4, GINOP 1.]			8,7 [EFOP 3.2, TOP 1.2, 6.4]		8,7 [EFOP 3.2, TOP 1.2, 6.4]		8,7 [EFOP 3.2, TOP 1.2, 6.4]		5 [EFOP 3.2, TOP 1.2, 6.4]		3 [EFOP 3.2, TOP 1.2, 6.4]	123,9		
			-	2 [(KF)]		-		-		-		-		1 [(KF)]		1 [(KF)]	-	4		
	-	5 [GINOP 4.]	10 [GINOP 4.]		-		-		-		-		-		-		15			
			3 [GINOP 4.]		20 [GINOP 4, 6.1]		1,4		1	31 [GINOP 4, 6.1]		1,4		1	31 [GINOP 4, 6.1]		1,4	1	15,5 [GINOP 4, 6.1]	207,9
ÖSSZESEN	19		145			848,6*			239,1*		239,1*		240,1*		236,1*		33*	2008,3*		

* 50 ha szőlő-gyümölcsös és 70 ha fáslegelő helyreállítása esetén

EGYÉB KEZELÉSI JAVASLATOK KÖLTSÉIGÉNYE

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	ÖSSZESEN
Közlekedés		22 [TOP 3.1]							2,2
Szakmai képzés, továbbképzés		2 [EFOP 1.6, 1.2, TOP 2.2, 6.2]	[fenntartás: állami normatíva fejlesztés: EFOP 1.6, 1.2, TOP 2.2, 6.2]	[fenntartás: állami normatíva fejlesztés: EFOP 1.6, 1.2, TOP 2.2, 6.2]	[fenntartás: állami normatíva fejlesztés: EFOP 1.6, 1.2, TOP 2.2, 6.2]	[fenntartás: állami normatíva fejlesztés: EFOP 1.6, 1.2, TOP 2.2, 6.2]	[fenntartás: állami normatíva fejlesztés: EFOP 1.6, 1.2, TOP 2.2, 6.2]	[fenntartás: állami normatíva fejlesztés: EFOP 1.6, 1.2, TOP 2.2, 6.2]	2
Oktatás, ismeretterjesztés		1 [EFOP 1.2, 3.2, TOP 6.2]	[fenntartás: állami normatíva fejlesztés: EFOP 1.2, 3.2, TOP 6.2]	[fenntartás: állami normatíva fejlesztés: EFOP 1.2, 3.2, TOP 6.2]	[fenntartás: állami normatíva fejlesztés: EFOP 1.2, 3.2, TOP 6.2]	[fenntartás: állami normatíva fejlesztés: EFOP 1.2, 3.2, TOP 6.2]	[fenntartás: állami normatíva fejlesztés: EFOP 1.2, 3.2, TOP 6.2]	[fenntartás: állami normatíva fejlesztés: EFOP 1.2, 3.2, TOP 6.2]	1
	1 [KF]	2 [KF]	3 [KF]	3 [KF]	3 [KF]	3 [KF]	2 [KF]	11,5 [KF]	33,8
Gondnokság meg-erősítése		3 [KF]	5 [KF]	7,5 [KF]	7,5 [KF]	7,5 [KF]	7,5 [KF]	3,2 [KF]	48,7
Érintettek és érdekeltek bevonása	0,2 [EFOP 1.3, TOP 6.4]	0,2 [EFOP 1.3, TOP 6.4]	0,2 [EFOP 1.3, TOP 6.4]	0,2 [EFOP 1.3, TOP 6.4]	0,2 [EFOP 1.3, TOP 6.4]	0,2 [EFOP 1.3, TOP 6.4]	0,2 [EFOP 1.3, TOP 6.4]	0,1 [EFOP 1.3, TOP 6.4]	1,5
Eszközök, egyeztetési és kiigazító mechanizmusok	0,5 [EFOP 1.3, TOP 6.4, TDM fejlesztés: TOP 1.2, GINOP 6.1]	1 [EFOP 1.3, TOP 6.4, TDM fejlesztés: TOP 1.2, GINOP 6.1]	1 [EFOP 1.3, TOP 6.4, TDM fejlesztés: TOP 1.2, GINOP 6.1]	1 [EFOP 1.3, TOP 6.4, TDM fejlesztés: TOP 1.2, GINOP 6.1]	1 [EFOP 1.3, TOP 6.4, TDM fejlesztés: TOP 1.2, GINOP 6.1]	1 [EFOP 1.3, TOP 6.4, TDM fejlesztés: TOP 1.2, GINOP 6.1]	1 [EFOP 1.3, TOP 6.4, TDM fejlesztés: TOP 1.2, GINOP 6.1]	0,5 [EFOP 1.3, TOP 6.4, TDM fejlesztés: TOP 1.2, GINOP 6.1]	7
ÖSSZESEN	1,7	28,9	11,7	11,7	11,7	11,7	16,5	5,3	99,2
TELJES KEZELÉSI KÖLTSÉIGÉNY	20,7	173,9	860,3*	250,8*	250,8*	251,8*	252,6*	38,3*	2107,5*

* 50 ha szőlő-gyümölcsös és 70 ha fáslegelő helyreállítása esetén

VII. MONITORING

A folyamatok szabályos időközönkénti értékelése, a követő-figyelés (monitoring) az állapotmegőrzés fontos, elengedhetetlen eszköze. A monitoring elsődleges célja, hogy Hollókő-Ófalu és környezete világörökségi terület kiemelkedő egyetemes értékének, illetve az attribútumoknak a változási tendenciái nyomon követhetők legyenek. A változás ismeretében pedig – ha az optimális megőrzési állapot biztosítása érdekében szükséges – a VÖ helyszín kezelésével kapcsolatos beavatkozásokat módosítani lehet. Éppen ezért az értékhordozók állapotváltozása mellett az egyes programok megvalósulásának folyamatát, eredményeit is vizsgálni kell.

VII.1. A MONITORING RENDSZERE, MECHANIZMUSA

A monitoring rendszer eredményeinek visszacsatolása a kezelési tevékenységek módosítása – korrekciója útján történik. A monitoringrendszert ezért praktikus a KET által meghatározott programokhoz rendelni. A monitoring-rendszer 4 rétege ennek megfelelően:

1. a javasolt programelemek, tevékenységek megvalósulásának ellenőrzése,
2. a program közvetlen céljaihoz rendelt eredmények monitorozása,
3. a programhoz tartozó horizontális célok megvalósulásának monitorozása,
4. a stratégiai célok megvalósulásának, azaz a program által megőrizni/erősíteni hivatott attribútumok megőrzési állapotának monitoringja;

Az 1. pont a programok lényeges elemeinek megvalósítását ellenőrzi. A KET átfogó (horizontális) és a KEÉ-hez kötődő stratégiai céljainak megvalósulását a monitoring-rendszer 3-4. rétege vizsgálja. A 3-4. pontban kifejtett összefüggéseket a III.1. fejezet belső koherenciát ismertető táblázata (32. oldal) mutatja be. A koherencia táblázatát megfordítva az egyes programokhoz rendelt monitoring-feladatokat a következő oldalon található táblázat mutatja be. A 2. pont jelenti az átmenetet a monitoring-rendszer 1. és 3-4. pontja között. Itt azon monitoring-elemek szerepelnek, melyek a KET által javasolt programok-projektek közvetlen eredményeit nézik. A közvetlenül az attribútumok megőrzési állapotára vonatkozó monitoring-elemek ezért nem itt találhatók, hanem a 4. pontban.

ALAPADATOK

Az alapadatok összegyűjtése a KKK elkészítésének keretében a Gondnokság feladata. Ez gyakorlatilag a MAD adatsorainak átstrukturálását, aktualizálását és kiegészítését jelenti. Ennek megfelelő formátumban való rögzítése jelenti a későbbi monitoring információk összehasonlítási alapját, bázisértékét.

* HORIZONTÁLIS CÉLOK:

1. A jelenleg zajló és a kialakítandó megújulási folyamatok megerősítése, rendszerszerűvé tétele, kiterjesztése más ágazatokra is
2. Jelentős állami források középtávon történő kihelyezésével megújulást generáló, jövedelemtermelő, költséghatékony megújítások – helyreállítások, fejlesztések támogatása, megalapozva a fenntartható, jövedelmező helyi, mikrotérsgéi gazdaság működését
3. A folyamatok fenntartható irányba terelése (ökonómia, ökológia, környezettudatosság) pl.: települési területek növekedésének visszafogása; tájépítő/szépítő tájgazdálkodás; vízviszatarító vízgazdálkodás; régi tudások–szakmák–gyakorlatok új életre keltése a mai kulturális környezetben
4. A helyi, mikrotérsgéi humánerőforrás fejlesztése és ezzel való gondos gazdálkodás (oktatás, képzések, nyelvtanítás, foglalkoztatás, fiatalok hazahívása, idősök gondozása)

** STRATÉGIAI CÉLOK:

1. A **tájhasználat és tájkarakter** attribútumához megfogalmazott stratégiai cél: „Az Ófalu táji - természeti környezettel harmonizáló tájképi megjelenése és a település hagyományos gazdálkodása során kialakult táji- természeti környezet megőrzése, ésszerű keretek közötti visszaállítása”
2. A **településszerkezet** attribútumhoz megfogalmazott stratégiai cél: „Az Ófalu történelmi településszerkezete, telekstruktúrájának és jellemző fésűs beépítésének megerősítése”
3. Az **épített értékek** attribútumhoz megfogalmazott stratégiai cél: „A meglévő egységes falukép és hiteles építészeti jelleg további megőrzése, az eredeti megjelenés (anyaghasználat, tömegképzés, formakincs–ornamentika) érvényesítése a felújítások, foghíjbeépítés során”
4. A **kulturális értékek tárháza** attribútumhoz megfogalmazott stratégiai cél: „Hollókő hagyományainak, kulturális értékeinek felmérése, megőrzése és hiteles bemutatása”

6. táblázat: az egyes javasolt programokhoz tartozó rétegek a monitoring rendszerben

ROGRAMOK/ INTÉZKEDÉSEK	PROGRAMELEMEK, TEVÉKENYSÉGEK MEGVALÓSULÁSA	PROGRAM CÉLOK MEGVALÓSULÁSA	HORIZONTÁLIS CÉLOK*				STRATÉGIAI CÉLOK**			
			1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
	Integrált Falugazdálkodási Program kidolgozása Egykori hagyásfás legelők visszaállítása Szőlőhegy megújítás elvégzése Pajtakert kialakítása	Hagyásfás legelők nagysága, legeltetett állatok száma A hagyásfás legelők lágyszárú állományának értéke, változatossága A hagyásfás legelők fásszárú állományának lombkorona-borítottsága, fajösszetétele. Megújított kertgazdaság üzemi területe, termés eredményei IFGP eszközparkja Az IFGP pénzügyi eredményei Az IFGP-ben dolgozó hollókői, környékbeli foglalkoztatottak száma, munkaköre								
	Természeti adottságok kutatásának elvégzése Emberi erőforrások kutatásának elvégzése Műszaki, technológiai kutatások elvégzése Tulajdonviszonyok vizsgálatának elvégzése Gazdasági stratégiák megalkotása	A GP keretében megindított közösségi tervezés résztvevőinek száma, a közösségi aktivitás mutatói								

ROGRAMOK/ INTÉZKEDÉSEK	PROGRAMELEMÉK, TEVÉKENYSÉGEK MEGVALÓSULÁSA	PROGRAM CÉLOK MEGVALÓSULÁSA	HORIZONTÁLIS CÉLOK*				STRATÉGIAI CÉLOK**			
			1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
	Tervezett karbantartási program előzetes felméréseinek elvégzése Tervezett Karbantartási Program kidolgozása Építészeti Adattár rendszerének kidolgozása Építészeti Adattár alapadatainak bővítése Építészeti Adattár felépítése Építészeti Adattár elérhetőségének biztosítása	A Tervezett Karbantartási Program volumene A TKP-ban meghatározott és elvégzett karbantartási munkák száma, nagysága Az Építészeti Adattár mérete, használóinak száma								
	Műemlékőr csoport felállítása Műemlékőr Szolgáltatás elindítása	Műemlékőr csoport létszáma Műemlékőr Szolgáltatást igénybe vevő tulajdonosok és érintett műemlékek száma A Szolgáltatás útján elvégzett karbantartási munkák száma								
	KKK elkészítése	A KKK megvalósulásához kialakított monitoring-rendszer eredményei								
	Közterület Alakítási Terv elkészítése	Közterület-fejlesztési projektek száma, (területi és forrásigény szerinti) nagysága								
	PÉM-et megalapozó adatgyűjtés elvégzése Palóc Építészeti Mintakönyv kiadása	Palóc Építészeti Mintakönyv kiadási, értékesítési számai, terjesztési területe								
	Poltári Program előkészítése, elindítása Poltári cserép gyártási lehetőségeinek megteremtése	Összegyűjtött használt poltári cserép mennyisége és állapota Gyártatott poltári cserepek száma, minősége és autenticitása Összegyűjtött asztalos termékek száma és minősége A Poltári Program eredményeként felhasznált poltári cserepek, asztalos termékek mennyisége								
	Településfejlesztési Konceptió felülvizsgálata Településszerkezeti Terv elkészítése Helyi Építési Szabályzat felülvizsgálata (Szabályozási Tervek elkészítése)	-								

ROGRAMOK/ INTÉZKEDÉSEK	PROGRAMELEMEEK, TEVÉKENYSÉGEK MEGVALÓSULÁSA	PROGRAM CÉLOK MEGVALÓSULÁSA	HORIZONTÁLIS CÉLOK*				STRATÉGIAI CÉLOK**			
			1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
	Projekt előkészítés Műemlék Felújítási Támogatás pályázatainak évenkénti kiírása	Megpályázható összegek évente Pályázók száma, pályázott összeg nagysága Nyertesek száma, kifizetések nagysága Elvégzett felújítási munkák mennyisége								
	Ünnepi kalendárium elkészítése Oktatási anyagok elkészítése Hollókői termékek formájának és minőségének egységes szabályozása Viseletkészítést bemutató film készítése „hollókői design” kialakítása Viseleteket bemutató „verseny” szervezése Hollókői ízes beszéd digitális archívumának kialakítása Egyéb bemutatási módok (honlap, útjelzők) alkalmazása	Ünnepi kalendárium kiadási, értékesítési számai, terjesztési területe A gyerekek bevonásának sikeressége a hagyományok megőrzésébe Elkészült oktatási anyagok terjesztési terület nagysága, felhasználók száma A turisztikai attrakcióként, de hitelesen bemutatott ünnepek száma Hollókői design felhasználása (ennek nyomán eladott termékek száma) Viseleteket bemutató „verseny” résztvevőinek száma, köre, érdeklődők száma								
	Marketing terv elkészítése Hollókő és térsége TDM szervezet tagjainak száma, költségvetési mutatói Kérdőíves felmérések száma, válaszadók száma Új tanösvények kialakítása Túraútvonalak fejlesztése Pihenőhelyek, kilátópontok kialakítása Új kerékpárút kialakítása Újfalu faluképének javítása Világörökségi erdei iskola megszervezése Vár III. ütemfejlesztése	Látogatószám alakulása Szálláshely-szolgáltatás mérőszámainak alakulása Online (közösségi oldalak) és offline felületek látogatottságának illetve megjelenések számának alakulása Vevőelégedettség vizsgálatának alakulása Kerékpáros turisták számának alakulása								

ROGRAMOK/ INTÉZKEDÉSEK	PROGRAMELEMEK, TEVÉKENYSÉGEK MEGVALÓSULÁSA	PROGRAM CÉLOK MEGVALÓSULÁSA	HORIZONTÁLIS CÉLOK*				STRATÉGIAI CÉLOK**			
			1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Egyéb javaslatok	Tömegközlekedés fejlesztése Gondnokság munkatársainak továbbképzése Gondnokság infrastrukturális, HR fejlesztése Helyszínspecifikus szakképzések beindítása Viseletkészítők kitanítása „Az én falum” című kiadvány elkészítése Helyi lakosság számára kínált ismeretterjesztő és egyéb közösségi programok szervezése Falukör, kérdőíves felmérések, szakmai egyeztetések, térsgai egyeztetések megszervezése	Hollókő elérhetősége Helyszínspecifikus szakképzésekben, viseletkészítő- tanfolyamokon résztvevők száma, ezeket sikeresen elvégzők, tudásukat alkalmazók száma „Az én falum” kiadvány kiadási számai, terjesztési adatai Helyi lakosság számára kínált ismeretterjesztő és egyéb közösségi programok részvételi adatai Falukör gyűléseinek rendszeressége, résztvevők száma, résztvevők köre Kérdőíves felmérések sikeressége Szakmai és térségi egyeztetések gyakorisága, résztve- vők száma								

VII.2. AZ EGYES PROGRAMELEMEKHEZ, TEVÉKENYSÉGEKHEZ TARTOZÓ INDIKÁTOROK

PROGRAMELEMEK, TEVÉKENYSÉGEK MEGVALÓSULÁSA	INDIKÁTOROK
Integrált Falugazdálkodási Program kidolgozása	Kidolgozott IFGP (0-1)
Egykori hagyásfás legelők visszaállítása	Visszaállított hagyásfás legelő területi aránya az IFGP célkitűzéseire képest (%)
Szőlőhegy megújítás elvégzése	Helyreállított szőlőhegyi terület aránya az IFGP célkitűzéseire képest (%)
Pajtakert kialakítása	Kialakított pajtakert (0-1)
Természeti adottságok kutatásának elvégzése	IFGP megalapozásához szükséges természeti vizsgálatok száma (0-2 db)
Emberi erőforrások kutatásának elvégzése	IFGP megalapozásához szükséges HR kutatások száma (0-1 db)
Műszaki, technológiai kutatások elvégzése	IFGP megalapozásához szükséges műszaki, technológiai kutatások száma (0-2 db)
Tulajdonviszonyok vizsgálatának elvégzése	IFGP megalapozásához szükséges tulajdonviszony-vizsgálatok száma (0-1 db)
Gazdasági stratégiák megalkotása	Megalkotott gazdasági stratégiák (0-4 db)
Tervezett karbantartási program előzetes felméréseinek elvégzése	Előzetesen felmért épületek száma az évben (db)
Tervezett Karbantartási Program kidolgozása	Kidolgozott TKP (0-1)
Építészeti Adattár rendszerének kidolgozása	Kidolgozott építészeti adattár rendszer (0-1)
Építészeti Adattár alapadatainak bővítése	Építészeti adattár alapadatainak éves bővítése (db)
Építészeti Adattár felépítése	Felépített építészeti adattár rendszer (0-1)
Építészeti Adattár elérhetőségének biztosítása	Építészeti adattár online elérhetősége (0-1) Építészeti adattár offline elérhetősége (0-1)
Műemlékőr csoport felállítása	Felállított Műemlékőr csoport létszáma (fő)
Műemlékőr Szolgáltatás elindítása	Elindított Műemlékőr Szolgáltatás (0-1)
KKK elkészítése	Elkészített KKK (0-1)
Közterület Alakítási Terv elkészítése	Elkészített KAT (0-1)
PÉM-et megalapozó adatgyűjtés elvégzése	A megalapozó adatgyűjtés eredményei: - összegyűjtött minták száma (db) - fényképek száma (db)
Palóc Építészeti Mintakönyv kiadása	Kiadott PÉM (0-1)
Poltári Program előkészítése, elindítása	Elindított Poltári Program (0-1) Felállított munkaszervezet (fő)
Poltári cserép gyártási lehetőségeinek megteremtése	Együttműködési megállapodás poltári cserép gyártására (0-1)
Településfejlesztési Konceptió Elkészítése	Elkészített TFK (0-1)
Településszerkezeti Terv elkészítése	Elkészített TSZT (0-1)
Helyi Építési Szabályzat elkészítése (Szabályozási Tervek elkészítése)	Elkészített HÉSZ (0-1) (Elkészített SZT (0-2))
MFT Projekt előkészítés	Elindított MFT (0-1) Felállított munkaszervezet (fő)
Műemlék Felújítási Támogatás pályázatainak évenkénti kiírása	Évente kiírt pályázat (db)
Ünnepi kalendárium elkészítése	Elkészített Kalendárium (0-1)
Oktatási anyagok elkészítése	Elkészített oktatási anyagok száma (db)

PROGRAMELEMEK, TEVÉKENYSÉGEK MEGVALÓSULÁSA	INDIKÁTOROK
Hollókői termékek formájának és minőségének egységes szabályozása	Kidolgozott Hollókői Termék logotípi (0-1) Kidolgozott Hollókői Termékleírások száma (db)
Viseletkészítést bemutató film készítése	Elkészített viseletkészítést bemutató film (0-1)
„hollókői design” kialakítása	Megalkotott hollókői design kollekciók száma (db)
Viseleteket bemutató „verseny” szervezése	Viseleteket bemutató „versenyek” száma évente (db)
Hollókői ízes beszéd digitális archívumának kialakítása	Ízes beszéd archívumához felállított rendszer (0-1) Ízes beszédbe feltöltött anyagok száma (db)
Egyéb bemutatási módok (honlap, útjelzők) alkalmazása	Kialakított egyéb bemutatási módok száma (db)
Marketing terv elkészítése	Elkészített marketing terv (0-1)
Hollókő és térsége TDM szervezet tagjainak száma, költségvetési mutatói	TDM szervezet tagjainak száma (db) TDM szervezet éves költségvetése (Mft)
Új tanösvények kialakítása	Kialakított új tanösvények száma (db) Kialakított új tanösvények hossza (m)
Túraútvonalak fejlesztése	Felújított túraútvonalak hossza (km) Kialakított új túraútvonalak hossza (km)
Pihenőhelyek, kilátópontok kialakítása	Kialakított új pihenőhelyek száma (db) Kialakított új kilátópontok száma (db)
Új kerékpárút kialakítása	Kialakított új kerékpárút hossza (km)
Újfalu faluképének javítása	Újfalu faluképet zavaró, eltávolított táblák száma (db) Földkábellel kiváltott légkábelek hossza (m) Rossz minőségű, vagy nem szilárd burkolatú utak helyén kialakított szilárd burkolatú utak hossza (m) Felújított járdák, lépcsők hossza (m) Rekultivált egykori üzemanyag-töltő-állomás (0-1)
Világörökségi erdei iskola megszervezése	Világörökségi erdei iskola látogatóinak száma évente (fő)
Vár III. ütem fejlesztése	Elvégzett Vár III. ütem fejlesztés (0-1)
Tömegközlekedés fejlesztése	Sűrített Hollókő-Pásztó buszjárat (0-4 db új járat) Átállított Hollókő-Budapest közvetlen járat visszaindulási időpontja délután (0-1) Hosszabb üzemidejű Hollókő-Budapest közvetlen járat (0-1) Volán társaság által értékesített Hollókői programcsomagok száma (db)
Gondnokság munkatársainak továbbképzése	Gondnokság munkatársainak tartott képzések száma évente (db)
Gondnokság infrastrukturális, HR fejlesztése	Állandó munkaszervezet létszáma (0-2 fő) Alkalmazott állandó, örökségvédelemben járta építész és egyben műszaki ellenőr (0-1) Alkalomszerűen alkalmazott turisztikai szakértő (0-1) Alkalomszerűen alkalmazott néprajzi szakértő (0-1) Kialakított és felszerelt gondnoksági iroda (0-1)
Helyszínspecifikus szakképzések beindítása	Elindított helyszínspecifikus szakképzések száma (0-4 db)
Viseletkészítők kitanítása	Elindított viseletkészítési oktatás (0-1)
„Az én falum” című kiadvány elkészítése	Elkészített „Az én falum” kiadvány (0-1)
Helyi lakosság számára kínált ismeretterjesztő és egyéb közösségi programok szervezése	Helyi lakosság számára szervezett ismeretterjesztő, identitást erősítő programok száma évente (db)
Falukör, kérdőíves felmérések, szakmai egyeztetések, térségi egyeztetések megszervezése	Kérdőíves felmérések száma évente (db)

VII.3. PROGRAM CÉLOK MEGVALÓSULÁSÁHOZ KAPCSOLÓDÓ INDIKÁTOROK

PROGRAM CÉLOK MEGVALÓSULÁSA	INDIKÁTOROK
Hagyásfás legelők nagysága, legeltetett állatok száma	Hagyásfás legelők nagysága (ha) Hagyásfás legelőn legeltetett állatok száma (állategység)
A hagyásfás legelők lágyszárú állományának értéke, változatlansága	Hagyásfás legelők aljnövényzetének fajszáma (db) Hagyásfás legelők aljnövényzetének védett egyedei átlagosan (tő/m ²) Hagyásfás legelők aljnövényzetének fajállománya az IFGP-ben meghatározott képest ('X ₁ ' faj aránya Y ₁ %-kal tér el a tervezettől, 'X ₂ ' faj aránya Y ₂ %-kal tér el a tervezettől stb.)
A hagyásfás legelők fászszerű állományának lombkorona-borítottsága, fajösszetétele.	Fáslegelők lombkorona-borítottsága (%) Hagyásfás legelők fászszerű fajállománya az IFGP-ben meghatározott képest ('X ₁ ' faj aránya Y ₁ %-kal tér el a tervezettől, 'X ₂ ' faj aránya Y ₂ %-kal tér el a tervezettől stb.)
Megújított kertgazdaság üzemi területe, termés eredményei	Kertgazdaság üzemi területe (ha) Szalagparcellákon végzett kertgazdálkodás nagysága (ha) Kertgazdaság terméseredményei (db, kg stb.)
IFGP eszközparkja	Az IFGP motoros- és kézi eszközeinek száma (db)
Az IFGP pénzügyi eredményei	Az IFGP bevétele (Ft) Az IFGP nyeresége (Ft)
Az IFGP-ben dolgozó hollókői, környékbeli foglalkoztatottak száma, munkaköre	Az IFGP-ben fizikai munkakörben alkalmazott hollókőiek száma (fő) Az IFGP-ben fizikai munkakörben alkalmazott nem hollókőiek száma (fő) Az IFGP-ben szellemi munkakörben alkalmazott hollókőiek száma (fő) Az IFGP-ben szellemi munkakörben alkalmazott nem hollókőiek száma (fő)
A GP keretében megindított közösségi tervezés résztvevőinek száma, a közösségi aktivitás mutatói	A közösségi tervezéssel kapcsolatos események száma évente (db) A közösségi tervezés eseményein résztvevők átlagos száma (fő)
A Tervezett Karbantartási Program volumene	A TKP-ban résztvevő épületek száma (db)
A TKP-ban meghatározott és elvégzett karbantartási munkák száma, nagysága	TKP-ban meghatározott karbantartási munkák száma (db) TKP-ban meghatározott karbantartási munkák nagysága (Mft) TKP-ban meghatározott és elvégzett karbantartási munkák száma (db) TKP-ban meghatározott és elvégzett karbantartási munkák nagysága (Mft)
Az Építészeti Adattár mérete, használóinak száma	Építészeti adattár anyagainak száma (db) Építészeti adattár nagysága (GB) Építészeti adattár felhasználóinak száma évente (látogatás + letöltés)
Műemlékőr csoport létszáma	Műemlékőr csoport létszáma (fő)
Műemlékőr Szolgáltatást igénybe vevő tulajdonosok és érintett műemlékek száma	Műemlékőr Szolgáltatást igénybe vevő tulajdonosok száma (fő) Műemlékőr Szolgáltatással érintett műemlékek száma (db)
A Szolgáltatás útján elvégzett karbantartási munkák száma	A Szolgáltatás útján elvégzett karbantartási munkák száma (db) A Szolgáltatás útján elvégzett karbantartási munkák nagysága (Mft)
A KKK megvalósulásához kialakított monitoring-rendszer eredményei	A KKK monitoring-rendszer összesített számai

PROGRAM CÉLOK MEGVALÓSULÁSA	INDIKÁTOROK
Közterület-fejlesztési projektek száma, (területi és forrásigény szerinti) nagysága	Közterület-fejlesztési projektek száma (db) Közterület-fejlesztési projektek által érintett terület nagysága (m ²) Közterület-fejlesztési projektek forrásigénye (Mft)
Palóc Építészeti Mintakönyv kiadási, értékesítési számai, terjesztési területe	PÉM kiadott mennyisége (db) PÉM értékesített mennyisége (db) PÉM értékesítési helyei (db)
Összegyűjtött használt poltári cserép mennyisége és állapota	Összegyűjtött használt poltári cserép mennyisége (db) Összegyűjtött használt poltári cserép átlagos állapota (projekt során kidolgozandó, pl. 5-ös skálán értékelve)
Gyártatott poltári cserepek száma, minősége és autenticitása	Gyártatott poltári cserepek száma (db) Gyártatott poltári cserepek minősége (projekt során kidolgozandó, pl. 5-ös skálán értékelve) Gyártatott poltári cserepek autenticitása (projekt során kidolgozandó, pl. 5-ös skálán értékelve)
Összegyűjtött asztalos termékek száma és minősége	Összegyűjtött asztalos termékek száma (db) Összegyűjtött asztalos termékek minősége (projekt során kidolgozandó, pl. 5-ös skálán értékelve)
A Poltári Program eredményeként felhasznált poltári cserepek, asztalos termékek mennyisége	A Poltári Program eredményeként felhasznált poltári cserepek mennyisége (db) A Poltári Program eredményeként felhasznált asztalos termékek mennyisége (db)
Megpályázható összegek évente	Megpályázható MFT összeg évente (Mft)
Pályázók száma, pályázott összeg nagysága	MFT-re beadott pályázatok száma évente (fő) MFT-re beadott pályázatok nagysága évente (Mft)
Nyertesek száma, kifizetések nagysága	MFT-re beadott nyertes pályázatok száma évente (fő) MFT-re beadott nyertes pályázatok nagysága évente (Mft)
Elvégzett felújítási munkák mennyisége	MFT segítségével elvégzett karbantartási munkák száma (db) MFT segítségével elvégzett karbantartási munkák nagysága (Mft)
Ünnepi kalendárium kiadási, értékesítési számai, terjesztési területe	Ünnepi kalendárium kiadott mennyisége (db) Ünnepi kalendárium értékesített mennyisége (db) Ünnepi kalendárium értékesítési helyei (db)
A gyerekek bevonásának sikeressége a hagyományok megőrzésébe	A hagyományok megőrzésébe bevont gyerekek száma (fő)
Elkészült oktatási anyagok terjesztési területének nagysága, felhasználók száma	Oktatási anyagok kiadott mennyisége (db) Oktatási anyagok értékesített mennyisége (db) Oktatási anyagok értékesítési helyei (db)
A turisztikai attrakcióként, de hitelesen bemutatott ünnepek száma	A turisztikai attrakcióként, de hitelesen bemutatott ünnepek száma (db) A turisztikai attrakcióként, de hitelesen bemutatott ünnepek látogatóinak átlagos száma (fő)
Hollókői design felhasználása (ennek nyomán eladott termékek száma)	Hollókői design felhasználásával eladott termékek száma (db)
Viseleteket bemutató „verseny” résztvevőinek száma, köre, érdeklődők száma	Viseleteket bemutató „verseny” résztvevőinek száma (fő) Viseleteket bemutató „verseny” résztvevő településeinek száma (db) Viseleteket bemutató „verseny” érdeklődőinek száma (fő)
Látogatószám alakulása	Összes látogatószám évente (fő) Rendezvények látogatóinak száma évente (fő) Hollókői Húsvéti Fesztivál látogatószáma évente (fő) Múzeumok, attrakciók látogatószáma évente (fő)

PROGRAM CÉLOK MEGVALÓSULÁSA	INDIKÁTOROK
Szálláshely-szolgáltatás mérőszámainak alakulása	Összes szálláshely vé. száma évente (vendégéjszaka) Összes szálláshely tartózkodási ideje évente (vendégéjszaka) Kereskedelmi szálláshely vé. száma évente (vendégéjszaka) Kereskedelmi szálláshely tartózkodási ideje évente (vendégéjszaka) Magán szálláshely vé. száma évente (vendégéjszaka) Magán szálláshely tartózkodási ideje évente (vendégéjszaka)
Online (közösségi oldalak) és offline felületek látogatottságának illetve megjelenések számának alakulása	Saját honlap látogatóinak száma (felhasználók) havonta (db) Saját közösségi oldalak kedvelőinek, követőinek száma havonta (db) Egyéb internetes megjelenések havonta (db) Offline felületeken való megjelenések száma havonta (db)
Vevőelégedettség vizsgálatának alakulása	átlagos látogatói elégedettség aránya (%)
Kerékpáros turisták számának alakulása	kerékpáros turisták száma évente (fő)
Hollókő elérhetősége	Hollókő közúti elérhetősége Budapestről (perc) Hollókő tömegközlekedési elérhetősége Budapestről (perc) Hollókő közvetlen tömegközlekedési elérhetősége Budapestről (járatszám) Hollókő tömegközlekedési elérhetősége Pásztóról (perc) Hollókő közvetlen tömegközlekedési elérhetősége Pásztóról (járatszám) Hollókő tömegközlekedési elérhetősége Salgótarjánból (perc) Hollókő közvetlen tömegközlekedési elérhetősége Salgótarjánból (járatszám)
Helyszínspecifikus szakképzésekben, viseletkészítő-tanfolyamokon résztvevők száma, ezeket sikeresen elvégzők, tudásukat alkalmazók száma	Helyszínspecifikus szakképzésekben résztvevők száma (fő) Helyszínspecifikus szakképzést elvégzők száma (fő) Helyszínspecifikus szakképzést elvégzők és ezen végzettségüknek megfelelő területen elhelyezkedők száma Hollókőn (fő) Viseletkészítő-tanfolyamokon résztvevők száma (fő) Viseletkészítő-tanfolyamokat elvégzők száma (fő) Viseletkészítő-tanfolyamokat elvégzők és ezen végzettségüknek megfelelő területen elhelyezkedők száma Hollókőn (fő)
„Az én falum” kiadvány kiadási számai, terjesztési adatai	„Az én falum” kiadvány kiadott mennyisége (db) „Az én falum” kiadvány értékesített mennyisége (db) „Az én falum” kiadvány értékesítési helyei (db)
Helyi lakosság számára kínált ismeretterjesztő és egyéb közösségi programok részvételi adatai	Helyi lakosság számára kínált ismeretterjesztő és egyéb közösségi programok résztvevőinek száma (fő)
Falukör gyűléseinek résztvevők száma, résztvevők köre	Falukör gyűlésein a résztvevők átlagos száma (fő) Falukör gyűlésein résztvevők teljes száma (fő)
Kérdőíves felmérések eredményessége	Kérdőíves felmérések kitöltőinek átlagos száma (fő)
Szakmai és térségi egyeztetések résztvevők száma, köre	Szakmai egyeztetések résztvevőinek átlagos száma (fő) Szakmai egyeztetések résztvevőinek teljes száma (fő) Térségi egyeztetések résztvevőinek átlagos száma (fő) Térségi egyeztetések résztvevőinek teljes száma (fő) Térségi egyeztetések résztvevőinek küldő településeinek száma (db)

VII.4. HORIZONTÁLIS CÉLOK MEGVALÓSULÁSÁHOZ KAPCSOLÓDÓ INDIKÁTOROK

HORIZONTÁLIS CÉLOK	INDIKÁTOROK
H1: A jelenleg zajló és kialakítandó megújulási folyamatok megerősítése rendszerszerűvé tétele, kiterjesztése más ágazatokra is.	Ófalu állandó lakónépességének száma (fő) Ófalu bérakásaiban élő népesség száma (fő) Megművelt földterület nagysága Hollókőn (ha)
H2: Jelentős állami források középtávon történő kihelyezésével megújulást generáló, jövedelemtermelő, költséghatékony megújítások – helyreállítások, fejlesztések támogatása, megalapozva fenntartható, jövedelmező helyi gazdaság működését	Megújuló épületek száma évente (db) Helyi termékből származó bevételek Hollókőn (Mft) Turisták átlagos vendégéjszakáinak száma Hollókőn (vendégéjszaka)
H3: A folyamatok fenntartható irányba terelése (ökonómia, ökológia, környezettudatosság) pl.: települési területek növekedésének visszafogása; tájépítő/szépítő tájgazdálkodás; vízviszartartó vízgazdálkodás; régi tudások–szakmák–gyakorlatok új életre keltése a mai kulturális környezetben	Tájgazdálkodással művelt terület Hollókőn (ha) Vízviszartartás biztosítása mellett meliorált természetösterület nagysága Hollókőn (ha) Hagyományos módon művelt terület nagysága Hollókőn (ha) Hollókőn megőrzött/felelevenített hagyományos szakmák száma (db)
H4: A helyi humán erőforrás fejlesztése és ezzel való gondos gazdálkodás (oktatás, képzések, nyelvtanítás, foglalkoztatás, fiatalok hazahívása, idősek gondozása)	Munkanélküliség (fő) Helyben foglalkoztatott fizikai dolgozók száma (fő) Helyben foglalkoztatott szellemi dolgozók száma (fő) Nem Hollókőn foglalkoztatott fizikai dolgozók száma (fő) Nem Hollókőn foglalkoztatott szellemi dolgozók száma (fő) Hollókő lakosságának koreloszlása Hollókő lakosságának képzettsége

VII.5. STRATÉGIAI CÉLOK MEGVALÓSULÁSÁHOZ KAPCSOLÓDÓ EGYEDI INDIKÁTOROK

STRATÉGIAI CÉLOK	INDIKÁTOROK
S1: Az Ófalu táji - természeti környezettel harmonizáló tájképi megjelenése és a település hagyományos gazdálkodása során kialakult táji. természeti környezet megőrzése, ésszerű keretek közötti visszaállítása	Az Ófalu és a táj látványkapcsolatainak száma (db) Az Ófalu és a táj látványkapcsolatainak minősége (KKK készítése során kidolgozandó, pl. 5-ös skálán értékelve) Fáslegelő nagysága (ha) Megművelt szőlőhegyi kertes mezőgazdasági terület nagysága (ha) A megművelt védett tájrészlet nagysága (ha)
S2: Az Ófalu történelmi településszerkezete, telekstruktúrájának és jellemző fésűs beépítésének megerősítése	Beépített foghíjtelkek száma (db) Környezetéhez vizuálisan integrált új útburkolat az Ófaluban (0-1) Bemutatott Pajtakert (0-1)
S3: A meglévő egységes falukép és hiteles építészeti jelleg további megőrzése, az eredeti megjelenés (anyaghasználat, tömegképzés, formakincs–ornamentika) érvényesítése a felújítások, foghíjbeépítés során	Megerősített szabályozás (0-1) Elkészült mintatervek száma (db) Elkészült felmérések– tornác, melléképület, kerítés stb. – száma (db) Megürült/gazdátlan épületek száma (db) Felújításra/sürgős rekonstrukciós beavatkozásra szoruló épületek száma (db) Parasztkertek jellemző növényfajainak és a tájidegen fajok aránya (%) Fátlan közterületek nagysága (m ²)
S4: Hollókő hagyományainak, kulturális értékeinek felmérése, megőrzése és hiteles bemutatása	Hagyományos, hitelesen bemutatott szokások száma (db) A rendszeresen népviseletet hordó hollókőiek száma (fő) Az ünnepnapokon népviseletet hordó hollókőiek száma (fő)

VII.6. A MONITORING EREDMÉNYEI – VISSZACSATOLÁS

A VII.2-5. fejezetekben felsorolt indikátorok mérését a Gondnokság, a TDM, BNPI és az IFGP vezető testülete végzi, a mérések miatti többlet forrásigény központi finanszírozásával. A Gondnokság feladata a méréseken túl az adatsorok összegyűjtése, elemzése, tárolása és nyilvánossá tétele is. Az adatok önmagukban nem alkalmasak a VÖ KEÉ állapotának és kezelés sikerességének mérésére. Az egyes horizontális és stratégiai célokhoz tartozó indikátorok értékelése mutatja meg a KEÉ megőrzésének, a passzív, védelmi jellegű kezelésnek a sikerességét. Az aktív, cselekvő kezelés sikerességének méréséhez az adott programhoz és a program céljához rendelt indikátorok és a megfelelő (VII.1. pontban ismertetett táblázatban található) horizontális és stratégiai célhoz tartozó indikátorok elemzése szükséges.

Amennyiben a Gondnokság a stratégiai, vagy a horizontális célok elérését figyelő monitoring-rendszerben az értékek tendenciózus, vagy hirtelen jelentős romlását veszi észre, azonnal cselekvési tervet kell készítenie a káros folyamatok megállítása érdekében.

Amennyiben a programelemek, tevékenységek megvalósulását ellenőrző monitoring réteg a KET javaslatainak meg nem valósulását mutatja, a Gondnokságnak meg kell vizsgálnia ennek okát és döntenie kell a további szükséges lépésekről.

Ha a Gondnokság valamelyik program monitoringja során tartósan, vagy hirtelen negatív folyamatokat tapasztal, akkor az adott program működését felül kell vizsgálnia és szükség esetén finomítania kell a programon, adott esetben a KET módosítását is elő kell készítenie.

VIII. KIEGÉSZÍTŐ MUNKARÉSZEK

FELJEGYZÉS: HOLLÓKŐ KET - VÁR KÉRDÉSE

(2014. augusztus 1. Város-Teampannon Kft.)

A Hollókő Világörökségi terület Kezelési Terv készítés kapcsán kiemelt figyelmet érdemel a Vár helyreállításának kérdése. Kiemelt figyelmet érdemel, hiszen mind táji szerepe, mind a világörökségi terület egészének turisztikai vonzerejében betöltött szerepe miatt a helyreállítás koncepciója meghatározó lehet, meghatározó üzenetet hordozhat. A műemlék-helyreállítás elvi kérdései e helyen olyan dilemmákkal szembesülnek, amelyek az ország, a nemzet énképének, azonosságtudatának szempontjából hosszú távon hatnak.

Az alapvető kérdés, hogy milyen mértékig indokolt a Vár rekonstrukciója. E kérdésben a KET-nek nem feladata állást foglalni - ugyan a terv alapvető célja megszabni a világörökségi terület megőrzésének, alakításának fő kereteit, de ezen belül a Vár kezelési módjával kapcsolatos, szigorúan műemlékes szakmai döntések nem háríthatók a KET-et kidolgozókra.

A kérdés elméleti felvetése mellett látni kell, hogy gyakorlati lépések is történnek: a Vár ún. Rekonstrukciós állagmegóvása engedélyezett tervekkel, kiviteli tervekkel rendelkezik. Ezek a Vár helyiségeinek egy-fajta kiépítését szolgálják, a romsziluett részleges megváltoztatásával - a torony lefedése nélkül. A megoldás a tervező (Komjáthyiné Kremnicsán Ilona, MÉRTÉK Stúdió Kft.) javaslatai alapján a Központi Tervtanács (2009. május 28.) döntésének felel meg. Ezek a megoldások megfelelnek a korábbi évtizedek magyar műemléki gyakorlatának, azonban éppen annak határait feszegetik. „Eljutottunk a vár tekintetében az alapvető, sokakat régóta foglalkoztató kérdéshez: teljes rekonstrukció vagy romkompozíció?”⁵

A dilemma nem egyedül Hollókőn bukkan fel, az elmúlt évtized magyarországi gyakorlata már több helyen szakított a korábban általánosan elfogadott iskola szemléletével, és kiterjedt rekonstrukciós beavatkozásokat indított meg: Nyírbátor, Diósgyőr, Füzer egy korábban el nem fogadott gondolkodásmód mentén épül.

Mindkét féle megközelítés mellett lehet pro és kontra érveket állítani - a dilemma megválaszolása éppen ezért nehéz. Különösen nehéz a válasz magának a rom-helyreállításnak kérdéskörében. A válasz súlyát az adja, hogy - mint fent említettük - a műemlékvédelmi gesztusok hosszú távon hatnak. Az ország történetének bemutatásában, hermeneutikai koncepciójában az írástudó értelmiség felelőssége ma is jelen van.

A hiteles megközelítés

A hiteles megközelítés alapvető felfogása szerint a műemlék-helyreállítás nem léphet a feltételezéseken alapuló helyreállítások terepére, rekonstrukciókat még evidenciák birtokában is csak kivételes esetben fogad el (háborús pusztítás, elemi kár), akkor is kérdésesnek mondható az időtáv.

E megközelítés szempontjából e helyen három érvet kell figyelembe venni:

- a rekonstrukció kellő alátámasztottság hiányában tévutakhoz vezethet, kőbe öntheti egy adott kor téves, vagy torzított vízióját egy korábbi korról, ráadásul olyan technológiákkal, amelyek eleve idegenek a bemutatni kívánt elemektől. Ez díszletépítéshez vezet, ami sok esetben a későbbiekben értékét veszti, voltaképp egy hosszútávon fennmaradó efemer gondolat, giccs. (A 19. sz. végi, 20. sz.

⁵ Komjáthyiné Kremnicsán Ilona: A vár, a templom és a ház - Emlékek, fények Hollókőről in Hollókő öröksége (szerk.: Dobosyné Antal Anna – Kovács Dezső), 2013, Budapest, ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, p. 97.

eleji „műemlék-helyreállítások” egy jelentős része kipróbálta ezt az utat.)

- bekövetkezik a valódi értékek inflálódása, a másolatok elszaporodása az eredeti, anyagukban megmaradt, valódi történeti értékkel bíró épületeket, épületelemeket, művészeti alkotásokat elértékteleníti. Amennyiben bármit bármikor megépíthetünk replikaként, az értelmetlenné teszi az eredeti értékek megóvásáért tett erőfeszítéseket.
- a történelmet nem lehet meg nem történné tenni - illetve az ezt szolgáló lépések kollektív önbecsapáshoz vezetnek. A magyarországi várak a Rákóczi szabadságharcot követően jellemzően rommá lettek - a megelőző állapot visszaállításának üzenete nem értelmezhető.

A hiteles romkonzerválásnak gyakorlatával szemben ugyanakkor lényegi kérdések is megfogalmazhatók:

- a kisléptékű konzerválások legfeljebb a ruskini gondolatot, a „romok méltóságteljes halálát” teszik lehetővé, az emlék pusztulási folyamatát legfeljebb időben meghosszabbíthatják. Láthatóan ez a gondolat sem szakmai körökben, sem a nagyközönség körében nem elfogadott.
- az erőteljesebb léptékű, kiegészítésekkel ötvözött konzerválások voltaképpen értelmező beavatkozások, „romkompozíciós” munkák, egy új sziluett, egy új térstruktúra kialakítását hozzák magukkal, egyfajta kortárs emlékhellyé téve a helyszínt.
- a hiteles kiegészítések kortárs eszközei sok esetben évtizedek alatt sem váltak elfogadottá, a műemlék-helyreállítások olvasatának köznyelvi elemévé (ld. pl. a visegrádi Salamon torony, a diósgyőri vár korábbi kiegészítéseit)

A rekonstrukciós megközelítés

A rekonstrukció, a visszaépítés szándéka a hiteles megközelítés vélt vagy valós hátrányait kívánja orvosolni egy korábbi állapot újraépítésével.

Ennek érvei az alábbiakban összegezhetők:

- a nagyközönség számára érthető, élvezhető állapot felmutatása szélesebb körben lehet elfogadott, mint a hiteles helyreállítások értelmezési feladataival terhelt kompozíció. Ez a felfogás az épségben, teljességben rejlő értéket teszi elsődlegessé - az egyéb műemléki értékek banalizációja árán.
- a korábbi kialakításnak megfelelő épületszerkezetek kialakítása - elsősorban a tetők, nyílászárók - a rom állapot megszüntetésével az emlék hosszabb távú megőrzését teszik lehetővé, a csapadék távoltartásával kímélik a falszerkezeteket - legalábbis azok egy részét.
- a rekonstruált, zárhatóvá tett, közművekkel ellátott terekből „épület” válik, amely „hasznosítható”, a mai kor igényeinek megfelelő funkciókkal betölthető - legyen az akár csupán a turizmus élményforrása is.

Látni kell, hogy a rekonstrukciós szándék eközben számos korlátba ütközik - túl azokon az elvi megfontolásokon, amelyeket a fenti, hitelességről felvetett érvek magukba foglalnak:

- - a rekonstrukció - pénzügyi forrásoktól függetlenül - nem tud teljessé válni, óhatatlanul kompromisszumokra kényszerül. Még a leghitelesebb megoldásokra törekvő rekonstrukció is beleütközik az el lehetetlenülésekbe: későbbi hozzáépítések, elbonthatatlan szerkezetek, tartószerkezeti nehézségek. Nem lehet MINDENT és BÁRMIT megvalósítani.
- a rekonstrukció ma, Magyarországon nagymértékben nélkülözni kénytelen a régi szakmák mestereit, a régi építőanyagokat, nem csupán költségük okán, hanem elérhetetlenségük miatt. Miközben talán téglát tetszés szerinti méretben (költséget nem kímélve) le lehet gyártani, vasszeg nélküli ácsolatot, kézi szövésű falikárpitot, középkori zsúpfedést, öntött ablaküveget vagy üveg helyett hólyagbevonatot nehezebb elvárni, történeti bútorkészletünk sajnálatos módon nagyon kicsi. Egy rekonstrukció esetén ezeknek legfeljebb imitációja készülhet.

- a legpazarabb rekonstrukció eredményeként létrejövő „mű” emlék, „mű” vár a legteljesebb igyekezet mellett is elmarad akár a legközelebbi területek épen megőrzött vagy hitelesen helyreállított emlékei mögött (pl. Dalmácia, Bled vagy Krakó Wavel), így félő, hogy a rekonstrukció a közösségi veszteség-tudatot nem tudja csökkenteni, legfeljebb fedni, más formába átírni.

Hollókő esetében a Vár kérdése mindemellett elsősorban a faluval együtt értelmezhető: az 1970-80-as évek helyreállításai koherens szemléletet képviseltek. A KET-nek valamilyen koherenciát a továbbiakban is biztosítania kell.

A Hollókői vár hosszú távú kezelése esetében meghatározó, hogy romként lett része a világörökségi "kép"-nek, és nincs tudomásunk hiteles dokumentumról, ami alapján visszaépíthető lenne. A Vár jövőbeli esetleges rekonstrukciójának kérdése, szakmai konszenzus és az érintett hatóságok, szakmai fórumok döntésének a függvénye.

A jövőbeli kezelés elsődleges célja a Hollókői várat illetően, hogy a jelenlegi állapot és a vár látványa (feltárulása) lehetőség szerinti minimális megváltoztatásával elérje azt, hogy a Vár műszakilag fenntarthatóvá váljék. Ha ennek kapcsán fedett-zárt terek is létrejönnek, az jó, de ezek bővítése (a beépített terek növelése) önmagában ne legyen cél.

A vár esetleges további rekonstrukcióját a következő alapelvek mentén kell végezni:

- semmiképpen nem veszélyeztetheti Hollókő világörökségi címét és Kiemelkedő Egyetemes Értékét (melynek a Vár is meghatározó része),
- a Vár rom jellege mindenképpen megtartandó
- a Vár környezetét is történelmileg hiteles, a Vár megjelenését nem befolyásoló állapotában kell megtartani
- a jelenlegi Vár melletti építményeket növénytelepítéssel kell eltakarni.

Egységes örökségvédelmi állásfoglalás szükséges Hollókő és egyéb helyszínek esetében is a vár rekonstrukció folytatásának tartalmával és feltételeivel kapcsolatban.

KONKORDANCIA TÁBLÁZAT

2. melléklet a 315/2011. (XII. 27.) Korm. rendelethez A kezelési terv részletes tartalmi követelményei	KET TARTALOMJEGYZÉK VONATKOZÓ RÉSZEI
I. Azonosító adatok	I. AZONOSÍTÓ ADATOK
1. A világörökségi helyszín megnevezése.	I.1. Megnevezés, lehatárolás
2. A világörökségi terület határai:	
a) a világörökségi helyszín helyrajzi számok szerinti kijelölése vagy határának EOVSíkkordináták és WGS 84 alapfelületre vonatkozó földrajzi koordináták szerinti megállapítása fok, perc, másodperc formában (DMS),	
b) a világörökségi helyszín kiterjedésének megfelelő méretarányú, ingatlan-nyilvántartási vagy topográfiai térképen történő lehatárolása,	
c) a világörökségi helyszín védőövezete helyrajzi számok szerinti kijelölése vagy határának EOVSíkkordináták és WGS 84 alapfelületre vonatkozó földrajzi koordináták szerinti megállapítása fok, perc, másodperc formában (DMS),	
d) a világörökségi helyszín védőövezete kiterjedésének megfelelő méretarányú, ingatlan-nyilvántartási vagy topográfiai térképen történő lehatárolása.	[tartalmi kifejtés]
II. A kiemelkedő egyetemes érték összegzése az UNESCO Világörökség Bizottsága által elfogadott és a Központ által nyilvántartott tartalommal:	II. A KIEMELKEDŐ EGYETEMES ÉRTÉK ÖSSZEGZÉSE
1. rövid leírás,	[pár soros bekezdések címei, nem jelennek meg a tartalomjegyzékben]
2. a felvétel során elfogadott kritériumok kifejtése,	
3. az integritás megállapítása,	
4. a kulturális örökség védelmet élvező világörökségi helyszínek esetében a hitelesség megállapítása,	
5. védelmi és kezelési elvárások.	
III. A világörökségi helyszín kiemelkedő egyetemes értéke megőrzésének, fenntartásának és bemutatásának céljai és stratégiái	III. HOLLÓKŐ KIEMELKEDŐ EGYETEMES ÉRTÉKE MEGŐRZÉSÉNEK, FENNTARTÁSÁNAK ÉS BEMUTATÁSÁNAK CÉLJAI, STRATÉGIÁI
A prioritások rögzítése az alábbi területeken:	[tartalmi kifejtés]
1. kutatás,	III.2. Kutatás – a kiemelt programok megalapozása
2. megőrzési állapot javítása (helyreállítás, kezelés, gondozás, felújítás),	III.1. Fenntarthatóság növelése, a megőrzési állapot fenntartása – javítása (helyreállítás, kezelés, gondozás, felújítás)
3. a fenntarthatóság növelése,	III.3. Megközelítés, közlekedés
4. megközelítés, közlekedés,	III.4. Bemutató, látogatók fogadása, turizmus
5. bemutatás, látogatók fogadása, turizmus,	III.5. Szakmai képzés, továbbképzés
6. szakmai képzés, továbbképzés,	III.6. Oktatás, ismeretterjesztés, társadalmi tudatosság növelése
7. oktatás, ismeretterjesztés, társadalmi tudatosság növelése,	III.7. Környezeti tényezők, kapcsolatok, klímaváltozás Természeti Katasztrófák, Klímaváltozás
8. környezeti tényezők, kapcsolatok, klímaváltozás,	III.8. A KET és területrendezési tervek, valamint a településrendezési eszközök összhangjának megteremtése
9. a területrendezési eszközök összhangjának megteremtése,	[lásd III.7.]
10. havária,	III.9. Kommunikáció
11. kommunikáció.	IV. KEZELÉSI MÓDOK, KORLÁTOZÁSOK, TILALMAK
IV. Kezelési módok, korlátozások, tilalmak részletes leírása	[tartalmi kifejtés, de megjelenik az alpontokban] IV.1. Az attribútumok megőrzését, védelmét szolgáló, fenntartható, fennmaradást elősegítő kezelése IV.2. Rendkívüli helyzetek
1. A világörökségi területet érintő kezelési módok, különösen az alábbi területeken és esetekben:	
a) a megőrzés/védelem,	
b) a fenntartható/fennmaradást elősegítő használat,	[tartalmi kifejtés, de megjelenik az alpontban] IV.3. A kulturális örökség védelméről szóló jogszabályok alapján fennálló korlátozások és tilalmak
c) a rendkívüli helyzetek.	
2. A kulturális örökség védelméről rendelkező jogszabályok alapján fennálló védelemből eredő korlátozásoknak és tilalmaknak a világörökségi helyszín kiemelkedő egyetemes értéke szempontjából megadott, a világörökségi terület sajátosságaira figyelemmel megállapított részletes leírása.	

2. melléklet a 315/2011. (XII. 27.) Korm. rendelethez A kezelési terv részletes tartalmi követelményei	KET TARTALOMJEGYZÉK VONATKOZÓ RÉSZEI
3. Amennyiben a világörökségi területen lévő védett természeti területen természetvédelmi kezelési terv van hatályban, az abban foglalt, a kiemelkedő egyetemes érték védelmét biztosító természetvédelmi kezelési előírásokra történő utalások és hivatkozások rögzítése.	[tartalmi kifejtés, de megjelenik az alpontban] IV.4. A Tájvédelmi Körzet kezelési, fenntartási feladatai
V. Társadalmi-szakmai részvétel a kezeléssel kapcsolatos döntéshozatalban	V. TÁRSADALMI – SZAKMAI RÉSZVÉTEL A KEZELÉSEL KAPCSOLATOS DÖNTÉSHOZATALBAN
1. Az érdekelték és érintettek bevonására szolgáló eszközök (fórumok, mechanizmusok, folyamatok) leírása.	V.3. Az érintettek és érdekelték bevonása
2. Eszközök, egyeztetési és kiigazító mechanizmusok:	V.4. Eszközök, egyeztetési és kiigazító mechanizmusok
a) mely esetekben, milyen körben kell az egyeztetést kötelezően lefolytatni (pl. hatóságok, a tulajdonosok, használók bevonása stb.),	
b) véleménykülönbség esetén milyen további intézkedéseket lehet és kell megtenni.	
3. Lehetséges konfliktusforrások, konfliktuskezelés.	V.5. Lehetséges konfliktusforrások, konfliktuskezelés
VI. Finanszírozás	VI. FINANSZÍROZÁS
1. A világörökségi terület finanszírozási igényét megalapozó	[tartalmi kifejtés, részben megjelenik az alpontok címében] VI.1. A finanszírozás forrásoldala Feltételek Egyéb finanszírozási módok VI.2. Finanszírozást igénylő kezelési módok VI.2.4. A kezelés részeként, az alpműködésen túllépő tevékenységek VI.3. A Kezelési Terv végrehajtásának költségigénye
a) sajátos körülmények a IV. pont szerint,	
b) a világörökségi helyszínhez kapcsolódóan támogatandó elemek, illetve tevékenységek.	
2. Az alkalmazandó feltételrendszer definiálása.	
VII. Monitoring	VII. MONITORING
1. Alapadatok.	Alapadatok
2. Indikátorok.	VII.2. Az egyes programelemekhez, tevékenységekhez tartozó indikátorok
	VII.3. Program célok megvalósulásához kapcsolódó indikátorok
	VII.4. Horizontális célok megvalósulásához kapcsolódó indikátorok
	VII.5. Stratégiai célok megvalósulásához kapcsolódó egyedi indikátorok
	VII.1. A monitoring rendszere, mechanizmusa
3. Mechanizmus és folyamatleírás.	
4. Visszacsatolás.	VII.6. A monitoring eredményei – visszacsatolás

IX. MELLÉKLET

IX.1. KÉRDŐÍV MINTA

HOLLÓKŐ KEZELÉSI TERV MEGALAPOZÁSA – KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS

A Tájérv Műhely Kft. – Város-Teampannon Kft. konzorcium készíti Hollókő-Ófalu és környezete világörökségi terület Kezelési Tervét. A Kezelési Terv meghatározza a következő, 2020-ig tartó időszakban Hollókőre érkező támogatásokat, ezáltal közvetlenül befolyásolja a település jövőjét, a lakosok életét is. Ezért fontos, hogy megismerjük az Önök véleményét, céljait, hogy a Kezelési Terv a hollókői érdekeket is szolgálja. Munkánk során eddig a Megalapozó Dokumentációt készítettük el, melynek egyik első lépéseként februárban már tartottunk egy szűkebb körű hollókői egyeztetést. Legutóbb április közepén egy szakmai és egy nyílt társadalmi egyeztetést tartottunk. A Kezelési terv megvalósulásának egyik alapköve a társadalmi beágyazottság, ezért szeretnénk a falugyűléseken – fórumokon túl egy kérdőíves felmérést is készíteni. A kérdőív kitöltése az önkormányzat támogatásával, személyes megkeresés útján történik. Kérjük, hogy az alábbi kérdőív kitöltésével járuljon hozzá a készülő Kezelési Terv kidolgozásához! A **június 14-i falugyűlés** alkalmával személyes megjelenésére, véleményének és tapasztalatainak megismerésére is számítunk. Köszönjük a közreműködését!

Dr. Laposa József, Koszorú Lajos

[Ha kérdése, észrevétele van, forduljon hozzánk bizalommal! Kapcsolattartó: Tokai Gábor, Tel: 06-30-458-3781; cím: Város-Teampannon Kft, 1053 Budapest, Veres Pálné utca 7; e-mail: tokai.gabor@teampannon.hu]

ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEK

Mióta hollókői lakos?

A. Itt születtem.

B. Ide költöztem évvel ezelőtt.

Rendelkezik ingatlannal az Ófalu területén?

A Igen

B Nem

Melyik településrészen él?

A Újfaluban

B Ófaluban

Tervezi, hogy az Ófaluban ingatlant vásárol, és oda-költözik?

A Igen

B Nem

Élt már az Ófaluban?

A Igen

B Nem

Tervezi, hogy az Ófaluban ingatlant vásárol, és vállalkozást indít?

A Igen

B Nem

Ha élt ott, de már nem ott él, mi ennek az oka?

.....

AMENNYIBEN AZ ÓFALUBAN ÉL, VAGY RENDELKEZIK OTT INGATLANNAL, VAGY SZERETNE OTT ÉLNI/ KÉSŐBB INGATLANHOZ JUTNI, KÉRJÜK TÖLTSE KI AZ 1. TEMATIKUS KÉRDŐÍVET IS!

Rendelkezik telekkel a volt Öreg- Szőlők nadrágszíj parcellás területén?

A Igen

B Nem

Ha a szalagparcellás Öreg- Szőlők területén lehetőség nyílna mezőgazdasági termelést folytatni, akkor abban részt venne?

A Igen, saját magam (családom számára) megtermelném az étkezési alapanyag- szükségletünk egy részét.

B Igen, akár egy árutermelő mezőgazdasági művelést összefogó szervezet keretében is részt vennék a munkában.

Nem, mert.....

AMENNYIBEN ÖN RENDELKEZIK SZALAGPARCELLÁS FÖLDRÉSZLETTEL, VAGY SZÍVESEN RÉSZT VENNE EGY, A TERÜLET MEGÚJULÁSÁT SZOLGÁLÓ PROGRAMBAN, KÉRJÜK TÖLTSE KI A 2. TEMATIKUS KÉRDŐÍVET IS!

1. TEMATIKUS KÉRDŐÍV – HOLLÓKŐ-ÓFALU AZ ÉLŐ FALU

Ön szerint Hollókő-Ófalu ma élő falu?

A Igen

B Nem, mert.....

.....

Ön szerint mi jellemző az Ófalura?

(több válasz is megjelölhető)

A Élő falu

B Az Újfaluval együtt Hollókő élő falu

C Skanzen

D Élő múzeumfalu

E Egyéb:.....

Ön tervezi, hogy beköltözik az Ófaluba?

A Igen

B Nem, mert.....

.....

C Jelenleg is ott élek.

Ön szerint mi az oka annak, hogy ma kevesen élnek az Ófalu területén?

(több válasz is bejelölhető)

A Kis méretű ingatlanok

B Mai igényeknek nem megfelelő komforttal (hőszigeteléssel stb.) rendelkező épületek

C Életszerűtlen, túlzott szabályozás

D Bővítési, átalakítási lehetőségek hiánya

E Túlzott turistaforgalom

F Magas ingatlanárak

G Egyéb

Ön szerint mit kell óvni-erősíteni az Ófaluban?

(több válasz is bejelölhető)

A Műemlék épületeket

B Hagyományos településképet (utak, telekszerkezet, túlsúlyban lévő régi épületek)

C Falusi életformához igazodó udvart (gyümölcsfák, haszonállatok)

E Egyéb:.....

Ön szerint mely beavatkozások engedhetők meg a fenti értékek megőrzése – hasznosítása érdekében?

(több válasz is bejelölhető)

A Tetőtér-beépítés hátrafelé néző ablakkal

B Tetőtér-beépítés tetősíkba simuló oldalra néző ablakkal

C Tetőtér-beépítés előre néző (a fűrészelt deszkaoromzatba illesztett) ablakkal

D Új, modern kémények, antennák elhelyezése a tetőn

E Épületek megtoldása hagyományos stílusú melléképületekkel (garázs, lakótér-bővítés céljából)

F A foghíjakon új lakóépületek építése hagyományos stílusban

G Az épületek kertjében garázs, medence építésének engedélyezése

H Az utcán/udvaron történő gépjárműtárolás engedélyezése

I Az Ófaluba gépjármű behajtás engedélyezése

J Egyéb:

Ha a fenti (Ön által megjelölt) beavatkozások megtörténnének, Ön beköltözne az Ófaluba?

A Igen

B Nem, mert

C Jelenleg is ott élek

Ön szerint probléma-e hogy az Ófaluban sok a nyaralóház és a turisztikai szolgáltató?

A Igen, ez által kevésbé hiteles a falu.

B Szerintem ez nem helytálló kérdés (sőt, a rendezett porták javítják a faluképet).

C Nem, én is ilyen nyaraló/turisztikai szolgáltató ingatlan tulajdonosa vagyok

D Bár én is ilyen nyaraló/turisztikai szolgáltató ingatlan tulajdonosa vagyok, szerintem előnyös lenne a lakó célú ingatlanok arányának növelése

Ön szerint (a jelenlegi folyamatok ismeretében) milyen jövő vár Hollókő-Ófalura?

A *Múzeumfalu* lesz (az épített értékek megőrzése mellett a településrész legfontosabb feladata a bemutatás – ismeretterjesztés lesz)

B *Élő skanzen* lesz (az épített mellett a kulturális értékek megőrzése – bemutatása is megvalósul, a hollókői lakosság aktív szerepétől lesz élő)

C *Újra hagyományos értelemben vett élő faluvá válik* (a műemléki szabályozás enyhülése következtében lehetővé válik az épületek komfortosabbá tétele, továbbépítése, az Ófaluban újra nő a helyben lakók száma)

D Egyéb:.....

Ön hosszú távon milyen jövőképet tartana a legjobbnak Hollókő-Ófalu számára?

A *Múzeumfalu* (az épített értékek megőrzése mellett a településrész legfontosabb feladata a bemutatás – ismeretterjesztés lesz)

B *Élő skanzen* (az épített mellett a kulturális értékek megőrzése – bemutatása is megvalósul, a hollókői lakosság aktív szerepétől lesz élő)

C *Hagyományos értelemben vett élő falu* (az épületek komfortosabbá tétele, továbbépítése miatt az eredetiség gyengül, de az Ófaluban újra nő a helyben lakók száma)

D Egyéb:.....

2. TEMATIKUS KÉRDŐÍV – AZ ÖREG-SZŐLŐK HASZNOSÍTÁSA**Ön rendelkezik telekkel a szalagparcellás területen? Ha igen, milyen méretű parcellák ezek?**

A Nem rendelkezem.

B Rendelkezem db földrészlettel, összesen kb. területen.

C Van birtokomban szalagparcella, de nem ismerem a méretét.

Ön szerint mi az oka a terület elgyomosodásának?

A Rossz művelési feltételek (talajadottságok, meredekség stb.)

B Kis méretű parcellák.

C Nincs a művelésre társadalmi igény.

D Egyéb:.....

Amennyiben rendelkezik vele, mi a parcella (parcellák) jelenlegi hasznosítása?

A Jelenleg is termeszek rajta, az alábbi növényeket:

B Jelenleg parlagon van a terület, legutoljára éve volt művelve

Mik a tervei a jövőben a területtel?

A Szeretném mezőgazdasági célra hasznosítani.

B Szeretném eladni a telket.

C Szeretném megtartani a területet, de nincsenek konkrét elképzeléseim a hasznosításáról.

D Egyéb:

Ön szerint mi jellemezte az Öreg-szőlőket, mi az a sajátosság, aminek a megőrzésére-helyreállítására törekednünk kell?

(több válasz is bejelölhető)

A Rendkívül keskeny parcellák (1-3 m eredeti szélességben)

B Viszonylag keskeny, „sávós” parcellák (akár 10-15 m szélességben)

C A településhez kötődő művelt tájrészlet

D Rendezettség

E Egyéb:

Ön szerint probléma-e, hogy a korábban művelt szalagparcellás domboldal beerdősül?

A Nem, a varázslatos cserhádi táj fontos eleme az erdő, így nem probléma, ha a falu mellett is megjelenik.

B Igen, ez probléma, a rendezetlensége miatt nem jó látvány, tenni kell ellene.

Ön gazdaságosan megművelhetőnek tartja a szalagparcellás domboldalt?

A Igen, akár árutermelésre is alkalmas

B Igen, de csak háztáji termesztésre, a saját igények kielégítésére alkalmas

C Nem művelhető gazdaságosan

Ha nem művelhető meg gazdaságosan, ennek mi az oka?

(több válasz is bejelölhető)

A Rossz talajadottságok

B Meredekség

C Elaprózott telekszerkezet

D Nagyszámú vadállomány

E Egyéb:

Ha lehetőség lenne a telkek hasznosítására, Ön milyen formában venne benne részt?

(több válasz is bejelölhető)

A Aktívan részt vennék a kezdeményezésben, a földtulajdonomon (amennyiben van) mezőgazdasági művelést folytatnék.

B A telkemet eladnám/elcserélném/bérbe adnám úgy, hogy egy működőképes, közösségi alapú gazdaság létrejöhessen.

C A tényleges mezőgazdasági művelésben vennék részt

D A termékek (pl. gyümölcs) feldolgozásában vennék részt.

E A termékek (pl. gyümölcs, lekvár, pálinka) értékesítésében vennék részt.

F Egyéb:

G Nem vennék részt a kezdeményezésben, mert.....

IX.2. KONKORDANCIA TÁBLÁZAT

2. melléklet a 315/2011. (XII. 27.) Korm. rendelethez A kezelési terv részletes tartalmi követelményei	KET TARTALOMJEGYZÉK VONATKOZÓ RÉSZEI
I. Azonosító adatok	I. AZONOSÍTÓ ADATOK
1. A világörökségi helyszín megnevezése.	I.1. Megnevezés, lehatárolás
2. A világörökségi terület határai:	
a) a világörökségi helyszín helyrajzi számok szerinti kijelölése vagy határának EOVSíkkoordináták és WGS 84 alapfelületre vonatkozó földrajzi koordináták szerinti megállapítása fok, perc, másodperc formában (DMS),	
b) a világörökségi helyszín kiterjedésének megfelelő méretarányú, ingatlan-nyilvántartási vagy topográfiai térképen történő lehatárolása,	
c) a világörökségi helyszín védőövezete helyrajzi számok szerinti kijelölése vagy határának EOVSíkkoordináták és WGS 84 alapfelületre vonatkozó földrajzi koordináták szerinti megállapítása fok, perc, másodperc formában (DMS),	
d) a világörökségi helyszín védőövezete kiterjedésének megfelelő méretarányú, ingatlan-nyilvántartási vagy topográfiai térképen történő lehatárolása.	[tartalmi kifejtés]
II. A kiemelkedő egyetemes érték összegzése az UNESCO Világörökség Bizottsága által elfogadott és a Központ által nyilvántartott tartalommal:	II. A KIEMELKEDŐ EGYETEMES ÉRTÉK ÖSSZEGZÉSE
1. rövid leírás,	[pár soros bekezdések címei, nem jelennek meg a tartalomjegyzékben]
2. a felvétel során elfogadott kritériumok kifejtése,	
3. az integritás megállapítása,	
4. a kulturális örökségi védelmet élvező világörökségi helyszínek esetében a hitelesség megállapítása,	
5. védelmi és kezelési elvárások.	
III. A világörökségi helyszín kiemelkedő egyetemes értéke megőrzésének, fenntartásának és bemutatásának céljai és stratégiái	III. HOLLÓKŐ KIEMELKEDŐ EGYETEMES ÉRTÉKE MEGŐRZÉSÉNEK, FENNTARTÁSÁNAK ÉS BEMUTATÁSÁNAK CÉLJAI, STRATÉGIÁI
A prioritások rögzítése az alábbi területeken:	[tartalmi kifejtés]
1. kutatás,	III.2. Kutatás – a kiemelt programok megalapozása
2. megőrzési állapot javítása (helyreállítás, kezelés, gondozás, felújítás),	III.1. Fenntarthatóság növelése, a megőrzési állapot fenntartása – javítása (helyreállítás, kezelés, gondozás, felújítás)
3. a fenntarthatóság növelése,	III.3. Megközelítés, közlekedés
4. megközelítés, közlekedés,	III.4. Bemutató, látogatók fogadása, turizmus
5. bemutatás, látogatók fogadása, turizmus,	III.5. Szakmai képzés, továbbképzés
6. szakmai képzés, továbbképzés,	III.6. Oktatás, ismeretterjesztés, társadalmi tudatosság növelése
7. oktatás, ismeretterjesztés, társadalmi tudatosság növelése,	III.7. Környezeti tényezők, kapcsolatok – havária Természeti Katasztrófák, Klímaváltozás
8. környezeti tényezők, kapcsolatok, klímaváltozás,	III.8. A KET és területrendezési tervek, valamint a településrendezési eszközök összhangjának megteremtése
9. a területrendezési eszközök összhangjának megteremtése,	[lásd III.7.]
10. havária,	III.9. Kommunikáció
11. kommunikáció.	IV. KEZELÉSI MÓDOK, KORLÁTOZÁSOK, TILALMAK
IV. Kezelési módok, korlátozások, tilalmak részletes leírása	[tartalmi kifejtés, de megjelenik az alpontokban] IV.1. Az attribútumok megőrzését, védelmét szolgáló, fenntartható, fennmaradást elősegítő kezelése IV.2. Rendkívüli helyzetek
1. A világörökségi területet érintő kezelési módok, különösen az alábbi területeken és esetekben:	
a) a megőrzés/védelem,	
b) a fenntartható/fennmaradást elősegítő használat,	
c) a rendkívüli helyzetek.	[tartalmi kifejtés, de megjelenik az alpontban] IV.3. A kulturális örökség védelméről szóló jogszabályok alapján fennálló korlátozások és tilalmak
2. A kulturális örökség védelméről rendelkező jogszabályok alapján fennálló védettségéből eredő korlátozásoknak és tilalmaknak a világörökségi helyszín kiemelkedő egyetemes értéke szempontjából megadott, a világörökségi terület sajátosságaira figyelemmel megállapított részletes leírása.	

2. melléklet a 315/2011. (XII. 27.) Korm. rendelethez A kezelési terv részletes tartalmi követelményei	KET TARTALOMJEGYZÉK VONATKOZÓ RÉSZEI
3. Amennyiben a világörökségi területen lévő védett természeti területen természetvédelmi kezelési terv van hatályban, az abban foglalt, a kiemelkedő egyetemes érték védelmét biztosító természetvédelmi kezelési előírásokra történő utalások és hivatkozások rögzítése.	[tartalmi kifejtés, de megjelenik az alpontban] IV.4. A Tájvédelmi Körzet kezelési, fenntartási feladatai
V. Társadalmi-szakmai részvétel a kezeléssel kapcsolatos döntéshozatalban	V. TÁRSADALMI – SZAKMAI RÉSZVÉTEL A KEZELÉSSSEL KAPCSOLATOS DÖNTÉSHOZATALBAN
1. Az érdekelték és érintettek bevonására szolgáló eszközök (fórumok, mechanizmusok, folyamatok) leírása.	V.3. Az érintettek és érdekelték bevonása
2. Eszközök, egyeztetési és kiigazító mechanizmusok: a) mely esetekben, milyen körben kell az egyeztetést kötelezően lefolytatni (pl. hatóságok, a tulajdonosok, használók bevonása stb.), b) véleménykülönbség esetén milyen további intézkedéseket lehet és kell megtenni.	V.4. Eszközök, egyeztetési és kiigazító mechanizmusok
3. Lehetséges konfliktusforrások, konfliktuskezelés.	V.5. Lehetséges konfliktusforrások, konfliktuskezelés
VI. Finanszírozás	VI. FINANSZÍROZÁS
1. A világörökségi terület finanszírozási igényét megalapozó a) sajátos körülmények a IV. pont szerint, b) a világörökségi helyszínhez kapcsolódóan támogatandó elemek, illetve tevékenységek.	[tartalmi kifejtés, részben megjelenik az alpontok címében] VI.1. A finanszírozás forrásoldala Feltételek Egyéb finanszírozási módok VI.2. Finanszírozást igénylő kezelési módok VI.2.4. A kezelés részeként, az alapműködésen túllépő tevékenységek VI.3. A Kezelési Terv végrehajtásának költségigénye
2. Az alkalmazandó feltételrendszer definiálása.	
VII. Monitoring	VII. MONITORING
1. Alapadatok.	Alapadatok VII.2. Az egyes programelemekhez, tevékenységekhez tartozó indikátorok VII.3. Program célok megvalósulásához kapcsolódó indikátorok VII.4. Horizontális célok megvalósulásához kapcsolódó indikátorok VII.5. Stratégiai célok megvalósulásához kapcsolódó egyedi indikátorok
2. Indikátorok.	
3. Mechanizmus és folyamatleírás.	VII.1. A monitoring rendszere, mechanizmusa
4. Visszacsatolás.	VII.6. A monitoring eredményei – visszacsatolás